ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο
ΤΑ ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΓΑΛΑΤΑΚΗ

2.1. Τα περιουσιακά στοιχεία του Μοναστηριού (1835-1930)

Η Μονή Γαλατάκη κτισμένη σε ένα παραθαλάσσιο πλάτωμα στις παρυφές του όρους Κανδήλι, αποτέλεσε από τα υστεροβυζαντινά χρόνια έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες σύνδεσης της περιοχής με το άρμα της Ορθοδοξίας. Η ακτινοβολία της υπήρξε εντυπωσιακή ιδιαίτερα στο χώρο της Βόρειας και Κεντρικής Εύβοιας. Η παρουσία της Μονής, στις παραπάνω περιοχές, ήταν τόσο έντονη που δημιούργησε μια ιδιόμορφη εξάρτηση όχι μόνο ποιμαντικού-θρησκευτικού περιεχομένου, αλλά καθόρισε μακροπρόθεσμα και την κοινωνική και οικονομική συγκρότηση των τοπικών κοινωνιών.

Ο πολυδιάστατος και πολυμορφικός αυτός ρόλος της Μονής τροφοδοτήθηκε κυρίως από το γεγονός ότι η ίδια, μέσα από μια μακροχρόνια συσσώρευση κληροδοσιών, αφιερώσεων και δωρεών, είχε αναδειχθεί σε κάτοχο μιας τεράστιας έγγειας ιδιοκτησίας[329].

---

[329] Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έκταση των περιουσιακών στοιχείων της Μονής, βλ. ΑΙΜΓ, *Ι. Κώδικας της Μονής 1835 και Στατιστικός πίναξ της καταστάσεως και της ακίνητης περιουσίας*. Στις 30 Ιουνίου 1930 έγινε η τελευταία επίσημη απογραφή της περιουσίας, της ανδρικής ακόμη Μονής Γαλατάκη. Βλ. Βασίλης Ν. Δούκουρης, *Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Γαλατάκη Β. Εύβοιας*, Λίμνη Εύβοιας 2001, σελ. 42. Σύμφωνα με αυτήν, την ακίνητη περιουσία της Μονής αποτελούσαν:

1. *«Αγροί εις διαφόρους θέσεις εν τω χωρίω Νεροτριβιά στρέμματα ξηρικά 12,5 και ποτιστικά 8,5.*
2. *Αγροί εις διαφόρους θέσεις εν τω χωρίω Πολιτικά, στρέμματα ξηρικά 4 και ποτιστικά 11.*
3. *Αγροί Μονή Γαλατάκη, θέση Άγιος Γεώργιος, στρέμματα 10.*
4. *Άμπελος Μονή Γαλατάκη, θέση Άγιος Γεώργιος, 15 στρέμματα.*
5. *Άμπελοι Μαντούδιον, εις διαφόρους θέσεις, στρέμματα 52,5 απηλλοτριώθηκαν υπέρ του συνεταιρισμού Μαντουδίου.*
6. *Λαχανόκηποι πέριξ της Μονής 4 στρέμματα.*
7. *Ελαιών εις χωρίον Νεροτριβιά εις διαφόρους θέσεις 81 δένδρα.*
8. *Ελαιών εις χωρίον Πολιτικά εις διαφόρους θέσεις 199 δενδρα.*
9. *Ελαιών πέριξ της Μονής στρέμματα 200, ελαιόδενδρα ήμερα 2.500 και 500 αγριοελαιόδενδρα.*
10. *Ελαιών Άγιος Γεώργιος στρέμματα 25, ελαιόδενδρα 300.*
11. *Δάσος συνορευόμενον με όρια των χωρίων Φαράκλα, Σπαθάρι, Καλύβια, Τρούποι και θάλασσαν 34.000 στρέμματα.*
12. *Δάσος περιφέρεια Μαντουδίου στρέμματα 4.000.*
13. *Αγροί εν Μαντουδίω στρέμματα 700 απαλλοτριωθέντες υπέρ του συνεταιρισμού Μαντουδίου.*
14. *Εις διάφορα χωριά Σπαθάρι, Τρούποι, Παλαιά Φαράκλα, στρέμματα 1.700 εις διάφορες θέσεις, άπαντα απαλλοτριωθέντα υπέρ του συνεταιρισμού Σπαθαρίων-Τρούποι.*
15. ***Μεταλλεία λευκολίθου εις διαφόρους θέσεις εντός του δάσους της Μονής του τμήματος Λίμνης, Φαράκλας, Σπαθαρίου, Καλύβια, Τρούπους και θάλασσα, στρέμματα περίπου 5.000-7.000»*** (Βλ. **Παράρτημα: Π.11.4.**).

Νέα στοιχεία για τη Μονή Αγίου Νικολάου-Γαλατάκη και τον ιστορικό της βίο στη διάρκεια της τουρκοκρατίας βλ. Δούκουρης, Ν. Βασίλης, *Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Γαλατάκη Εύβοιας (Οι μαρτυρίες των*

Η έκτασή της, μάλιστα, αυξήθηκε προοδευτικά μέχρι τα μέσα του 20ού αιώνα, ενώ μέσα σε αυτή πρέπει να συνυπολογιστούν και τα τρία Μετόχια που διέθετε από τους βυζαντινούς ακόμα χρόνους. Ιδιαίτερα το Μετόχι Αρχάγγελος, στην περιφέρεια του Δήμου Κηρέως, σχετίζεται άμεσα με τις πιο πρώιμες εξορυκτικές δραστηριότητες που σημειώθηκαν στην περιοχή.

Αμέσως μετά από την ανασυγκρότηση του Ελληνικού κράτους και την ενσωμάτωση της Εύβοιας, η Μονή προσπαθεί να ανασυγκροτηθεί οικονομικά και πνευματικά. Το ολιγάριθμο δυναμικό της έπρεπε να κατοχυρώσει τα περιουσιακά της στοιχεία και να επαγρυπνά για τις τυχόν καταπατήσεις, οι οποίες προς το τέλος του 19ου αιώνα έλαβαν τη μορφή πραγματικής χιονοστοιβάδας[330].

2.2. Η εκμετάλλευση των μεταλλευτικών χώρων της Μονής από το 1847 μέχρι το 1889

Η περίοδος 1832-1896 με βάση τον όγκο του αρχειακού υλικού, που διασώζεται στη Μονή, χαρακτηρίζεται από άνθηση περισσότερο στον οικονομικό παρά στον πνευματικό τομέα. Το 1847-48 ξεκινά και η υπέργεια εξόρυξη λευκόλιθου στα κτήματα της Μονής, η οποία συμπίπτει χρονικά και με την έναρξη[331] των μεταλλευτικών εργασιών στις «γαίες» της Κοινότητας Λίμνης.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στην αφετηρία αυτή πρέπει να αναζητηθεί και η πιο πρώιμη συνειδητοποίηση από κάποιους, σχετικά με το πλούσιο αποθεματικό μεταλλευτικό κεφάλαιο που υποκρύπτονταν στο υπέδαφος της περιοχής. Επειδή, όμως, και οι ίδιοι από τη μια μεριά αγνοούσαν την ταυτότητα των αξιοποιήσιμων μεταλλευμάτων, αλλά και από την άλλη υποπτεύονταν την εμπορική τους αξία, φρόντιζαν σταδιακά να προσεγγίζουν

αρχειακών και επιγραφικών τεκμηρίων 1503-1823), Έκδοση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Εύβοιας, Λίμνη 2006.

[330] Περίπου στα τέλη του 19ου αιώνα εκδηλώθηκαν, σε βάρος της κτηματικής περιουσίας της Μονής, επιθέσεις από κατοίκους των γύρω περιοχών, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την καταπάτηση μεγάλων εκτάσεων και την επιπρόσθετη απώλεια εισοδημάτων. Μια τέτοια περίπτωση αποτέλεσε και η απώλεια του Μετοχίου της «Κοιμήσεως της Θεοτόκου», στον αστικό κορμό της κωμόπολης Λίμνης. Περισσότερα στοιχεία βλ. ό.π., Δούκουρης, Ν. Βασίλης: *Χρύσανθος Προβατάς, Ο αναμορφωτής ηγούμενος της Ιεράς Μονής Αγίου Νικολάου Γαλατάκη 1904-1907*, Λίμνη 2002, σελ. 41- 42.

[331] Σε αρκετές περιπτώσεις έχει επισημανθεί η επιμονή των «αρχόντων» της Κοινότητας Λίμνης να ανάγουν, στη συγκεκριμένη ημερομηνία, την έναρξη των εξορύξεων μέσα στα όρια της κοινοτικής περιουσίας. Ιδιαίτερα, όταν στην αρχή του 20ού αιώνα, προκειμένου να ισχυροποιήσουν τα μεταλλευτικά τους δικαιώματα απέναντι στους πολλούς εμφανιζόμενους διεκδικητές, διατείνονταν ότι από το 1847-1848 είχε αρχίσει η επιφανειακή εξόρυξη στην περιοχή αποκαλούμενη ως *«Μεταλλεία του Ιατρού»,* βλ. ΤΑΛ, *Μεταλεία-Ορυχεία: Υποφ. 1920-1929*. Ένστασις Κοινότητας Λίμνης κατά Νομάρχη. Λίμνη 15 Μαρτίου 1929.

τους δύο μεγάλους τοπικούς ιδιοκτήτες γης, το Δήμο Αιγαίων και κυρίως τη Μονή Γαλατάκη.

Προσπαθούσαν να διασφαλίσουν από τη Μονή την ολιγόχρονη επικαρπία σε ιδιοκτησίες της, στις οποίες πιθανολογούσαν ότι θα υπήρχε κάποιο ορυκτολογικό ενδιαφέρον. Μάλιστα, φρόντιζαν να αποκρύπτουν αριστοτεχνικά τις προθέσεις τους, αφού προφασίζονταν ότι απλώς ήθελαν να αποκομίσουν από τις ενοικιαζόμενες περιοχές κυρίως ξυλεία για την υποστήριξη ασβεστοκάμινων και πέτρες για οικοδομικό υλικό.

Η επίδειξη της συγκεκριμένης κινητικότητας επισημαίνεται το Μάιο του 1847, όταν η Μονή φαίνεται να απολογείται[332] προς τη Νομαρχία Εύβοιας σε καταγγελίες ότι: *«[…] δήθεν θελήσαμεν συμφωνίαν μετά του κ. Μίλαρ περί ενοικιάσεως τας εν τη περιφερεία της Μονής μας υπαρχούσας πέτρας, χρήζουσας για την κατασκευή φαρφουρείων […]».* Ο αναφερόμενος ενοικιαστής δεν είναι άλλος από τον Ελβετό κεφαλαιούχο Κάρλ Μύλλερ (Karl Müller)[333], ο οποίος, μετά το 1841, εμφανίζεται επίσημα ως συνιδιοκτήτης, μαζί με τον Έντουαρτ Νόελ (Edward Noel), του μεγαλύτερου τμήματος της περιοχής του Κηρέα. Το όνομά του έχει συσχετιστεί με την ανακάλυψη του ορυκτού πλούτου της περιοχής, αφού, όπως είναι αποδεκτό μέχρι σήμερα, ήταν αυτός[334] που πρώτος στέλνει δείγματα ντόπιων ορυκτών για εξέταση στην Ελβετία, πριν ισχύσει ο πρώτος μεταλλευτικός νόμος στη χώρα μας (1861).

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουμε, υποπτευόμαστε ότι η ημερομηνία αυτή πρέπει να μετατεθεί πιο πίσω, αφού ο Μύλλερ άρχισε τις ορυκτολογικές του αναζητήσεις ήδη από το 1847. Όπως προαναφέρθηκε τη χρονιά αυτή επεχείρησε να συνάψει συμφωνία με τη Μονή, για την εκμετάλλευση αορίστως κάποιου ορυκτού, το οποίο αφθονούσε στους χώρους των μοναστηριακών κτημάτων και προσδιοριζόταν με το προσηγορικό όνομα *«πέτραι».*

---

[332] ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία: 1847*. Μονή Γαλατάκη προς τον Νομάρχην Ευβοίας. Μονή Γαλατάκη 25 Μαΐου 1847.

[333] *«Το όνομα του Κάρολου Μύλλερ δεν είχε σχετιστεί μόνο με την ανακάλυψη του ορυκτού πλούτου της περιοχής, αλλά και με την παράνομη «εξόρυξη» και «εξαγωγή» πολλών αρχαιοτήτων της αρχαίας Κηρίνθου, η οποία τοποθετείται στη σημερινή θέση Πελέκι, 5 χιλιόμετρα απόσταση* [Βόρειοδυτικά] *από το Μαντούδι. Ο ασπρόλιθος μεταφερόταν πάνω σε βοϊδάμαξες στο συγκεκριμένο χώρο, όπου οι Noel και Müller είχαν χτίσει την αποθήκη τους, ένα κτίσμα που αρχικά είχε κτιστεί για τη φύλαξη των σιτηρών. Από κει φορτωνόταν σε καλάθια μέσα στα πλοία που περίμεναν στο μικρό λιμάνι από κάτω, που τώρα έχει μπαζωθεί από τον Ποταμό Βούδουρο, ο οποίος εκβάλλει στο Αιγαίο Πέλαγος. Ήταν κοινό μυστικό στους κατοίκους της περιοχής του Κηρέα, που περνούσε από γενιά σε γενιά, πως ο Μύλλερ δεν φόρτωνε στα καράβια μόνο λευκόλιθο αλλά και κάτι … περισσότερο»*. Βλ. Καλέμης, Α., ό.π., σελ. 165 και 216-218.

[334] Από επιστολές του αρχείου της Μπάρμπαρας Μπαίκερ, που δημοσιεύτηκαν στο τελευταίο βιβλίο της (βλ. Noel-Bäker, Barbro, *Μια Νήσος στην Ελλάδα (οι Noel-Bäker στην Εύβοια)*, οι εκδόσεις των φίλων, Αθήνα, 2003), φαίνεται πως ο Κάρολος Μύλλερ, πιστός στις αρχές του Φέλεμπεργκ περί πλήρους εκμετάλλευσης του εδάφους, είναι ο πρώτος που στέλνει στην Ελβετία δείγματα του ορυκτού πλούτου της περιοχής για εξέταση. Τα αποτελέσματα, πάντως, από τα δείγματα ενθουσίασαν τους Νόελ και Μύλλερ, οι οποίοι είδαν να ανοίγονται νέοι δρόμοι για την εκμετάλλευση της ιδιοκτησίας τους. Βλ. ό.π., σελ. 166.

Η επίτευξη συμφωνίας, όμως, δεν κατορθώθηκε, αφού το Υπουργείο των Εκκλησιαστικών γνωστοποίησε[335] προς τον Ηγούμενο της Μονής, Αθανάσιο Ρούσσο, ότι: *«[…] δεν δύναται να χορηγήση την παρ' υμών άδειαν προς την δι' ενοικιάσεως εξόρυξιν αυτού […] ότι εν καιρώ θέλουν δοθεί εις υμάς αι προσήκουσαι περί του προκειμένου οδηγίαι»*. Την επόμενη χρονιά, 1848, φαίνεται ότι έχουμε και την πρώτη μίσθωση μοναστηριακού χώρου με πρόθεση μεταλλευτικής του αξιοποίησης[336]: *«[…] το Συμβούλιον της Μονής Γαλατάκη συνεφώνησε μετά του Κου Αβέρωφ[337] την εκμίσθωσιν της εξορύξεως του εντός των κτημάτων αυτής της Μονής ανευρεθέντος πορφυροπηλού, θεωρήσαν την πράξιν ταύτη ως εκμίσθωσιν επικαρπίας […]»*.

Μάλιστα, στις 6 Φεβρουαρίου 1848, καταγράφεται και η πρώτη φόρτωση μεταλλεύματος. Το εμπορικό πλοίο «Η Αθηνά», τύπου τσερνικίου, με οθωμανική σημαία και πλοίαρχο τον Ιωάννη Μποχονήσιο, προερχόμενο από Χαλκίδα ελλιμενίστηκε στην παραλιακή θέση Άσπρες Χήνες. Όμως, η επιχειρούμενη φόρτωση[338] παρεμποδίστηκε από τον τοπικό Σταθμάρχη. Ο ίδιος, φανερά αμήχανος, μόλις περιήλθε σε γνώση του το περιστατικό, ματαίωσε την επιχειρούμενη φόρτωση. Αιτία η αδυναμία επιβολής φορολόγησης σε ένα *«καινοφανές φορτίο»*, του οποίου η αξία ήταν άγνωστη και η εξαγωγή του, όμως, θεωρούνταν δεδομένη. Ο ίδιος, βέβαια, ήταν ήδη γνώστης του θέματος που αναφυόταν, αφού μερικές μέρες πριν είχε λάβει ενημέρωση από τη Βασιλική Νομαρχία Εύβοιας ότι το ζήτημα, σχετικά με τους τελωνειακούς φόρους που έπρεπε να επιβληθούν στο νεοεμφανιζόμενο ορυκτό, απασχολούσε ακόμη και το Υπουργείο Εσωτερικών. Συνεπώς, μέχρι αυτό να αποφανθεί επί του θέματος, απαγόρευε οποιαδήποτε αγοραπωλησία του.

Στο θέμα παρενέβη και ο κάτοχος του φορτίου, Αυγερινός Αβέρωφ, Δήμαρχος τότε Κηρονηλέων, ο οποίος συνεργαζόταν με την εμπορική εταιρεία στην Αθήνα, *«Ράλλη και Σία»*. Απευθύνθηκε, τότε, στο Δήμαρχο Αιγαίων, Γεώργιο Βογιατζή, να μεσολαβήσει,

---

[335] ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία 1847*. Ο Νομάρχης Ευβοίας προς τον Ηγούμενον της Μονής του Αγίου Νικολάου Γαλατάκη. Χαλκίδα 29 Ιουνίου 1847.

[336] Ό.π., Ο Υπουργός Δ. Μανσόλας προς το Συμβούλιον της Μονής Γαλατάκη. Λίμνη 18 Ιουλίου 1848.

[337] Πρόκειται για τον Αυγερινό Αβέρωφ, αδερφό του οικονομικού μεγιστάνα της εποχής και εθνικού ευεργέτη Γεώργιου Αβέρωφ, οι οποίοι μαζί αγόρασαν το 1835 την έκταση που περιβάλει την Κήρινθο. Ο Αυγερινός Αβέρωφ ασχολήθηκε με την πολιτική στην Εύβοια και εξελέγη επανειλημμένως βουλευτής με τα κόμματα του Αλέξανδρου Κουμουνδούρου και του Δημήτριου Βούλγαρη. Για το μεγάλο εθνικό ευεργέτη είναι περιττό να αναφερθούμε στην τεράστια προσφορά του προς το έθνος και τα μεγάλα του έργα. Η οικογένεια Αβέρωφ υπήρξε από τους λίγους μεγάλους ιδιοκτήτες γης στην περιοχή, που συναίνεσε, μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, σε μερική απαλλοτρίωση των κτημάτων της, τα οποία διατηρούσε στην περιοχή της Κηρίνθου. Η παρουσία της οικογένειας στην περιοχή διατηρείται μέχρι σήμερα, βλ. Καλέμης ό.π., σελ. 260, 264.

[338] ΓΑΚ, *Φάκ. 25: Αυτοτελή-Μοναστηριακά*. Σταθμάρχης υγειονομικού Λίμνης προς Β. Νομαρχίαν Ευβοίας. Λίμνη 8 Φεβρουαρίου 1848.

ώστε το πλοίο να φορτωθεί και να αποπλεύσει για Χαλκίδα, όπου θα γινόταν και ο προσδιορισμός των τελωνειακών δασμών που έπρεπε να καταβληθούν[339].

Ωστόσο, ο Σταθμάρχης, εμμένοντας στην άρνησή του, επιδίωξε συνάντηση με τον Ηγούμενο της Μονής Αθανάσιο Ρούσσο, αναζητώντας την ύπαρξη κάποιας άδειας εξόρυξης ή μεταφοράς. Εκεί, αφού πληροφορήθηκε ότι: *«εις τον Δήμο Κηρονηλέων εξακολουθή προ πολλού εξαγωγή και μεταφορά λευκής πέτρας και επί προσδιορισθείσης αξίας εις λεπτά 60 το καντάρι»*, απέσυρε τις επιφυλάξεις του και επέτρεψε τον απόπλου του πλοίου, φορτωμένου με 380 καντάρια πετρώματος, επιβάλοντας, επίσης, μια αύξηση της προσδιορισμένης αξίας του προϊόντος, στη 1 δραχμή το καντάρι[340].

Η μονοετής αυτή μίσθωση, η οποία συνάφθηκε μεταξύ του Αυγερινού Αβέρωφ και της Μονής Γαλατάκη, επειδή ήταν μικρής διάρκειας, έγινε με απευθείας διαπραγματεύσεις και δεν απαιτήθηκε έγκριση από ανώτερη διοικητική αρχή. Η σύναψή της, όμως, δεν πέρασε απαρατήρητη, αφού το Υπουργείο των Εκκλησιαστικών (Υπουργός Μανσόλας Δ.) σε αναφορά του, τον Ιούλιο του 1848, προς το Δήμαρχο Αιγαίων, Γεώργιο Βογιατζή, ανέφερε[341]: *«[...] δεν έχομεν τι να αντιτάξωμεν κατά της μονοετούς εκμισθώσεως της ήδη γενομένης εν ονόματι του Κου Αβέρωφ, ως είρηται. Εάν όμως εις το μέλλον πρόκειται να συμφωνηθή εκμίσθωσις πολυετής, αύτη θέλει συντελεσθεί εις δημοπρασίας τακτικής, αφού προηγουμένως εξηγηθώσιν εις την αρχήν οι όροι των συμφωνιών και δοθεί περί ταύτης η άδεια του νόμου».*

Όμως, στις 28 Ιουλίου 1848, η ίδια διοικητική αρχή (Υπουργός Μαυρομιχάλης) ανέστειλε την προηγούμενη απόφασή της[342]: *«[...] δεν δυνάμεθα να εγκρίνωμεν την εκμίσθωσίν του ώδε μνημονευομένου ορυκτού, εις ότι, προσδοκώντες νεωτέρας πληροφορίας παρά του εν Μασσαλία Προξένου Ελλάδος περί της εν Γαλλία τιμής και καταναλώσεως του πορφυροπηλού, δεν δυνάμεθα ή λάβωμεν αυτάς να επιτρέψωμεν πολυετή εκμίσθωσιν. Συννενοήθημεν δ' εκ νέου περί της υποθέσεως ταύτης μετά του υπουργείου των Εσωτερικών. Η απόφασις της Κυβερνήσεως (την οποίαν ενδιαφέρουσιν αι ζητηθείσαι πληροφορίαι, καθότι και εις τας εθνικάς, εν Ευβοία, γαίας υπάρχει τοιαύτη ακατέργαστος ύλη), θέλη γνωστοποιηθή εν καιρώ εις το Μοναστηριακόν Συμβούλιον, το οποίον παραγέλλεται ν' απέχη επί του παρόντος από πάσαν περί εκμισθώσεως είτε μονοετούς, είτε πολυετούς πράξιν, συμφώνως προς τα εν αυτώ παραγγελθέντα πρότερον επανειλημμένως».*

---

[339] Ό.π.
[340] Ό.π.
[341] ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία 1847*. Ο Υπουργός Δ. Μανσόλας προς το Συμβούλιον της Μονής Γαλατάκη. Λίμνη 18 Ιουλίου 1848.
[342] ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία 1848*. Υπουργός Μαυρομιχάλης προς Νομάρχην Ευβοίας. Αθήνα 28 Ιουλίου 1848.

Στο ίδιο έγγραφο υποδεικνυόταν προς το Νομάρχη Εύβοιας ο έλεγχος του πρωτοκόλλου της Μονής, αφού διαπιστώθηκε *«αταξία»* και πολύμηνη καθυστέρηση στην καταγραφή των Πράξεών της. Φαίνεται ότι οι φήμες για οικονομικές ατασθαλίες του Ηγουμένου Αθανασίου Ρούσσου και οι άσχημες σχέσεις του με τα άλλα μέλη της μοναστηριακής κοινότητας, λόγω της αυταρχικότητας του χαρακτήρα του, κινητοποίησε το ενδιαφέρον των προϊστάμενων Αρχών[343].

Όπως γίνεται αντιληπτό, ήδη προς το τέλος της δεκαετίας του 1840 είχε αρχίσει να διαμορφώνεται η υποψία ότι στη Βορειοκεντρική Εύβοια και ειδικότερα στο υπέδαφος της περιοχής, η οποία οριοθετείται αδρά σαν τρίγωνο, μεταξύ των πολισμάτων της Λίμνης, του Μαντουδίου και της Μονής Γαλατάκη αναπτύσσονταν εκτεταμένοι σχηματισμοί-φλέβες κάποιου ορυκτού. Όμως, η ταυτότητά του παρέμενε άγνωστη και προσδιοριζόταν με κάποια ασάφεια ως *«πέτραι», «πορφυροπηλός», «ακατέργαστος ύλη».*

Όλοι, βέβαια, Κράτος, Δήμος Αιγαίων, Μονή Γαλατάκη, επιχειρηματίες, μεγαλοτσιφλικάδες διέβλεπαν στην οικονομική αξία του απροδιόριστου ακόμα ορυκτού και προσπαθούσαν να διασφαλίσουν και να προωθήσουν τις θέσεις τους, όταν αυτό θα επαληθευόταν. Βέβαια, ο ακροβολισμός αυτός και η προσπάθεια για την κατάληψη πλεονεκτικών θέσεων δεν έγινε και με τον πιο ανώδυνο τρόπο.

Για την δεκαετία 1850-60, εξαιτίας της έλλειψης στοιχείων, δεν μπορούμε να αναφέρουμε τι ακριβώς συντελέστηκε. Αυτό που υποθέτουμε είναι ότι κατά το διάστημα αυτό κατακτήθηκε η αναγνώριση του ορυκτού και η ταύτισή του με το λευκόλιθο και αξιολογήθηκαν εκείνες οι ευρωπαϊκές χώρες (Γαλλία: Μασσαλία), όπου η διάθεσή του θα ήταν περισσότερο προσοδοφόρα[344].

Έτσι, μετά το 1861 και την ψήφιση του Μεταλλευτικού Νόμου Χ Ϛ΄, όλοι πρέπει να αναγνώριζαν στο όνομα λευκόλιθος τις εκτεταμένες υποκίτρινες στρώσεις, οι οποίες

---

[343] Περισσότερα για την κρίση στους κόλπους της Μονής Γαλατάκη σε αυτή την περίοδο, βλ. ΓΑΚ, *Φάκ. 25: Αυτοτελή-Μοναστηριακά (1832-1848).*

[344] Στο ζήτημα της αναγνώρισης του *«πορφυροπηλού» και* της επωφελέστερης διάθεσής του εμπλέκονταν τότε το Υπουργείο των Εσωτερικών και το Υπουργείο των Οικονομικών. Σε αναφορά του Γενικού Προξένου της Ελλάδος στο Λονδίνο προς τα αρμόδια Υπουργεία στην Ελλάδα, Ιούνιος 1847, αναφέρεται: *«ότι το περί ου ο λόγος ορυκτόν, χρήσιμον εις κατασκευήν πηλίνων αγγείων, δεν καταναλίσκεται εις την Αγγλίαν, όταν πέμπεται από ξένους τόπους, διότι αύτη η Αγγλίαν παράγει άφθονον ποσότηταν από ιδία της ορυχεία. Ότι το ορυκτόν αυτό εξετασθέν ευρέθη να είναι* ***Μαγνησίτης λίθος****, εξ' ου παράγομεν τα εις την ιατρικήν χρήσιμα, η Μαγνησία και το άλας Αγγλίας… Εις το Πεδεμούντιον όμως είναι εν χρήσει εις την αγγειοπλαστικήν και τέλος ότι η Γαλλία φαίνουσα ο καταλληλότερος τόπος καταναλώσεως αυτού του ορυκτού και εκεί πρέπει το Υπουργείον να διευθυνθή προς ακριβεστέρας ερεύνας»,* βλ. ΓΑΚ, *Φάκ. 25: Αυτοτελή-Μοναστηριακά*, Υπουργείο Οικονομικών προς Υπουργείον Εσωτερικών. Αθήνα 2 Αυγούστου 1848.

Πράγματι, αποφασίστηκε η αποστολή δειγμάτων λευκόλιθου στη Γαλλία, αφου κάτι τέτοιο υποδείκνυε και ο Πρόξενος της Ελλάδας στη Μασσαλία, όπου η συγκεκριμένη ύλη ήταν ακόμα άγνωστη. Αυτό που αναμενόταν ήταν η γνωμοδότηση, των εκεί έμπειρων ορυκτολόγων, σχετικά με την υφή και την τιμή κατανάλωσης του καινούριου προϊόντος.

διέτρεχαν επιφανειακά την περιοχή σε πολλές κατευθύνσεις, και προσπαθούσαν να επωφεληθούν από τη δυναμική του καινούργιου πλουτοπαραγωγικού παράγοντα.

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον προσδοκιών κινήθηκε και η πρώτη επίσημη διακήρυξη δημοπρασίας[345], η οποία πραγματοποιήθηκε στις 25 Ιουνίου 1864, για την ενοικίαση των μεταλλευτικών δικαιωμάτων στο Μετόχι Αρχάγγελος και ευρύτερα στις ιδιόκτητες περιοχές της Μονής Αγίου Νικολάου Γαλατάκη. Σε αυτή, μεταξύ άλλων, προσδιοριζόταν ως ανώτατος χρόνος μίσθωσης η τριετία και ως κατώτατο όριο παραγωγής, με υποχρεωτική καταβολή του οριζόμενου μισθώματος, οι τρεις χιλιάδες στατήρες μεταλλεύματος.

Τελικά, η επιχειρούμενη δημοπρασία ευοδόθηκε και η πρώτη εκμίσθωση[346] έγινε για το διάστημα από 22 Σεπτεμβρίου 1864 μέχρι 22 Σεπτεμβρίου 1867, δηλαδή για τρία χρόνια, με τον Μιχάλη Μπατραλή κάτοικο Χαλκίδας, με την υποχρέωση να εξορύσσει τρεις χιλιάδες καντάρια ετησίως προς μία δραχμή και οκτώ λεπτά ανά καντάρι. Επίσης, ο ίδιος ανελάμβανε την πληρωμή των δημόσιων και δημοτικών φόρων που προβλεπόταν.

Κάπου, όμως, στην λήξη της μισθωτικής περιόδου (1867) σημειώθηκε και ο θάνατος[347] του μισθωτή, με αποτέλεσμα να αναζητηθεί καινούριος ενδιαφερόμενος ενοικιαστής.

Η δραστηριοποίηση της Μονής να εκμεταλλευτεί τον ορυκτό πλούτο στην περιοχή των ιδιοκτησιών της, φαίνεται ότι κινητοποίησε και το ενδιαφέρον και της Κοινότητας Λίμνης. Οι εκπρόσωποί της επιδιώκοντας να συνδεθούν με τις καινούριες εξελίξεις, οι οποίες μάλιστα διαδραματίζονταν στις παρυφές της κοινοτικής περιουσίας και πολλές φορές σε χώρους αμφίβολης κυριότητας, προέβησαν στις αρχές του 1865 σε εξορυκτικές εργασίες στη θέση «Μαυρίσματα»[348].

---

[345] ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία: 1864-1869*. Διακήρυξις δημοπρασίας υπ. αριθ. 4469. Χαλκίδα 26 Ιουνίου 1864.

[346] Τις πρώιμες αυτές ενοικιάσεις τις πληροφορούμαστε από αναφορά που κοινοποίησε, σε μεταγενέστερο χρόνο, ο Ηγούμενος της Μονής Νικόδημος Βογιατζής προς το Νομάρχη Εύβοιας. Στο έγγραφο αυτό αναφέρεται ότι η Μονή διέθετε μεταλλεία σε διάφορες θέσεις και κυρίως στο Μετόχι Αρχάγγελος, τα οποία μίσθωνε κατά καιρούς σε διάφορους εκμισθωτές. Βλ. ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία: 1870-79*. Μοναστηριακόν Συμβούλιον προς Νομάρχην Ευβοίας. Μονή Γαλατάκη 7 Ιουλίου 1878 και ΕΛΙΑ (Αρχείο Β. Ν. Βουδούρη*), Φακ.: 12.3. Εξώρυξη λευκολίθου (Αρχάγγελος, Αφράτι)*. Δημοπρασία ενοικίασης. 20 Σεπτεμβρίου 1864.

[347] ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία: 1864-69*. Ο Νομάρχης Ευβοίας προς το Μοναστηριακόν Συμβούλιον Αγίου Νικολάου Γαλατάκη. Χαλκίδα 12 Ιουλίου 1868. Ο ίδιος επιχειρηματίας, πριν το θάνατό του, είχε καταθέσει σε υποκατάστημα της Χαλκίδας το αντίτιμο του μισθώματος για τις χρονιές από 1865 μέχρι 1867, το οποίο ανερχόταν στο ποσόν των 10.283 δραχμών. Κατά περίεργο τρόπο ο συγκεκριμένος τραπεζικός λογαριασμός, με το κατατειθέμενο ποσό, παρέμενε άγνωστος για δεκαετίες αργότερα. Μέχρι τις 25 Ιουλίου 1921, όταν το Ηγουμενοσυμβούλιο ζήτησε από το πιστωτικό κατάστημα την καταβολή του μαζί με τους ανάλογους τόκους. Βλ. ΑΙΜΓ *(Λυτά έγγραφα)*, Ιερά Μονή Γαλατάκη προς τον δικηγόρον Δημοσθένη Παύλου. 25 Ιουλίου 1921.

[348] Η συγκεκριμένη θέση θεωρούνταν όχι μόνο από το Ηγουμενοσυμβούλιο, αλλά και από την κρατική διοίκηση ότι ήταν μοναστηριακή περιουσία και κρινόταν από πολλούς σκόπιμο να ακολουθηθεί δικαστική επίλυση του θέματος. Βλ. ΑΙΜΓ*, Μεταλλεία: 1864-69*. Ο Νομάρχης Ευβοίας προς το Μοναστηριακόν Συμβούλιον. Χαλκίδα 18 Απριλίου 1865.

Η καταπάτηση αυτή περιήλθε σε γνώση της Μονής ύστερα από καταγγελίες[349] κατοίκων της Λίμνης. Η ετερόκλητη αυτή συμπεριφορά δεν θα πρέπει να μας εκπλήσσει, γιατί πολλοί από αυτούς ευεργετούνταν εργασιακά από δεκαετίες στα κτήματά της και θεωρούσαν συμφέρον, αν όχι και υποχρέωσή τους, να συνδράμουν στην περιφρούρηση των ιδιοκτησιών της. Σε μια εποχή, μάλιστα, που η Κοινότητα δεν μπορούσε να ανταγωνιστεί το Μοναστήρι στο ρόλο του εργοδότη.

Στα επόμενα, σχεδόν, δύο χρόνια απέτυχε οποιαδήποτε προσπάθεια μίσθωσης, παρόλες τις προσφορές που κατατέθηκαν[350] από κάποιον κ. Μηταράκη, αλλά οι οποίες απορρίφθηκαν από τον Ηγούμενο Νικόδημο Βογιατζή ως ασύμφορες. Με τη σύμφωνη γνώμη και της Νομαρχίας Εύβοιας αποφασίστηκε τότε, να επιδιωχθεί η επίτευξη της μίσθωσης μέσω πλειοδοτικής δημοπρασίας[351], η οποία επαναλήφθηκε πολλές φορές, καθώς κηρυσσόταν άγονη λόγω της μη προσέλευσης ενδιαφερόμενων ή λόγω των πολύ μικρών μισθωμάτων που προσφέρονταν.

Η όλη αυτή προσπάθεια καρποφόρησε στη δημοπρασία της 14ης Ιουνίου 1869, κατά την οποία αναδείχτηκε τελευταίος πλειοδότης και *«υπερθεματιστής»* ο Βασίλειος Ν. Βουδούρης[352]. Η Μονή, όμως, κωλυσιέργησε[353] στην υπογραφή επίσημου συμβολαίου, προβάλοντας τον ισχυρισμό ότι, λόγω των τριών επαναληπτικών δημοπρασιών που προηγήθηκαν, οι όροι της διακήρυξης είχαν πλέον μεταβληθεί. Συνεπώς, ο νέος εκμισθωτής έπρεπε να ανταποκριθεί στις νέες απαιτήσεις, οι οποίες καθόριζαν ως ελάχιστο ποσό εξορυγμένου μεταλλεύματος τους 6.000 στατήρες το χρόνο.

Στην υπόθεση αυτή ενεπλάκει και ο Αρχιεπίσκοπος Χαλκίδας Καλλίνικος, με την παρέμβαση[354] του οποίου η Μονή απέσυρε τις επιφυλάξεις της και προχώρησε, στις 8 Νοεμβρίου 1869, στην υπογραφή του συμβολαίου υπ. αριθ. 293[355], τριετούς μίσθωσης, με τον Βασίλειο Ν. Βουδούρη σύμφωνα με τους όρους και τις επιφυλάξεις της πρώτης διακήρυξης, υπ. αριθ. 5732, η οποία πραγματοποιήθηκε την 25η Αυγούστου 1868.

---

[349] Ό.π., Μοναστηριακόν Συμβούλιον προς Νομάρχην Ευβοίας. Μονή Γαλατάκη 18 Ιουλίου 1865.
[350] Ό.π., Ο Νομάρχης Ευβοίας προς το Μοναστηριακόν Συμβούλιον. Χαλκίδα 1 Αυγούστου 1868.
[351] Λεπτομέρειες σχετικά με τους όρους της δημοπρασίας βλ. ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία: 1864-69*. Ο Νομάρχης Ευβοίας Δ. Ζώτος, αριθ. Πρωτ. 5732. Χαλκίδα 25 Αυγούστου 1868.
[352] Ο Βασίλειος Ν. Βουδούρης είχε προχωρήσει, πριν από περίπου ένα χρόνο, σε συμφωνία αποκλειστικής διάθεσης για μια πενταετία 30.000 κανταρίων λευκόλιθου, προς 1 δραχμή και 60 λεπτά, από το λιμάνι του Κυμασίου στον Άγγλο J. Honiseher, κάτοικο Σμύρνης. Βλ. ΕΛΙΑ (Αρχείο Β.Ν.Βουδούρη), *Φάκ.: 12.3. Εξώρυξη λευκολίθου Αρχάγγελος-Αφράτι. Υποφ.: Δήμος Αιγαίων 13.12.1885*, Συμβόλαιον αριθ. 1652/19.5.1968.
[353] Σχετικά με τους λόγους της απροθυμίας της Μονής να προβεί στην υπογραφή συμβολαίου, βλ. ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία:1864-69*. Μοναστηριακόν Συμβούλιον προς την Νομαρχίαν Ευβοίας. 30 Σεπτεμβρίου 1869.
[354] Ό.π., Αρχιεπίσκοπος Χαλκίδος προς το Συμβούλιον της Μονής Γαλατάκη. Χαλκίδα 5 Σεπτεμβρίου 1869.
[355] Ό.π., Ενοικιαστήριον αριθ. 293. Λίμνη 8 Νοεμβρίου 1869.

Σύμφωνα με το νέο συμβόλαιο ο ενοικιαστής ανελάμβανε αυτή τη φορά την υποχρέωση να πληρώνει υποχρεωτικά το αντίτιμο των 2.000 στατήρων μεταλλεύματος, στην τιμή των 40 λεπτών ανά στατήρα και να καταβάλλει τα οφειλόμενα ποσά, όπως παραδοσιακά συνηθιζόταν, στο υποκατάστημα της Εθνικής Τράπεζας στη Χαλκίδα, όπου η Μονή διατηρούσε άτοκο λογαριασμό καταθέσεων.

Η ίδια πρόβλεψη δεν επαναλήφθηκε στην επόμενη διετή σύμβαση[356] (1872-1873), προς τον προηγούμενο εκμισθωτή, ο οποίος έπρεπε να καταβάλλει το προβλεπόμενο τίμημα, των 40 λεπτών ανά στατήρα, απευθείας προς το Ηγουμενοσυμβούλιο της Μονής. Πιθανότατα, η απαίτηση αυτή να ξεκινούσε από ένα πνεύμα οικονομίας και αποφυγής των εξόδων, τα οποία απαιτούνταν για τη μετάβαση μοναχών της Μονής στην πρωτεύουσα του Νομού. Άξιο σχολιασμού είναι, ότι παρόλη τη μικρή διάρκεια της σύμβασης, αυξήθηκε εντυπωσιακά η υποχρεωτικά εξορυγμένη ποσότητα λευκόλιθου στους 5.000 τόνους.

Η επόμενη μίσθωση[357] συνάφθηκε, από την 1η Σεπτεμβρίου 1874 μέχρι την 1η Σεπτεμβρίου 1875, προς τον Φράνκ Νόελ με τους όρους της προηγούμενης σύμβασης που είχε επιτευχθεί με τον Βασίλειο Βουδούρη. Πάντως, στο διάστημα των δύο χρόνων, 1874-1875, επιβεβαιώνεται[358] ότι η εξορυγμένη ποσότητα λευκόλιθου ξεπέρασε αθροιστικά την ποσότητα των 10.000 στατήρων. Η μίσθωση ανανεώθηκε στη λήξη της για ακόμα ένα χρόνο, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου του 1876.

---

[356] ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία: 1870-79*. Μοναστηριακόν Συμβούλιον προς Νομάρχην Ευβοίας. Μονή Γαλατάκη 7 Ιουλίου 1878. Η συμβολαιογραφική πράξη υπ. αριθ. 449/2.11.1872 δεν έχει εντοπιστεί, αλλά προκύπτει η πραγματοποίησή της από εξέταση εγγράφου, βλ. ό.π., Απόδειξις πληρωμής. Λίμνη 9 Αυγούστου 1874. Βέβαια, στις προθέσεις του Β. Ν. Βουδούρη ήταν η δεκαετής παράταση της προηγούμενης μίσθωσης, όπως προκύπτει και από επιστολή του Ηγουμενουσυμβουλίου, βλ. [ΕΛΙΑ (Αρχείο Β. Ν. Βουδούρη), *Φακ.10.1: Παραχωρήσεις δικαιωμάτων επί μεταλλείων, εκμισθώσεις μεταλλείων 1870-1884.* Ηγουμενοσυμβούλιο Μονής Γαλατάκη προς Β. Νομαρχίαν Ευβοίας. 19 Οκτωβρίου 1872], το οποίο συναινούσε σε αυτή την προοπτική, με το σκεπτικό της αξιοπιστίας του ενδιαφερόμενου μισθωτή και της δέσμευσής του να διανοίξει δρόμο από τον Αρχάγγελο μέχρι τον όρμο του Αγίου Γεωργίου. Όμως, οι σχέσεις των δύο πλευρών δοκιμάστηκαν, όταν αποκαλύφθηκε, ότι ο Βασίλειος Βουδούρης, από τις 10 Μαρτίου του 1872, είχε υποβάλει αίτηση, προς το Νομάρχη Εύβοιας, παραχώρησης στον ίδιο του μεταλλείου λευκόλιθου αμφισβητώντας την κυριότητα της Μονής (βλ. ό.π., *υποφ. Ενοικίασις λευκολίθου Μονής Γαλατάκη 1870-1884*. Συμφωνητικόν αριθ. 922. Αθήνα 28 Μαρτίου 1875). Η προσπάθεια εξεύρεσης συμβιβαστικής λύσης θα συνεχιστεί ανεπιτυχώς μέχρι τον Αύγουστο του 1874, καθώς μετέπειτα και μέχρι το 1882 αναλαμβάνει ως μισθωτής ο Φράνκ Νόελ. Δεν πρέπει πάντως να αποκλειστεί η πιθανότητα της εκχώρησης των μεταλλευτικών δικαιωμάτων ή της συνεργασίας των δύο ανδρών, αφού και σε άλλες περιπτώσεις ανελάμβαναν από κοινού την εκμετάλλευση μεταλλείων της περιοχής. Αυτό αποδεικνύεται από συμβολαιογραφική πράξη των δύο ανδρών, μέσω του αντιπροσώπου τους Ιωάννη Β. Κορδέλλα, που υπογράφθηκε στις 13/25 Αυγούστου 1874, με την οποία δεσμεύονταν να πουλήσουν 10.000-15.000 τόνους λευκόλιθου από το λιμάνι του Κυμασίου στον Ιωάννη Β. Σερπιέρη αντί του ποσού των 50.000 φράγκων, βλ. ΕΛΙΑ (Αρχείο Β.Ν.Βουδούρη), *Φάκ.: 10.1, υποφ. Παραχώρησις και πώλησις λευκολίθου Αρχαγγέλου και Αφρατίου*. Μαντούδι 13/25 Αυγούστου 1874.

[357] ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία: 1870-79*. Μοναστηριακόν Συμβούλιον προς Νομάρχην Ευβοίας. Μονή Γαλατάκη 7 Ιουλίου 1878..

[358] Ό.π., Απόδειξις πληρωμής. Λίμνη 9 Αυγούστου 1874 και Αποδεικτικόν αριθ. 26924. Χαλκίδα 24 Ιουνίου 1875.

Όπως διαφαίνεται, τα επόμενα χρόνια η Μονή σύναψε με τον Νόελ διαδοχικά συμβόλαια ετήσιας διάρκειας μέχρι το 1882[359], οπότε και υπογράφεται νέα μονοετής σύμβαση υπ. αριθ. 12879/19 Σεπτεμβρίου 1882 για το διάστημα από 12 Μαΐου 1883 μέχρι 12 Μαΐου 1884. Η υποχρεωτικά εξορυσσόμενη ποσότητα καθορίστηκε στους 6.000 στατήρες το χρόνο προς 30 λεπτά για κάθε στατήρα μεταλλεύματος.

Εν τω μεταξύ, στις 16 Μαΐου 1883 έκανε την εμφάνισή του και ένας άλλος οικονομικός και κοινωνικός παράγοντας για την ευρύτερη περιοχή, ο μεγαλογαιοκτήμονας Ιάκωβος Τομπάζης. Σε αναφορά[360] του προς το Νομάρχη Εύβοιας καταφέρεται κατά του Μοναστηριακού Συμβουλίου της Μονής Γαλατάκη, καταλογίζοντάς του δολιότητα και μεθόδευση στις διαδικασίες ενοικίασης των μεταλλείων της. Η συμπεριφορά του αυτή ερμηνεύεται από την ίδια απαντητική επιστολή του Ηγουμένου Λεόντιου Κοραχάη: *«[...] ο κ. Ιάκωβος Τομπάζης έχων εν τω κτήματί του ίδιον λευκόλιθον και επιθυμών προς το συμφέρον του να αποφύγη τον συναγωνισμόν [...] βαρέως φέρει την εις άλλα πρόσωπα ενοικίασιν επιδιώκει δε να κατορθώση, όπως περιέλθη εις αυτόν ο της Μονής λευκόλιθος, ίνα εξορύττη εν ελάχιστον ποσόν, προς βλάβην της Μονής αφεθή δε ελεύθερος της πωλήσεως του ιδιαιτέρου του λευκολίθου [...]».*

Λίγο πριν την εκπνοή της μισθωτικής περιόδου η Μονή, προσανατολιζόμενη στη σύναψη μακροχρόνιας εκμίσθωσης, απευθύνθηκε προς τη Νομαρχία Εύβοιας ζητώντας την έγκρισή[361] της σε προκήρυξη δημοπρασίας[362] πενταετούς μίσθωσης των μεταλλείων της. Όταν αυτή πραγματοποιήθηκε, τον Ιούνιο του 1884, αναδείχθηκε τελευταίος πλειοδότης[363] ο Ιωάννης Τσαμούρας, ο οποίος κατέθεσε την προσφορά των 50 λεπτών για κάθε στατήρα, με υποχρεωτική ελάχιστη ποσότητα εξορυσσόμενου μεταλλεύματος τους 30.000 τόνους και εγγύηση το διπλάσιο ποσό του ετήσιου ενοικίου, δηλαδή 30.000 δραχμές.

Στη σύναψη του συμβολαίου[364], η οποία πραγματοποιήθηκε στις 21 Ιουνίου 1884, την Κοινότητα Λίμνης εκπροσώπησε ο γιατρός Γεώργιος Φλώκος, τη Μονή ο Ηγούμενος

[359] Για την περίοδο 1876 μέχρι 1882 δεν έχουν εντοπιστεί συμβολαιογραφικές πράξεις. Πρέπει, όμως, στην εξαετή αυτή περίοδο πάλι ο Φράνκ Νόελ να ήταν αυτός που εκμεταλλευόταν τα μεταλλεία της Μονής, αφού, στις 19 Σεπτεμβρίου 1882, σπεύδει προκαταβολικά να ανανεώσει τα δικαιώματα ενοικίασης, αρκετούς μήνες πριν την παρέλευση της προηγούμενης μισθωτικής περιόδου, βλ. ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία: 1881-1890*. Ενοικιαστήριον αριθ. 12879. Μαντούδι 19 Σεπτεμβρίου 1882.
[360] Ό.π., Ηγούμενος Μονής Γαλατάκη προς Νομαρχίαν Ευβοίας. Μονή Γαλατάκη 12 Ιουλίου 1883.
[361] Ό.π., Μονή Γαλατάκη προς την Β. Νομαρχίαν Ευβοίας. Μονή Γαλατάκη 20 Απριλίου 1884.
[362] Για τους όρους της δημοπρασίας εκμίσθωσης βλ. ό.π., Περί της δημοπρασίας του λευκολίθου της Ιεράς Μονής Γαλατάκη. Χαλκίδα 26 Μαΐου 1884.
[363] Ό.π., Ο Υπουργός των Εκκλησιαστικών και της Δημόσιας Εκπαίδευσης προς τον Νομάρχην Ευβοίας. Χαλκίδα 14 Ιουνίου 1884.
[364] Ό.π., Ενοικιαστήριον αριθμός 1396. Λίμνη 21 Ιουνίου 1884.

Λεόντιος Κοραχάης και ο μοναχός Νικόδημος Βογιατζής και την άλλη συμβαλόμενη πλευρά ο Ιωάννης Τ(ζ)σαμούρας, *«δημογραμματεύς»* και έμπορος, κάτοικος Μαντουδίου. Ο τελευταίος, μάλιστα, φαίνεται ότι δεν ανελάμβανε την εκπλήρωση των υποχρεώσεών του μόνος του, καθώς στο συμβόλαιο καθορίζονταν και δύο εγγυητές τήρησης των συμφωνηθέντων: ο Φράνκ Νόελ και ο Δημήτριος Κατσικογιάννης, εμποροϋπάλληλος, κάτοικος Χαλκίδας.

Όμως, μια παράλειψη του παρελθόντος ήρθε απροσδόκητα να περιπλέξει την κατάσταση. Συγκεκριμένα, ποτέ μέχρι τότε η Μονή δεν είχε προβεί σε επίσημη καταμέτρηση των ορυχείων λευκόλιθου που διέθετε και δεν είχε ζητήσει την επίσημη παραχώρησή τους σύμφωνα με τις τυπικές απαιτήσεις του Νόμου Χ Ϛ/1861: *«Περί Μεταλλείων»*. Βέβαια, οι οφειλόμενες ενέργειες θεωρήθηκαν περιττές[365], καθόσον μάλιστα, σύμφωνα και με το παραπάνω νόμο, στην παραχώρηση των μεταλλευτικών δικαιωμάτων προτιμούνταν οι ιδιοκτήτες. Νέα, όμως, δεδομένα προέκυψαν, καθώς τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκαν κάποιες «ενοχλήσεις» από διάφορους, οι οποίοι εποφθαλμιούσαν τα ορυχεία της Μονής και που συγκεκριμενοποίησαν πλέον τις προθέσεις τους.

Ειδικότερα οι Αρτέμης Κωνσταντινίδης και Γ. Λαχανάς, με αιτήσεις τους προς το Νομάρχη Εύβοιας, είχαν ζητήσει από το Δεκέμβριο του 1873 την παραχώρηση σε αυτούς των μεταλλείων, τα οποία θεωρούνταν εθιμικά μοναστηριακή περιουσία.

Ως απότοκος των παραπάνω απειλητικών εξελίξεων ο Ηγούμενος της Μονής, Λεόντιος Κοραχάης, στις 22 Μαΐου 1885, υπέβαλε προς τη Νομαρχία το αίτημα της επίσημης παραχώρησης[366] του μεταλλείου: *« […] Το υποφαινόμενον Μοναστηριακόν Συμβούλιον της Μονής Αγίου Νικολάου ή Γαλατάκη, ήτοι οι Λεόντιος Κοραχάης ηγούμενος και οι Σύμβουλοι Νικόδημος Βογιατζής Αρχιμανδρίτης και Νεκτάριος Βακογιάννης κάτοικοι της αυτής Μονής, λαμβάνομεν την τιμήν να παρακαλέσουμεν υμάς όπως ενεργήσετε να*

[365] Ό.π., Μονή Γαλατάκη προς την Β. Νομαρχίαν Ευβοίας. Μονή Γαλατάκη 28 Μαρτίου 1885.

[366] Μάλιστα, στο ίδιο έγραφο (βλ. ό.π., Αίτησις παραχωρήσεως μεταλλείου λευκολίθου ή Μαγνησίτου λίθου. Μονή Αγίου Νικολάου 22 Μαΐου 1885) γίνεται και μια πρώτη προσπάθεια οριοθέτησης του μεταλλείου με τοπωνύμια και καταμέτρησης της πραγματικής του έκτασης: *«[…] Το μεταλλείον αυτό κείται εντός της Επαρχίας Χαλκίδος και εις την περιφέρειαν του Δήμου Αιγαίων και Κηρέως παρά τα χωρία Τρούποι, Σπαθάρι, Νέαν Φαράκλαν, Λίμνην και εν τη περιφερεία της αυτής Μονής Αγίου Νικολάου Γαλατάκη, ης αδιαφιλονίκητος και προ αμνημονεύτων χρόνων ιδιοκτησία επί το μεταλλείον αυτό κατεχόμενοι αταράχως και νεμόμενοι υπ' αυτής ως είρηται ανέκαθεν, συνορευόμενοι δε ως εξής: Προς ανατολάς με λόφον Ισώματα, λόφον Ξαδεκάλωνον, θέσις εξ Πευκάκια, Στουρνάρι, λόφος Στεφάνι και λάκκαι Ξεμάνδρι.-Προς δυσμάς με λόφον Αδραλί, Ακρωτήριο Αγ. Γεωργίου και Βράχοι Ροδιάς.-Προς Άρκτον με λάκκαν Ξαμάνδρι, Βυρσιά, Μανδρί ή Σταυρός, εκκλησίαν Αρχαγγέλου Ξυδόνερον και λόφον Αδραλί.- Προς μεσημβρίαν με λόφον Ισώματα, λόφον Μπαρδάκη και Βράχοι Ροδιάς. Η ολική δε του εν λόγω μεταλλείου επιφάνεια, ην διαλαμβάνη το εις τριπλούν υποβαλλόμενον είδε σχεδιάγραμμα του ανεγνωρισμένου Γεωμέτρου Κ. Γεωργίου Κιαπηκάκη από 24 Απριλίου Ε.Ε. με σμίκρυνσιν 1/10.000 ανέρχεται εις στρέμματα Β. 15,808,831 […]».* (**Παράρτημα: 11.4.**).

παραχωρηθή ημίν την ανωτέρω ιδιότητα μας το υφ' ημών ανακαλυφθέν και προ πολλών ετών διαχειριζόμενοι και εκμεταλλευόμενοι μεταλλείου λευκολίθου ή Μαγνησίτη λίθου […]».

Η αφύπνιση και η εγρήγορση όχι μόνο των εκπροσώπων της Μονής αλλά και της Κοινότητας Λίμνης ήταν επιβεβλημένη, αφού ουσιαστικά από τους χειρισμούς που θα επιδείκνυαν εκείνη την περίοδο, θα κρινόταν μακροπρόθεσμα και η κατοχή και νομή των μεταλλείων, των οποίων το καθεστώς ήδη αμφισβητούνταν. Αιτία η ψήφιση του μεταλλευτικού Νόμου Χ: *«Περί Μεταλλείων»* του 1861, ο οποίος δημιουργούσε νέα δεδομένα στις παραχωρήσεις και εκμισθώσεις δικαιωμάτων στις μεταλλευτικές εξορύξεις. Τα δεδομένα αυτά, 20 χρόνια μετά τη διαμόρφωσή τους, αγνοούνταν από τους εκπροσώπους της Μονής, η οποίοι σε σύντομο χρονικό διάστημα έπρεπε να ενημερωθούν για το καινούριο τοπίο, στο οποίο φαίνεται ότι πολύ καλύτερα και νωρίτερα είχαν εγκλιματιστεί οι διάφοροι επίδοξοι διεκδικητές-καταπατητές.

Στις 8 Δεκεμβρίου 1885 δημοσιοποιείται το πόρισμα γνωμοδότησης[367], του δικηγόρου Ι. Α. Μοσχοννήσιου, σχετικά με το αν η ενοικίαση των ορυχείων της ιδιοκτήτριας Μονής και της Κοινότητας Λίμνης ήταν ακόμα ισχυρή και οι εξορυκτικές εργασίες που εκτελούνταν νόμιμες. Σε αυτήν περιγραφόταν η περιοχή που άρχιζε να λειτουργεί ως «Μήλο της Έριδος»: *«Εν τω δήμω Αιγαίων της επαρχίας Χαλκίδος υπάρχει Μονή τιμωμένη υπό το όνομα του αγίου Νικολάου, επικαλούμενη δε Γαλατάκη. Παρά τη Μονή ταύτη μεταξύ των χωρίων Λίμνης και Κεχριών υπάρχει γη δασώδης και ανώμαλος περί τας 100 χιλιάδων στρεμμάτων περιέχουσαν σποράδην ορυχεία, ήτοι χώρους εγκλείοντας μαγνησίτην ή λευκόλιθον.*

Εκ της εκτάσεως ταύτης το μεν προς την Μονήν Γαλατάκη και τα χωρία Τρούπη, Δράζι μέρος ανήκει εις την Μονήν, όπερ και το μείζον. Εκ δε του λοιπού το πλείστον ανήκει εις την κοινότητα Λίμνης, και προς βορράν εν είδει λωρίδος περί τα 406 στρέμματα ανήκουσιν εις τους κληρονόμους Εμμ. Τομπάζη.

Επί των ορυχείων των εν τη ιδιοκτησία της Μονής κειμένων ενεργείται εξόρυξις του λευκολίθου από του 1849 δι' ενοικιάσεως, ενεργουμένης τη διαταγή του υπουργείου των Εκκλησιαστικών και κατά τον κανονισμόν περί των μοναστηρίων. Επίσης επί των ορυχείων των εν τη ιδιοκτησία της κοινότητος Λίμνης ενεργείται εξόρυξις δια συμφωνητικού ενοικιάσεως μεταξύ του ενοικιαστού και των επιτρόπων της κοινότητος. Και μετά την ισχύν

[367]ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία: 1881-1890*. Γνωμοδότησις του δικηγόρου Ι. Α. Μοσχοννήσιου. Αθήνα 8 Δεκεμβρίου 1885.

δε του από 22 Αυγούστου 1861 νόμου περί μεταλλείων εξακολουθεί η εξόρυξις ούτω γιγνομένη άνευ αδείας του υπουργού των Εσωτερικών […]».

Η γνωμοδότηση θεωρούσε νόμιμες τις ενοικιάσεις των ορυχείων που πραγματοποιήθηκαν πριν από την ισχύ του Νόμου Χ: *«Περί Μεταλλείων»*, εφόσον τηρήθηκαν οι απαιτούμενες διατυπώσεις. Επεσήμαινε, όμως, ότι οι ενοικιάσεις δεν ήταν απλές, αλλά εμπεριείχαν και το δικαίωμα της επικαρπίας στα μέταλλα χρυσού, αργύρου και άλλων ορυκτών, τα οποία θεωρούνταν σύμφωνα με το τότε ισχύον δίκαιο (νομ. 7 & 14 Πανδ. 24. 3.) ως καρπός. Επομένως, ο ιδιοκτήτης είχε το δικαίωμα της άμεσης κάρπωσής του ή της παραχώρησης του δικαιώματος αυτού σε άλλον. Όμως, η γενική αυτή αρχή περιορίστηκε με την εφαρμογή του Νόμου Χ, ο οποίος πλέον διέκρινε σαφώς τα μέταλλα από τα ορυκτά και στο άρθρο 3 περιέγραφε με έμφαση: *«[…] ως προς δε τα ορυχεία, τον χώρον δηλονότι τα περιέχοντα ορυκτά, εν οις και ο μαγνησίτης (λευκόλιθος) απηγόρευσεν απολύτως την εν αυτοίς εξόρυξιν άνευ αδείας του υπουργού των Εσωτερικών (άρθρ. 35 μεταλ. νόμου). Δια μόνης της αδείας του υπουργού των Εσωτερικών παρέχεται το δικαίωμα προς εξόρυξιν και ορίζονται συνάμα τα τε όρια του αποτελούντος το ορυχείον χώρου, και ο τρόπος εξορύξεως αυτού […]».*

Συνεπώς, η Μονή δεν είχε το δικαίωμα μετά το 1861, χωρίς την άδεια του Υπουργού των Εσωτερικών, να προχωρήσει σε εξόρυξη λευκόλιθου από τα προαναφερόμενα ορυχεία της, ακόμα και αν αυτά λειτουργούσαν πριν από την ημερομηνία αυτή. Μάλιστα, πολύ περισσότερο δεν μπορούσε να παραχωρήσει με ενοικίαση τα όποια δικαιώματά της ή την επικαρπία σε άλλον, τη στιγμή που αυτά δεν είχαν κατοχυρωθεί στην ίδια. Επισημαινόταν, βέβαια, ότι σε καμία περίπτωση δεν εγειρόταν θέμα κυριότητας των ορυχείων, αφού αυτή πάντοτε παρέμενε στον ιδιοκτήτη. Ως προς την Κοινότητα Λίμνης αποφαινόταν τα ίδια, εάν, βέβαια, η εξόρυξη των ορυχείων είχε ξεκινήσει πριν από το 1861. Εάν αυτή είχε αρχίσει αργότερα, κάθε διάθεση των ορυκτών θεωρούνταν άκυρη.

Οι εξελίξεις δικαίωσαν τη Μονή, καθώς το Υπουργείο των Εσωτερικών, με μια γενναία απόφαση[368] του Υπουργού Κωνσταντίνου Λομβάρδου, της παραχώρησε επίσημα, στις 11 Ιουλίου 1886, το δικαίωμα εξόρυξης λευκόλιθου στα ορυχεία, στα οποία το ίδιο το Μοναστήρι είχε προσδιορίσει με την αίτησή του από τις 22 Μαΐου 1885. Η παραχώρηση της άδειας έγινε εφικτή, γιατί δεν κατατέθηκε καμία ένσταση από τρίτους, κάτι που

[368] Ό.π., Το Υπουργείον των Εσωτερικών προς τον Νομάρχην Ευβοίας αριθ. 7224. Αθήνα 11 Ιουλίου 1886. Η παραχωρούμενη έκταση ήταν σχεδόν τριπλάσια από αυτή της Κοινότητας Λίμνης, αφού προσδιοριζόταν σαν μια περιοχή περίπου 15.808 βασιλικών στρεμμάτων μεταξύ των Δήμων Αιγαίων και Κηρέως, κοντά στα χωριά Τρούπι, Σπαθάρι, Νέα Φαράκλα και Λίμνη.

σύμφωνα με τα άρθρα 22 και 23 του Νόμου Χ Ϛ: *«Περί Μεταλλείων»*, θα μπορούσε να αναστείλει την όλη διαδικασία.

Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι στις 11 Ιουλίου 1886 αναγνωρίζεται και στην Κοινότητα Λίμνης το δικαίωμα εκμετάλλευσης των ορυχείων στις ιδιόκτητες περιοχές της, παρόλο που εναντίον αυτής της παραχώρησης κατατέθηκαν ενστάσεις από τους Αρτέμη Κωνσταντινίδη, Γεώργιο Λαχανά και Ερρίκο Τομπάζη.

Στις 15 Νοεμβρίου 1886 η Μονή και ο Ιωάννης Τ(ζ)σαμούρας προέβησαν, από κοινού, στη διάλυση[369] της συμφωνίας υπ. αριθ. 1396/1884, η οποία προέβλεπε την ενοικίαση των μεταλλείων για την περίοδο 1884 έως 1889. Ο διεθνής ανταγωνισμός και η ελάττωση της τιμής του λευκόλιθου στις αγορές του εξωτερικού ήταν οι λόγοι που επικαλούνταν ο Ιωάννης Τσαμούρας, προκειμένου να επιτύχει μια αναδιαμόρφωση των όρων του συμβολαίου που είχε ήδη υπογράψει. Η άρνηση[370] της Μονής να συναινέσει σε μείωση του μισθώματος και της υποχρεωτικά εξορυγμένης ποσότητας λευκόλιθου, οδήγησαν στη λύση της σύμβασης με κοινή συναίνεση.

Ο γιός του Έντουαρντ Νόελ, γνωστού από παλαιότερες εκμισθώσεις, Φράνκ Νόελ θα είναι ο επόμενος εκμισθωτής, αφού ο ίδιος ήταν και ο μοναδικός πλειοδότης στη δημοπρασία που διενεργήθηκε τον Απρίλιο του 1887. Η επίσημη υπογραφή του συμβολαίου[371] πραγματοποιήθηκε στις 17 Μαΐου 1887 και καθοριζόταν σε αυτό πενταετής διάρκεια, τιμή ανά στατήρα μεταλλεύματος τα 21 λεπτά και ελάχιστη ποσότητα παραγωγής οι 10.000 στατήρες μεταλλεύματος.[372]

Ο Φράνκ Νόελ, πιθανόν, αμέσως μετά τη σύναψη του συμβολαίου προχώρησε σε συμφωνία[373] συνεργασίας με τον Βασίλειο Ν. Βουδούρη. Η κεκαλυμένη αυτή συνεργασία, δεν θα πρέπει να αποκλειστεί και σε όλες τις παρελθοντικές ενοικιάσεις που πραγματοποιήθηκαν από τους δύο μεγαλογαιοκτήμονες της περιοχής. Οι δυο τους φαίνεται ότι από το 1887 έως το 1892 κατείχαν, εξ αδιαιρέτου, όχι μόνο τα ορυχεία της Μονής αλλά και τα αντίστοιχα της Κοινότητας Λίμνης.

---

[369] Ό.π., Ακύρωσις συμβολαίου αριθ.561. Μονή Γαλατάκη 15 Νοεμβρίου 1886.

[370] Η Μονή, αρχικά, φαίνεται να γνωμοδοτούσε, απευθυνόμενη προς τη Νομαρχία Εύβοιας, (βλ. ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία: 1864-69*. Μοναστηριακόν Συμβούλιον αριθ. 5. Μονή Γαλατάκη 22 Οκτωβρίου 1886), ότι ήταν διατεθειμένη να προβεί, αποδεχόμενη των προτάσεων του Ιωάννη Τσαμούρα, σε μείωση της ετήσιας υποχρεωτικά εξορυγμένης ποσότητας λευκόλιθου στους 10.000 στατήρες ετησίως και σε ανάλογη μείωση του μισθώματος στα 25 λεπτά ανά στατήρα μεταλλεύματος. Ο συμβιβασμός, τελικά, ναυάγησε.

[371] ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία: 1881-1890*. Μισθωτήριον συμβόλαιον αριθ. 798. Λίμνη 17 Μαΐου 1887.

[372] Ο Νόελ ήταν ιδιοκτήτης και του Γερορέμ(μ)ατος (κοντά στο Προκόπι) και εξήγε λευκόλιθο και από το Πελέκι Μαντουδίου στη θέση «Μαγαζί». Βλ. Βέττας Κωνσταντίνος, *Το Μαντούδι*, 1990, σελ. 93.

[373] Ό.π., Συμβολαιογραφική Πράξις αριθ. 45953. Αθήνα 17 Φεβρουαρίου 1889.

Απροσδόκητα, όμως, η συνεργασία αυτή τερματίστηκε καθώς, στις 17 Φεβρουαρίου 1889, εκχώρησαν[374] τα δικαιώματά τους από τις δύο προηγούμενες συμβάσεις στην «Α.Ε. Δημοσίων και Δημοτικών Έργων». Πρόεδρος του Διοικητικού της Συμβουλίου ήταν ο Θεόδωρος Ν. Γκίκας, κτηματίας και εκείνη την εποχή βουλευτής Ύδρας, Διευθυντής ο Μιχάλης Λαμπρινίδης και μηχανικός ο Φωκίων Νέγρης.

2.3. Η «Α.Ε. Δημοσίων και Δημοτικών Έργων» (1889-1896)

Η «Α.Ε. Δημοσίων και Δημοτικών Έργων»[375] μόλις είχε εμφανιστεί (1889) στη γειτονική περιοχή του Μαντουδίου και επιχειρούσε, με τη χρησιμοποίηση αρκετών ξένων και ντόπιων εργατών, την έναρξη προκαταρκτικών εργασιών για την ανεύρεση του λευκόλιθου. Αρκετοί, μάλιστα, κάτοικοι από το Προκόπι (Αχμέτ Αγά), με την αρχική εμφάνιση των έργων εγκατέλειψαν τη δουλειά σαν κολλήγοι στο κτήμα του Νόελ και εγκαταστάθηκαν μόνιμα στο Μαντούδι μαζί με ξένους, οι οποίοι άρχισαν να έρχονται.

Η εμφάνισή της συνδέεται με το τέλος της οικονομικής κρίσης 1883-1888, στην διάρκεια της οποίας είχαν ουσιαστικά ανασταλεί οι εξορύξεις και είχαν κλείσει αρκετές επιχειρήσεις, όπως η «Εταιρεία Αφών Μάτσα» στο Μαντούδι. Οι προκαταρκτικές εργασίες της εταιρείας έληξαν το 1889 και από το 1890 άρχισε η κανονική της λειτουργία, με μόνιμο προσωπικό 50 άτομα, εργάτες και υπαλλήλους.

Η έναρξη των δραστηριοτήτων της υποβοηθήθηκε και από την παραχώρηση στην ίδια του δικαιώματος εξόρυξης μαγνησίτη (λευκόλιθου) με την απόφαση, υπ. αριθ. 11/16 Αυγούστου 1890, του Μεταλλευτικού Συμβουλίου, σε έκταση 483,362 στρεμμάτων στις θέσεις Τούρλα και Άσπρα Λιθάρια του Δήμου Αιγαίων[376].

Για την τετραετία 1890-93 ο προστατευτισμός του Τρικουπικού Κόμματος δημιούργησε αυτή την εποχή πολλές μικρές και ελλειπείς βιομηχανικές μονάδες με πρόσωπα ακατάρτιστα. Υπήρχε μία τάση, σύμφωνα με την οποία ο καθένας που είχε μικρό ή μεγάλο κεφάλαιο να δημιουργεί μια οποιαδήποτε θνησιγενή βιομηχανία. Όλα αυτά μέχρι το 1894, οπότε κηρύχτηκε πτώχευση και μετά, με τον άτυχο Ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897, οπότε επιβλήθηκε στην Ελλάδα Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος.

Η εταιρεία, μάλιστα, αρκετό χρόνο πριν την εκπνοή της σύμβασης, την οποία είχε υπογράψει αρχικά ο Φράνκ Νόελ, κινήθηκε προς την επίτευξη παράτασης των

[374] Ό.π.
[375] Οι πληροφορίες για τις δραστηριότητες της «Α.Ε. Δημοσίων και Δημοτικών Έργων» προέρχονται από βλ. ό.π., Βέττας, σελ. 93-94.
[376] ΤΑΛ, *Μεταλλεία-Ορυχεία (1915-1925).* 1922 Βασιλικόν Διάταγμα. Τατόϊ 29 Αυγούστου 1890.

μεταλλευτικών της δικαιωμάτων. Συγκεκριμένα, από την 1η Μαρτίου 1889 είχε υποβάλει πρόταση[377] προς το Ηγουμενοσυμβούλιο της Μονής Γαλατάκη, διεκδικώντας παράταση της ενοικιάσεως για 25 χρόνια, με τίμημα 10 λεπτά για κάθε στατήρα μεταλλεύματος και ελάχιστη ποσότητα, του υποχρεωτικά εξορυγμένου λευκόλιθου, τους 50.000 στατήρες.

Η Μονή ανταποκρίθηκε[378] θετικά, θεωρώντας ότι η μακροχρόνια μίσθωση επιβαλόταν από την ιδιομορφία[379] των μεταλλευτικών της χώρων και ότι, αφού τα συμφέροντά της διασφαλίζονταν πλήρως, καθίστατο περιττή κάθε επιχειρούμενη νέα δημοπρασία: *«[…] Επειδή επίσης και η ελάττωσις της τιμής του Λευκολίθου χάριν της καταπολεμήσεως του συναγωνισμού και της εξαπλώσεως του ορυκτού και εις άλλους κλάδους της βιομηχανίας είναι επωφελής, εις τα συμφέροντα της Μονής αφού μάλιστα η Εταιρεία αναδέχεται να εξορύσση κατ' ελάχιστον όρον στατήρας 50.000 ετησίως οίτινες θα αποφέρουσι τη Μονή Δραχμάς 5.000 αντί των Δραχμών 2.100 αις εισπράττει σήμερον δια τους εξορυσσομένους 10.000 στατήρας προς λεπτά 21 κατά στατήρα […]»*.

Η σιωπηρή αυτή παράταση άντεξε μέχρι το 1895, γιατί από την επόμενη χρονιά η Μονή επιχειρούσε να ενοικιάσει, μέσα από δημοπρασία, τα μεταλλεία της για μεγάλη χρονική περίοδο. Κάτι τέτοιο ήταν αναγκαίο για την προσέλκυση αξιόλογων επενδυτών, οι οποίοι θα ανελάμβαναν την ενεργητικότερη αξιοποίηση των μεταλλείων της και την ανάπτυξη της πολυπόθητης εξορυκτικής υποδομής, η οποία ποτέ μέχρι τότε δεν είχε επιτευχθεί.

Στην κατεύθυνση αυτή συνηγορούσε και η εποπτεύουσα αρχή του Υπουργείου των Εκκλησιαστικών. Με παρέμβαση[380] του Υπουργού Δημήτρη Πετρίδη δημοσιεύτηκε, στις 9 Αυγούστου 1896, η διακήρυξη της δημοπρασίας στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και σε εφημερίδες όχι μόνο της Χαλκίδας, αλλά των Αθηνών και του Πειραιά.

---

[377] ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία: 1881-1890*. Πρακτικά του Ηγουμενοσυμβουλίου της Ιεράς Μονής Γαλατάκη. Μονή Γαλατάκη Μάρτιος 1889.

[378] Ό.π.

[379] Ό.π.: *«[…] Επειδή τα ορυχεία Λευκολίθου τα ανήκοντα εις την Μονήν δεν είναι τοιαύτα ώστε να είναι επωφελής η εκμετάλλευσις αυτών χωριστά διότι δεν ευρίσκονται εις θέσιν κατάλληλον. Επειδή αληθές ότι, όπως γίνη μεθοδική εξόρυξις του λευκολίθου είναι ανάγκη μεγάλων δαπανών εγκαταστάσεων εις κατασκευήν οδών, σιδηροδρόμων κ.λ.π. Τοιούτας δε δαπάνας αναδέχεται η ιδιοκτήτις ήδη των ορυχείων Μαντουδίου και Αχμέταγα Εταιρία να καταβάλλη, αλλά και ταύτας, όσον αφορά τα ορυχεία της Μονής, αν ήθελε τη εξασφαλιστή η ενοικίασις επί χρόνον ανάλογον […]»*. Βέβαια, στην τελεσίδικη απάντησή της, η Μονή αξίωνε μια μικρή αναπροσαρμογή του τιμήματος από τα 10 στα 15 λεπτά για κάθε στατήρα εξορυγμένου μεταλλεύματος, βλ. ό.π. Το Μοναστηριακόν Συμβούλιον της Μονής Γαλατάκη προς Φωκίωνα Νέγρη. Μονή Γαλατάκη Απρίλιος 1889.

[380] ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία: 1892-96*. Υπουργός Δημήτριος Πετρίδης προς Νομάρχην Ευβοίας. Αθήνα 20 Σεπτεμβρίου 1896.

2.4. Η εταιρεία «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ» (1896-1899)

Η δυναμική που είχε αναπτυχθεί, αλλά και το ενδιαφέρον το οποίο επιδείχτηκε από κάποιες ευρωπαικές εταιρείες[381], κινητοποίησε και το ντόπιο πληθυσμό, ο οποίος με παρεμβάσεις του προσπαθούσε να συμβάλλει στην επίτευξη του πολυπόθητου στόχου.

Αντιπροσωπευτική είναι και η επιστολή[382] που είχαν απευθύνει, σε προγενέστερο χρόνο, κάτοικοι της Κοινότητας Λίμνης προς τον Πρόεδρο του Υπουργικού Συμβουλίου: *«[…] Ως πληροφορούμεθα και εμπράκτως μας αποδεικνύεται μία σοβαρά Εταιρία του εξωτερικού επιδιώκει την εκμίσθωσιν των ορυχείων της Μονής Γαλατάκη χάριν εκμεταλλεύσεως αυτήν εις βαθμόν σπουδαίον. Δια της επιχειρίσεως ταύτης ου μόνον αρκετά ξένα κεφάλαια θέλουσιν εισρεύσει εις τα μέρη μας και εξασφαλιστούν σπουδαία εισοδήματα της τε ειρημένης Μονής και τω Κράτει, αλλά και άπας (ο εν τω Δήμω και λοιπών πλησιεστέρων Δήμων) εργατικός κόσμος θέλει εύρη εργασίαν και πόρον ζωής.*

Ήδη όμως ως θετικώς πληροφορούμεθα χάριν ατομικών συμφερόντων καταβάλλονται προσπάθειαι προς ματαίωσιν του αγαθού και καλού σκοπού της ρηθείσης εταιρίας αναγκάζοντες αυτήν ίσως να παραιτηθή των σχεδίων της, όπερ δια τους ως άνω σπουδαίους λόγους θέλει προξενήση ημίν μεγάλην λύπην.

Γνωρίζοντες εκ των άλλων εν τη ημετέρα Νήσω επιχειρήσεων τα αγαθά αποτελέσματα-τα προκύψαντα εξ αυτών ευχόμεθα άπαντες ίνα η εκμετάλλευσις των ορυχείων της Μονής Γαλατάκη πραγματοποιηθή και παρακαλούμεν ευσεβάστως την υμετέραν εξοχότητα ίνα συντελέση εις την πραγματοποίησιν των σκοπών της νέας εταιρίας, πεπεισμένοι, ότι δια της πράξεως ταύτης θέλετε μεγάλως ευργετήσει τον τόπον και αποκτήση την θερμήν ευγνωμοσύνην ημών».

Η υπαινισσόμενη εταιρεία δεν είναι άλλη παρά η «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ»-(Petrifite Limited), η οποία έδρευε στο Λονδίνο και εκπροσωπούνταν στην Ελλάδα από το διαχειριστή-διευθυντή της Ιάκωβο Στάϊγγερ. Έπειτα από δύο άγονες δημοπρασίες[383], οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στις 30 και 31 Αυγούστου 1896, τελικά, την 1^{η} Σεπτεμβρίου

[381] Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Κλεάνθη Σάννου, ο οποίος στις 2 Μαρτίου 1896 εμφανίζεται ως εκπρόσωπος κάποιων ευρωπαίων επενδυτών. Αυτοί ενδιαφέρονταν για την ενοικίαση των μεταλλείων της Μονής, σύμφωνα, όμως, με κάποιους όρους που περιέγραφαν οι ίδιοι σε επιστολή τους προς το Ηγουμενοσυμβούλιο της Μονής Γαλατάκη. Βλ. ό.π., Αίτησις Κλεάνθους Σάννου προς το Ηγουμενοσυμβούλιον της Μονής Γαλατάκη. 2 Μαρτίου 1896.

[382] Ό.π., Οι κάτοικοι Λίμνης προς τον Κύριον Πρόεδρον του Υπουργικού Συμβουλίου. Λίμνη 16 Μαΐου 1896.

[383] Ό.π., Υπουργός Δημήτριος Πετρίδης προς τον Νομάρχην Ευβοίας. Αθήνα 20 Σεπτεμβρίου 1896. Επίσης έχουν εντοπιστεί και τα πρακτικά της πλειοδοτικής δημοπρασίας, η οποία διενεργήθηκε από τις 30 Αυγούστου μέχρι την 1^{η} Σεπτεμβρίου 1896. Βλ. ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία: 1901*. Πρακτικά πλειοδοτικής δημοπρασίας. Λίμνη 1 Σεπτεμβρίου 1896.

1896, πλειοδότησε μέσω των πληρεξούσιων αντιπροσώπων της: Λουδοβίκο Σνάϊδερ και Γουσταύο Χαρρ. Προσφέρθηκε το ποσό των 10 λεπτών και ένα τέταρτο του λεπτού για καθέναν από τους πρώτους 75.000 στατήρες μεταλλεύματος της υποχρεωτικά εξορυγμένης ποσότητας λευκόλιθου. Για τους επόμενους 150.000 καθορίστηκε το τίμημα των 5¼ λεπτών και για κάθε υπερβάλλουσα ποσότητα, πέραν των 225.000 στατήρων, η τιμή των 6¼ λεπτών για κάθε στατήρα μεταλλεύματος. Η διάρκεια της μίσθωσης ορίστηκε η 25ετία και οι όροι της μίσθωσης περιγράφονταν στο συμβόλαιο, υπ. αριθ. 963 της 23 Σεπτεμβρίου 1896, που υπογράφθηκε.

Η αγγλική εταιρεία ξεκίνησε κανονικά τις εξορύξεις, αλλά σταδιακά επιβεβαιώθηκε[384] ότι ο επιστάτης Ιωάννης Καλοστύπης, τον οποίο είχε διορίσει η Μονή ως αντιπρόσωπό της στον έλεγχο του εξορυσσόμενου λευκόλιθου και στη σύνταξη των ζυγολογίων, δεν ασκούσε σωστά τα καθήκοντά του... Συγκεκριμένα είχε αδιαφορήσει να υποβάλει στη Μονή τη λεπτομερή τριμηνιαία έκθεση, η οποία θα παρουσίαζε τις εξορυκτικές εργασίες και την κίνηση των λογιστικών βιβλίων της εταιρείας. Η τελευταία διατηρούσε το κεντρικό της υποκατάστημα στην Αθήνα. Έτσι, σύμφωνα και με τους όρους του συμβολαίου, η Μονή, στις 25 Σεπτεμβρίου 1897, προχώρησε μονομερώς στην απόλυσή του.

Το περιστατικό αυτό, ενδεικτικό κάποιων τυχοδιωκτικών προθέσεων και καταστρατήγησης των συμφωνηθέντων από τη μεριά της εταιρείας, ομαλοποίησε στη συνέχεια τη διαδικασία καταγραφής των εξορυκτικών μεγεθών που επιτυγχάνονταν, καθώς τα στοιχεία, τα σχετικά με την παραγωγή, καταγράφονταν πλέον σε αναλυτικές καταστάσεις-ζυγολόγια. Σύμφωνα με αυτά, επιβεβαιώνεται[385] ότι σε μια περίοδο τριών περίπου χρόνων, από 1 Οκτωβρίου 1898 μέχρι και 30 Σεπτεμβρίου 1901, είχε επιτευχθεί εξόρυξη 343.000 στατήρων (περίπου 19.322 τόνοι) λευκόλιθου.

Μέχρι αυτή την εποχή οι εξορυκτικές εργασίες αφορούσαν μόνο τον ωμό λευκόλιθο, ο οποίος στη φυσική του μορφή εξαγόταν απευθείας στις αγορές του εξωτερικού. Επιβεβαιώνεται, όμως, ότι σε μια φόρτωση[386] στο ατμόπλοιο «*Φέρνσαϊδ*», η οποία διενεργήθηκε από τις 15 μέχρι 27 Ιουνίου 1898, μεταξύ των 37.936 στατήρων λευκόλιθου συμπεριλαμβάνονταν ως δείγμα και 39 τόνοι σε «πεφρυγμένη» μορφή.

---

[384] ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία: 1897*. Αποδεικτικόν αριθ. 543. Αθήνα 25 Σεπτεμβρίου 1897.
[385] Ό.π., Κατάστασις εξορυχθέντος λευκολίθου υπό της εταιρίας Petrifite. 1899 και ό.π., Κατάστασις εξορυχθέντος λευκολίθου υπό της εταιρίας Petrifite. 1900 και ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία 1900*. Κατάστασις εξορυχθέντος λευκολίθου υπό της εταιρίας Petrifite. Μονή Γαλατάκη 18 Οκτωβρίου 1911.
[386] ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία: 1897*. Πρωτόκολλον βεβαιώσεως λευκολίθου. Αθήνα 15 Ιουνίου 1898.

Είναι η πρώτη φορά που επισημαίνεται προσπάθεια δευτερογενούς επεξεργασίας του λευκόλιθου, ο οποίος μέχρι τότε υφίστατο μόνο μια πρόχειρη χειροδιαλογή. Η συγκεκριμένη αναφορά πρέπει να συσχετιζόταν με την κατασκευή των πρώτων φούρνων στην περιοχή, οι οποίοι, επιτυγχάνοντας θερμοκρασία 800-900° C, μπορούσαν να ανάγουν το λευκόλιθο στη μορφή της κανονικής καυστικής μαγνησίας.

Οι συγκριτικά υψηλότερες τιμές των μεταποιημένων μορφών λευκόλιθου (καυστική και δίπυρη μαγνησία)[387] στη διεθνή αγορά συνέτεινε στην αλλαγή της μέχρι τότε φιλοσοφίας. Η αθρόα εξαγωγή μεγάλων ποσοτήτων μεταλλεύματος σε φυσική μορφή, η οποία ακολουθήθηκε μέχρι αυτή την εποχή, τροφοδοτούσε με πρώτη ύλη τις μεγάλες μεταλλουργικές επιχειρήσεις της Ευρώπης. Αυτές διαθέτοντας την αναγκαία εκείνη υποδομή προέβαιναν στην θερμική επεξεργασία του λευκόλιθου και στην παραγωγή της καυστικής και της δίπυρης μαγνησίας. Οι επεξεργασμένες αυτές μορφές του λευκόλιθου απολάμβαναν τιμές πολλαπλάσια ανώτερες από την αξία του απλού ορυκτού.

Συνειδητοποιήθηκε, λοιπόν, ότι υπήρχε μια τεράστια απώλεια κέρδους, η οποία έπρεπε μελλοντικά να αποφευχθεί με την ανάπτυξη των πολυπόθητων εκείνων υποδομών, οι οποίες θα μπορούσαν να υποστηρίξουν την αύξηση των απόλυτων εξορυκτικών μεγεθών και την οριζοντιοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας. Ακόμη, οι νέες προοπτικές στην εγχώρια επεξεργασία του λευκόλιθου δημιούργησε την ανάγκη επαναπροσδιορισμού πολλών όρων των παλιών μισθωτικών συμβολαίων και δημιούργησε ένα κλίμα αμηχανίας σχετικά με τις νέες ρυθμίσεις, οι οποίες θα έπρεπε να απαιτηθούν.

Χαρακτηριστική είναι η αντίδραση της Μονής στην προσπάθεια της εταιρείας να δημιουργήσει 6 φούρνους φρύξης του λευκόλιθου κοντά στα ορυχεία του Αρχάγγελου. Ο Ηγούμενος της Μονής, Λεόντιος Κοραχάης, σε προσφυγή του προς το Πρωτοδικείο Χαλκίδας[388] κατηγορούσε την εταιρεία, που πρόσφατα είχε μετονομασθεί σε «Νέαν Εταιρίαν Πετριφάϊτ Λίμιτεδ»[389] και στην οποία είχαν εκπέσει τα δικαιώματα της αρχικής

---

[387] Βλ. ό.π., Σ.Μ.Ε., *Ο ελληνικός ορυκτός πλούτος*, σελ. 206: *«Σημειώνεται εδώ, ότι ο λευκόλιθος, για να φθάσει να αξιοποιηθεί σε δίπυρη μαγνησία, πέρασε μέσα από διαδικασίες, που κράτησαν μισό περίπου αιώνα. Πολλοί ασχολήθηκαν με το λευκόλιθο, όμως τη σημαντική πυρίμαχη ιδιότητά του δεν την είχαν προσέξει. Εξάλλου, ως το 1950 επικρατούσε η άποψη ότι ειδικά ο ελληνικός λευκόλιθος δεν καμινεύεται σε δίπυρη μαγνησία, άποψη που ξεπεράστηκε το 1958, όταν ύστερα από πολλές προσπάθειες ξεκίνησε στην Ελλάδα η παραγωγή της σε βιομηχανική κλίμακα. Έτσι, σήμερα, αξιοποιούνται και τα πιο πτωχά μεταλλεύματα λευκόλιθου με μηχανοποιημένη διαλογή, που την ακολουθεί εκκαμίνευση»*.

[388] ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία: 1898*. Αποδεικτικόν επιδόσεως αριθ. 4981-Κοινοποίησις προς την Νέαν Εταιρίαν Πετριφάϊτ Λίμιτεδ. Μονή Γαλατάκη 23 Ιουνίου 1898.

[389] Η Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.) «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ» ιδρύθηκε στις 17 Σεπτεμβρίου 1895 και μόλις μετά από δύο χρόνια (28 Σεπτεμβρίου 1897) προχώρησε σε εκκαθάριση και μεταβίβαση όλων των δικαιωμάτων της στη «*Νέαν Εταιρίαν Πετριφάϊτ Λίμιτεδ*». Οι δύο εταιρίες εκπροσωπήθηκαν στην όλη

σύμβασης, ότι η ενέργεια αυτή έγινε κατά παράβαση του άρθρου 11 του συμβολαίου υπ. αριθ. 963 της 23ης Σεπτεμβρίου 1896.

Σύμφωνα με αυτό, η εταιρεία είχε, βέβαια, το δικαίωμα της ανέγερσης καμίνων, αλλά μόνο στη θέση Άγιος Γεώργιος, όπου όλο το προηγούμενο διάστημα γινόταν η συγκέντρωση, η ζύγιση και η φόρτωση του λευκόλιθου σε πλοία. Απαιτούνταν, μάλιστα, η καταβολή 10.000 δραχμών ως ποινική ρήτρα, την οποία προέβλεπε το άρθρο 9 της σύμβασης *«εν περιπτώσει καθ' ην προ της ζυγίσεως και βεβαιώσεως γίνη φόρτωσις ή χρήσις του λευκολίθου»*.

Η Νομαρχία Εύβοιας ανταποκρίθηκε[390] άμεσα στην αίτηση της Μονής και απέστειλε τον Αύγουστο του 1898 υπηρεσιακούς παράγοντες στην περιοχή για τη σύνταξη πραγματογνωμοσύνης και για την επίλυση της φιλονικίας.

Πράγματι, μετά την άφιξη του κλιμακίου και τη σύνταξη της τελικής του έκθεσης επιβεβαιώθηκε η ύπαρξη και η λειτουργία των 6 φούρνων, οι οποίοι από τον Απρίλιο του 1898 είχαν παράγει 200 τόνους πεφρυγμένου λευκόλιθου, από τους οποίους οι 39[391] είχαν ζυγισθεί, φορτωθεί και εξαχθεί ήδη στο εξωτερικό.

Ακόμα, στο ίδιο έγγραφο περιγράφονταν και αξιολογούνταν και οι ιδιαίτερες στάσεις και συμπεριφορές των δύο πλευρών. Αναφέρεται, λοιπόν, ότι σε όλη αυτή την υπόθεση ακολουθήθηκε η προβλεπόμενη διαδικασία και τηρήθηκε πρωτόκολλο *«βεβαιώσεως λευκολίθου»*. Μάλιστα, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του μηχανικού της εταιρείας John Hadkinson, η κατασκευή των φούρνων ήταν σε γνώση του Ηγουμενοσυμβουλίου, αφού με τη συγκατάθεσή του παραχωρήθηκε ο απαιτούμενος για την ανέγερσή τους χώρος και συμφωνήθηκε αντί πληρωμής και η υλοτόμηση των απαραίτητων ποσοτήτων καυσόξυλων για τη λειτουργία τους.

Ο ίδιος διαβεβαίωνε τους εκπροσώπους της Μονής ότι η κατασκευή των φούρνων είχε προσωρινό χαρακτήρα και έγινε για πειραματικούς λόγους, προκειμένου να επαληθευτεί η αποτελεσματικότητα του πεφρυγμένου λευκόλιθου στη μεταποίηση του τσιμέντου.

Όμως, ο Ηγούμενος της Μονής, Λεόντιος Κοραχάης, προς μεγάλη έκπληξη των εμπειρογνωμόνων αρνήθηκε ότι είχε συναινέσει είτε στην κατασκευή των καμίνων είτε

διαδικασία από τους εκκαθαριστές Γουσταύο Ερνέστου Βάρνερ Χάρρ και Ιάκωβο Στάϊγγερ αντίστοιχα, βλ. ό.π.

[390] Ό.π., Πρωτόκολλον βεβαιώσεως. Νομάρχης Ευβοίας προς Μονή Γαλατάκη. Χαλκίδα 6 Σεπτεμβρίου 1898.

[391] Ό.π. Στη συγκεκριμένη φόρτωση το βάρος των 39 τόνων πεφρυγμένης μαγνησίας υπολογίστηκε στο διπλάσιο, δηλαδή 78 τόνοι, επειδή, όπως ήταν επιστημονικά τεκμηριωμένο, ο ωμός λευκόλιθος κατά τη διαδικασία του ψησίματος-φρύξης έχανε το 47% του βάρους του.

στο κόψιμο των ξύλων, παρόλο που υπήρχαν συντριπτικά στοιχεία για το αντίθετο. Η ετερόκλητη αυτή συμπεριφορά του επικεφαλής της Μονής να επιβεβαιώσει τις προφορικές του δεσμεύσεις, προκάλεσε αλγεινή εντύπωση ακόμη και στο Νομάρχη Εύβοιας ο οποίος παρατηρούσε: *«[…] Και είναι μεν αληθές ότι κατά τα αληθή η τοιαύτη συναίνεσις δίδεται εγγράφως, αλλ' η καλή πίστις και ο προς την αλήθειαν σεβασμός απέκλεισε την υπόνοιαν της αρνήσεως της δοθείσης συναινέσεως.*

[…] Εξ όλων επομένως των ανωτέρων αδιστάκτως αποφαινόμεθα και ανεκλήτως ότι η εταιρία ανίδρυσε προσωρινώς και δια δοκιμαστικάς εργασίας τας εξ (6) καμίνους εν γνώσει και τη συναινέσει αυτής της Μονής, και συνεπώς ουδόλως είναι δίκαιον να επιβαρυνθή η Εταιρία με την ποινική ρήτρα των δραχμών 10.000 ούτε μη παραβάσασα τους όρους 9 και 11 του ρηθέντος συμβολαίου, εν καλή δε πίστει διατελούσα».

Οι σχέσεις των δύο πλευρών φαίνονταν ότι εισέρχονταν σε περίοδο αντιπαράθεσης, αυτοπροστασίας των κεκτημένων και προώθησης εκατέρωθεν νέων διεκδικήσεων. Βέβαια, σε αυτό συνέβαλε και η ανικατάσταση του Λεόντιου Κοραχάη, ο οποίος στις 8 Σεπτεμβρίου 1898 παρέδωσε την Ηγουμενία της Μονής στον Αγάπιο Παπασπυρόπουλο[392]. Ο έμπειρος σε θέματα μοναστηριακής διαχείρισης από την προηγούμενη θητεία του στη Μονή Γέροντος, Αγάπιος, βρέθηκε εξ αρχής αντιμέτωπος με το τεράστιο χρέος, το οποίο συσσωρεύτηκε, τόσο από την κακοδιαχείριση του Λεόντιου Κοραχάη όσο και από την ιδιοποίηση της ζωϊκής και αγροτικής παραγωγής της προηγούμενης χρονιάς, από καταπατητές ή δανειστές της Μονής[393].

Παράλληλα, για την αποφυγή του οικονομικού αδιεξόδου και τον εξορθολογισμό των οικονομικών της Μονής, κρίθηκε αναγκαία η αναδιαπραγμάτευση, εν μέρει, του αρχικού συμβολαίου μίσθωσης των μεταλλείων της προς τη «Νέα Εταιρεία Πετριφάϊτ Λίμιτεδ», η οποία κατά κοινή ομολογία απολάμβανε αποικιοκρατικά προνόμια.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της αγωνίας των μελών του Μοναστηριακού Συμβουλίου να προασπίσουν και να εξασφαλίσουν τα συμφέροντά τους, αποτελεί το σχέδιο τροποποίησης[394] του άρθρου 9 της σύμβασης, υπ. αριθ. 963 του 1896, που

---

[392] ΑΙΜΓ, *Μοναχολόγιον της Μονής άγιος Νικόλαος Γαλατάκη*: 2. 1852, σελ. 10.

[393] Δούκουρης, Ν. Βασίλης «Οι αναστηλώσεις και οι καταστροφές του αγιογραφικού διακόσμου του καθολικού της Μονής Αγίου Νικολάου Γαλατάκη Β. Εύβοιας», ΑΕΜ (Αρχείον Ευβοϊκών Μελετών) 33, (1998-2000), σελ.82.

[394] ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία 1898*. Σχέδιον μεταβολής όρων του υπ. αριθ. 963, του έτους 1896, συμβολαίου. Μονή Γαλατάκη 20 Σεπτεμβρίου 1898*: «Ο μισθωτής δικαιούται να ενεργή εκκαμίνευσιν και μεταποίησιν του λευκολίθου και εις την θέσιν Αρχάγγελος, αλλ' οφείλη προ της κατεργασίας να καλή εγγράφως τους αντιπροσώπους της Μονής όπως βεβαιούται δια τακτικού πρωτοκόλλου το μεταποιηθησόμενον ποσόν λευκολίθου όπερ θέλει υπολογίζεσθαι εις το ετήσιον ποσόν όπερ ο μισθωτής υποχρεούται να εξορύξη […] χάριν δε της ακριβούς βεβαιώσεως θέλουσι τηρείσθαι δύο βιβλία αριθμημένα και μονογραφημένα υπό τε του Ηγουμένου της Μονής και του μισθωτού ή αντιπροσώπου του. Κατά το τέλος δε εκάστου μηνός θέλει*

πρότειναν προς την εταιρεία «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ», στις 20 Σεπτεμβρίου 1898. Αυτό κρινόταν σκόπιμο, γιατί στην αρχική συμβολαιογραφική πράξη καταγραφόταν, βέβαια, η διαδικασία καταμέτρησης της εξορυγμένης ποσότητας λευκόλιθου στη φυσική του μορφή, αλλά δεν υπήρχε καμμία πρόβλεψη σχετικά με την καταγραφή και τη διαχείριση των μεταποιημένων του μορφών. Με τη συμπλήρωση αυτή η Μονή πίστευε ότι εξασφαλιζόταν περισσότερο απέναντι στις παραπλανητικές ενέργειες της εταιρείας, αλλά αργότερα αναγκάστηκε, ύστερα και από πιέσεις του Νομάρχη[395] Εύβοιας, να αναγνωρίσει στη «Νέα Εταιρεία Πετριφάΐτ Λίμιτεδ» το δικαίωμα της καμίνευσης και μεταποίησης του λευκόλιθου.

Επιχειρήθηκε συμβιβαστικά μεταβολή κάποιων όρων της αρχικής σύμβασης με νέο τροποποιητικό συμβόλαιο[396], υπ. αριθ. 420 της 24 Σεπτεμβρίου 1899, το οποίο, όμως, παρουσίαζε σημαντικές αδυναμίες, οι οποίες μελλοντικά θα περιέπλεκαν τα πράγματα. Ενώ, δηλαδή, σκανδαλωδώς προβλεπόταν, ότι ο μεταποιημένος λευκόλιθος έπρεπε να συνυπολογίζεται στην προβλεπόμενη ποσότητα, την οποία ο μισθωτής ανελάμβανε υποχρεωτικά να εξορύξει στη διάρκεια ενός χρόνου, δεν προσδιορίζονταν οι σαφώς υψηλότερες τιμές των μεταποιημένων του μορφών.

Η όλη αυτή κινητικότητα και οι προστριβές που εκδηλώνονταν προδίκαζαν την μεταστροφή των επιδιώξεων της εταιρείας, η οποία προς τα τέλη του 19ου αιώνα ανήγαγε σε βραχυπρόθεσμο στόχο την εντυπωσιακή αύξηση των εξορυκτικών της μεγεθών και την ανάλογη διεύρυνση των μεταποιητικών της δυνατοτήτων. Επιδόσεις οι οποίες θα

ενεργείσθαι άθροισις του εν τοις βιβλίοις ποσού και θέλει συντάσσεσθαι τακτικόν πρωτόκολλον βεβαιώσεως [...] καθ' εκάστην δε εσπέραν θέλει υπογράφεσθαι παρ' αμφοτέρων των αντιπροσώπων. Μετά την ούτω γενομένην καθ' εκάστην ζύγισιν ο μισθωτής δύναται να μεταφέρη τον λευκόλιθον εις ό μέρος βούλεται και να διαθέτη αυτόν δια το δοκούν. Η Μονή δικαιούται εάν απαιτηθή όπως η ζύγισις γίνηται και εις τας δύο ανωτέρω θέσεις Αρχάγγελον ή Χορτοκόπι να διορίζη και έτερον υπάλληλον της εμπιστοσύνης της εκτός του οριζομένου δια του άρθρ. 10 της συμβάσεως επί μηνιαίω μισθώ δραχμών εκατό πληρωτέων υπό του μισθωτού [...] δια την εν ταις μνησθείσι θέσεσι ζυγίσεως βεβαίωσιν του λευκολίθου ο μισθωτής υποχρεούται να παραχωρή εις αμφοτέρους τους άνω υπαλλήλους οίκημα δωρεάν προς κατοικίαν».

[395] Ενδεικτική του αρνητικού κλίματος και των τεταμένων σχέσεων, οι οποίες είχαν αναπτυχθεί μεταξύ των δύο πλευρών, αποτέλεσε η αναφορά, που απέστειλε ο Νομάρχης Εύβοιας Δεληγιάννης Λ. προς τον Αρχιεπίσκοπο Χαλκίδας, με την οποία απέρριπτε την προβλεπόμενη από τη Μονή πίστωση για την αποζημίωση της επιτροπής επίλυσης των διαφορών, οι οποίες ενέσκηψαν με τη μισθώτρια εταιρεία (1898). Συνιστούσε, μάλιστα, προς το Ηγουμενοσυμβούλιο ότι: *«[...] όπως δικαιότερον εκτιμήση τα υπό της Επιτροπής γενόμενα έξοδα και προβή, δια νεωτέρας πράξεως του εις ψήφισιν αναλόγου πιστώσεως [...]»*. Βλ. ό.π., Ο Νομάρχης Ευβοίας προς τον Σεβ. Αρχιεπίσκοπον Χαλκίδος. Χαλκίδα 21 Οκτωβρίου 1898.

[396] Το συμβόλαιο υπ. αριθ. 963 του 1896 τροποιήθηκε μερικώς με το συμβόλαιο υπ. αριθ. 420 του 1899. Παρόλο, που το τελευταίο δεν έχει εντοπιστεί, εξάγεται έμμεσα από τα Πρωτόκολλα Παραλαβής (βλ. ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία 1898-1905*) των μετέπειτα χρόνων ότι οι σημαντικότερες μεταβολές, οι οποίες επήλθαν, ήταν: η αύξηση της υποχρεωτικά εξορυγμένης ποσότητας από τους 75.000 στους 225.000 στατήρες μεταλλεύματος και ο προσδιορισμός της τιμής ανά στατήρα στα 10 και ¼ λεπτά για τους πρώτους 75.000 στατήρες, στα 5 και ¼ λεπτά για τους υπόλοιπους 150.000 στατήρες και στα 6 και ¼ λεπτά για κάθε υπερβάλλουσα παραγόμενη ποσότητα.

επιτυγχάνονταν με τη μηχανοποίηση της παραγωγής και με την ανάπτυξη ενός σύγχρονου συστήματος μεταφοράς των εξορυγμένων υλικών.

2.4.1. Η ανάπτυξη μεταποιητικής υποδομής από την εταιρεία «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ» στην κοιλάδα των Κατουνίων (1896-1901)

Απαραίτητη προϋπόθεση για τις σχεδιαζόμενες πρωτοβουλίες ήταν η επιλογή ενός χώρου, όπου η εταιρεία θα ανέπτυσσε την κυρίως μεταποιητική της υποδομή: φούρνοι, αποθήκες για το εξορυγμένο ορυκτό και τα εργαλεία, αφετηρίες του υπέργειου σιδηρόδρομου. Η επιλεγμένη θέση χρειαζόταν να ανταποκρίνεται σε ένα ευρύ φάσμα απαιτήσεων, καθώς αυτή έπρεπε:

- να επικοινωνεί με σχετική ευκολία με το κοντινότερο πόλισμα, τη Λίμνη.
- να διαθέτει την απαραίτητη ευρύτητα για την ανάπτυξη ουσιαστικά ενός νέου οικισμού, ικανού να ικανοποιεί μελλοντικά τις απαιτήσεις των ετερόκλητων κοινωνικά κατοίκων του.
- να εχει επάρκεια σε νερό όχι μόνο για την οικιακή χρήση, αλλά και για τις αυξημένες απαιτήσεις της μεταποίησης του λευκόλιθου.
- να είναι παραθαλάσσια και να μπορεί να προσεγγίζεται με ασφάλεια από τα μεγάλα εμπορικά πλοία, τα οποία θα έρχονταν για να επιχειρήσουν φόρτωση.

Μετά την παρέλευση δύο χρόνων, από την παρουσία της εταιρείας στην περιοχή, συνειδητοποιήθηκε από κάποια στελέχη της ότι μόνο μια θέση εκπληρούσε όλες τις προϋποθέσεις και αυτή ήταν η κοιλάδα των Κατουνίων, στον όρμο του Αγίου Γεωργίου. Αυτή ανήκε ιδιοκτησιακά στην Κοινότητα Λίμνης και συνόρευε προς τα βορειοανατολικά με τη μοναστηριακή ιδιοκτησία.

Η θέση επρόκειτο για μια μικρή κοιλάδα, η οποία απλώνεται μεταξύ δύο βουνοπλαγιών, που χαμηλώνουν με μικρές κλίσεις στα νερά του Ευβοϊκού, σε απόσταση τεσσάρων χιλιομέτρων από την κωμόπολη της Λίμνης στην ίδια κατεύθυνση που οδηγεί, μετά από περαιτέρω πορεία 6 χιλιομέτρων, στη Μονή Γαλατάκη. Την επικοινωνία εξυπηρετούσε, μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα, ένα πρόχειρο μονοπάτι[397], που εφάπτονταν

[397] Το θέμα του προσδιορισμού της υπευθυνότητας για τις κατασκευαστικές βελτιώσεις και τη συντήρηση του ζωτικού αυτού δρόμου αποτελούσε συχνά αντικείμενο αντιπαράθεσης μεταξύ των μεταλλευτικών επιχειρήσεων και της Κοινότητας Λίμνης (Δήμος Αιγαίων). Αντιπροσωπευτική περίπτωση αποτελεί η άρνηση του Δημοτικού Συμβουλίου να ανταποκριθεί, το 1910, στο αίτημα των εργατών της διάδοχης «Αγγλοελληνικής Εταιρείας»: *«όπως κατασκευασθή η οδός από Λίμνη μέχρι Κατούνια άγουσα παραλιακώς, ήτις κατέστη αδιάβατος, εκ της εσχάτης γενομένης μεγάλης τρικυμίας και μετά μεγάλου κινδύνου διέρχονται δια*

και πολλές φορές συγχέονταν με τον αιγιαλό και το οποίο η εταιρεία φρόντισε κατασκευαστικά να το βελτιώσει για τις δικές της ανάγκες.

Μορφολογικά η κοιλάδα ξεκινούσε πίσω στενή από το σημείο της σύγκλισης των δύο βουνοπλαγιών και προοδευτικά διευρυνόταν ικανοποιητικά μέχρι την ομαλή συνάντησή της με τη θάλασσα. Όμως, τα αποθέματα νερού ήταν ελάχιστα, καθώς περιορίζονταν σε εκροές, οι οποίες σχηματίζονταν εποχιακά στη συγκεκριμένη λεκάνη. Αργότερα, για τις ποσότητες αυτές προβλέφθηκε συνετή διαχείριση, καθώς συγκεντρώνονταν βαθιά μέσα στην κοιλάδα σε μεγάλες δεξαμενές[398] και κατακρατούνταν εκεί σαν αποθεματικό υδροδυναμικό κεφάλαιο. Η αδυναμία, όμως, αυτή δεν φαινόταν αξεπέραστη, αφού οι προοδευτικά αυξανόμενες απαιτήσεις, του εγκατεστημένου εκεί εργοταξίου, εξυπηρετήθηκαν από το διπλανό ρέμα του Αγίου Ιωάννη με τη σύναψη συμβολαίου[399] με την Κοινότητα Λίμνης.

Ακόμα, η μοναδική διαμόρφωση του βυθού, ακριβώς στο μέτωπο συνάντησης της περιοχής με τη θάλασσα, έδινε τη δυνατότητα προσέγγισης μεγάλων σε χωρητικότητα εμπορικών πλοίων. Αυτά μπορούσαν να πλαγιοδετούν[400] στη μικρή μεταλλική

αυτής και μάλιστα εν καιρώ νυκτός και εζήτησε πίστωσιν όπως κλιθή μηχανικός και μελετήση το έργον». Βλ. ΤΑΛ, *Βιβλίον Πράξεων Δ.Σ. Λίμνης*. Λίμνη 2 Δεκεμβρίου 1910

[398] Η επισήμανση των παραπάνω κατασκευών-στερνών πραγματοποιήθηκε σε επιτόπια έρευνα το καλοκαίρι του 1996. Μάλιστα, στην ίδια επισκόπηση, ύστερα από πληροφορίες της κας Σέρραντ, εντοπίστηκε, χαμηλά στην έξοδο της κοιλάδας προς τη θάλασσα, υπόγεια στοά μήκους 25 μέτρων, με την οποία εξασφαλιζόταν η πρόσβαση σε πηγή με διαρκή ροή νερού ακόμη και σε περιόδους λειψυδρίας.

[399] Η διάδοχη της «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ», «Αγγλοελληνική Εταιρεία», προκειμένου να εξασφαλίσει την υδροληπτική της επάρκεια προέβηκε, στις 8 Μαρτίου 1909, στη σύναψη του συμβολαίου υπ. αριθ. 6564. Την Κοινότητα Λίμνης εκπροσώπησαν τα μέλη του Κοινοτικού Συμβουλίου: Νικόλαος Γ. Μπενετής, Ιωάννης Ν. Ζαγοράκης, Ανδρέας Ι. Βρυσιώτης και Νικόλαος Χ. Τσουρές. Ο Νικόλαος Κ. Βοϊατζής και ο Μιχαήλ Τρίμης παρευρέθηκαν ως μάρτυρες, ενώ η διάδοχη «Αγγλοελληνική Εταιρεία» ή «Αγγλογκρήκ» εκπροσωπήθηκε από τον τοπικό διευθυντή της Γουλιέλμο Στάϊγγερ. Συμφωνήθηκε να*: «[…] εκμισθώνουσιν επί μία Δεκαετίαν από σήμερον προς την ανωτέρω Εταιρείαν την χρήσιν δύο (2) δραμίων ύδατος ληφθησομένου εκ του πλησίον των εργοστασίων της Εταιρείας ταύτης ρέματος του Αγίου Ιωάννου. […] Η Εταιρεία υποχρεούται ίνα εις το τέλος εκάστου έτους πληρώνη προς την Κοινότητα ως ετήσιον μίσθωμα Δραχμάς πεντήκοντα (50) ήτοι εν όλω δραχμάς πεντακοσίας (500) […]»*, βλ. ΑΙΜΓ, *Αγγλογκρήκ*. Μίσθωσις αριθμός 6564. Λίμνη 8 Μαρτίου 1909. Θα πρέπει να επισημάνω ότι η ποσότητα των «*δύο (2) δραμίων ληφθησομένου ύδατος*» είναι εξαιρετικά μικρή και αμελητέα, αν θεωρηθεί ότι η συγκεκριμένη μονάδα μέτρησης βάρους και μάζας χρησιμοποιήθηκε σύμφωνα με το ισχύον τότε μετρικό σύστημα (1 δράμι = 3,2 γραμμάρια). Όμως, κάτι τέτοιο αντιβαίνει την πρόθεση της εταιρείας να εξασφαλίσει, με τη συμφωνία αυτή την υδροληπτική της επάρκεια, η οποία, βέβαια, δεν επιτυγχανόταν με μια πρόσθετη τόσο μικρή ποσότητα. Πιθανότατα, στο έγγραφο υπάρχει κάποια αβλεψία στον προσδιορισμό της λαμβανομένης ποσότητας ή η συγκεκριμένη μετρική μονάδα να λειτουργούσε με τρόπο, ο οποίος μέχρι στιγμής αγνοείται.

[400] Την πλαγιοδέτηση των μεγάλων εμπορικών πλοίων, τα οποία προσέγγιζαν τη σκάλα φόρτωσης στα Κατούνια, ανελάμβαναν να πραγματοποιήσουν ειδικευμένοι επαγγελματίες πλοηγοί*: «Ο Γεώργιος Ε. Φλώκος από το 1914 έως 1926 μετέρχεται το επάγγελμα του πλοηγού ελληνικής και ξένης εθνικότητος πλοίων και επλοήγει εις τα τακτικώς αφικνούμενα ενταύθα προς φόρτωσιν μεταλλευμάτων ατμοπλοίων ως και εις τας γειτονικάς μεταλλευτικάς εταιρίας. Ως τοιούτος δε μετέφερε τα πλοία εις Λεφκαντί, Πήλι, Κυμάσιον κ.λ.π., ούτος δε είναι κάτοχος της Αγγλικής και Ιταλικής γλώσσης»,* βλ. ΤΑΛ, *Ιδιωτική Συλλογή Παπαγεωργίου Π. Ευάγγελου*. Βεβαίωσις Αγγλοελληνικής Εταιρίας. 11 Ιανουαρίου 1947.

αποβάθρα[401], η οποία κατασκευάστηκε στον αιγιαλό, και εκμεταλλευόμενα το μεγάλο βάθος του πυθμένα να πλησιάζουν την ακτή σε απόσταση λίγων μέτρων[402]. Οι φορτώσεις, λοιπόν, πραγματοποιούνταν με σχετική ευκολία και σχετικά ακίνδυνα, γιατί η περιοχή των Κατουνίων, παρόλο που δεν ήταν φυσικό λιμάνι, ωστόσο παρουσίαζε και παρουσιάζει εξαιρετική ακυμαντότητα ακόμα και σε πολύ ισχυρούς βόρειους ανέμους. Το φαινόμενο αυτό χαρακτηρίζει ουσιαστικά όλη την ευβοϊκή ακτή, η οποία βλέπει προς την ηπειρωτική Ελλάδα, στην οποία παρουσιάζεται κύμανση μόνο από τους όχι τόσο συχνούς νότιους και δυτικούς ανέμους, οι οποίοι πλήττουν την περιοχή σε σταθερές κατά τη διάρκεια του έτους περιόδους.

Η οικειοποίηση, λοιπόν, της κοιλάδας των Κατουνίων αναδείχθηκε σε στρατηγικό στόχο της εταιρείας, αμέσως σχεδόν μετά τη σύναψη του συμβολαίου, υπ. αριθ. 963 του 1896, μίσθωσης των μοναστηριακών ορυχείων. Μάλιστα, επιδιώχθηκε η συναίνεση της Κοινότητας Λίμνης όχι μόνο στην απλή παραχώρηση χρήσης του χώρου της, αλλά ουσιαστικά στην εξαγορά του.

---

[401] Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι σκάλες φόρτωσης αποτελούν το σήμα κατατεθέν των ελληνικών παράκτιων μεταλλείων. Στις περισσότερες περιπτώσεις η γεωγραφική ιδιομορφία του ελληνικού χώρου επέβαλε τη μεταφορά των ορυκτών από τη θάλασσα προς τους τόπους προορισμού, καθώς η χερσαία μεταφορά τους προς τα υπάρχοντα λιμάνια θεωρούνταν απαγορευτική. Σε όλο το Αιγαίο συναντάμε αρκετά μεγάλη ποικιλία στη μορφολογία τους. Άλλες κατασκευές είναι πρόχειρες από ευτελή υλικά και άλλες παρουσιάζουν εξαιρετικό κατασκευαστικό ενδιαφέρον.

Στην περίπτωση των Κατουνίων έχουμε μια μεταλλική σκάλα μεσαίου μεγέθους, η οποία στηρίζεται πάνω σε μεταλλικούς πυλώνες και το υπερκείμενο μεταλλικό δάπεδο επενδύεται με ξύλινες τάβλες. Ο λευκόλιθος, αφού συγκεντρωνόταν σε ένα πατάρι στο πίσω μέρος της ακτής, οδηγούνταν με βαγονέτα πάνω σε επίγεια σιδηροτροχιά στη σκάλα, όπου αδειάζονταν σε κάδους. Εκεί επακολουθούσε η φόρτωση από έναν ή δύο περιστροφικούς γερανούς, οι οποίοι μετέφεραν το μετάλλευμα ή απευθείας στο πλοίο, που σταθεροποιούνταν στη σκάλα σε σταθερά «ρεμέντζα» ή σε μαούνες, οι οποίες στη συνέχεια πλησίαζαν τα αγκυροβολημένα, στα ανοιχτά, πλοία. Απομεινάρια της σκάλας αυτής, αλλά και άλλων δώδεκα ευτελών κατασκευών φόρτωσης, μπορεί κανείς να επισημάνει ακόμη και σήμερα στην ακτογραμμή από τη Μονή Γαλατάκη μέχρι και την πόλη της Λίμνης. Περισσότερα για τις σκάλες φόρτωσης, βλ. Μπαλοδήμου, Μαρία: «Μεταλλευτικές σκάλες φόρτωσης στο Αιγαίο», Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου: *Ιστορικά Μεταλλεία στο Αιγαίο 19ος και 20ός αιώνας* (Μήλος 3-5 Οκτωβρίου 2003*)*, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, Αθήνα Ιούλιος 2005.

[402] Άλλωστε, τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του υποθαλάσσιου χώρου της περιοχής είχαν επισημανθεί πολύ νωρίτερα, για αυτό και φορτώσεις μεταλλευμάτων πραγματοποιούνταν από τον παρακείμενο όρμο του Αγίου Γεωργίου ήδη από το 1883. Όταν, δηλαδή, ο Βασίλειος Ν. Βουδούρης πραγματοποιούσε φορτώσεις λευκόλιθου για τα λιμάνια της Χάβρης, του Λίβερπουλ και του Αμβούργου, ανταποκρινόμενος στις συμφωνίες τις οποίες του εξασφάλιζε ο συνεργάτης του στη Σύρο Α. Σ. Μαυροκορδάτος, [βλ. ΕΛΙΑ, (Αρχείο Β. Ν. Βουδούρη) *Φάκ.: 26.1. Επιστολές προς Βουδούρη*, *υποφ.:* επιστολές Α. Σ. Μαυροκορδάτου 1883. Σύρα 8 Ιουνίου 1883): *«[…] έλαβον την σημείωσιν ότι το βάθος των 20 οργυιών εις Άγιον Γεώργιον είναι εις απόστασιν 500 μέτρων από της ξηράς, νομίζω δε ότι αν ετίθετο καμμιά σημαδούρα εις το μέρος αυτό θα παρείχετο η μεγαλυτέρα πλέον ασφάλεια και ευκολία μάλιστα εις τα ατμόπλοια»*. Μάλιστα, αξίζει να σημειωθεί ότι μέχρι την εποχή της ατμοκίνησης η γέφυρα της Χαλκίδας δεν ήταν ακόμη ανοιγοκλειόμενη και συνεπώς αδιάβατη για τα μεγάλα ιστιοφόρα. Έτσι, τότε, ο λευκόλιθος της περιοχής φορτωνόταν πρώτα σε μικρές φορτηγίδες, οι οποίες μπορούσαν να περάσουν τον πορθμό του Ευρίπου και να μεταφορτώσουν το πολύτιμο φορτίο τους στα εμπορικά πλοία που ναυλοχούσαν στο νότιο Ευβοϊκό, βλ. ό.π., Τηλεγράφημα Α. Σ. Μαυροκορδάτου προς Β. Ν. Βουδούρη. 19 Απριλίου 1883.

Κάτι τέτοιο εξασφάλιζε την εταιρεία στους μελλοντικούς σχεδιασμούς της, αφού όλη η υποδομή, η οποία θα προέκυπτε από τις επιχειρούμενες βελτιώσεις στο μηχανολογικό και μεταποιητικό της εξοπλισμό, όντας σε ιδιόκτητη περιοχή θα αποτελούσε εσαεί περιουσία της εταιρείας. Αποτρεπόταν με αυτό τον τρόπο το ενδεχόμενο της αναγκαστικής παραχώρησης όλων των εγκαταστάσεών της, με τη λήξη της περιόδου μίσθωσης, στη Μονή, όταν βέβαια αυτές θα είχαν αναπτυχθεί σε εκτάσεις της μοναστηριακής περιουσίας.

Η αγορά της περιοχής των Κατουνίων επιδιώχθηκε από την εταιρεία με τη σύναψη του συμβολαίου υπ. αριθ. 180 του 1897[403], αλλά, επειδή στη συνέχεια η Κοινότητα αμφισβήτησε τα όριά της και προς αποφυγή των δικαστικών διενέξεων, αποφασίστηκε, κατόπιν συμβιβασμού, η σύναψη νέου συμβολαίου[404] υπ. αριθ. 319/29 Ιουλίου 1898. Η Κοινότητα εκπροσωπήθηκε από την πλειοψηφία του Κοινοτικού της Συμβουλίου: Σταμούλη Α. Βαρβούζο, γιατρό, το Δημήτριο Κ. Πισπιρίγκο, κτηματία και από το Γεώργιο Κ. Γαλάνη, παντοπώλη, ενώ η εταιρεία από τον πληρεξούσιό της, κτηματία και κάτοικο Αθηνών, Γεώργιο Πάγκαλο. Σύμφωνα με αυτό αποφασίστηκε τα συμβαλόμενα μέρη: *«[…] να παραχωρηθή εις την ανωτέρω εν Λονδίνω εδρεύουσαν Εταιρείαν «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ» ίνα καταλάβη. Ι./ Την ένθεν και ένθεν, ήτοι ανατολικώς και δυτικώς υψώματα ή πλάγια μέρη της θέσεως Κατούνια της περιφερείας Λίμνης του Δήμου Αιγαίων, συνορευομένης με θάλασσαν και λόφους, αρχόμενα εξ όλων των μερών του επιπέδου της θέσεως ταύτης από της παραλίας μέχρι του προς βορράν ανωτέρου άκρου του επιπέδου τούτου και εξικνούμενα μέχρι των πρώτων απαντωμένων κορυφογραμμών ως ρέουσι τα όμβρια ύδατα προς το ανωτέρω επίπεδον. […] 2./ Μέρος Κοινοτικής γης ως εξής: Από της ανωτέρω ανατολικής κορυφογραμμής, ήτοι από του πρώτου άκρου ή Κάβου Κατουνίων κατά την θάλασσαν, ορίζεται γραμμή κατ' ευθείαν μέχρι της άλλης αμέσως απαντωμένης κορυφογραμμής, δυτικώς του Αγίου Ιωάνου ή του Κάβου Αγίου Ιωάννου, ης το μήκος από του ενός ως το έτερον άκρον ανέρχεται εις μέτρα γαλλικά εβδομήκοντα, από της εκείσε δε και κατά το κατακόρυφον, ήτοι της κορυφογραμμής Αγίου Ιωάννου, υπαρχούσης οδού, μετράται έκτασις προς βορράν, ακολουθούσα την ανωτέρω κορυφογραμμήν Αγίου Ιωάννου, ανερχομένη εις εκατόν γαλλικά μέτρα, από του σημείου δε τούτου, ένθα δαπάνη της Εταιρίας κτισθήσεται ασβεστόκτιστος στήλη, στρέφει προς δυσμάς άλλη γραμμή εκτάσεως ογδοήκοντα γαλλικών μέτρων, εξικνουμένη κατ' ευθείαν προς την κορυφογραμμήν Κατουνίων, ήτις ως*

[403] ΑΙΜΓ, *Αγγλογκρήκ*. Συμβόλαιον υπ. αριθ. 319, παραχωρητήριον δρ. 5.000. Λίμνη 29 Ιουλίου 1898.
[404] Ό.π.

όριον κατά τα προεκτεθέντα ωρίσθη, ένθα επίσης δαπάνη της Εταιρείας κτισθήσεται ασβεστόκτιστος στήλη, ούτω δε σχηματίζεται τετράγωνον μεταξύ των δύο κορυφογραμμών, ήτοι ως ερρέθη κορυφογραμμής Κατουνίων από της θαλάσσης και άνω και της δυτικώς του Αγίου Ιωάννου, επίσης από της θαλάσσης και άνω, όπερ είναι κατά τα ανωτέρω μνημονευθέντα παραχωρούμενον μέρος, έχον πλαγίαν και ανωφερή θέσιν, σημειωτέον όμως, ότι απολύτως απαγορεύεται τη Εταιρεία ίνα υπερπηδώσα το τεθέν όριον, μεταφέρη άνευ ιδιαιτέρας συμβάσεως ή συνεννοήσεως μετά της Κοινότητος δι' οιουδήποτε μέσου εις το ανωτέρω παραχωρούμενον μέρος ύδωρ εκ του πλησίον και ανατολικώς κειμένου ρεύματος του Αγίου Ιωάννου, μεταβάλλουσα την διεύθυνσιν αυτού, όπερ δέον να μένη εντελώς άθικτον. 3./ Μέρος ή έκτασιν γης συνήθους πλάτους προς σύστασιν μιας σιδηροδρομικής γραμμής από της θέσεως Κατούνια μέχρι των ορίων της Μονής Γαλατάκη, ισχυούσης προσέτι το δικαίωμα της Εταιρείας να ιδρύη παρά την σιδηροδρομικήν γραμμήν τους αναγκαίους σταθμούς και φυλακεία. Επομένως χάριν του προκειμένου συμβιβασμού, η διαληφθείσα Εταιρεία «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ» υποχρεούται μετά την έγκρισιν του παρόντος και εντός οκτώ ημερών, αφ' ης κοινοποιηθή προς τινά των αντιπροσώπων αυτής να πληρώση προς τους αντιπροσώπους της Κοινότητος Λίμνης δραχμάς πέντε χιλιάδας (5.000) από της εκτελέσεως δε της υποχρεώσεώς ταύτης, αύτη η Εταιρεία «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ» καθίσταται τελεία κυρία και κάτοχος πάντων των ανωτέρω μνημονευθέντων και περιγραφόντων ως παραχωρουμένων μερών, άλλως το παρόν καθίσταται εντελώς άκυρον […]. Εντέλει προστίθεται, ως όρος εν τω παρόντι, ότι η Κοινότης Λίμνης δικαιούται να διασχίζη την υπό της Εταιρείας «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ» συστηθησομένην ως ανωτέρω σιδηροδρομικήν γραμμήν και ποιείται οιασδήποτε διευθύνσεις εν περιπτώσει καθ' ην κατασκευάση και αύτη σιδηροδρόμους σκοπούντας την μεταφοράν οιουδήποτε αντικειμένου […]».

Μετά από λίγες ημέρες η εταιρεία προσέτρεξε και κατέβαλε[405] το ποσό των 5.000 δραχμών, ολοκληρώνοντας ουσιαστικά τη διαδικασία οριστικής παραχώρησης-πώλησης της περιοχής των Κατουνίων. Επισημαίνεται, όμως, ότι η συγκεκριμένη ιδιοκτησιακή αλλαγή εγκρίθηκε με οριακή πλειοψηφία από το Κοινοτικό Συμβούλιο, καθώς στη συνεδρίασή[406] του, στις 6 Αυγούστου 1898, με την παρουσία του Δημάρχου Ανδρέα Ι. Βρυσιώτη: *«[…] επήλθε διαφωνία εις το Σώμα και τα μεν τρία μέλη αυτού ετάχθησαν υπέρ της πραγματοποιήσεως του συμβιβασμού και υπέρ της παραχωρήσεως του προκειμένου κοινοτικού τόπου εις την ειρημένην εταιρίαν, ως αναγκαιούντος αυτής, εν δε μέλος*

[405] Ό.π., Εξόφλησις αριθ. 329. Λίμνη 6 Αυγούστου 1898.
[406] ΤΑΛ, *Κατούνια-Anglogreek 1898*. Πρακτικά Κοινοτικού Συμβουλίου-ψήφισμα ΡΠΖ΄. Λίμνη 6 Αυγούστου 1898.

συμφωνεί εις τον συμβιβασμόν, αλλ' υπό περιορισμόν και το έτερον μέλος ουδόλως συμφωνεί εις τοιούτον δεχόμενον μόνον ενοικίασιν του μέρους […]». Παρόλα αυτά, αποφασίστηκε *«ο κατά πλειοψηφίαν συμβιβασμός»* σύμφωνα με το σκεπτικό ότι: *«[…] αφού τα παραχωρούμενα μέρη εισίν υψώματα ή πλάγια μέρη της θέσεως Κατούνια μη δυνάμεθα να χρησιμοποιηθώσιν εις σκοπόν τινά, εντός των οποίων υπάρχουσιν ως επί το πολύ, χαμόκλαδα, ορθώς έκρινεν η πλειοψηφία του Κοινοτικού Συμβουλίου υπέρ της παραχωρήσεως αυτών εις την εν λόγω εταιρείαν, εκ των εργασιών της οποίας προσδοκάται η ανάπτυξις και ευημερία του τόπου, και προς το συμφέρον της Κοινότητος γίνεται η παραχώρησις […]».*

Πάντως, η συγκεκριμένη παραχώρηση μελλοντικά αποδείχτηκε ότι είχε ένα κόστος πολύ μεγαλύτερο από αυτό που αρχικά θα μπορούσε να υποπτευθεί κανείς, καθώς η διάδοχή της εταιρεία «Αγγλογκρήκ» μετά από λίγα χρόνια καταστρατήγησε[407] τα όριά της και διαρκώς επιδίωκε, με διάφορες προφάσεις[408], να επεκτείνει καταχρηστικά την έκτασή της περιοχής, η οποία είχε παραχωρηθεί στην προκάτοχό της.

---

[407] Μια ενδεικτική περίπτωση υπέρβασης των ορίων της αρχικής παραχώρησης, υπ. αριθ. 319 της 29ης Ιουλίου 1898, περιγράφεται σε αναφορά του Δημάρχου Αιγαίων προς το Νομάρχη Εύβοιας στις 23 Οκτωβρίου 1904, (βλ. ΑΙΜΓ, *Κατούνια- Anglogreek 1904*): *«[…] Η εκ της πρωτευούσης του Δήμου μου εις την Μονήν Γαλατάκη άγουσα δημοτική οδός κατελήφθη εν τη θέσει Κατούνια υπό της εν τη θέσει ταύτη εχούσης τα έργα της Αγγλοελληνικής Εταιρείας του λευκολίθου δια της εναποθέσεως επί αυτής του εκμεταλλευομένου παρ' αυτής ορυκτού και διαφόρων άλλων υλικών, εις τρόπον ώστε απέκλεισεν εντελώς την εκ του μέρους τούτου διάβασιν μέχρι της θαλάσσης, ευρίσκονται δε προ της ανάγκης οι διαβάται και τα φορτηγά ζώα να διέρχωνται εκ του μέρους όπου έχει εγκαταστήσει τα εργοστάσιά της, και το όπερ μέρος που μεν έχει καταληφθή υπό διαφόρων υλικών της, που δε έχει επιστρωθή δι' ελασμάτων σιδηροδρόμου εξεχόντων της επιφανείας. Επειδή η ειρημένη Εταιρία δια της ενέργειας της ταύτης αφ' ενός μεν προσβάλλει τα δικαιώματα του Δήμου επί της οδού ταύτης κατακλείουσα εντελώς και την δίοδον των διαβατών και των φορτηγών ζώων, αφ' ετέρου δε αποβήσεται πρόξενος δυστυχημάτων εις τους διερχομένους και μάλιστα εν καιρώ νυκτός δια του μέρους των εργασιών της και περισσότερον εις τα φορτηγά ζώα δι' ους ανωτέρω εκτίθημι λόγους, παρακαλώ την Β. Νομαρχίαν Ευβοίας όπως διατάξη την ενταύθα Αστυνομικήν Αρχήν να άρη τα επί του μέρους της οδού ταύτης εναποτεθειμένα παρ' αυτής υλικά και λευκόλιθον, άλλως ενεργηθή η άρσις αυτών δι' εξόδων της συμφώνως προς τα άρθρ. 627 και 628 του Ποιν. Νόμου και του άρθρ. 52 του Β.Δ. της 31 Δ/βρίου 1836 περί Δημοτικής Αστυνομίας».*

[408] Η εταιρεία «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ», ενδιαφερόμενη ουσιαστικά να οικειοποιηθεί συνολικά τον αιγιαλό της κοιλάδας των Κατουνίων, προσπάθησε να επιτύχει την παραχώρηση μιας μικρής έκτασης, η οποία εξακολουθούσε να ανήκει στην Κοινότητα Λίμνης. Επρόκειτο για ένα κοινοτικό γήπεδο, το οποίο εφάπτονταν με την παραλία και στην έκταση του οποίου η εταιρεία ήθελε, προς εξυπηρέτηση των αναγκών των εργαζομένων της, να ανεγείρει νοσοκομείο (βλ. ό.π, *Κατούνια 1899*. 3 Δεκεμβρίου 1899). Το αίτημά της ικανοποιήθηκε, καθώς το Δημοτικό Συμβούλιο Αιγαίων (βλ. ό.π., *Κατούνια-Anglogreek*. Αριθμός Πράξις 40) σε συνεδρίασή του, στις 31 Μαΐου 1900, αποφάσιζε την παραχώρηση του χώρου με τους ακόλουθους όρους: *«[…] 1) Το ανωτέρω γήπεδον παραχωρηθήσεται δια συμβολαίου υπό πολυετή μίσθωσιν μέχρις είκοσι ετών επί πληρωμή ετησίου μισθώματος ουχί ελάσσονος των δέκα δραχμών. 2) Η Εταιρία θέλει ανεγείρει το ειρημένον νοσοκομείον δια δαπάνης αυτής, αφού πρότερον κανονισθή ο καταληφθησόμενος τόπος υπό του Κοινοτ. Συμβουλίου και 3) Σιωπηρά αναμίσθωσις υπό ουδενί λόγω θέλει επέρχεσθαι […]».*

Παρά τις διευκολύνσεις, οι οποίες παρασχέθηκαν στην εταιρεία, η ίδια δεν προχώρησε στην ίδρυση του σχεδιαζόμενου νοσοκομείου ή αν αυτό ιδρύθηκε, ποτέ δεν λειτούργησε αποτελεσματικά, αλλά περιορίστηκε στη μορφή ενός υποτυπώδους θεραπευτηρίου πρωτοβάθμιας περίθαλψης, αφού, στις 22 Ιουνίου 1901, ο Δήμαρχος Αιγαίων απευθυνόμενος προς το Δήμαρχο Χαλκίδας του ανέφερε ότι : *«Λαμβάνω την τιμήν να γνωρίσω υμίν, ότι ενταύθα εργάζεται η Αγγλική Εταιρεία Πετριφάϊτ εξορύττουσα λευκόλιθον. Επειδή ως εκ της εργασίας συμβαίνουσι συχνά τραυματισμοί παρακαλώ υμάς να με πληροφορήσετε αν δέχησθε*

Οι προθέσεις της εταιρείας για κλιμάκωση των εξορυκτικών εργασιών δεν πέρασε απαρατήρητη από το Δήμο Αιγαίων, ο οποίος ευελπιστούσε να επωφεληθεί από την φορολόγηση του εισαγόμενου μηχανολογικού εξοπλισμού, που θα απαιτούνταν. Όμως, κάτι τέτοιο ήταν ανέφικτο χωρίς την ύπαρξη Τελωνειακής Αρχής, την οποία κατά παράδοξο τρόπο διέθετε η πόλη της Λίμνης μέχρι το 1840, και όταν, μάλιστα, η γειτονική ανταγωνίστρια πολίχνη του Μαντουδίου είχε πριν από λίγα χρόνια αποκτήσει το δικό της Υπολιμεναρχείο. Η διεκδίκηση αυτή εξωτερικεύτηκε σε επιστολή[409] του Δημάρχου Αιγαίων προς το Λιμενάρχη Χαλκίδας, στις 9 Οκτωβρίου 1898: *«Πληροφορώ υμάς, ότι η Κωμόπολις Λίμνης πρωτεύουσα του ημέτερου Δήμου, έχει πληθυσμόν 2059 (και εν συνόλω ο Δήμος 3956) κατά την τελευταίαν απογραφήν, είναι κέντρον του εμπορίου των Δήμων Αιγαίων, Νηλέως και Κηρέως. Οι κάτοικοι αυτής κατά το πλείστον εισί ναυτικοί, εξ ων τινές εισίν ιδιοκτήται πλοίων διαφόρου χωρητικότητος [...] Εντός δε αυτής υπάρχουσι δύο ατμόμυλοι δια την εργασία των οποίων σεισμίγονται τα εξ άλλων μερών σιτηρά, εν Ναυπηγείον και κλίβανος προς εκκαμίνευσιν του εξορυττομένου λευκολίθου υπό της εν Λονδίνω εδρευούσης Εταιρείας «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ» κατά την θέσιν Κατούνια της περιφερείας Λίμνης. Προς τον σκοπόν δε της μεταφοράς του λευκολίθου εκ των ορυχείων της Μονής Γαλατάκη εν τω τόπω της εκκαμινεύσεως κατασκευάζεται ήδη Σιδηρόδρομος [...] από τον τόπον της εκκαμινεύσεως υπάρχει ο όρμος του Αγίου Γεωργίου, ασφαλίζων την προσέγγισιν παντός πλοίου προς φόρτωσιν και παρά του χειμώνος, έχει δε καθ' εκάστην ατμοπλοϊκή συγκοινωνίαν κατά την άνοδον και την κάθοδον.*

Τα πλεονεκτήματα όθεν ταύτα συνεπάγονται την σύστασιν ενταύθα Υποτελωνείου, απέναντι της θέσεως Κυμάσι του Μαντουδίου του Δήμου Κηρέως, ένθα συνέστη προ τινών ετών τοιούτον, καθόσον η θέσις αύτη κείται βορειοανατολικώς της Νήσου και εν καιρώ χειμώνος δεν δύναται να προσεγγίση πλοίον προς φόρτωσιν, το δε Μαντούδιον στερείται ναυτιλίας, οι δε εμπορευόμενοι εντεύθεν προμηθεύονται τα εμπορεύσιμα είδη κ.λ.π.

---

*τους τραυματίας εις το αυτόθι Δημοτ. Νοσοκομείον αντί δραχμών δύο ημερησίως. Επί του προκειμένου να έχω ταχείαν απάντησιν, ίνα την διαβιβάσω εις την διεύθυνσιν της άνω εταιρίας», (*βλ. ό.π., *Κατούνια 1901*. Λίμνη 22 Ιουνίου 1901). Ωστόσο, επειδή η οικονομική κατάσταση των εργαζόμενων στην εταιρεία ήταν τέτοια που έκανε απαγορευτική ακόμα και την κάλυψη της υποτυπώδους νοσηλείας τους, ο Δήμαρχος Λίμνης απευθύνθηκε, στις 30 Ιουνίου 1901, προς το Δήμαρχο Αθηναίων ζητώντας του να τον ενημερώσει, αν κάποιες νοσοκομιακές μονάδες του χώρου εποπτείας του παρείχαν δωρεάν χειρουργική ή παθολογική περίθαλψη σε τραυματισμένους, βλ. ό.π.

Η απάντηση του Δημάρχου Αθηναίων προς το Δήμαρχο Λίμνης κοινοποιήθηκε στις 4 Ιουλίου 1901: *«σας πληροφορούμεν ότι αι εν τω δημοτικώ Νοσοκομείω η Ελπίς κλίναι δεν παρέχονται άπασαι δωρεάν, αλλ' εις εκάστην κλινικήν εύρηνται πάντοτε και 2-3 κλίναι παρεχόμεναι επί πληρωμή»,* βλ. ό.π.

[409] ΤΑΛ, *Εκθέσεις Δημάρχου Αιγαίων 1898*. Δήμαρχος Αιγαίων προς κ. Τελώνην Χαλκίδος. Λίμνη 9 Οκτωβρίου 1898.

Επομένως παρακαλώ υμάς κ. Τελώνα, ίνα λάβηται υπ' όψει τα εκτιθέμενα ανωτέρω και ευαρεστούμενος συζητήσητε ταύτα προς την Σ. Κυβέρνησιν όπως αύτη αποφασίση την σύστασιν εν Λίμνη Υποτελωνείου, καθόσον τοιούτον υπήρχεν μέχρι του 1840 έτους καθ' αις έλαβον πληροφορίας».

Η αρχή της προσπάθειας εκσυχρονισμού της εξορυκτικής παραγωγικής διαδικασίας σηματοδοτήθηκε, στις 26 Οκτωβρίου 1898[410], με την αίτηση του αντιπροσώπου της εταιρείας προς τον Ηγούμενο της Μονής Αγάπιο Παπασπυρόπουλο: *«Λαμβάνω την τιμή να γνωρίσω υμίν ότι την προσεχή Δευτέρα 28/10 8βρίου θέλομεν κάμη έναρξη της εργασίας προς κατασκευήν σιδηροδρομικής γραμμής προς μεταφοράν του λευκολίθου εκ των ορυχείων. Επειδή κατά την εκτέλεσιν της εργασίας ταύτης ενδεχόμενον να παραστή ανάγκη υλοτομίας δένδρων σας παρακαλούμεν όπως ειδοποιήσετε τούτο και εις το παρ' υμίν συμβούλιον όπως ενεργηθώσι τα εν τω συμβολαίω οριζόμενα».*

Όσο και αν φαίνεται περίεργο για την ευόδωση των προγραμματισμένων επεμβάσεων έπρεπε να μετριαστούν[411] οι φορολογικές απαιτήσεις της Κοινότητας Λίμνης για τα εισαγόμενα υλικά, τα οποία θα απαιτούνταν, και να εξασφαλιστεί η συναίνεση της Μονής στις ενδεχόμενες καταστροφές, οι οποίες θα επέρχονταν στον περιβάλλοντα δασικό χώρο. Από αυτόν ανέμεναν οι εκπρόσωποι της εταιρείας με εκτεταμένη υλοτόμηση να εκταμιεύσουν τις αναγκαίες ποσότητες καυσόξυλων για τη λειτουργία των φούρνων, τους οποίους ήδη είχαν κατασκευάσει στη θέση Αρχάγγελος.

---

[410] ΑΙΜΓ*, Μεταλλεία 1898*. Λίμνη 26 Οκτωβρίου 1898.

[411] Η Εταιρεία «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ» προσπαθούσε διαρκώς να έρθει σε συμβιβασμό με την Κοινότητα Λίμνης για να μετριάσει τις φορολογικές απαιτήσεις της τελευταίας, αναφορικά με τις ποσότητες των πολλών εισαγόμενων μεταλλικών εξαρτημάτων, τα οποία απαιτούνταν για την ανάπτυξη της σχεδιαζόμενης σιδηροδρομικής γραμμής. Το πρώτο, μάλιστα, καράβι που μετέφερε 105 τόνους σιδηροδρομικών ραγών κατέπλευσε στον όρμο των Κατουνίων στις 13/26 Μαΐου 1900. (Βλ. ΑΙΜΓ, *Κατούνια-Anglogreek 1900*). Σε επιστολή του (βλ. ό.π.), στις 31/12 Ιανουαρίου 1899, ο αντιπρόσωπος της εταιρείας, Γουσταύος Χάρρ, ανέφερε προς το Δήμαρχο Αιγαίων: *«[…] Πεποιθώς τόσον Υμείς Κύριε Δήμαρχε όσω και το αξιότιμον Δημοτικόν Συμβούλιον δεν διστάσετε να υποστηρίξητε μίαν Εταιρίαν Βιομηχανίας πολλά αγαθά παρέχουσαν τω Υμετέρω Δήμω, λαμβάνω την τιμήν να παρακαλέσω Υμάς ίνα εκτιμώντες δικαίως την σημαντικότητα των εισαγομένων υλικών και εμπορευμάτων εις τον Δήμο Αιγαίων επιφέρετε δια το προσεχές έτος 1899 μίαν ανακούφισιν ψηφίζοντες ίνα αντί του μέχρι σήμερον 2% επιβαρυνθώμεν μόνον με 1% επί των του νέου Δασμολογίου […]».* Οι κρούσεις της εταιρείας προς το Δήμαρχο Αιγαίων συνεχίστηκαν και την επόμενη χρονιά, μέσω του νέου εκπροσώπου της John Inglis, ο οποίος σε νέα του επιστολή (βλ. ό.π.), στις 22 Αυγούστου 1900, συγκεκριμενοποίησε και επέκτεινε τις προηγούμενες απαιτήσεις της εταιρείας: *«[…] παρακαλούμεν υμάς κ. Δήμαρχε όπως ευαρεστούμενος προκαλέσητε την ενέργειαν των νομίμων διατυπώσεων και γένη δεκτή η προκειμένη αίτησις ημών και επέλθη ελλάττωσις τις και απαλλαγή του Δημοτικού Δασμού, επί των κάτωθι αντικειμένων: 1/ Επί των εισαγομένων έξωθι αντικειμένων προς χρήσιν των εργασιών της Εταιρίας εις εν επί τοις εκατόν επί της αξίας της κεκανονισμένης εν τω Δημοτικώ Δασμολογίω. 2/ Ν' απαλλαγώσιν πάσης υποχρεώσεως Δημοτικών Δασμών εις τα εξής είδη: Σιδηραί ράβδοι, πυρίτης, δυναμίτης, Θρυαλλίδες, Καψύλια, άπαντα τα είδη μηχανημάτων δια τα Ορυχεία οίον Βαγόνια, Χάλυψ, Χειράμαξας, τα δια τους εργάτας προωρισμένα τρόφιμα και λοιπά εν γένει τα χρησιμεύοντα αποκλειστικώς εις την εξόρυξιν και μεταφοράν λευκολίθου».*

Η λειτουργία τους, όμως, είχε προσδιοριστεί από την ίδια ότι θα έληγε στο τέλος του 1898, δέσμευση που τελικά αθετήθηκε, καθώς η εταιρεία συνέχισε και μετά το συγκεκριμένο χρονικό όριο τη χρησιμοποίησή τους. Η ασυνέπεια αυτή προκάλεσε την αντίδραση του Νομάρχη Χαλκίδας Λ. Δεληγιάννη, ο οποίος πριν από λίγους μήνες είχε δικαιώσει την εταιρεία στην αντιπαράθεσή της με τη Μονή. Σε έγγραφό[412] του διεμήνυε, το Μάιο του 1899, προς το Μοναστηριακό Συμβούλιο: *«[…] σας παραγγέλλομεν να παύσητε εφεξής χορηγούντες εις την ρηθείσαν εταιρείαν την άδειαν της ξυλεύσεως, καθόσον δυνάμει του άρθρου της συμβάσεως απαγορεύεται ρητώς η ανέγερσις καμίνων εν Αρχαγγέλω και η εκεί φρύξη του λευκολίθου. Απορούμεν δε που στηριζόμενοι εχορηγήσατε μέχρι τούδε την τοιαύτην άδειαν, αφού η εταιρεία αυτή δια της προς την καθ' ημάς Νομαρχίαν και από 6ης 7βρίου 1898 αναφοράς της δηλοί ότι προσωρινώς και μέχρι τέλους Δεκεμβρίου 1898 θα εξακολουθήσει τας εργασίας της δια των εκ την θέσιν Αρχάγγελος εγερθεισών καμίνων προς φρύξιν λευκολίθου χρησίμου προς αποστολήν εις Ευρώπην ως δείγματος. Αναγνωρίζει δε ούτω την ισχύν του ρηθέντος άρθρου της Συμβάσεως. Επίσης δε σας γνωρίζουμεν ότι κατά το αυτό άρθρον της Συμβάσεως υποχρεούται η εν λόγω εταιρεία να κατασκευάζη καμίνους προς φρύξιν του λευκολίθου μόνον εν τη θέσει άγιος Γεώργιος και ουδαμού άλλοθι […]».*

Όμως, η εταιρεία παρά την αρνητική συγκυρία συνέχισε να επιμένει στους παραγωγικούς της στόχους και πραγματοποίησε, το καλοκαίρι του 1899, φορτώσεις[413] *«καθαρού»* λευκόλιθου και καυστικής μαγνησίας σε τρία ατμόπλοια, τα οποία κατέπλευσαν στον όρμο του Αγίου Γεωργίου. Παράλληλα, με επιστολή[414] του αντιπροσώπου της, Γουσταύου Χαρρ, επιδιώχθηκε η διαπραγμάτευση με τη Μονή και η μεταβολή κάποιων όρων της ισχύουσας σύμβασης, κυρίως «*καθ' όσον αφορά τον τόπον και τον τρόπον του εξορυττομένου λευκολίθου*».

Συνεχώς, όμως, αναφύονταν προβλήματα που δημιουργούσαν ένταση και καχυποψία στις σχέσεις μεταξύ των δύο πλευρών. Οι ευθύνες θα πρέπει να αναζητηθούν περισσότερο στις προσπάθειες της εταιρείας να εκμεταλλευτεί τις ασάφειες του αρχικού μισθωτηρίου συμβολαίου και να καταστρατηγήσει τις δεσμεύσεις, τις οποίες είχε αναλάβει. Άλλωστε, συχνά κωλυσιεργούσε στον καθορισμένο τρόπο καταμέτρησης του εξορυγμένου ορυκτού και απέκρυπτε σημαντικές ποσότητες, τις οποίες είχε κατορθώσει να εκταμιεύσει.

---

[412] Ό.π., *Μεταλλεία 1899*. Ο Νομάρχης Ευβοίας προς το Ηγουμενοσυμβούλιον της Μονής Γαλατάκη. Χαλκίδα 9 Μαΐου 1899.
[413] Ό.π., Petrifite Limited προς το Ηγουμενοσυμβούλιο της Μονής Γαλατάκη. Αθήνα 19 και 21 Αυγούστου 1899.
[414] Ό.π., Μονή Γαλατάκη προς Β. Νομαρχίαν Ευβοίας. Μονή Γαλατάκη 7 Αυγούστου 1899.

Κάποιες φορές, όμως, αποκαλύπτονταν οι άνομες προθέσεις και πρακτικές της, όπως στην περίπτωση που ο νέος Ηγούμενος της Μονής, Αγάπιος Παπασπυρόπουλος, επισκέφτηκε τους εξορυκτικούς χώρους και τους φούρνους στην περιοχή του Αρχάγγελου[415], το Δεκέμβριο του 1899. Συνάμα, σοβαρές υπόνοιες προέκυψαν σχετικά με την αξιοπιστία των ζυγίσεων, αφού, σύμφωνα και με την τότε υπάρχουσα φημολογία, η πλάστιγγα ζύγισης ήταν ακατάλληλη. Επίσης, σε αυτήν την πρώτη ενημερωτική περιήγηση του νέου Ηγούμενου διαπιστώθηκαν και άλλες ατασθαλίες της μισθώτριας εταιρείας.

Συγκεκριμένα, με εντολή του διευθυντή της εταιρείας Ερνέστου Έμπερτ (Ernest Hebbert) είχε πραγματοποιηθεί[416], την ίδια χρονιά, επιδιόρθωση του καρόδρομου που οδηγούσε από τον Αρχάγγελο στο Χορτοκόπι. Κατά την εκτέλεση των εργασιών κόπηκαν, χωρίς την απαιτούμενη άδεια από τα πρανή του δρόμου μήκους 7.500 μέτρων, 600 συνολικά δέντρα, για τα οποία η Μονή διεκδίκησε αποζημίωση 3.000 δραχμών.

Η εταιρεία αισθανόμενη σαφώς εκτεθειμένη από τις αυτόφωρες παραβάσεις της, προσπάθησε να διασκεδάσει τις αρνητικές εντυπώσεις, οι οποίες δημιουργήθηκαν. Σε απολογητική του επιστολή[417], την οποία απεύθυνε ο τοπικός της διευθυντής Ερνέστος Έμπερτ προς το Ηγουμενοσυμβούλιο της Μονής, στις 26 Ιανουαρίου 1900, παραδέχτηκε τη διάπραξη των παραβάσεων, οι οποίες διαπιστώθηκαν από την αιφνιδιαστική επίσκεψη του Ηγούμενου. Υπεραμύνθηκε, όμως, των πρωτοβουλιών του ισχυριζόμενος ότι: *«πεποιθότες ότι υπάρχει πλήρης εμπιστοσύνη εκ μέρους υμών προς την εταιρείαν δια ταύτην ελαχίστην ευκολίαν της υπηρεσίας»* και καλούσε τη Μονή να παρευρεθεί αντιπρόσωπός της στον έλεγχο, ο οποίος θα επιχειρούνταν αναφορικά με την αξιοπιστία της πλάστιγγας ζύγισης στη θέση Χορτοκόπι.

Ο Ηγούμενος Αγάπιος Παπασπυρόπουλος ήταν πεπεισμένος ότι οι ζυγίσεις που πραγματοποιούσε η εταιρεία στη θέση Χορτοκόπι μεθοδεύονταν ανάλογα με τις προθέσεις της εταιρείας και σε καμία περίπτωση δεν ήταν ακριβείς. Θεώρησε αναγκαίο η εταιρεία να τις διενεργεί στη θέση Κατούνια, όπου για τις ανάγκες της καταμέτρησης θα ανελάμβανε με δικά της έξοδα την τοποθέτηση μιας καινούριας πλάστιγγας ελληνικού ή γαλλικού τύπου.

---

[415] Εκεί διαπιστώθηκε ότι η εταιρεία ήταν έτοιμη να προβεί σε καμίνευση 40 τόνων λευκόλιθου, ποσότητα η οποία δεν είχε καταμετρηθεί παρουσία του αντιπροσώπου της Μονής, βλ. ό.π., Το Ηγουμενοσυμβούλιον της Μονής Γαλατάκη προς τον κ. Έμπερτ - αριθ. 167. Μονή Γαλατάκη 24 Δεκεμβρίου 1899.

[416] Ό.π., Το Ηγουμενοσυμβούλιον της Μονής Γαλατάκη προς τον κ. Έμπερτ-αριθ. 166. Μονή Γαλατάκη 24 Δεκεμβρίου 1899

[417] Ό.π., Ο αντιπρόσωπος της εν Λονδίνω ανωνύμου Εταιρείας Πετριφάϊτ Λίμιτεδ προς το Ηγουμενοσυμβούλιον της Μονής Γαλατάκη. 26 Ιανουαρίου 1900.

Η μετάθεση του χώρου, όπου μελλοντικά θα πραγματοποιούνταν οι ζυγίσεις, ήταν στρατηγικός στόχος της Μονής, γιατί η συγκεκριμένη θέση ήταν προσιτή και σε μικρή απόσταση από το Μοναστήρι και θα προσφερόταν όχι μόνο για τον έλεγχο των ζυγίσεων, αλλά και των φορτώσεων που θα επακολουθούσαν.

Όμως, στην προοπτική αυτή αντιδρούσε η μισθώτρια εταιρεία, η οποία, στις 31 Ιανουαρίου 1900, σε νέα της μακροσκελή επιστολή[418] προς το Ηγουμενοσυμβούλιο της Μονής προβληματιζόταν σχετικά με την καχυποψία και τη δυσπιστία των Άγιων Πατέρων και αποποιούνταν την ευθύνη ισχυριζόμενη ότι: *«[..] καίτοι δια τας εκάστοτε ζυγίσεις ειδοποιούμενον προσηκόντως, το Σ. Ηγουμενοσυμβούλιον, δέον ν' αντιπροσωπεύηται τούτο κατά τας ζυγίσεις, εις οίας θέσεις εγκρίνει η Εταιρεία Πετριφάϊτ συμφώνως τω άρθρω 9 του 420/1899 συμβολαίου του συμβολαιογραφείου Λίμνης, ουχ' ήττον ο της Μονής Γαλατάκη εμπεπιστευόμενος υπάλληλος συμφώνως τω 10ω άρθρω του υπ. αριθ. 963 του 1896 συμβολαίου του συμβολαιογράφου Χαλκίδος Γ. Αποστολίδου, ομοφώνως τω αυτώ συμβολαίω αδρώς και ανελλειπώς πληρωνόμενος υπό της Εταιρείας Πετριφάϊτ, όπως περιφρουρεί τα συμφέροντα της Μονής, περί άλλα σοβαρότερα πράγματα τυρβάζει, οίον κυνηγών κ.λ.π., εν γνώσει του Σ. Ηγουμενοσυμβουλίου, θέτει δε εν δευτέρα τα συμφέροντα της Μονής και εκείνα της Εταιρείας ην εκπροσωπώ και επιπροσθέτει τοιουτοτρόπως εμπόδια εις την ζύγησιν και γίνεται καθ' εκάστην αντικείμενον αναζητήσεως ανά τα δάση ο εκπροσωπών την Μονήν Γαλατάκη υπάλληλος (Σωτήριος Ανδρεόπουλος) προς ζημίαν της Εταιρείας, άτινα πάντα φέρουσι ου μικρά εμπόδια εις την κανονικήν λειτουργίαν των εργασιών αυτής».*

Παράλληλα, έκανε γνωστό ότι, σύμφωνα με το άρθρο 9 του τροποποιητικού συμβολαίου υπ. αριθ. 420/1899, το δικαίωμα επιλογής του τόπου των ζυγίσεων το είχε η ίδια η εταιρεία, ενώ απέρριπτε την αλλαγή της πλάστιγγας που χρησιμοποιούσε, αφού: *«η μεταφορά των διαφόρων συστημάτων βαρών εις έτερα ουδεμίαν δύναται να παράσχη δυσκολίαν. Εκτός όμως τούτου πλάστιγγες ελληνικού συστήματος δεν υπάρχουσι τοιαύται ώστε να ενεργηθή ζύγισις λευκολίθου επί διερχομένων κάρρων ή βαγονίων. Γαλλικού δε συστήματος ήθελεν είσθε ζήτημα χρόνου να προμηθευθή τις τοιαύτην εκ Γαλλίας. Ταύτα δε πάντα, και αν υποθέσωμεν ότι αποδέχεται η Εταιρεία ην εκπροσωπώ, είνε όμως αδύνατον να συντελεσθώσιν εντός εξ ημερών, ως αξιοί το Ηγουμενοσυμβούλιον».*

Η αντιπαράθεση μεταξύ των δύο πλευρών συνεχίστηκε και την επόμενη χρονιά, καθώς η εταιρεία προέβαινε μονομερώς σε αλλαγή του τρόπου εξόρυξης του λευκόλιθου.

[418] Ό.π., Ο αντιπρόσωπος της εν Λονδίνω ανωνύμου Εταιρείας Πετριφάϊτ Λίμιτεδ προς το Ηγουμενοσυμβούλιον της Μονής Γαλατάκη. 31 Ιανουαρίου 1900.

Συγκεκριμένα, με την αλλαγή του αιώνα είχε αρχίσει να πειραματίζεται στην προοπτική αντικατάστασης της επιφανειακής με την υπόγεια εξόρυξη. Οι δοκιμαστικές της προσπάθειες, μόλις ήρθαν σε γνώση της Μονής και του Ηγουμένου της Αγάπιου Παπασπυρόπουλου, πυροδότησαν την άμεση αντίδρασή του.

Με δικαστικό κλητήρα παραδόθηκε, στις 2 Ιουλίου 1901, εξώδικη διαμαρτυρία[419] του προς τον τοπικό εκπρόσωπο της εταιρείας John Inglis, κάτοικο Κατουνίων, και προς το γενικό διαχειριστή της Γουσταύο Χαρρ, ο οποίος διέμενε στην Αθήνα*: «[…] κατά τας ημέρας ταύτας περιήλθεν εις γνώσιν ημών ότι εν τοις ορυχείοις της θέσεως Κάκαβος της περιφερείας της Μονής Γαλατάκη εργάζεσθε υπονόμως κατασκευάζοντες στοάς και φρεάτια προς εξόρυξη λευκολίθου και ήδη προετοιμάζεσθε να εναποθέσητε εν αυτοίς ικανάς οκάδας πυρίτιδος και δυναμίτιδος δια να ανατινάξητε το μέρος αυτό όπως δια μιας εξάγη χιλιάδας τόνους λευκολίθου εξ ων η μεν Εταιρεία θέλει οφεληθεί εκ του ποσού τούτου αρκούντως να ανταποκριθεί συνάμα εις τας προς τα διάφορα καταστήματα εν Ευρώπη υποχρεώσεις της, τα δε συμφέροντα της Μονής θέλουσι κατασταφή εντελώς, καθόσον θ' απολαύση τα εκ της εξωρύξεως του ποσού τούτου δικαιώματά της, αλλά ταύτα θα είναι προσωρινά και εν τω μέλλοντι δεν θα δύναται να ενοικιάση πλέον τα ορυχεία της ως αλλοιούμενα καθολοκληρίαν εκ του μελετουμένου τρόπου της εξαγωγής […]. Προς αποφυγήν λοιπόν της βλάβης ταύτης εν τη Μονή, σας ειδοποιούμεν δυνάμει του άρθρ. 14 του ειρημένου συμβολαίου [υπ. αριθ. 963/23 Σεπτεμβρίου 1896] όπως παύσητε την εξώρυξην του λευκολίθου υπονόμως ήτοι δια στοών και φρεάτων και εξακολουθήσετε αυτήν εν υπαίθρω, άλλως ευρισκόμεθα εις την ανάγκην να μεταβώμεν αυτοπροσώπως επί τόπου και αν βεβαιωθώμεν ότι εισέτι εξακολουθείτε υπονόμως των εργασιών του λευκολίθου ευθύς αμέσως θέλομεν επικαλεσθή την συνδρομήν της Κυβερνήσεως προς κατάπαυσιν του καταστρεπτικού τούτου έργου δια τα συμφέροντα της Μονής Γαλατάκη και του Δημοσίου, όπερ δεν έχει επιτρέψει την άδειαν της εξωρύξεως του λευκολίθου εν τοις ορυχείοις της Μονής υπογείως.-Εκτός δε τούτου σας παρακαλούμεν όπως τας σχηματισθείσας οπάς ήτοι στοάς και φρεάτια πληρώσητε δια διαφόρων λίθων και χωμάτων εντός δέκα ημερών το πολύ, διότι ταύτα δια διαφόρους λόγους δεν συμφέρουσι τη Μονή να μένουσι κενοί […]».*

Ο Γουσταύος Χαρρ απάντησε[420], στις 29 Ιουλίου 1901, διασκεδάζοντας τη φημολογία σχετικά με τη μεγάλη έκρηξη που αναμενόταν να πραγματοποιηθεί στην

[419] Ό.π., *Μεταλλεία 1901*. Αποδεικτικόν αριθ. 2937. Μονή Γαλατάκη 2 Ιουλίου 1902.
[420] Ό.π., Εξώδικος απάντησις της εν Λονδίνω εδρευούσης Εταιρείας υπό την επωνυμίαν «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ» προς το Ηγουμενοσυμβούλιον της Μονής Γαλατάκη. Αθήνα 29 Ιουλίου 1901*: «[…] Ότι άλλως και αν ποτέ η Εταιρεία ημών επεχείρησε την δια των μέσων άτινα αναφέρητε εν τη διαμαρτυρία εξαγωγήν λευκολίθου ή ήθελε ποτέ επιχειρήσει ταύτην τούτο ουδαμώς προσκρούει εις τα συμφέροντα της Μονής και του Δημοσίου ουδέ*

περιοχή του Κάκαβου, αρνούμενος να αποδεχτεί τις αβάσιμες κατηγορίες του Ηγουμενοσυμβουλίου.

Ταυτόχρονα, όμως, επιδεικνύοντας μια αντιφατική συμπεριφορά προσέτρεξε να υπερασπιστεί τα δικαιώματα της εταιρείας, η οποία, σύμφωνα με τη δική του ερμηνεία, κατοχυρωνόταν από το συμβόλαιο υπ. αριθ. 963/23.9.1896 στην ανάπτυξη των υπόγειων εξορύξεων, για τις οποίες στο παρελθόν είχε εξασφαλίσει και την προφορική συναίνεση του Ηγουμενοσυμβουλίου. Μάλιστα, για να εξαναγκάσει τη Μονή σε διαλλακτικότερες θέσεις, απαίτησε από αυτήν σε εξώδικη πρόσκλησή του, στις 31 Ιουλίου 1901, την καταβολή τόκου 4% στο ποσό της εγγύησης των 60.000 δραχμών, το οποίο είχε κατατεθεί από τη μισθώτρια εταιρεία προς εξασφάλιση της Μονής και σύμφωνα με τους όρους του συμβολαίου υπ. αριθ. 963/23.9.1896.

Ο Ηγούμενος Αγάπιος Παπασπυρόπουλος, ακολουθώντας την επίσημη οδό, κοινοποίησε στις 21 Αυγούστου 1901 εξώδικη ανταπάντηση[421] στον Γουσταύο Χαρρ, όπου ανέφερε: *«[…] δηλούμεν υμίν ότι αναληθώς αναφέρεται εν τη ρηθείση προσκλήσει ότι η εταιρεία κατέθεσε τας λόγω εγγυήσεως καταβληθείσας δραχμάς 60.000 εις την Εθνικήν Τράπεζαν αλλά εις το επαρχιακόν Ταμείον Χαλκίδος εν ω κατατέθησαν παρά της εν λόγω εταιρείας ατόκως και απόδειξις είναι ότι ουδενά τόκον επληρώθη η Μονή Γαλατάκη παρά του Ταμείου Χαλκίδος μέχρι σήμερον δια τας καταβληθείσας δραχ. 60.000, επομένως εις ουδεμίαν υποχρέωσιν υπόκειται η Μονή να πληρώση τόκον προς δραχ. 4% προς την ειρημένην εταιρείαν, τότε δε μόνον ήτον υπόχρεως εις τόκον όταν εχρησιμοποίη το ποσόν των δραχ. 60.000 εις διαφόρους ανάγκας της, αύται όμως μένουσι ανέπαφαι ως κατατέθησαν παρά της εταιρείας […] άλλως τε το ποσόν των δραχ. 60.000 εάν η εταιρεία τηρήση τους όρους και δεν δεχθή δι άλλην αιτίαν παρά της Μονής θα συμψηφισθή εις τα 4 τελευταία έτη της ενοικιάσεως και ούτως ουδεμίαν ζημίαν θα υποστή ως κακώς διατείνεται, απεναντίας δε η εταιρεία είνε υπόχρεως να πληρώνη εις την Μονήν Γαλατάκη δραχ. 1555*

αντιβαίνει επί τον όρον του υπ. αριθ. 963 του 1896 συμβολαίου του συμβολαιογράφου Χαλκίδος Γ. Ν. Αποστολίδου, ουδέ εκ της κατά τον εκτεθέντα τρόπον εξαγωγή λευκολίθου θέλουσιν αλλοιωθεί τα ορυχεία εις τον τρόπον ώστε δεν θα δύναται η Μονή να απολαμβάνη διαρκώς τα εκ της παραχωρήσεως των ορυχείων δικαιώματα αυτής. Ότι άλλως η μελετωμένη εξαγωγή λευκολίθου γενήσεται υπό της υμετέρας Εταιρείας ουχί γενικώς, δια στοών και υπονόμων ως ανακριβώς εκτίθεται, εν τη μνησθείση διαμαρτυρία της Μονής, ουδέ δια της κατασκευής φρεάτων καθ' ον τρόπον αναφέρητε εν αυτή, αλλά της κατασκευής υπό τεχνικών έποψην έργων καταλλήλων, δι' ων ουδόλως ουδέ πόρρωθεν θέλουσι προσβληθή ή βλαβή το ορυχεία της Μονής, ως τουναντίον δε δια της εκτελέσεως αυτών ταύτα θέλουσι εις το μέλλον λάβει μεγαλυτέραν αξίαν, καθόσον η εξόρυξις του λευκολίθου έσεται ευκολωτέρα, ώστε κατ' ουδέν βλάπτεται η Μονή ή το Δημόσιον, την προφανή δε ωφέλειαν τη Μονή ήτις θέλει προκύψει δια των κατασκευασθέντων τούτων έργων κατενόησε και αύτη, ρητώς δε δια του Ηγουμένου αυτής εκπροσωπούντος την νόμιμον θέλησιν αυτής και του Ηγουμενοσυμβουλίου επέτρεψεν εις την ημετέραν Εταιρείαν την δια του τρόπου τούτου, ήτοι της ανοιχθείσης ήδη μικράς στοάς εξαγωγήν λευκολίθου […]».

[421] Ό.π., Εξώδικος απάντησις του Ηγουμενοσυμβουλίου Μονής Γαλατάκη προς Γουστάβον Χάρ. Αθήνα 21 Αυγούστου 1901.

και 25 ετησίως με τας οποίας υποχρεούται και πληρώνη προς το Δημόσιον η Μονή δια τα ορυχεία λευκολίθου εναντίον ρητής διατάξεως του άρθρου 17 του ειρημένου συμβολαίου».

Στην ίδια επιστολή[422] δεν παρέλειψε ο Ηγούμενος, Αγάπιος Παπασπυρόπουλος, να αναφερθεί στη «ταμπακιέρα» της μεταξύ τους διένεξης, η οποία ολοφάνερα πλέον είχε την αφετηρία της στην διαπραγμάτευση του δικαιώματος των υπόγειων εξορύξεων: *«[…] εν τέλει δε δηλούμεν ότι επιμένωμεν εις τα δια της από 28 Ιουνίου ενεστώτος έτους ειδοποιήσεώς μας εκτεθέντα και συνάμα παρακαλούμεν την εταιρίαν να συμμορφωθή με ταύτην καθώς και με τας εν τω μνησθέντι συμβολαίω αναφερόμενους όρους απαγορευμένου αυτής ρητώς να εργάζητε υπονόμως και εκ του Συμβολαίου και παρά της Κυβερνήσεως διότι ουδεμία παραχώρησις εδόθη μέχρι σήμερον παρά της Κυβερνήσεως να γίνεται εξώρυξις λευκολίθου υπονόμως ως επεχείρισεν η εταιρεία και ως κακώς διατείνεται ότι έλαβε προς τούτο την άδειαν του Ηγουμενοσυμβουλίου, αν τοιαύτη έλαβε ας την παρουσιάση ενώπιον της αρμοδίας αρχής προς υπεράσπισιν των δικαιωμάτων της […]».*

Φαινόταν, πλέον, ότι μέσα στις προθέσεις του Ηγουμένου της Μονής ήταν ο εξορθολογισμός της διαχείρισης των μεταλλείων της, αφού είχε ατονίσει η τήρηση πολλών υποχρεώσεων που είχε αναλάβει η εταιρεία με το αρχικό συμβόλαιο του 1896. Μια τέτοια παράλειψη επιχειρήθηκε να αποκατασταθεί με νέα εξώδικη επιστολή[423], την οποία κοινοποίησε το Μοναστηριακό Συμβούλιο προς τον Γουσταύο Χαρρ, στις 28 Οκτωβρίου 1901, στο σπίτι του τελευταίου στην Αθήνα: *«[…] ποιούμεν γνωστόν υμίν ότι το Υπουργείον των Οικονομικών δια της από 30 Αυγούστου ε.ε. την υπ. αριθ. 86911 αποφάσεως του κοινοποιηθείσης υμίν προς πληρωμήν του επιβληθέντος φόρου δια το ετήσιον μίσθωμα των ορυχείων λευκολίθου της Μονής Γαλατάκη ορισθέντος εις δραχ. 1.588 και 12 δια το έτος 1900, προς το Επαρχιακόν Ταμείον Χαλκίδος, όπερ κατ' ανάγκην θα πληρώση η Μονή προς αποφυγήν προσθέτων φόρων και τόκων, ως εποιήσατο και δια τα προηγούμενα έτη και τα οποία ποσά είναι υπόχρεος η Εταιρεία Πετριφάϊτ, να πληρώνη δυνάμει του άρθρου 17 του από 23 7βρίου 1896 υπ. αριθ. 963 εκμισθωτηρίου συμβολαίου […]».*

Λόγω των αντιδικιών, για τις οποίες επιλέχτηκε η λύση της δικαστικής διευθέτησή τους, η εταιρεία ανέστειλε[424] μονομερώς την συνεργασία με τη Μονή και η εξόρυξη

[422] Ό.π.

[423] Ό.π., εξώδικος ειδοποίησις Μοναστηριακού Συμβουλίου προς Γουστάβον Χάρ. Αθήνα 28 Σεπτεμβρίου 1901.

[424] Τα στοιχεία σχετικά με τα μεγέθη των εξορύξεων που επιτεύχθηκαν, από τον Οκτώβριο του 1901 μέχρι και το Σεπτέμβριο του 1902, αντλούνται από: βλ. ό.π., Κατάστασις εμφαίνουσα τον εξορυχθέντα λευκόλιθον εκ των ορυχείων της Μονής υπό της εταιρίας Petrifite από 1 Οκτωβρίου 1901 έως 30 Σεπτεμβρίου 1902. Μονή Γαλατάκη 18 Οκτωβρίου 1911.

λευκόλιθου σταμάτησε από τον Οκτώβριο του 1901 μέχρι και το Φεβρουάριο του 1902. Από τον επόμενο μήνα οι εξορύξεις επαναλήφθηκαν αλλά υποτονικά, αφού η συνολική παραγωγή, η οποία επιτεύχθηκε στη διάρκεια των επομένων μηνών, περιορίστηκε στη λήξη της ημερολογιακής χρονιάς στους 13.146 τόνους λευκόλιθου.

2.4.2. Η ατμομηχανή του υπέργειου σιδηρόδρομου πρόξενος πολλών πυρκαγιών κατά την καλοκαιρινή περίοδο (1902-1914)

Εξαιτίας του μετριασμού των εξορυκτικών της εργασιών, η εταιρεία «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ» φαίνεται ότι εκμεταλλεύτηκε αυτή την απραξία για τη συντήρηση του μηχανολογικού της εξοπλισμού και για την ανάληψη πρωτοβουλιών αναφορικά με την προστασία του περιβάλλοντα δασικού χώρου, μέσα στον οποίο αναπτυσσόταν η σιδηροδρομική γραμμή μεταφοράς του μεταλλεύματος. Προφανώς, η πρωτοβουλία αυτή δεν υπαγορεύτηκε από την αυξημένη οικολογική της ευαισθησία, αλλά από την εντεινόμενη τότε φημολογία ότι η λειτουργία της σιδηροδρομικής γραμμής είχε γίνει επανειλημμένα στο παρελθόν πρόξενος αρκετών πυρκαγιών.

Στις 12 Αυγούστου 1902, ο Υπουργός Φωκίων Νέγρης ενέκρινε[425] αίτηση της εταιρείας, η οποία προηγουμένως είχε διαβιβασθεί προς το Δασάρχη Εύβοιας: *«όπως προς πρόληψη πυρκαϊάς επιτραπεί τη Εταιρία Πετριφάϊτ να εκκαθαρίση το έδαφος εκατέτωθεν της Σιδηροδρομικής Γραμμής εις απόστασιν τριάκοντα μέτρων, εξεκάστης πλευράς αυτής δι' υλοτομίας όμως μόνον των χαμοκλάδων ουδενός δένδρου και δι' ουδεμίαν πρόφασιν και επί τούτω ήτοι κουμμάρων, σχίνων κ.λ.π. Δέον να επιστήσητε την προσοχήν των εκεί τοποθετησομένων δασικών οργάνων όπως κατά την εκκαθάριση τούτων παρίστανται και παρακωλύουσι την υλοτομίαν παντός δένδρου ιδία πεύκης οιασδήποτε ηλικίας».*

Με τον καιρό, βέβαια, αποδείχτηκε ότι τα μέτρα που ελήφθησαν τότε ήταν ανεπαρκή, αφού οι φωτιές συνέχισαν να επαναλαμβάνονται[426] κατά την καλοκαιρινή περίοδο και βαθμιαία προσδιορίστηκε ότι ο «λανθάνων» εμπρηστής δεν ήταν άλλος παρά

[425] Ο.π., *Μεταλλεία 1902*. Ο Υπουργός Φωκίων Νέγρης προς τον Δασάρχην Ευβοίας. Αθήνα 31 Αυγούστου 1902.

[426] Ό.π., *Μεταλλεία 1904*. Ο Ηγούμενος της Μονής προς την Β. Νομαρχίαν Ευβοίας. Μονή Γαλατάκη 4 Αυγούστου 1904: *«Ποιούμεν γνωστόν τη Βασ. Νομαρχία ότι χθες [3 Αυγούστου 1904] περί την μεσημβρίαν εξερράγη πυρκαϊά στο δάσος και εν τη θέση Χορτοκόπι της περιφερείας της Μονής Γαλατάκη διαδοθείσα εκ της μεταφερούσης λευκόλιθον μηχανής της Αγγλοελληνικής Εταιρίας ήτις αποτέφρωσεν περί τα 2.000 μικρά και μεγάλα πεύκα διαφόρου ηλικίας αξίας δραχ. 2.000 το δε πυρποληθέν μέρος εκτείνεται μέχρι 40 στρεμμάτων. […] Την είδησιν περί της μεταδόσεως του πυρός παρά της μηχανής της Εταιρίας ειρύσθημεν παρά του κ. Αστυνόμου Λίμνης»*.

η ατμομηχανή, η οποία λειτουργούσε στη σιδηροδομική γραμμή των 7,5 χιλιομέτρων από το Χορτοκόπι μέχρι τον Κάκαβο.

Όμως, η εταιρεία αρνούνταν να αποδεχθεί την υπαιτιότητά της και τις ευθύνες που της αναλογούσαν από την προβληματική λειτουργία της ατμομηχανής πάνω στους συρμούς μεταφοράς του μεταλλεύματος. Παρά τις πολυάριθμες μαρτυρίες, οι οποίες εύκολα θα μπορούσαν να αναχθούν σε ένορκες βεβαιώσεις, η ίδια αδιαφόρησε για την εναντίον της κατακραυγή και κληροδότησε τη λύση του επίμαχου θέματος στη διάδοχή της εταιρεία «Αγγλογκρήκ». Η τελευταία, αμέσως μετά την ανάληψη των μεταλλευτικών δικαιωμάτων της Μονής, έγινε αποδέκτης υποδείξεων του Ηγουμενοσυμβουλίου[427], σχετικά με τις τροποποιήσεις που έπρεπε να εκτελεστούν στις καπνοδόχους της ατμομηχανής: *«[...] αναφέρομεν ότι η Αγγλοελληνική Εταιρία δια της αιτήσεώς της προσπαθεί να πείση τους πάντας ότι αι κατά το θέρος εκρυγνυόμεναι πυρκαϊαί παρά την σιδηροδρομικήν γραμμήν αυτής μεταδίδονται εξ άλλης αιτίας και ουχί εκ των σπινθήρων της ατμομηχανής, αν αι πυρκαϊαί προέρχονται εκ των σπινθήρων της εν λόγω ατμομηχανής τούτο είνε γνωστόν εις τους επιτηρούντας την φύλαξιν των δασών και πάντας τους διερχομένους εκ της σιδηροδρομικής γραμμής επομένως ουδεμίαν δικαιολογίαν χωρεί εις πασιφανή πράγματα. Παρακαλούμεν μόνον την Βην Νομαρχίαν όπως ευαρεστουμένη ζητήση τη ειρημένη Εταιρία ίνα προς πρόληψιν ενδεχομένων πυρκαϊών και εν τω μέλλοντι, κατασκευάση πυκνά καλύμματα επί των καπνοδόχων των μηχανών καθ' όσον εν περιπτώσει επαναλήψεως πυρκαϊάς τινός εκ των ατμομηχανών θέλομεν ενεργήσει κατά της ειρημένης Εταιρίας ό,τι εκ του νόμου επιτρέπεται».*

Οι πυρκαγιές, παρόλες τις επισημάνσεις και την ανάληψη κάποιων μέτρων, θα συνεχισθούν τα επόμενα χρόνια και μάλιστα θα αποκτήσουν μια σχέση αναλογίας[428] με

---

[427] Ό.π., Ο Ηγούμενος της Μονής Γαλατάκη προς την Β. Νομαρχίαν Ευβοίας. Μονή Γαλατάκη 4 Αυγούστου 1904.

[428] Ενδεικτική περίπτωση της ανταγωνιστικής σχέσης και του ασυμβίβαστου, μεταξύ της ανάπτυξης των εξορύξεων και της επίτευξης μιας εξορθολογισμένης διαχείρισης των δασών της περιοχής, αποτελεί η φωτιά, η οποία εξερράγη σε εκτάσεις της μοναστηριακής περιουσίας το 1905. Όσο και αν προσπαθούμε να παραμείνουμε απροκατάληπτοι, δεν μπορούμε να αποφύγουμε τη σύνδεση του γεγονότος με την επιχειρούμενη, εκείνη την εποχή, προσπάθεια ανάπτυξης από την «Αγγλοελληνική Εταιρεία» ενός γιγάντιου συστήματος μεταφοράς του λευκόλιθου. Η εκτέλεση και η ολοκλήρωση του έργου ήταν αναπόφευκτο να θίξει και την αρτιότητα του υφιστάμενου τότε πευκοδάσους, του οποίου η προστασία δεν μπορούσε να εξασφαλιστεί μόνο από το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο ήταν σε ισχύ. Το καμένο δάσος αποτελούσε μια παγιωμένη κατάσταση, η οποία εξυπηρετούσε καλύτερα τις επιδιώξεις των εκάστοτε επιχειρήσεων, αφού και οι αποχαρακτηρισμοί στη χρήση της γης γίνονταν ευκολότερα και η εξεύρεση της πολύτιμης και φθηνής ξυλείας, για την τροφοδότηση των φούρνων, έπαυε πλέον να προσκρούει σε απαγορευτικές διατάξεις. Η απόδοση της ηθικής αυτουργίας, για την κακομεταχείριση του δασικού πλούτου της περιοχής, στις εξορυκτικές επιχειρήσεις είναι αναπόφευκτη, αφού στοιχειοθετείται, έμμεσα τουλάχιστον, ότι αρκετές φορές γνώριζαν και ανέχονταν τον προσπορισμό για τις ανάγκες τους ξυλείας, η οποία εξασφαλιζόταν από άτομα με τα οποία οι ίδιες είχαν συνεργασία, βλ. ΑΙΜΓ, *Βιβλίο Πράξεων 1909*. 29 Ιουνίου 1909: *«Το Ηγουμενοσυμβούλιο της Ιεράς Μονής Γαλατάκη συγκείμενον εκ του Ηγουμένου Ευγένιου Σολωμού [...]*

την επιχειρούμενη μετέπειτα ανάπτυξη των εξορυκτικών εργασιών και των μεταλλουργικών υποδομών. Αποτέλεσμα ήταν η υπερβολική μείωση της δασοκάλυψης της περιοχής, η οποία συνεχίστηκε κλιμακούμενη[429] μέχρι και το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου.

2.5. Η «Αγγλοελληνική Εταιρεία» ή «Αγγλογκρήκ» (Anglogreek Magnesite Company Limited) (1902-1959)

Τον Οκτώβριο του 1902 πραγματοποιήθηκε μια σημαντική αλλαγή στο καθεστώς μίσθωσης των ορυχείων της Μονής. Συγκεκριμένα η εταιρεία «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ», η οποία είχε συνάψει το συμβόλαιο υπ. αριθ. 963 της 23ης Σεπτεμβρίου 1896, προχώρησε

---

*συνελθόν σήμερον και λαβόν υπ' όψει την από 23 Ιουνίου ε.ε. προς αυτό απευθεινθείσα αίτησιν του εκ Λίμνης Νικολάου Καλίτση δι' ης αιτείται ούτος όπως τω επιτραπή να περισυλλέξη εν τω δάσει της Ι. Μονής Γαλατάκη εκ ξηρών και κατακειμένων δένδρων, αχρήστων προς υλοτομίαν και πάσαν άλλην εργασίαν, περί τας τρείς χιλιάδας (3.000) ζυγίων καυσοξύλων δια να καταβάλη τη Μονή ως δικαίωμα (τοπιάτικο) λεπτά είκοσι (20) δι' έκαστον ζύγιον (ζύγιον=100 οκάδες). Έχον δε υπ' όψιν ότι κατά το παρελθόν έτος επανειλημμένως ενεργήθη εν Χαλκίδι δημοπρασίαι περί εκποιήσεως των εν λόγω καυσοξύλων αλλά δεν επετεύχθη η εκποίηση αυτών ούτε είνε δυνατόν να επιτευχθή εν τω μέλλοντι τοιαύτη καθ' όσον ουδένα άλλον συμφέρει να εκμεταλευθή ταύτα έξω και δωρεάν εάν ήθελον χορηγηθή αυτώ του δάσους όντος μακράν πάσης συγκοινωνίας και μόνον ο αιτών Νικ. Καλίτσης δύναται να χρησιμοποιή ταύτα ως έχων **υπό εργολαβίαν τας πλησίον τους δάσους εξορυκτικάς εργασίας των ορυχείων λευκολίθου της Εταιρίας Μεταλλείων εις θέσιν Ψιλήν Ράχην**.*

Επειδή η περισυλλογή των ούτω κατακειμένων ξηρών και αχρήστων δένδρων δέον κατ' ανάγκην να ενεργθή καθ' όσον δια ταύτης και το δάσος καλλιεργείται καθαριζόμενον και εκ πυρκαϊάς αρκούντως προφυλάττεται αφαιρουμένων εξ αυτού των οπωσδήποτε ξηρών και κατακειμένων δένδρων και υπολειμμάτων. Επειδή εφ' όσον παραμένουν τα ξηρά και κατακείμενα ταύτα δένδρα (πεύκα), προελθόντα ως γνωστόν εκ της κατά το 1905 εκραγείσης πυρκαϊάς, τοσούτο ελαττώνται σκεπόμενα. [...] Θεωρεί συμφέρον μέγα τη Μονή να επιτραπή εις τον Ν. Καλίτσην, να περισυλλέξη, εις το εν θέσει Ελαφοσβάλα ιδιόκτητον δάσος της ης προΐσταται Ι. Μονής».

Βέβαια, και άλλες πρακτικές αναδεικνύουν την τότε φιλοσοφία «περί του ανεξαντλήτου δασικού πλούτου», ικανού να ικανοποιήσει κάθε νέα απαίτηση σχετικά με την ανεύρευση της πολυπόθητης ξυλείας. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της ανέγερσης 25 κατοικιών, εργολαβία που ανέλαβε η Μονή προκειμένου να αποκαταστήσει ανάλογο αριθμό προσφυγικών οικογενειών, οι οποίες είχαν εισρεύσει στην περιοχή το 1914. Για τις ανάγκες της κατασκευής τους το Μοναστήρι συναίνεσε στη χρησιμοποίηση *«της απαιτηθεισομένης ξυλείας ληφθησομένης εκ του πέριξ των πεύκων του δάσους της Μονής»*. Βλ.. ΑΙΜΓ, *Βιβλίον Πράξεων 1909*. Αριθμός 11. Μονή Γαλατάκη 27 Νοεμβρίου 1914.

Οι πυρκαγιές συνεχίστηκαν και τα επόμενα χρόνια [Πευκέλι 125 στρέμματα και Μαντούδι 250 στρέμματα, βλ. ΑΙΜΓ *(Λυτά έγγραφα)*. Αναφορές πυρκαϊών. 18 Ιουνίου 1916 και 23 Αυγούστου 1916] καθιστώντας την εκδήλωσή τους το αναγκαίο κακό της εξορυκτικής διαδικασίας, οι διακυμάνσεις της οποίας καθόριζε την ύφεση ή την έξαρση του εμπρηστικού φαινομένου.

[429] Στην αποψίλωση των δασών της περιοχής συνέβαλαν και άλλοι περιστασιακοί παράγοντες, όπως η τακτική της «Αγγλογκρήκ» να εφοδιάζει στη διάρκεια του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου το Βρετανικό Στόλο, ο οποίος επιχειρούσε στο Αιγαίο, με μεγάλες ποσότητες ξυλείας. Ενδεικτική περίπτωση είναι η ποσότητα των 1.000 κ.μ ξυλείας, η οποία υλοτομήθηκε από τα μοναστηριακά δάση για το συγκεκριμένο σκοπό, στην περίοδο από 1 Αυγούστου 1916 μέχρι το Φεβρουαρίου του 1918, [βλ. ΑΙΜΓ *(Λυτά έγγραφα),* Αγγλοελληνική Εταιρεία-Καταστάσεις εμφαίνουσες την παραγωγή ξυλείας. Λίμνη 1917, 1918, 1919] και των 3.387 κ.μ. ξυλείας για το διάστημα από το 1919 μέχρι το 1922 (βλ. ό.π. Ιερά Μονή Γαλατάκη προς Δ/ντήν Αγγλοελληνικής Εταιρίας. Λίμνη 10 Μαΐου 1922). Η περιβαλλοντική καταστροφή πρέπει να ήταν τόσο μεγάλη, αφού κοινοτοποίησε και το ενδιαφέρον του αρμόδιου Υπουργού, ο οποίος σε μεταγενέστερο χρόνο απαιτούσε από τους εκπροσώπους του Μοναστηριού την εξακρίβωση της ζημιάς, βλ. ό.π. Ι. Μονή Γαλατάκη προς κον Δασάρχην Χαλκίδος. 13 Φεβρουαρίου 1919.

σε μεταβίβαση όλων των μεταλλευτικών της δικαιωμάτων προς την «*Ανώνυμη Αγγλοελληνική Εταιρεία*» ή «*Αγγλογκρήκ*» (Anglogreek Magnesite Company Limited)[430]. Το αρχικό συμβόλαιο πρέπει εν μέρει να τροποποιήθηκε και να αντικαταστάθηκε από νέο μεταρρυθμιστικό συμβόλαιο, υπ. αριθ. 420 του 1899, το οποίο δεν έχει εντοπιστεί. Πάντως, η επιβεβαίωση της νεοεμφανιζόμενης εταιρείας, στον έλεγχο και τη λειτουργία των ορυχείων της Μονής, αποδεικνύεται από την αναγραφή της επωνυμίας της στο πρωτόκολλο[431] ζύγισης λευκόλιθου για το διάστημα από 1 μέχρι 31 Οκτωβρίου 1902: *«Εν Αγίω Ιωάννη και εν τη θέσει Κατούνια της περιφερείας Λίμνης σήμερον την 1ην Νοεμβρίου 1902 (ν.η.) [432]. Οι υποφαινόμενοι αφ' ενός οι κ. Αγάπιος Παπασπυρόπουλος Ηγούμενος της Ιεράς Μονής Αγίου Νικολάου επικαλουμένης Γαλατάκη και Γρηγόριος Ψαθάς Σύμβουλος της Ιεράς Μονής Γαλατάκη και αφ' ετέρου ο κ. Τζων Ίγγλις Διευθυντής των εν Λίμνη και Μονής Γαλατάκη έργων της εν Λονδίνω εδρευούσης ανωνύμου Εταιρείας υπό την επωνυμίαν Anglogreek Mag. Comp. Limited. Συνελθόντες σήμερον δυνάμει του υπ. αριθ. 420 μεταρρυθμιστικού Συμβολαίου το τροποποιούν εν μέρει το υπ. αριθ. 963 τοιούτον. Βεβαιούσι δια του παρόντος πρωτοκόλλου ότι αθροισθέντων αμφοτέρων των κανονικώς διατηρουμένων ζυγολογίων υπό του ελεγκτού της Μονής και της εταιρείας, ευρέθη ότι από 1ης μέχρι 31ης Οκτωβρίου 1902 (νέας ημερομηνίας) εζυγίσθη καθαρός λευκόλιθος τόννοι αγγλικοί χίλιοι εννεακόσιοι εξ ήτοι στατήρες ελληνικοί τριάκοντα τέσσαρες χιλιάδες τριακόσιοι ογδοήκοντα τρεις και τριάκοντα πέντε οκάδας αριθ. 34.383 35/44. Επομένως είνε ελευθέρα τη Εταιρεία πάσα χρήσις αυτού και μεταφορά αλλαχόθεν».*

Με την εμφάνισή της η «Αγγλοελληνική Εταιρεία» μονιμοποιεί και εντείνει τα εξορυκτικά δρώμενα στην περιοχή και παρουσιάζει την ιδιαιτερότητα: οι μεν εξορυκτικές της εργασίες να συντελούνται σε εκτάσεις της κτηματικής περιουσίας της Μονής Γαλατάκη, οι δε μεταποιητικές εγκαταστάσεις της να αναπτύσσονται σε χώρο της

[430] Η «Anglogreek Magnesite Company (Overseas) Limited» είχε τα κεντρικά γραφεία της στην Αγγλία, στη διέθυνση: 237, Salisbury House, London Wall, London E.C.Z., ενώ στην Αθήνα στην οδό Παπαρηγοπούλου.

[431] ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία: 1903*. Πρωτόκολλο ζύγισης από 1 έως 31 Οκτωβρίου 1903. Η έγκριση του καταστατικού της εταιρείας δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως την 7η Ιανουαρίου 1905, αριθ. Φύλλου 4, βλ. ΤΑΛ, *Φάκ.: Εμπόριο-Βιομηχανία 1859-1950: Υποφ.: 1913*. Γ. Στάϊγγερ προς Δήμαρχον Αιγαίων. 15 Νοεμβρίου 1913

[432] Είναι άξιο επισήμανσης το γεγονός ότι η «Αγγλοελληνική Εταιρεία», σε αρκετές από τις επιστολές που αποστέλλει αυτή την εποχή προς τη Μονή Γαλατάκη ή προς άλλους υπηρεσιακούς παράγοντες, χρησιμοποιεί διπλή ημερομηνία στον προσδιορισμό της χρονολογίας αποστολής τους (απόκλιση 13 ημερών), σύμφωνα δηλαδή με το Ιουλιανό αλλά και το Γρηγοριανό ημερολόγιο. Το τελευταίο, βέβαια, δεν είχε ακόμα εφαρμοστεί στην Ελλάδα (16 Φεβρουαρίου 1923), αλλά οι εκάστοτε διευθύνοντες της εταιρείας, λόγω της ξενόφερτης προέλευσής τους και της προγενέστερης αποδοχής του από τις δυτικοευρωπαϊκές χώρες προέλευσής τους (1572), επέμεναν στη χρησιμοποίησή του.

κοινοτικής ιδιοκτησίας (Κατούνια). Επίσης, δεν επαναλαμβάνει την τακτική[433] της προκατόχου της, η οποία είχε περιοριστεί στην επιφανειακή εξόρυξη και στην εξαγωγή μόνο ωμού λευκόλιθου, αλλά εγκαινιάζει την περίοδο των εντατικότερων και μακροβιότερων εξορυκτικών εργασιών, οι οποίες αναπτύχθηκαν στην ευρύτερη περιοχή, μέχρι την έναρξη του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου. Άλλωστε, η ίδια διέθετε την οικονομική ευρωστία και την τεχνογνωσία για να επιχειρήσει κάτι τέτοιο, αφού ήδη το είχε επιτύχει στα άλλα μεταλλεία που διέθετε στο Πήλι (Αγία Τρίτη), στο Αφράτι και στο Λευκαντί της Εύβοιας και στη Γερακινή Χαλκιδικής[434].

Άμεσα, λοιπόν, προχώρησε στην διασφάλιση όλων εκείνων των προϋποθέσεων-υλικού και εξοπλισμού-οι οποίες ήταν αναγκαίες για την εντατικοποίηση των εξορύξεων και τη διατήρησή τους σε μακροχρόνια βάση. Αυτό τεκμηριώνεται από την επισήμανση ότι μέσα σε ένα διάστημα δύο μηνών, από 11 Ιουνίου 1903 μέχρι και 13 Αυγούστου 1903, κατέπλευσαν στον όρμο των Κατουνίων 4 φορτηγά πλοία με αρκετά ενδιαφέροντα φορτία:

1. *«Δια του πλοίου Θεόδωρ. Ξυράφη ονομαζόμενον Αγ. Ελευθέριος[435] μεταφέραμεν και εναποθέσαμεν προσωρινώς ενταύθα εξήκοντα αριθ. (60) τόννους Γαιάνθρακας αλλοδαπής είκοσι κιβώτια δυναμίτιδα και τριάκοντα κιβώτια πυρίτιδα και η μεν πυρίτης και δυναμίτης θα μεταφερθώσιν εκτός του Δήμου σας εις Κάκαβον οι δε Γαιάνθρακες δια τας ατμομηχανάς προς μεταφοράν λευκολίθου εκ θέσεων Κάκκαβον και Στρογύλη του Δήμου Κηρέως. Επομένως παρακαλούμεν υμάς κ.*

[433] Παρόλες τις εξαγγελίες της είχε καταστεί πλέον εμφανής η αδυναμία της εταιρείας «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ» να αναπτύξει υποδομές, οι οποίες θα μπορούσαν να επεκτείνουν τις δυνατότητές της στην παραγωγή νέων προϊόντων, τα οποία θα προέκυπταν από τη μεταποίηση του λευκόλιθου. Η υστέρηση αυτή παρουσιάζεται σε επιστολή του Δημάρχου Αιγαίων προς τον Γουσταύο Χαρρ, (βλ. ό.π., *Κατούνια 1901*. Οικόπεδον δια νοσοκομείον. 8 Αυγούστου 1901): *«Η εν Λονδίνω εδρεύουσα Εταιρία Πετριφάϊτ Λίμιτεδ εις ην παρεχωρήθη υπό της Μονής Γαλατάκη το δικαίωμα της εκμεταλλεύσεως την καθ' άπασαν την περιφέρειαν του ημετέρου Δήμου κειμένων ορυχείων αυτής ουδέποτε μέχρι σήμερον αφ' ης ήρξατο της εκμεταλλεύσεως των εν λόγω ορυχείων κατεσκεύασεν είτε εν Λίμνη είτε εν τοις κατά την θέσιν «Άγιος Ιωάννης» κειμέναις αποθήκαις αυτής είτε αλλαχού ένθα κείνται τα ορυχεία της εν λόγω Εταιρίας εργοστάσια δι' ων εκ του ψηνομένου λευκολίθου να κατασκευάζη πορσελάνην –τσιμέντο- και εξ αυτού διάφορα χειροτεχνήματα και προϊόντα, ήτοι πιάτα, τούβλα ειδικά αντέχοντα εις την υψίστην θερμοκρασίαν και προς ανοικοδόμησιν φούρνων, πλάκας και πλακέττα δι' επιστρώσεις οδών, πεζοδρομίων, δωματίων και εισόδων οικιών, ούτε άλλα οικιακά σκεύη οιαδήποτε. Κατά συνέπειαν η ανωτέρω Εταιρία τον εξαγόμενον εκ των παρ' αυτής μεμισθωμένων και εν τω ημετέρω Δήμω κειμένων ορυχείων δεν μεταποιεί δια μηχανών και εργατών εις νέα τεχνουργικά αντικείμενα οία τα ανωτέρω ή οιαδήποτε άλλα, μόνον τον εξορυττόμενον παρ' αυτής λευκόλιθον πωλεί είτε αυτούσιον είτε πεφρυγμένον άνευ ουδεμιάς αναμίξεως εν αυτώ ξένων υλών».*

[434] Η «Αγγλοελληνική Εταιρεία» διέθετε ιδιόκτητα μεταλλεία λευκόλιθου 40 μίλια ΝΑ της Θεσσαλονίκης, σε μια περιοχή με γεωγραφικές συντεταγμένες 40° 17΄Ν, 23° 27΄Ε. Σύμφωνα με στοιχεία του «Διεθνούς Γραφείου Εμπορίας Μεταλλευμάτων» (Σεπτέμβριος 1947), από το συγκεκριμένο ορυχείο, πριν το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, αποκομίζονταν ετησίως, περίπου, 27.000 τόνοι ακατέργαστου μεταλλεύματος, ενώ τα διαπιστωμένα αποθέματά του ανέρχονταν γύρω στους 300.000 τόνους, βλ. http://www.mindat.org/loc-28241.html.

[435] Ό.π., *Κατούνια 1903*. Δήλωσις της Αγγλοελληνικής Εταιρείας προς Δήμαρχον Αιγαίων. Λίμνη 13 Ιουνίου 1903.

Δήμαρχε όπως ευαρεστούμενος γνωρίσητε εις τον ενοικιαστήν των Εμμέσων Δημοτικών φόρων του Δήμου σας κ. Ν. Γαμβέτα και Κ. Μπενετή προς αποφυγήν απαιτήσεων.

2. *Κομίσας δια του πλοίου Ευαγγελίστρια*[436] *του πλοιάρχου Αλέκου Τραπέλλα υπό σημαίαν Ελληνικήν επτά κιβώτια μηχανήματα μίαν βάσιν εν καζάνι και εκατόν είκοσι οκτώ αριθ. 128 τεμάχια χυτοσιδηρά και ορειχάλκινα απαρτίζοντα μίαν ατμομηχανήν σιδηροδρομικήν την οποίαν μηχανήν θα μεταφέρη εντός της νομίμου προθεσμίας εκτός του Δήμου σας. Επομένως παρακαλούμεν υμάς Κύριε Δήμαρχε όπως ειδοποιήσετε τον ενοικιαστήν του Δημοτ. Φόρου του Δήμου Σας κ. Νικ. Γαμβέταν ίνα μη ούτος έχει αξιώσεις δημοτικού φόρου.*
3. *Δια του πλοίου Δημητρίου Κορδώνη*[437] *μετέφερον και εναπόθεσα προσωρινώς, εν τη θέσει Κατούνια ή Άγιος Ιωάννης ένθα τα εργοστάσια της Εταιρείας, εννεακόσια (αριθ. 900) κομμάτια στρωτήρες άγρια της σιδ. Γραμμής, τα οποία θέλω μεταφέρει εντός της υπό του Νόμου προσδιορισμένης προθεσμίας εκτός του Δήμου Αιγαίων εις Κάκκαβον.*
4. *Δια του πλοίου Αντωνίου Σ. Αντωνίου*[438] *μετέφερον και εναπέθεσα προσωρινώς ενταύθα εξήκοντα πέντε (αριθ. 65) τόννους Γαιάνθρακας αλλοδαπής και δύο κιβώτια θρυελλίδα και καψύλια δυναμίτιδος. Τ' ανωτέρω εμπορεύματα θέλω μεταφέρει εντός της νομίμου προθεσμίας εκτός του Δήμου Σας δια της αμαξοστοιχίας μας. Επομένως παρακαλούμεν υμάς κ. Δήμαρχε όπως γνωρίσητε τούτο εις τον ενοικιαστήν του Δημοτικού φόρου του Δήμου Αιγαίων κ. Νικ. Γαμβέταν ίνα μη αξιοί την πληρωμήν αυτών».*

Η εξειδικευμένη χρήση και οι μεγάλες ποσότητες των εισαγόμενων υλικών καταμαρτυρούσαν τις προθέσεις της διάδοχης εταιρείας, να αναβαθμίσει τη χρήση και τις δυνατότητες της σιδηροδρομικής γραμμής και με την αγορά καινούργιων ατμομηχανών[439], αφού έπρεπε να ανταποκριθεί στη μεταφορά πολύ μεγαλύτερων ποσοτήτων λευκόλιθου, οι οποίες αναμένονταν να εξορυχθούν. Οι μεγάλες ποσότητες εκρηκτικών, που ξεφορτώθηκαν στα Κατούνια από τον κατάπλου των φορτηγών πλοίων, καταδείκνυαν ότι η «Αγγλοελληνική Εταιρεία» επιχειρούσε, με την εκτεταμένη χρήση τους στην πρόκληση ανατινάξεων, τη μετάβαση από την επιφανειακή στην υπόγεια εξόρυξη.

[436] Ό.π., Δήλωσις της Αγγλοελληνικής Εταιρείας προς Δήμαρχον Αιγαίων. Λίμνη 9 Ιουλίου 1903.
[437] Ό.π., Δήλωσις της Αγγλοελληνικής Εταιρείας προς Δήμαρχον Αιγαίων. Λίμνη 25 Ιουλίου 1903.
[438] Ό.π., Δήλωσις της Αγγλοελληνικής Εταιρείας προς Δήμαρχον Αιγαίων. Λίμνη 11 Αυγούστου 1903.
[439] **Παράρτημα: Π.12.3.**

Από την ανάγνωση, επίσης, των φορτωτικών δηλώσεων επισημαίνεται η έμφαση με την οποία η εταιρεία προσδιόριζε ότι σε σύντομο χρονικό διάστημα θα αποπεράτωνε την προώθηση του μεγαλύτερου όγκου από τα εισαγόμενα υλικά στον Κάκαβο. Η περιοχή αυτή, όμως, η οποία είχε αναδειχθεί στο μεγαλύτερο εξορυκτικό της εργοτάξιο, δεν ανήκε μέσα στα όρια του Δήμου Αιγαίων αλλά στο γειτονικό Δήμο Κηρέως. Συνεπώς, στον τελευταίο έπρεπε και να αποδίδει τη νόμιμη φορολόγηση για όλα τα εισαγόμενά της υλικά.

Η συγκεκριμένη συμπεριφορά αναδεικνύει μια σειρά προβλημάτων, τα οποία είχαν προκύψει μεταξύ της μισθώτριας εταιρείας και του Δήμου Αιγαίων, σχετικά με τον προσδιορισμό των φορολογικών απαιτήσεων του τελευταίου από το σύνολο της εξορυκτικής δραστηριότητας που αναπτυσσόταν μέσα στα όρια του. Χαρακτηριστική είναι η επιβολή ενός νέου έμμεσου φόρου, την είσπραξη του οποίου απαίτησε ο Δήμος Αιγαίων, αναδρομικά από το 1902, για τον εισαγόμενο από το Δήμο Κηρέως λευκόλιθο, ο οποίος μεταποιούνταν και άλλαζε μορφή, στις εγκαταστάσεις της εταιρείας στα Κατούνια, σε καυστική ή πεφρυγμένη μαγνησία. Η καινούργια απαίτηση στηρίχθηκε στην γνωμάτευση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, το οποίο έκανε δεκτή ανάλογη ερμηνεία του διάσημου τότε ορυκτολόγου Λίβα. Η «Αγγλογκρήκ», όμως, συνέχισε την παρελκυστική πολιτική της προκατόχου της και χρησιμοποιώντας διάφορες προφάσεις μεθόδευε την αποφυγή των φορολογικών της υποχρεώσεων.

Πολύ σύντομα επιτεύχθηκαν κάποια αποτελέσματα ως προς την αύξηση[440] των εξορυκτικών της μεγεθών, αφού από την πρώτη κιόλας χρονιά ανάληψης των μοναστηριακών μεταλλείων επιτεύχθηκε μια αύξηση του εξορυγμένου «καθαρού» λευκόλιθου κατά 80%.

Απρόσμενα, όμως, στις 23 Ιανουαρίου 1904, σημειώθηκε ο θάνατος[441] του Ηγουμένου της Μονής, Αγάπιου Παπασπυρόπουλου, από τη θανατηφόρα για την εποχή εκείνη ασθένεια της φυματίωσης, η οποία είχε φωλιάσει ύπουλα στους χώρους του μοναστηριακού συγκροτήματος και είχε οδηγήσει την τελευταία δεκαετία (1896-1904)

---

[440] Τα αυξημένα αυτά επίπεδα παραγωγικότητας διατηρήθηκαν και τα επόμενα χρόνια και εντάθηκαν ακόμη περισσότερο μετά το 1907, όταν πλέον η εταιρεία είχε αναπτύξει σε πλήρη λειτουργία και τον εναέριο συρμό μεταφοράς του μεταλλεύματος. Η κλιμακούμενη αύξηση των εξορυκτικών εργασιών, με τις ανάλογες παραγωγικές επιδόσεις κατά τη δεκαετία από το 1900 μέχρι το 1910 (συνολικά 262.000 τόνοι λευκόλιθου), αντανακλώνται σε συγκεντρωτική κατάσταση, βλ. ό.π., *Μεταλλεία: 1900*. Ιερά Μονή Γαλατάκη 4 Οκτωβρίου 1910, (**Παράρτημα: Π.2.**).

[441] Το θάνατο του Ηγουμένου Αγάπιου Παπασπυρόπουλου πληροφορούμαστε από το, υπ. αριθ. 12/28 Ιανουαρίου 1904, έγγραφο του Ηγουμενοσυμβουλίου της Μονής Γαλατάκη, (βλ. ΑΙΜΓ, *Φ.Η.΄: Αγάπιος Παπασπυρόπουλος*): *«Αναφέρομεν ευσεβεστάτως τη Σ. Επισκοπική Επιτροπή ότι την νύκτα της 23 προς 24 τρ. Μηνός απεβίωσεν ο ηγούμενος της Μονής Γαλατάκη Αγάπιος Παπασπυρόπουλος, όστις εκηδεύθη χθές».*

στο θάνατο 5 μοναχούς. Για τη θέση του Ηγουμένου επιλέχτηκε από την Ιερά Σύνοδο ο Χρύσανθος Προβατάς[442], ο οποίος παρόλη τη σχετικά μικρή του ηλικία (35 ετών) είχε μεγάλη εμπειρία στο ποιμαντικό και διοικητικό έργο και έμελλε με την δραστηριότητά του να συμμετάσχει ενεργά σε μια από τις πιο δημιουργικές περιόδους στην ιστορία του μοναστηριού.

Αμέσως μετά την ανάληψη των καθηκόντων του, στις 6 Μαρτίου 1904, και την σύνταξη την ίδια ημέρα του «Πρωτοκόλλου παράδοσης και παραλαβής» [443] της κινητής και ακίνητης περιουσίας της Μονής, φαίνεται ότι συνειδητοποιείται από το νέο Ηγούμενο η ανάγκη εξόδου της Μονής από την οικονομική «ακινησία» των προκάτοχών του, από την κακοδιαχείριση των οποίων οι οικονομικές και ποιμαντικές δυνατότητες της Μονής είχαν περιοριστεί στο ελάχιστο. Τα ακριβή αίτια εστιάζονται στην ακαταλληλότητα και στην αδιαφορία[444], την οποία επέδειξαν οι Ηγούμενοι του τελευταίου τέταρτου του 19ου αιώνα, το έλλειμμα των οποίων στέρησαν από τη Μονή την αίγλη και την ακτινοβολία παλαιότερων χρόνων.

Η προσπάθεια ανασύνταξης των οικονομικών της Μονής ξεκίνησε από τον έλεγχο και τον εξορθολογισμό των δραστηριοτήτων της «Αγγλοελληνικής Εταιρείας», με πρόθεση σε βάθος χρόνου να μεθοδευτεί μια τροποποίηση του αρχικού μισθωτηρίου συμβολαίου, υπ. αριθ. 963/23 Σεπτεμβρίου 1896, το οποίο παραχωρούσε σκανδαλωδώς «αποικιοκρατικά» προνόμια στην αρχική μισθώτρια εταιρεία «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ» και τα οποία στη συνέχεια περιέπεσαν στη διάδοχη «Αγγλοελληνική Εταιρεία».

---

[442] Περισσότερα στοιχεία για τη φυσιογνωμία του Χρύσανθου Προβατά, τις διαδικασίες επιλογής του και τη συνολικότερη αξιολόγηση του έργου του, βλ. Βασίλης Ν. Δούκουρης, *Χρύσανθος Προβατάς (1904-1907*). Λίμνη 2002: *«Μια πληθωρική εκκλησιαστική μορφή έζησε και έδρασε πρωτοποριακά και δημιουργικά στη Μονή Αγίου Νικολάου Γαλατάκη, κατά την πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα. Πρόκειται για τον Ηγούμενο της Μονής Αρχιμανδρίτη Χρύσανθο Προβατά (1904-1907). Μολονότι ο Κερκυραίος κληρικός παρέμεινε στην πνευματική και διοικητική ηγεσία της Μονής για σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, επιτέλεσε σημαντικότατο έργο, το οποίο αυτοδίκαια τον κατέταξε σε ξεχωριστή θέση ανάμεσα στις εκκλησιαστικές προσωπικότητες της Εύβοιας. Η αναγνώριση των ικανοτήτων του και της προσφοράς του δεν άργησε να έλθει. Στις 25 Ιουλίου 1907 η Ι. Σύνοδος, εκτιμώντας την καρποφόρα δράση του στη Μονή Γαλατάκη, τον εξέλεξε Αρχιεπίσκοπο Χαλκίδος και Καρυστίας»*.

[443] Το «Πρωτόκολλον παραδόσεως και παραλαβής» του 1904 απόκειται στο ΑΙΜΓ, *Φάκελοι Πρωτοκόλλων Ι. Μονής Γαλατάκη*.

[444] Βλ. ό.π., Δούκουρης: *Χρύσανθος Προβατάς*, σελ. 21-23: *«Η αρχή έγινε τον Δεκέμβριο του 1894, όταν διορίστηκε Ηγούμενος της Μονής ο Λεόντιος Κοραχάης. Στη διάρκεια της ηγουμενίας του παλιές και επωφελείς οικονομικά συμβάσεις ενοικίασης κτημάτων τροποποιήθηκαν, τις περισσότερες φορές σε βάρος της Μονής, ενώ όσα κτήματα κρίθηκαν ασύμφορα προς εκμετάλλευση, εκποιήθηκαν έναντι ελαχίστου τιμήματος ή τέλος εγκαταλείφθηκαν ακαλλιέργητα στο έλεος των καταπατητών. Στο φάκελο του Ηγούμενου* (ΑΙΜΓ, *Φ.Η.΄: Λεόντιος Κοραχάης*), *απόκεινται δεκάδες αποδείξεις ενοικίασης των καλλιεργήσιμων κτημάτων της Μονής, σε καλλιεργητές των γύρω περιοχών, οι περισσότερες χωρίς μειοδοτικό διαγωνισμό».* Στον ίδιο, άλλωστε, αποδίδεται και η σύναψη της «αποικιοκρατικής» σύμβασης υπ. αριθ. 963/25.9.1896 με την «Εταιρεία Πετριφάϊτ Λίμιτεδ» (Petrifite Limited).

Παίρνοντας αφορμή από καταγγελίες εργατών στα μεταλλεία, ο Χρύσανθος Προβατάς προέβηκε στην εξέταση και στην επιβεβαίωση της εντεινόμενης τότε φημολογίας σχετικά με τις νυκτερινές φορτώσεις μεταλλεύματος, τις οποίες διέπραττε η «Anglogreek Co. L.t.d» χωρίς την απαραίτητη παρουσία του αντιπροσώπου της Μονής και τη συμφωνημένη απογραφή του φορτίου. Στις 1 Απριλίου 1904, κοινοποίησε με επιστολή[445] του προς τον αντιπρόσωπο της Μονής Κωνσταντίνο Γκίκα, υπεύθυνο ελέγχου των ζυγίσεων από τον Απρίλιο του 1900, το προσωπικό του ενδιαφέρον για την υποβόσκουσα τότε φημολογία και ζήτησε την παροχή πληροφοριών: *«Παραγγέλλομεν Υμίν ρητώς, όπως πάραυτα αναφέρητε ημίν εγγράφως, αν η ανωτέρω εταιρεία εξακολουθεί μεταφέρουσα εν καιρώ νυκτός λευκόλιθον και, απουσία υμών, ζυγίζουσα τούτον εκφορτώνει μετά ταύτα. […] Παρακαλούμεν, όπως μας στείλητε το συντομώτερο έκθεσίν σας, δι' ης, εν πάσει λεπτομερεία, να μας αναφέρητε τα εξής:*

1) *Από ποίας εποχής ήρξατο η Εταιρεία μεταφέρουσα εν καιρώ νυκτός λευκόλιθον και ζυγίζουσα τούτον μόνη δια των υπαλλήλων της, απουσία υμών.*
2) *Αν πριν προβή εις την ανωτέρω πράξιν σας ειδοποίησε και τι επράξατε τότε.*
3) *Μέχρι ποίας ώρας της νυκτός ειργάζητο συνήθως και πόσας ζυγίσεις σας παρουσίασε την πρωΐαν.*
4) *Αν κατά την αντίληψιν σας ην δυνατή σχετική τις εξέλεγξις περί των ζυγισθέντων βαγονίων, ανεξαρτήτως της καλής πίστεως της Εταιρείας.*
5) *Πως υπελόγιζεν η Εταιρεία τα σταθμά πρότερον και πως τώρα και αν κατά την γνώμην σας εκ του εν χρήσει υπολογισμού δεν ζημιούται η Μονή.*
6) *Αφού λάβητε υπ' όψει ότι πάσα υμετέρα προς ημάς πληροφορίαν, δέον να η, όσον ένεστι, ακριβής και θετική δι' όσα ανωτέρω αναφέρομεν λαμβάνετε την καλοσύνην και μας διαφωτίσετε περί πάσης τυχόν ολιγωρίας και παρατυπίας γενομένης παρά της Εταιρείας και ήτις κατά την αντίληψιν σας παραβλάπτουσα τα συμφέροντα της Μονής […]».*

Η αντίδραση του Κωνσταντίνου Γκίκα ήταν σχεδόν αυτόματη, καθώς συναισθανόμενος ότι η επιστολή τον εξέθετε προσωπικά, έσπευσε, στις 3 Απριλίου 1904, να απαντήσει[446] στις μομφές που του αποδίδονταν και να υπερασπιστεί τη μέχρι τότε δραστηριότητά του: *«Είνε αληθές ότι αφ' ότου εδιορίσθην δηλ. το έτος 1900 και μήνα Απρίλιον ως αντιπρόσωπός σας πολλάκις εγένετο η ζύγισις και πέραν της δύσεως του ηλίου*

[445] ΑΙΜΓ, *Φάκελοι Ηγουμένων: Χρύσανθος Προβατάς 1904-1907*. Αρ. Πρ. 25. Το Μοναστηριακό Συμβούλιον προς Κωνσταντίνον Γκίκαν. 1 Απριλίου 1904.
[446] ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία 1904*. Ο επί της ζυγίσεως αντιπρόσωπος προς Μοναστηριακόν Συμβούλιον Μονής Γαλατάκη. Κατούνια 3 Απριλίου 1904.

και τούτο είχον γνωρίσει πάραυτα προφορικώς εις τον αποθανόντα ηγούμενον ο οποίος με διέταξεν προφορικώς να είπω εις την εταιρίαν να μην εργάζονται την νύκτα. Αλλά η εταιρεία δεν έπαυσε, μου είπον δε να τους ειδοποιήσω εγγράφως. Άλλωστε και το ηγουμενοσυμβούλιον κάλλιστα γνωρίζει τούτο. Γίνεται δε τοιαύτη ζύγισις μέχρι της 9ης και σπανίως μέχρι της 11ης. Μεταφέρουν δε την νύκτα 4 έως 8 βαγώνια, τα οποία ζυγίζει ο υπάλληλος της εταιρείας μόνος του. Αλλά κατά την αντίληψιν μου έχω πίστιν προς την εταιρίαν διότι μέχρι σήμερον ουδέν ηδυνήθην να ίδω την εταιρίαν παραβλάπτουσαν τα συμφέροντα της υμετέρας Μονής επί της ζυγίσεως. Σημειωτέον ότι τα βαγώνια άτινα θέλουσιν μεταφέρει λευκόλιθον πέραν της δύσεως του ηλίου είνε γνωστόν το βάρος αυτών εις εμέ καθόσον δεν εύρον διαφοράν των αυτών βαγονίων καθ' εκάστην ζύγισιν πλέον ή έλασσον του ενός ή δύο στατήρων. Αύτη μόνον η διαφορά δύναται να προκύψη. Πλειστάκις δε ενεργώ την ζύγισιν λευκολίθου μόνος μου χωρίς να παρίσταται ο υπάλληλος της εταιρίας και προ πάντων, οπόταν η εταιρία ενεργεί φόρτωσιν λευκολίθου επί των ατμοπλοίων και τούτο επιτρέπει εις εμέ να ζυγίζω μόνος μου δίδων το ποσόν του υπ' εμού ζυγισθέντος λευκολίθου εις την εταιρίαν. Καθόσον ως σας εξέθεσα ανωτέρω είνε γνωστόν το βάρος του λευκολίθου του ευρισκομένου εντός των βαγωνίων. Η δε ζύγισις γίνεται δι' αγγλικής πλάστιγγος εις αγγλικούς τόννους ως παρατηρείται εις την κατά μήνα αναφοράν μου. Προ εξ (6) μηνών όμως υπελογίζαμεν τους αγγλ. Τόννους εις 800 οκάδ. έκαστον τόννον τώρα δε τον επελογίζουν εις 780 οκάδ. όπου και πάλι αναφέρθην προς τον αποθανόντα ηγούμενον και μου είπεν ότι όλα θα διορθωθώσιν. Αλλ' εν τω αναμεταξύ απεβίωσεν. Με καθιστάτε προσεκτικόν δια της εγγράφου σας διαταγής να επαγρυπνώ τακτικά και να επιβλέπω δια πάσαν παρεκτροπήν της ανωτέρω εταιρείας παραβλάπτουσαν τα δικαιώματα της υμετέρας Μονής λίαν ευχαρίστως αλλά πολύ σας παρακαλώ να μοι δοθή κατάλληλον οίκημα εκ μέρους της εταιρίας».

Ταυτόχρονα με την κλήση ουσιαστικά για απολογία του εκπρόσωπου της Μονής Κωνσταντίνου Γκίκα, ο Χρύσανθος Προβατάς απέστειλε, στις 1 Απριλίου 1904, εξώδικη αναφορά[447] και στο διευθυντή της «Anglogreek» G. I. Steiger, με την οποία τον ενημέρωνε ότι ήταν γνώστης της τακτικής της εταιρείας να: *«μεταφέρη εν καιρώ νυκτός λευκόλιθον, χωρίς να παρίσταται ποσώς ο αντιπρόσωπος της Μονής και την επομένην πρωΐαν ζυγίζει μερικά βαγόνια, α και ο ημέτερος αντιπρόσωπος κακώς πράττων, ως μηδεμίαν τοιαύτην εντολήν έχων, παραδέχεται και υπογράφει, ωσεί ήτο παρών».* Του επεσήμαινε, βέβαια, ότι: *«κατάπληξιν εποίησεν ημίν το αναφερθέν γεγονός, αλλ' επειδή*

[447] ΑΙΜΓ, *Φ.Η.΄: Χρύσανθος Προβατάς*. Αρ. πρωτ.: 25. Ο Ηγούμενος προς τον κ. Διευθυντήν της Αγγλο-ελληνικής εταιρείας λευκολίθου. 1 Απριλίου 1904.

ούτε εθέσαμεν ποτέ, ούτε και νυν έτι θέτομεν εν αμφιβόλω την καλήν πίστιν και τάξιν της Υμετέρας Εταιρείας και ης άλλως αγνοούμεν αν τυγχάνη ων γνώσεως η διεύθυνσις, δια τούτο αναβάλλοντες ίνα προβούμεν εις τας δεούσας ενεργείας και αναφέρωμεν εις τας προϊσταμένας ημών Αρχάς τα καταγγελθέντα ημών γεγονότα, […] παρακαλούμεν υμάς όπως, ευαρεστούμενοι μας απαντήσητε τι επί των παρατηρουμένων συμβαίνει και αφ' ενός στηρίζητε το δικαίωμα σας, ίνα εν οιαδήποτε ώρα της νυκτός μεταφέρητε λευκόλιθον, πόθεν δ' αφετέρου εξάγετε υποχρέωσιν τινά της ημετέρας Μονής ίνα χωρίς ποσώς να παρίσταται ο αντιπρόσωπός της αποδέχηται ως καλώς και επακριβώς γενομένας τας νυκτερινάς ζυγίσεις των διαφόρων βαγονίων».

Ο Χρύσανθος Προβατάς, πεπεισμένος για τις ευθύνες της εταιρείας και την ένοχη σιωπή της σε αυτά που της καταμαρτυρούνταν, προχώρησε στις 31 Μαΐου 1904 στον διορισμό[448] ως αντιπρόσωπου της Μονής του αδερφού του, Γεώργιου Προβατά, για να αποτρέψει οριστικά τις μελλοντικές νυκτερινές εξορύξεις και φορτώσεις του μεταλλεύματος.

Η δύσκολη θέση στην οποία είχε περιέλθει η εταιρεία δεν την απομάκρυναν από τον αρχικό στρατηγικό της προσανατολισμό. Αυτός παρέμενε να είναι η επίτευξη πολύ μεγαλύτερων εξορυκτικών μεγεθών, μέσα από την εξασφάλιση του δικαιώματος της υπόγειας εξόρυξης και της ανάπτυξης ενός εξελιγμένου συστήματος εναέριας μεταφοράς του μεταλλεύματος (**Παράρτημα: Π.12.: 4., 5. , 6.**).

Όμως, αυτοί οι επιδιωκόμενοι στόχοι προϋπόθεταν τη συναίνεση της Μονής και της Κοινότητας Λίμνης στην παραχώρηση όλων εκείνων των εκτάσεων και των διευκολύνσεων[449], οι οποίες απαιτούνταν για την ανάπτυξη των νέων υποδομών. Μάλιστα,

---

[448] *«Γνωρίζειν υμίν ότι επειδή η Εταιρία η παρ' υμών αντιπροσωπευομένη ζυγίζει λευκόλιθον και κατά την νύκτα, χωρίς να παρευρίσκεται αντιπρόσωπος της Μονής, διορίζει ως τοιούτον τον κ. Γεώργιον Προβατάν και συνιστά υμίν όπως συμμορφωθήτε τη προσθήκη του άρθρου 10, τη αναφερόμενη εις το υπ. αριθ. 420 συμβόλαιον καταργήσεως και τροποποιήσεως όρων του υπ. αριθ. 963 εκμισθωτηρίου συμβολαίου».* Βλ. ό.π., αρ. πρωτ. 56. Το Μοναστηριακόν συμβούλιον προς την Διεύθυνσιν της Αγγλοελληνικής Εταιρίας. 31 Μαΐου 1904.

[449] Στις διεκολύνσεις, οι οποίες αφειδώς παραχωρήθηκαν την περίοδο εκείνη προς την εταιρεία για την ανάπτυξη των εξορυκτικών της εργασιών, συμπεριλαμβάνεται και η έγκριση της τηλεφωνικής σύνδεσης των γραφείων της εταιρείας με τους εξορυκτικούς χώρους που διέθετε. Ο Γενικός Διευθυντής της *«Γενικής Διευθύνσεως των Ταχυδρομικών και Τηλεγράφων»* ενημέρωνε, στις 22 Μαΐου 1904, το Δήμαρχο Αιγαίων: *«Ανακοινούμεν υμίν, ότι δια του από Μαΐου ε.ε. Β. Διατάγματος δημοσιευθέντος εν τω υπ. Αριθ. 101 φύλλω της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως την από 8ην ιδίου μηνός παρέσχη η άδεια εγκαταστάσεως τηλεφ. συγκοινωνίας και κατασκευής τηλεφ. γραμμής ιδίαις αυτής δαπάναις προς την Αγγλοελληνικήν εταιρείαν λευκολίθου Limited μεταξύ των εν τω όρμω Ιωάννου και θέσεων «Αρχάγγελος», «Κάκκαβος» και «Στρογγύλη» του Δήμου Αιγαίων της Επαρχίας Χαλκίδος καταστημάτων της ανωτέρω εταιρείας υπό τον όρον αι γραμμαί αύται να διέρχωνται μακράν των της Κυβερνήσεως και της ανακλήσεως της δια του ανωτέρω Διατάγματος παρεχομένης αδείας μετά εξ μήνας από της αναλήψεως εν τω Δήμω τούτου υπό του Κράτους Τηλ. Συγκοινωνίας άνευ ουδεμιάς αποζημιώσεως».* Βλ. ΤΑΛ, Αγγλογκρήκ. Αθήνα 22 Μαΐου 1904.

η πρώτη κρούση[450] της εταιρείας, σχετικά με την επιδιωκόμενη αντικατάσταση του υπέργειου σιδηρόδρομου με εναέρια γραμμή[451] μεταφοράς του μεταλλεύματος, επιχειρήθηκε στις 10/23 Νοεμβρίου 1904. Σε επιστολή του ο G. I. Steiger, Διευθυντής των έργων της εταιρίας στο εργοτάξιο των Κατουνίων, απευθυνόταν προς το Κοινοτικό Συμβούλιο Λίμνης: *«Μετά την γενομένην συνεννόησιν περί κατασκευής εναερίου σιδηροδρόμου, διελευσομένου εκ γαιών της υπό την διοίκησιν υμών Κοινότητος, ήτοι από των λόφων Κατουνίων μέχρι του γνωστού ορίου της Μονής Γαλατάκη, ποιούμεν υμίν δήλα τα ακόλουθα προς κατάρτισιν της μεταξύ της Κοινότητος και Εταιρίας συμφωνίας.*

1. *Ότι η Εταιρία επί παντός καταλλήλου μέρους της ανωτέρω γραμμής θέλει στήσει στύλους, οίτινες στηριχθήσονται δια τεχνικών έργων επιχώρου αναλόγου και εφ' ων τεθήσεται το απαιτούμενον σύρμα δι' ου θα κατευθύνονται τα εκ Κατουνίοις εργοστάσια της Εταιρίας τα περιέχοντα λευκόλιθον δοχεία.*
2. *Ότι η Εταιρία καθ' όλην την επί του Κοινοτικού εδάφους γραμμήν δικαιούται να έχη ελευθέραν χρήσιν διελεύσεως χάριν κανονικής λειτουργίας του εναερίου σιδηροδρόμου ως και επισκευής των επερχομένων βλαβών παντός είδους.*
3. *Ότι το δικαίωμα της υπάρξεως του εναερίου σιδηροδρόμου και της συντηρήσεώς του και παν άλλο ως ανωτέρω δικαίωμα, θέλει υφίστασθαι εφ' όσον χρόνον και η Εταιρία θα υφίσταται μεταφέρουσα τον λευκόλιθον της εκ των υπ' αυτής μεμισθωμένων ορυχείων της Μονής Γαλατάκη.*

---

[450] ΤΑΛ, *Αγγλογκρήκ*. Επιστολή του Διευθυντή της Αγγλογκρήκ προς το Κοινοτικό Συμβούλιο Λίμνης. 10/23 Νοεμβρίου 1904.

[451] Βλ. **Παράρτημα: Π.12.: 4., 5., 6.** και Φαφούτης, ό.π., σελ. 167*: «Τον επίγειο σιδηρόδρομο διαδέχθηκε ένα σύστημα εναέριας μεταφοράς του μεταλλεύματος, που έλυσε πολλά προβλήματα και θεωρήθηκε καινοτομία σε αυτό τον τομέα, μια και η κίνηση γινόταν, υποβοηθούμενη, μερικές φορές, με ηλεκτρικό ρεύμα που παρήγαγε ηλεκτρομηχανή στα Κατούνια. Μετά την κατασκευή του εναέριου δεν μεταφέρθηκε ξανά λευκόλιθος με τις ατμομηχανές, τις οποίες διαδέχθηκε μία πετρελαιομηχανή, που κουβαλούσε μόνο διάφορα υλικά μέχρι τον Κάκαβο.*

Ο συγκεκριμένος καλωδιόδρομος ήταν του συστήματος των τριών καλωδίων (3 rope system). Το μήκος της διαδρομής, μεταξύ των δύο τερματικών σταθμών, Κάκαβου (φόρτωσης) και Κατουνίων (εκφόρτωσης), ήταν 7.000 γιάρδες, δηλαδή 6.819 μέτρα. Για την εξυπηρέτηση της μεταφοράς υπήρχαν δύο καλώδια μεταφορείς μήκους 6.819 μέτρων το κάθε ένα και ο ατέρμονας έλξης, που ήταν 6.819X2 =13.638 μέτρα. Τα συρματόσχοινα αυτά ήταν κατασκευασμένα από χάλυβα πολύ καλής ποιότητας και πλεγμένα το ένα με 19, το δεύτερο με 37 και το τρίτο με 61 τεμάχια εμπόλων.

Στη διαδρομή υπήρχαν επίσης:

1. *Ένας τρίτος σταθμός, ο λεγόμενος μικρός σταθμός, όπου τα δύο καλώδια μεταφορείς ήταν καλά ασφαλισμένα.*
2. *Ένας ενδιάμεσος σταθμός στη θέση Στουρνάρα, όπου γινόταν η ρύθμιση της έντασης των καλωδίων.*
3. *Δύο υδραυλικοί ρυθμιστές ταχύτητας.*
4. *46 πυλώνες. Ο μεγαλύτερος ήταν ο 17ος με ύψος 22 μέτρα και ο μικρότερος με ύψος 4,5 μέτρα. Η μεγαλύτερη απόσταση μεταξύ δύο πυλώνων ήταν 467 μέτρα, μεταξύ των θέσεων Αρχάγγελος και Στρογγυλή. Η μεταφορική ικανότητα του συστήματος, με βοηθητική ηλεκτρική ιπποδύναμη 20 ίππων, ανερχόταν στους 200 τόνους ημερησίως.*
5. *112 βαγονέτα».*

4. *Επίσης θα έχει το δικαίωμα η ως έναντι Εταιρία να μεταβιβάζη τα ως άνω δικαιώματά της και εις τρίτους προς τον αυτόν ως άνω σκοπόν.*
5. *Ότι η Εταιρία άμα τη συντάξει του ανήκοντος συμβολαίου θέλει πληρώση άπαξ και δι' παντός τον κατά τα ανωτέρω χρόνον εις την Κοινότητα λόγω μισθώματος δραχμάς χιλίας πεντακοσίας αριθ. 1.500.*
6. *Το εκ δραχμών χιλίων πεντακοσίων μίσθωμα θα δοθή προς την Κοινότητα οπόταν χρησιμεύση τη Εταιρία δια τον ως άνω σκοπόν άλλωστε πάσα συμφωνία έσται άκυρος».*

Απέμενε, πλέον, να επιδιωχθεί και η συγκατάθεση της Μονής στις επιχειρούμενες κατασκευαστικές εργασίες, αφού αυτές θα συντελούνταν κυρίως σε εκτάσεις εντός της μοναστηριακής περιουσίας[452]. Πράγματι, η Μονή προσέτρεξε, στις 8 Απριλίου 1905, να εισηγηθεί προς τη Βασιλική Νομαρχία Εύβοιας την παραχώρηση προς την «Αγγλογκρήκ» της προβλεπόμενης άδειας: *«Εγκλείστως υποβάλλομεν υμίν την από 7 ιστάμενος μηνός αίτησιν της Αγγλοελληνικής του Λευκολίθου Εταιρίας αιτούσης όπως δυνάμει των άρθρ. 16 &24 του από 23 Σβρίου 1896 έτους υπ. αριθ. 963 Συμβολαίου του μεταξύ Μονής Γαλατάκη και Εταιρίας, όπως της επιτραπή εις την Εταιρίαν η προσήκουσα άδειαν δια την κατασκευήν εναερίου σιδηροδρόμου, η τοποθέτησις στύλων εν τω δάσει της Μονής, εξ ου θα διέρχεται και η κατασκευή δρομίσκου τινός διήκοντος εκ του δάσους της Μονής κ.λ.π. και χάριν της εκτελέσεως των εργασιών τούτων και η αποκοπή θάμνων, και εν ανάγκην και τινών δένδρων υπό την γραμμήν αποζημιώνουσα την Μονήν ως το άνω άρθρο 24 μνημονεύει. Παρακαλούμεν την Β. Νομαρχίαν όπως ευαρεστουμένη ενεργήση ότι δει και της δοθή η αιτουμένη άδεια».*

Στις 27 Απριλίου 1905 ο Δήμαρχος Αιγαίων, Κωνσταντίνος Αγγελλής Φλώκος, με τη συναίνεση του Δημοτικού Συμβουλίου ανταποκρίθηκε[453] θετικά στο αίτημα της «Αγγλοελληνικής Εταιρείας»: *«όπως τοποθετήση επί γαιών της Κοινότητος στηρίγματα προς διέλευσιν εναερίου σιδηροδρόμου ήτοι από της θέσεως Κατούνια μέχρι του ορίου της Μονής»* με το σκεπτικό ότι: *«το μέρος εφ' ου θα διέλθη ο εναέριος σιδηρόδρομος είνε ανεπίδεκτον καλλιεργείας η δε προσφερομένη αποζημίωσις ικανοποιητική δια την Κοινότητα αφού δεν πρόκειται αύτη ν' αποβάλη το δικαίωμα της κυριότητας και κατοχής του εδάφους».*

[452] ΑΙΜΓ, *Φάκ.: Λευκόλιθος*. Μονή Γαλατάκη προς Β. Νομαρχίαν Ευβοίας. Μονή Γαλατάκη 8 Απριλίου 1905.
[453] ΤΑΛ, *Αγγλογκρήκ*. Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου Δήμου Αιγαίων αριθ. 124. Λίμνη 27 Μαρτίου 1905.

Όμως, επειδή η παροχή «διεκολύνσεων»[454] θεωρούνταν δεδομένη, πολύ σύντομα η «Αγγλογκρήκ» προέβαλε νέα αξίωση προς εξυπηρέτηση του δεύτερου στρατηγικού της στόχου, δηλαδή την παραχώρηση στην ίδια των δικαιωμάτων υπόγειας εξόρυξης στις μεταλλευτικές εκτάσεις, τις οποίες ήδη είχε εκμισθώσει από το μοναστήρι.

Τελικά, στο συγκεκριμένο αίτημά της, το οποίο εκκρεμούσε από τις 14 Ιανουαρίου του 1905, τοποθετήθηκε το Μοναστηριακό Συμβούλιο στις 26 Σεπτεμβρίου 1905. Ο Χρύσανθος Προβατάς μαζί με τους μοναχούς Παΐσιο Θωμόπουλο και Σεραφείμ Φαφούτη αποφάσισαν[455]: *«[…] όπως επιτραπή αυτή ως μισθωτρία των ορυχείων της καθ' ημών Μονής το δικαίωμα της υπογείου εξορύξεως προς κατασκευήν ψυχαγωγείων, υπονόμων, στοών και άλλων συμπαραμαρτούντων εις την δι' υπογείου εξορύξεως τεχνικών έργων καθ' όλην την έκτασιν των ορυχείων και τούτο ίνα καταστή εφικτή η αφθονοτέρα ως ήττον δαπανηρά παραγωγή λευκολίθου εκ των εγκάτων της γης».*

Ο Ηγούμενος της Μονής αποδεικνύοντας την εγκράτεια, τη χρηστή του σκέψη και παραμερίζοντας μια αναμενόμενη προκατειλημμένη συμπεριφορά κατά των επιδιώξεων της «Αγγλογκρήκ», προέβηκε στη ικανοποίηση[456] της συγκεκριμένης αξίωσης, αφού με αυτή διασφαλιζόταν μακροπρόθεσμα τα συμφέροντα αμφοτέρων. Παράλληλα, έκρινε ότι η ευκαιρία που παρουσιαζόταν ήταν μοναδική, προκειμένου να μετατρέψει το παλαιό ζημιογόνο συμβόλαιο του 1896 σε κερδοφόρο*: «Θεωρούν δε το Μοναστηριακόν Συμβούλιον ότι η προκειμένη αξίωσις της Αγγλοελληνικής Εταιρείας λευκολίθου είνε ου μόνον εύλογος και δικαία αλλά συμβάλλει τα μέγιστα εις τα συμφέροντα της Μονής καθόσον ως λίαν ορθώς παρατηρεί και η μισθώτρια εταιρία η εν υπαίθρω εξόρυξη πολυδάπανος ούσα μόλις και μετά κόπον καθιστά δυνατήν την εκμετάλλευσιν και την υπ' αυτής συμφέρουσαν διάθεσιν του ορυκτού εξ άλλου δε η δια του τρόπου τούτου εκμετάλλευσις επί μακρόν αντίκειται εις της Μονής τα συμφέροντα καθόσον ενδέχεται συν τω χρόνω να καταστήση αδύνατον την εξαγωγήν του ορυκτού τουδ' όπερ σπουδαίως θέλει ζημιώση ιδία την Μονήν μη δυνάμενη να διαθέση εν τω μέλλοντι επωφελώς τα ορυχεία, ότι δε τούτων συμφέρον της Μονής έσται παραχωρουμένου αυτή του δικαιώματος της υπογείου εξορύξεως επιτραπή αυτή όπως το δικαίωμα τούτο παραχωρήση εις την μνησθείσα εταιρίαν καθόσον η υπό της Μονής ενοικίασης του δικαιώματος τούτου είνε όλως αδύνατος δια την παντελή έλλειψιν των επί τούτω απαιτουμένων ειδικών γνώσεων και δαπανών ας αδύνατον να*

[454] Για τη σχετική αίτηση που υποβλήθηκε στη Μονή από τη μισθώτρια εταιρεία και τη διαβίβασή της, με θετική εισήγηση για τελική έγκριση, στη Νομαρχία Εύβοιας, βλ. ΑΙΜΓ, *Φάκελοι Ηγουμένων: Χρύσανθος Προβατάς 1904-1907*. Μονή Γαλατάκη 8 Απριλίου 1905.
[455] ΑΙΜΓ, *Βιβλίον Πράξεων της Μονής Αγίου Νικολάου Γαλατάκη*: Αριθ. Πράξης 12. Μονή Γαλατάκη 26 Σεπτεμβρίου 1905.
[456] Ό.π.

αντικρίση αύτη εκ των εισοδημάτων αυτής ιδία των εκ της μισθώσεως των ορυχείων— αφετέρου δε ως είνε γνωστόν Τω Ηγουμενοσυμβουλίω η εν λόγω εταιρία και κεφάλαια έχει ικανά και εις σοβαράς προέβη εργασίας μέχρι τούδε δια την εκμετάλλευσιν μηδεμιάς φεισθείσα δαπάνης. Εις μείζονας δε θέλει προβή δαπάνας και εργασίας δια την σκοπιμοτέραν και συμφέρουσαν εκμετάλλευσιν όταν μάλιστα γένηται αύτη δι' υπογείων στοών […]

Αποφαίνεται παμψηφεί ότι συμφέρει τη Μονή η παραχώρησις του δικαιώματος της υπογείου εξορύξεως […] τροποποιημένου κατά τούτο του υπ. αριθ. 963/23 Σεπτεμβρίου 1896 μισθωτηρίου συμβολαίου».

Απέμενε, λοιπόν, να εξασφαλισθεί και η συναίνεση του Μεταλλευτικού Συμβουλίου του Υπουργείου των Εσωτερικών, προς το οποίο απευθύνθηκε η Μονή με αίτησή της[457], στις 29 0κτωβρίου 1906, διεκδικώντας την παραχώρηση στην ίδια του δικαιώματος της υπόγειας εκμετάλλευσης των ορυχείων της. Βέβαια, το συγκεκριμένο θέμα είχε αναφυεί από το 1896 και εκκρεμούσε ακόμη η επιδίκασή του, καθώς στο παρελθόν είχαν αναδυθεί διεκδικήσεις[458] και τρίτων.

Στα επόμενα χρόνια και ενώ αναμενόταν ακόμη η έγκριση του προηγούμενου αίτηματος οι σχέσεις των τριών παραγόντων, Δήμου Αιγαίων και Μονής Γαλατάκη με την «Αγγλοελληνική Εταιρεία», δοκιμάστηκαν στις αίθουσες των δικαστηρίων, καθώς τα νέα δεδομένα, τα οποία προέκυψαν από την εξορυκτική δραστηριότητα, περιέπλεξαν τις από καιρό παγιωμένες μεταξύ τους σχέσεις και διατάραξαν τις ισορροπίες, οι οποίες είχαν επιτευχθεί μετά από μακρά περίοδο εντατικών εξορύξεων.

Η «Αγγλογκρήκ», έχοντας βελτιώσει σημαντικά την μεταλλουργική της υποδομή στα Κατούνια και ιδιαίτερα σε φούρνους, ήταν σε θέση πια να επεξεργαστεί και να φρύξει το μεγαλύτερο μέρος του εξορυγμένου ακατέργαστου («*ωμού*») λευκόλιθου, ο οποίος προερχόταν όχι μόνο από τον Αρχάγγελο, αλλά και από το γειτονικό μεταλλείο του Κάκαβου. Όμως, ο τελευταίος μεταλλευτικός χώρος ανήκε στο Δήμο Κηρέως και εκτός

---

[457] ΑΙΜΓ, *Βιβλίον αντιγράφων αλληλογραφίας σταλήσης υπό της Μονής Γαλατάκη*. Μονή Γαλατάκη προς το Μεταλλευτικόν Συμβούλιον του Υπουργείου των Εσωτερικών. 29 Οκτωβρίου 1906.

[458] Βέβαια, η διεκδίκηση των δικαιωμάτων της υπόγειας εκμετάλλευσης στις «γαίες» της Μονής είχε πρωτοεπιδιωχθεί από την «Α.Ε. Δημοσίων και Δημοτικών Έργων», η οποία ενώ δεν υπερθεμάτισε στην δημοπρασία της 1ης Σεπτεμβρίου 1896, για τη νέα εικοσιπενταετή ενοικίαση των μοναστηριακών ορυχείων, έσπευσε μέσω των εκπροσώπων της, Φωκίωνος Κ. Νέγρη και Γεωργίου Ι. Αγγελόπουλου, να την αιτηθεί από το Νομάρχη Εύβοιας, βλ. ό.π. Η Μονή προσέτρεξε τότε να αποκρούσει τη συγκεκριμένη αίτηση καταθέτοντας στο Νομάρχη Χαλκίδας, στις 31 Οκτωβρίου 1896, εγγράφως την απαίτηση να παραχωρηθούν στην ίδια τα δικαιώματα της υπόγειας εκμετάλλευσης στα ιδιόκτητά της μεταλλεία, αφού σαφώς η μεταλλευτική νομοθεσία την ευνοούσε: *«προκειμένου περί χορηγήσεως αδείας δια την εν ορυχείω τινί εξόρυξιν απαιτείται να ενεργηθώσι προηγουμένως τα εν τοις άρθροις 22, 23, 24 και 25 του* Χ *Νόμου περί παραχωρήσεως μεταλλείων οριζόμενα, τούτων δε ενεργηθέντων προτιμάται πάντοτε ο ιδιοκτήτης της γης επομένως πάσα προηγουμένη ή μεθηγουμένη τρίτων περί τούτου αίτησις τυγχάνει απορριπτέα».*

των ορίων του Δήμου Αιγαίων και συνεπώς ο τελευταίος ήγειρε αξιώσεις για πρόσθετη, επιπλέον φορολόγηση. Θεωρούσε, δηλαδή, ότι ο εισαγόμενος λευκόλιθος μεταποιούμενος στα Κατούνια σε καυστική ή πεφρυγμένη μαγνησία άλλαζε μορφή και μεταβαλλόταν σε άλλο είδος. Σύμφωνα, λοιπόν, και με το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους και με τη γνώμη του διάσημου τότε ορυκτολόγου Λίβα[459]: *«ο λευκόλιθος δια της φρύξεως καταναλίσκεται μεταβαλλόμενος εις νέον είδος»* και συνεπώς νομιμοποιούνταν κάθε προσπάθεια πρόσθετης φορολόγησης[460]. Η νέα φορολογική απαίτηση του Δήμου Αιγαίων προσδιορίστηκε *«επί των εισαγομένων εκ του Εξωτερικού ή εξ άλλων Δήμων του Κράτους μεταφερομένων δια ξηράς ή δια θαλάσσης υπό της εν Κατουνίοις εχούσης τα εργοστάσιά της Αγγλοελληνικής Εταιρείας του λευκολίθου, αντικειμένων προς χρήσιν των εργασιών αυτής, ως και ο επι του παρ' αυτής εισαγομένου ως ανωτέρω λευκολίθου, εν φυσική καταστάσει και αποθηκευμένων εν τω Δήμω πλέον των τριών μηνών ή φρυγομένου εν ταις εν τω Δήμω καμίνοις αυτοίς, είτε δια της φρύξεως υφισταμένη μεταποίησις ήτις κατά τον νόμον θεωρείται κατανάλωσις. Επί των ανωτέρων αντικειμένων δασμός συνίσταται εις δύο τοις εκατό επί της αξίας βάσει των οριζομένων δια του εν ισχύει σχετικού δασμολογίου».* Στη συνέχεια, την είσπραξη των βεβαιωμένων αυτών φόρων ανελάμβαναν να φέρουν σε πέρας φοροεισπράκτορες, οι οποίοι πλειοδοτούσαν στις διαδικασίες δημοπρασίας[461].

---

[459] ΤΑΛ, *Β.Π. (Βιβλίον Πράξεων) Δημοτικού Συμβουλίου Αιγαίων, 28-12-1903 μέχρι 03-07-1905*. Αριθ. Πράξεως 10. Λίμνη 13 Μαΐου 1904.

[460] Πράγματι, ο Δήμος επιδίωξε την είσπραξη του νέου φόρου αναδρομικά από το 1903, όταν άσκησε μέσω του δημοτικού φοροεισπράκτορα, Ευστάθιου Επισκόπου, καταναγκαστικά μέτρα κατά του *«διευθυντή και πράκτορα των ενταύθα έργων της εν Λονδίνω εδρευούσης Αγγλοελληνικής Εταιρείας του Λευκολίθου»* Γουλιέλμου Στάϊγγερ. Συγκεκριμένα, απαιτούνταν από την εταιρεία να *«πληρώση δι' έμμεσον δημοτικόν φόρον φρυγέντος λευκολίθου εν τοις εν τη θέση Κατούνια της Λίμνης κειμένοις καμίνοις και μεταποιηθέντος εις μαγνησίαν, μεταφερθέντος δε εις τον Δήμον Αιγαίων εκ του Δήμου Κηρέως καθ' όλον το παρελθόν έτος 1903, της μαγνησίας ταύτης ανερχομένης είς τόννους 4087 προς δρ. 90 έκαστον τόννον και προς 2% επί της ανωτέρω αξίας, εν όλω δραχ. 7356»* (βλ. ΤΑΛ, *Αγγλογκρήκ*. Αριθ. 106, αποδεικτικόν. Λίμνη 23 Μαρτίου 1904) και αναγκάστηκε, ύστερα από απόφαση του Πρωτοδικείου Χαλκίδας, να αποδείξει την αγωγή του με την εκπόνηση πραγματογνωμοσύνης. Αυτή ανατέθηκε στον Δημήτριο Σκούφο, Καθηγητή των Φυσικών Επιστημών και Παλαιοντολόγο, στον Ιωάννη Χ. Βλάση, υπολοχαγό του Πυροβολικού και Ιωάννη Χρηστομάνο, Καθηγητή Χημείας (βλ. ό.π., *Β.Π Δημοτικού Συμβουλίου Αιγαίων, 1905*. Αριθ. Πράξεως 117. Λίμνη 27 Μαρτίου 1905). Η εταιρεία, παρόλη τη δυσαρέσκεια και τις ενστάσεις της, κατέβαλε μέχρι το 1909 συνολικά το ποσόν των 18.871 δραχμών, ίσως, γιατί δεν επιθυμούσε σε καμμιά περίπτωση να κηρυχθεί έκπτωτη. Τότε, 18 Ιουλίου 1910, η «Αγγλογκρήκ» αποφάσισε ότι όλα τα μέχρι τότε καταβαλλόμενα από μέρους της ποσά θα έπρεπε να της επιστραφούν και κατέφυγε στο δικαστήριο Πρωτοδικών Χαλκίδας, (βλ. ό.π., *Β. Π. Δημοτικού Συμβουλίου Αιγαίων 10-05-1909 μέχρι 20-09-1911*. Αριθ. Πράξεως 66. Λίμνη 18 Ιουλίου 1910).

[461] Η πρώτη δημοπρασία *«περί ενοικιάσεως του εμμέσου επί του αφρύκτου και φρυγομένου λευκολίθου δημοτικού φόρου του Δήμου Αιγαίων»* πραγματοποιήθηκε στις 16 Μαΐου 1904 και πλειοδότησε ο Κωνσταντίνος Ι. Ρούσσος με προσφορά 300 δραχμών το μήνα, βλ. ΑΙΜΓ, *Κατούνια 1904 (παραχώρησις μεταλλείου και μέρους Δημοτικής Οδού)*. Πρακτικά επαναληπτικής δημοπρασίας. Σχετικά με το χρόνο της επινοικίασης καθώς και τις δεσμεύσεις, οι οποίες αναλαμβάνονταν βλ. ό.π.

Η επιβολή και η είσπραξη[462] της νέας έμμεσης φορολογίας οδηγούσε, κάποιες φορές, το Δήμο Αιγαίων σε μετωπική σύγκρουση με την αντίδικη εταιρεία και τότε χρειάζονταν να επέμβουν ανώτατα κυβερνητικά στελέχη ακόμα και Υπουργοί[463], προκειμένου να αποσοβηθεί η κρίση και να αποφευχθούν διπλωματικές κρίσεις. Πάντως, στις 10 Φεβρουαρίου 1907, φαίνεται ότι η «Αγγλογκρήκ» κέρδιζε την πρώτη σημαντική νίκη της στην αντιπαράθεσή της με το Μοναστήρι, καθώς, μετά από ένα περίπου χρόνο από την έκδοση της οριστικής και τελεσίδικης απόφασης υπ. αριθ. 550 του Εφετείου[464] Αθηνών, αυτή άρχιζε να εφαρμόζεται. Συγκεκριμένα, ο Ηγούμενος της Μονής, Χρύσανθος Προβατάς[465], αποφάσισε να ικανοποιήσει εν μέρει τις απαιτήσεις της εταιρείας, η οποία δικαιωνόταν από την παραπάνω απόφαση. Μετά από συμψηφισμούς το τελικό ποσό, το οποίο τελικά καταβλήθηκε, περιοριζόταν στις 1.412 δραχμές. Βέβαια, η τελεσίδικη αυτή απόφαση δεν έδινε απαντήσεις σε όλες τις ετερογνωμίες του παρελθόντος και φυσικά δεν προοικονομούσε και τις νέες φορολογικές απαιτήσεις, οι οποίες αυτή τη φορά θα επιβάλονταν από τις κρατικές υπηρεσίες.

Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η επιβολή, από τις αρχές του 1907, ενός νέου έκτακτου φόρου[466] 10% στην καθαρή πρόσοδο των ορυχείων, που προβλεπόταν με το Νόμο ΥΛΣ΄: *«περί εισπράξεως δημοσίων εσόδων»* για τη χρήση του προηγούμενου έτους. Την νέα αυτή φορολογική επιβάρυνση ανέλαβε, τουλάχιστον στην αρχή της, να καταβάλει η Μονή καταθέτοντας το Φεβρουάριο του 1907, στο Δημόσιο Ταμείο Λίμνης, το ποσό των 3.021 δραχμών.

Προς τα τέλη της δεκαετίας του 1910 η εταιρεία φαίνεται να είχε μειώσει τις εξορυκτικές της δραστηριότητες. Η μειωμένη παραγωγικότητά της οδηγεί το Διευθυντή

---

[462] Η συγκεκριμένη φορολογική απαίτηση του Δήμου Αιγαίων συνεχίστηκε με μικρές διακοπές και εντάθηκε μετά το 1910. Αιτία ήταν η δικαιωτική για τα συμφέροντα της εταιρείας απόφαση υπ. αριθ. 254/1910 του Εφετείου Αθηνών, την οποία ο Δήμος αποφάσισε να εφεσιβάλει στον Άρειο Πάγο.

[463] Ενδεικτική περίπτωση των κυβερνητικών παραγόντων να αποτρέψουν την κλιμάκωση των ενεργειών του Δήμου Αιγαίων κατά στελεχών της ξένης εταιρείας, σε μια εποχή έντονου διπλωματικού προστατευτισμού των ξένων υπηκόων και των συμφερόντων που αντιπροσώπευαν στη χώρα μας, ήταν η παρέμβαση του Υπουργού των Εσωτερικών Γ. Ν. Θεοτόκη, ο οποίος απαντώτας σε αναφορά του Δημάρχου Αιγαίων, εξέφραζε τις επιφυλάξεις του: *«επί του εγγράφου υμών 2232-22 Μαΐου 1904- ανακοινούμεν ότι η δημοτική αρχή Αιγαίων είναι καλόν να μη προσφύγη εις προσωπικήν κράτησιν του αυτόθι διευθυντού της Αγγλικής Εταιρείας λευκολίθου [Γουλιέλμου Στάϊγγερ], καθόσον εκ του μέτρου τούτου θ' αναφυώσιν αμέσως πλείστα ζητήματα και σοβαραί περιπλοκαί, εξ ων άδηλον αν θα πορισθή τι το ταμείον του Δήμου Αιγαίων. Αν η προειρημένη δημοτική αρχή έχη αναμφισβητήτους απαιτήσεις εκ φόρων εναντίον της Αγγλικής Εταιρείας, ας προσφύγη εις κατασχέσεις πραγμάτων ή υλικών της εταιρείας»*. Βλ. ΤΑΛ, *Αγγλογκρήκ*. Αθήνα 2 Ιουνίου 1904.

[464] ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία 1902*. Απόφασις Εφετείου Αθηνών υπ. Αριθ. 550. Αθήνα 24 Φεβρουαρίου 1906.

[465] Σχετικά με τις λεπτομέρειες της εκτέλεσης της απόφασης υπ. αριθ. 550 και τους συμψηφισμούς στους οποίους προέβηκε ο Χρύσανθος Προβατάς, βλ. ΑΙΜΓ, *Μεταλλεία 1905 (Φάκελος 15)*. Λογαριασμός μεταξύ Αγγλοελληνικής Εταιρείας και Ιεράς Μονής Γαλατάκη. Μονή Γαλατάκη 31 Δεκεμβρίου 1908 και ό.π., αριθ. 6249. Αθήνα 10 Φεβρουαρίου 1907.

[466] ΑΙΜΓ, *Βιβλίο Πράξεων 1905*. Περί πληρωμής επιβληθέντος φόρου αριθ. 4. Μονή Γαλατάκη 21 Φεβρουαρίου 1907.

της στα Κατούνια, Γουλιέλμο Στάϊγγερ, να σταματήσει τις νυκτερινές φορτώσεις του λευκόλιθου και να ζητήσει από το νέο Ηγούμενο της Μονής, Ευγένιο Σολωμό, να συναινέσει στη διατήρηση του ενός μόνο από τους δύο ζυγιστές[467], οι οποίοι μέχρι τότε χρησιμοποιούνταν στις ζυγίσεις του μεταλλεύματος. Το αίτημα έγινε αποδεκτό από τη Μονή, στις 14 Ιουλίου 1908, και συμφωνήθηκε ότι: *«εφ' όσον η μεταφορά του λευκολίθου εις θέσιν Κατούνια προς εξέλεγξιν κ.λ.π. λαμβάνει χώραν μόνον κατά τας εργασίμους της ημέρας ώρας και απολύει τον κ. Γεώργιον Πάτσην από της θέσεως του αντιπροσώπου της ης προϊσταται Ιεράς Μονής εις ην, θέσιν, είχε διορισθή δια του υπ. αριθ. 144 του από 4 Δεκεμβρίου 1907 εγγράφου του τότε ηγουμενοσυμβουλίου και αντ' αυτού διορίζει ανεκλήτως μέχρι της λήξεως της μισθώσεως των ορυχείων της Μονής τον μέχρι τούδε διατελέσαντα της νυκτός τοιούτον κ. Γεώργιον Προβατάν επί αμοιβή οριζομένη υπό του μισθωτηρίου συμβολαίου υπ. αριθ. 963 και επιβαρυνούση την μισθώτριαν εταιρείαν».*

Επίσης, η εξάντληση των παλαιών ορυχείων φαίνεται να προσανατόλιζε την εταιρεία στην αναζήτηση[468] νέας μεταλλειοφορίας στην περιοχή και ήδη είχε αρχίσει προσπάθειες για τον εντοπισμό της. Οι έρευνες, πρέπει, να είχαν κάποια επιτυχημένη κατάληξη, γιατί, στις 4 Σεπτεμβρίου 1908, η Μονή προστρέχει να δηλώσει[469] προς τη Νομαρχία Εύβοιας δύο νέα ορυχεία λευκόλιθου, τα οποία περικλείονταν μέσα στα όρια της ιδιοκτησίας της. Το πρώτο από αυτά βρισκόταν στην περιοχή Μαντουδίου του Δήμου Κηρέως και το δεύτερο στην περιφέρεια των χωριών Τρούπ(ο)ι και Δράζι και *«εντός της συνεχούς ιδιοκτησίας αυτής κειμένου ορυχείου λευκολίθου».*

Οι πρωτοβουλίες του νέου Ηγουμένου, Ευγένιου Σολωμού, ενώ θα έπρεπε να τύχουν της επιδοκιμασίας των διοικητικών αρχών, ωστόσο, στις αρχές του 1909, ο Νομάρχης Εύβοιας με απόφασή[470] του αρνήθηκε να εγκρίνει τον προϋπολογισμό εσόδων και εξόδων της Μονής με το σκεπτικό ότι: «[...] *αντιπαραβάλλων τους προϋπολογισμούς των προηγουμένων ετών προς τους της τελευταίας πενταετίας τοιούτους έγνω ότι δεν επεκράτησε παρ' υμίν το πνεύμα της απαιτουμένης φειδούς και οικονομίας αλλά τουναντίον καταδείκνυται τάση προς κατανάλωσιν ολοκλήρου του ετησίου εισοδήματος δια της αυξήσεως των εξόδων ενώ εξ αντιθέτου δεν ηύξησαν αι ανάγκαι της Μονής [...]».*

---

[467] Ό.π., Παύσις και διορισμός αντιπροσώπου της Μονής. 14 Ιουλίου 1908.

[468] Για τη μεθοδολογία, η οποία επιλέχθηκε να χρησιμοποιηθεί στην αναζήτηση νέας μεταλλειοφορίας, υπάρχουν στοιχεία στο βιβλίο του Σκαρλή (βλ. ό.π., σελ. 87 και **Παράρτημα: Π.8.**), τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν με επιφύλαξη.

[469] ΑΙΜΓ, *Βιβλίο Πράξεων 1905*. Περί χορηγήσεως πιστώσεως δια τας δηλώσεις των νέων ορυχείων. Μονή Γαλατάκη 4 Σεπτεμβρίου 1908.

[470] ΑΙΜΓ, *Βιβλίο Πράξεων 1905*. Περί εφέσεως ενώπιον του Υπουργείου των Εκκλησιαστικών. 18 Φεβρουαρίου 1909.

Στην έφεση, η οποία κατατέθηκε προς το Υπουργείο των Εκκλησιαστικών, το Μοναστηριακό Συμβούλιο απέδιδε την άρνηση του Νομάρχη σε ελλιπή ενημέρωσή[471] του, αφού συγκριτικά όλα τα οικονομικά στοιχεία αποδείκνυαν ότι η τωρινή διαχείριση των οικονομικών της Μονής ήταν συνετότερη και πιο εμνευσμένη από προηγούμενα Ηγουμενοσυμβούλια. Δεικτικό σχόλιο ιδιαίτερα για αυτά του 1902-1903, για τα οποία η Νομαρχία φαίνεται ότι είχε επιδείξει πολύ μεγάλη ανοχή. Η έκπληξή τους ήταν τόσο έντονη που, στην κατακλείδα της έφεσής τους, συμπυκνώνεται στην έκφραση: *«αλλ' αν ημείς κατά το ευαγγελικόν ρητόν σιωπήσωμεν οι λίθοι κράξουσιν».*

Πιθανότατα, η δυσμενής πολιτική συγκυρία αντικατοπτριζόταν πλέον και στην ένταση των εξορυκτικών εργασιών, οι οποίες σαφώς είχαν αρχίσει να μετριάζονται. Η επερχόμενη γενικευμένη ύφεση οδηγούσε αναγκαστικά την εταιρεία στον περιορισμό των λειτουργικών της δαπανών και των υποχρεώσεών της σε τρίτους, σε μια προσπάθεια δηλαδή συντήρησής της μέχρι τη διαμόρφωση καλύτερων συνθηκών. Η λογική της διεκδίκησης ποσών από παλαιότερες αμφισβητούμενες φορολογικές υποχρεώσεις, τα οποία είχε ήδη καταβάλει κυρίως προς την Κοινότητα Λίμνης, χαρακτηρίζουν την πολιτική της τα επόμενα χρόνια μέχρι την έκρηξη του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου.

Πάντως, η αίσθηση ότι η γενικότερη οικονομική και κοινωνική κατάσταση οδηγούνταν προς το χειρότερο είχε πλέον, από τις αρχές του 1911, αντικατασταθεί από τη βεβαιότητα και είχε οδηγήσει την επιχειρηματική, επαγγελματική και εργατική τάξη της περιοχής σε έντονο προβληματισμό και εκνευρισμό. Άλλωστε, φαίνονταν οι πρώτες ενδείξεις της στενωπού, αφού ο πληθυσμός της ήδη είχε αρχίσει να ελαττώνεται και να αντιμετωπίζει σιγά σιγά επισιτιστικά προβλήματα. Μάλιστα, στην επιδείνωση της κατάστασης συνέτεινε και ο βαρύτατος χειμώνας της χρονιάς αυτής.

Όμως, τα χειρότερα έμελαν να ακολουθήσουν, καθώς, την Άνοιξη του 1911, η Μονή εισερχόταν σε μια μακροχρόνια προσπάθεια υπεράσπισης των κεκτημένων της μεταλλευτικών δικαιωμάτων, αφού κάποιοι μεθοδικά επιχειρούσαν[472] πλέον, αν όχι να της τα αφαιρέσουν τουλάχιστον να τα περιορίσουν.

---

[471] Ό.π. Χαρακτηριστική απόδειξη της άγνοιας του Νομάρχη ήταν η πεποίθησή του ότι οι *«θησαυροί»,* οι οποίοι ανακαλύφτηκαν στην έκταση της μοναστηριακής περιουσίας, χρονολογούνταν προ μιας 15ετίας, ενώ ήταν ήδη κοινώς γνωστό ότι η έναρξη των εξορύξεων, με τη συναίνεση της Νομαρχίας, αναγόταν στα 1848. Μάλλον, έχουμε να κάνουμε με την αλαζονική και προκλητική συμπεριφορά ενός πολιτικού εκπροσώπου της τοπικής αυτοδιοίκησης, ο οποίος δεν συμβιβαζόταν με την οικονομική ευημερία και αυτονομία ενός εκκλησιαστικού ιδρύματος. Πάντως,γεγονός ήταν ότι τα αποθεματικά της Μονής είχαν πράγματι περιοριστεί, αφού είχε αναγκαστεί να καταβάλει προς την «Αγγλοελληνική Εταιρεία» όλες τις αποζημιώσεις, οι οποίες προβλεπόταν από την τελεσίδικη απόφαση, υπ. αριθ. 550/1906, του Εφετείου Αθηνών.

[472] Προάγγελος της προσπάθειας αμφισβήτησης των μεταλλευτικών δικαιωμάτων της Μονής πρέπει να θεωρηθεί η μεθοδευμένη ενέργεια υπηρεσιακού παράγοντα και ενδιαφερόμενων επιχειρηματιών, οι οποίοι, πληροφορούμενοι «εκ των έσω», προσέτρεξαν να εκμεταλλευθούν μια αβλεψία του Ηγουμενοσυμβουλίου.

Ο δικηγόρος Δημήτριος Παπαστρατής και ο μεταλλειολόγος Ιωάννης Καραμάνης, εκπρόσωποι της «Εταιρείας Άμβουργερ», είχαν επιτύχει να περιέλθουν[473] στους ίδιους τα δικαιώματα σε δύο μεταλλεία χρωμίου, τα οποία αρχικά, το 1873, είχαν παραχωρηθεί στον Άρθουρ Μένσελ. Οι καινούργιοι ιδιοκτήτες έφεραν στην περιοχή τον Επιθεωρητή των Μεταλλείων και κάποιον μηχανικό, προκειμένου να προχωρήσουν στον καθορισμό της έκτασης του μεταλλείου, το οποίο πρόσφατα τους είχε αποδοθεί. Αλλά, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς[474] του Μοναστηριακού Συμβουλίου: *«ούτοι δεν ηρκέσθησαν εις τας παραχωρημένας εις αυτοίς εκτάσεις αλλά εποφθαλμιώντες τα ορυχεία της ης προϊσταται Ι. Μονής Γαλατάκη μετεχειρίσθησαν παν μέσον, δια μαρτύρων κ.λ.π. όπως πείσωσι τον αρμόδιον κ. Επιθεωρητήν ότι εις τας εις αυτούς παραχωρηθείσας εκτάσεις περιλαμβάνονται και τα υπό της Μονής εκμεταλλευόμενα ορυχεία λευκολίθου και ότι συνεπώς ουδέν δικαίωμα κέκτηται η Μονή όπως εκμεταλλεύηται ταύτα και προσεκαλέσατο ο μεν κ. Επιθεωρητής τους αντιπροσώπους της Μονής ίνα ακούση και την γνώμην αυτών επί του προκειμένου αλλ' η γνώμη αυτών μη προσαγαγόντων, ελλείψη χρόνου, και τους απαιτουμένους μάρτυρας, προς υποστήριξην αυτής, δεν ίσχυσεν ίνα αποδείξη οριστικώς και αναμφισβήτως, το εναντίον και τοιουτοτρόπως ο ακόλουθος μηχανικός προέβη εις την καταμέτρησιν του εδάφους θέτων το σημείον «Λόφον Βαμβακιαί» όπερ αναφέρει η παραχώρησις Μένσελ, εις την παρά το χωρίον Τρούπων θέσιν «Βαμβακιαί» ήτις είναι κοιλάς και ουχί λόφος. Υπολαμβανομένου δε του σημείου Κοιλάς Βαμβακιαί αντί του σημείου Λόφου Βαμβακιαί η ούτω οριζομένη παραχώρησις Μένσελ περιλαμβάνει ολόκληρον το ορυχείον λευκολίθου της Μονής ενώ τιθεμένου του σημείου επί του*

Το περιστατικό το πληροφορούμαστε από επιστολή του Ηγουμένου, Χρύσανθου Προβατά, την οποία κοινοποίησε και προς τον Υπουργό των Εσωτερικών και τον Πρόεδρο της Βουλής, βλ. ΑΙΜΓ *(Λυτά έγγραφα*), Χρύσανθος Προβατάς προς το Δ.Σ. του Γεν. Εκκλησιαστικού Ταμείου. Λίμνη 21 Δεκεμβρίου 1911: *«[…] κατά Ιούλιον έτους 1908 δύο αδελφοί εκ Λίμνης και ο εκ Χαλκίδος Χρυσοχόος Γεώργιος Κεφάλας υποστηριζόμενος υπό του κ. Καλογεροπούλου πληροφορηθέντες ότι κατά την δήλωσιν των γνωστών ορυχείων της η Μονή Γαλατάκη δεν συμπεριέλαβε εν τω σχετικώ σχεδιαγράμματι ολόκληρον την έκτασιν αυτών αλλ' αφήκε γωνίαν τινός ορυχείου εκ στρεμμάτων 2.931 και πήχεων 900 προέβησαν αυτοί εις δήλωσιν τούτου υπέρ εαυτών, ως δήθεν ανεκαλύψαντες αυτό, τούτο ιδούσα η Μονή έχουσα υπ' όψει το ανωτέρω άρθρο [άρθρον 36 του εν ισχύϊ περί Μεταλλείων Νόμου καθ' ο προκειμένου περί παραχωρήσεως ορυχείου τινός δεν χορηγείται τούτο εις τον πρώτον δηλώσαντα αλλά προτιμάται πάντοτε ο ιδιοκτήτης της γης] εδήλωσε ως αύτη τούτο. Τότε ο κ. Καλογερόπουλος ιδών ότι οι φίλοι του θα έχανον τους κόπους των τους είπε προς το παρόν να μείνωσι ήσυχοι τους διαβεβαίωσε όμως ότι εν χρόνω καταλλήλω θα υποβάλη αυτός νομοσχέδιον δι' ου θα καταργείται το ειρημένον άρθρον και συνεπώς ανεμποδίστως θέλει περιέλθη το εν λόγω ορυχείον εις χείρας των. Την υπόσχεσιν ταύτην μαθόντες και δυο ετέροι φίλοι του [Παπαστρατής-Καραμάνης], εκ Μαντουδίου εδήλωσαν και ούτοι αδηλώτας γαίας της Μονής εν Μαντουδίω ως ορυχείον λευκολίθου, όπερ και αυτό κατά το μνησθέν άρθρον εδήλωσεν υπέρ εαυτής η Μονή. Επειδή λοιπόν δια του υποβληθέντος νέου Νομοσχεδίου τις οίδε δια τινός δακτύλου καταργείται το ειρημένον άρθρον θέτοντος δε εις το εν λόγω νομοσχέδιον γενόμενον νόμον και αναδρομικήν ισχύν και προτιμάται ο πρώτος δηλώσας συνεπώς θα επιτύχωσιν ούτοι την εις αυτούς παραχώρησιν τούτων και θέλη ζημιωθή ούτω η Μονή υπέρ τως 700.000 δραχμών […]».*

[473] ΤΑΛ, *Μεταλλεία-Ορυχεία: Υποφ. 7 (1885-1910*). Μισθωτήριον συμβόλαιον αριθ. 29896. Χαλκίδα 16 Μαΐου 1910 και ΑΙΜΓ, *Βιβλίον Πράξεων 1909*. Αριθμός 46. Μονή Γαλατάκι 20 Μαΐου 1911.

[474] Ό.π.

πραγματικού λόφου Βαμβακιαί [κοντά στο λόφο Χορτοκόπι] κειμένου εις την περιφέρειαν του Δήμου Αιγαίων ουδέν ή ελάχιστα έχει να ζημιωθή η Μονή».

Στη συνέχεια, το Μοναστηριακό Συμβούλιο με την καθοδήγηση του Ηγουμένου, Αθηναγόρα Καββαδά[475], αποφάσιζε ότι θα έπρεπε να κληθεί εσπευσμένα ο Επιθεωρητής των Μεταλλείων, για να επανελέγξει τα σχεδιαγράμματα και να επιληφθεί των διαφορών μεταξύ των δύο μερών. Για τις ανάγκες του ταξιδιού του από την Αθήνα εγκρίθηκε έκτακτη πίστωση 300 δραχμών από τα αποθεματικά του Μοναστηριού,.

Ωστόσο, η έλευση του υπηρεσιακού παράγοντα, παρόλο που δικαίωνε τους ισχυρισμούς του Μοναστηριακού Συμβουλίου, δε στάθηκε αρκετή να ανασχέσει τις ορέξεις των διεκδικητών Παπαστρατή και Καραμάνη, οι οποίοι, μάλιστα, στις 7 Νοεμβρίου 1911, προέβησαν σε αγωγή[476] στο Πρωτοδικείο Χαλκίδας κατά της «Αγγλοελληνικής Εταιρείας». Η Μονή, μπροστά σε αυτήν την εξέλιξη, αποφάσισε να στηρίξει τη μισθώτρια εταιρεία και *«να αναλάβη πάντα δικαστικόν αγώνα προς υποστήριξην των προσβαλλομένων δικαίων αυτής»*

Παρόλη τη δικαστική διένεξη η «Αγγλογκρήκ» συνέχιζε να ακολουθεί πιστά τα χρονοδιαγράμματα στα εξορυκτικά της μεγέθη[477] και ανέμενε τις πρωτοβουλίες των

---

[475] Βλ. Δούκουρης, Βασίλης, *Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Γαλατάκη Β. Εύβοιας*, Λίμνη 2001, σελ. 51: Η καταγραφή των Ηγουμένων της Μονής Γαλατάκη είναι πλήρης για τα μεταεπεναστατικά χρόνια, καθώς υπάρχουν οι μαρτυρίες στο αρχείο της. Οι πληροφορίες αντλούνται από τα πρακτικά παράδοσης και παραλαβής που υπέγραφε ο απερχόμενος και ο νεοδιοριζόμενος Ηγούμενος. Με βάση τα πρωτόκολλα η σειρά διαδοχής των Ηγουμένων της Μονής Γαλατάκη, για την περίοδο 1832-1946, είναι η εξής:

1832: Αθανάσιος Ρούσσος
1835: Αβράμιος Αργυρούς (Προσωρινός Ηγούμενος)
1836: Αθανάσιος Ρούσσος
1841: Αβράμιος Αργυρούς
1845: Αθανάσιος Ρούσσος
1855: Θεόκλητος Καζιάνης
1857: Αθανάσιος Ρούσσος
1865: Αθανάσιος Καΐρης
1868: Νικόδημος Βογιατζής
1883: Λεόντιος Κοραχάης
1888: Γεννάδιος Καραμάνος
1893: Ιωννάθαν Παναγιωτόπουλος
1894: Λεόντιος Κοραχάης
1898: Αγάπιος Παπασπυρόπουλος
1904: Χρύσανθος Προβατάς
1907: Θεοδόσιος Παπακωνσταντίνου
1908: Ευγένιος Σολωμός
1911: Βενέδικτος Βασιλάκης
1911: Αθηναγόρας Καββαδάς
1912: Βενέδικτος Βασιλάκης
1915: Ευγένιος Σολωμός
1919: Γρηγόριος Τριανταφυλλόπουλος
1941: Άνθιμος Πανταζής
1942: Γαβριήλ Κοκοτσάκης
1943: Μεθόδιος Τσιροδημήτρης

[476] ΑΙΜΓ, *Βιβλίον Πράξεων 1909*. Αριθμός 68. Μονή Γαλατάκη 16 Δεκεμβρίου 1911.

[477] Για τους ιδιοκτήτες μεταλλείων οι οποίοι δραστηριοποιούνταν στην περιοχή του Δήμου Αιγαίων, ο Δήμαρχος, Κωνσταντίνος Μπελλάρας, σε απαντητική επιστολή του προς το Νομάρχη Εύβοιας, στις 5 Ιουνίου 1912, ανέφερε ότι: *«εν τη περιφερεία του Δήμου μας εργαζομένων δύο εταιρείων, η μεν μία ονομάζεται Αγγλοελληνική Εταιρεία του λευκολίθου, η δε ετέρα είναι παράρτημα της εν Μαντουδίω εχούσης το κέντρο των εργασιών της «Ελληνικής Εταιρίας Μεταλλείων» κατά δε τις πληροφορίες μας, η μεν Αγγλοελληνική Εταιρία εξάγη κατ' έτος περί τους δώδεκα χιλιάδας τόνους καυστικήν, δύο έως τρεις χιλιάδας τόνους πεφρυγμένην και έως πέντε χιλιάδας τόνους ακατέργαστου λευκόλιθου. Η δε Ελληνική Εταιρία Μεταλλείων εξάγη κατ' έτος δυο έως και τρεις χιλιάδας τόνους ακατέργαστου λευκόλιθου».* Βλ. ΤΑΛ, *Μεταλλεία-Ορυχεία: Υποφ. 1911-1914*. Απάντησις Δημάρχου Αιγαίων προς Νομαρχίαν Ευβοίας. Λίμνη 5 Ιουνίου 1912.

αντιπάλων της, από τους οποίους απαιτούσε ως αποζημίωση[478] το ποσό των 3.600.000 δραχμών, στην περίπτωση που αυτή δικαιωνόταν δικαστικά. Μπροστά στο εύρος των οικονομικών απαιτήσεων της «Αγγλογκρήκ», οι τελευταίοι αποσύρθηκαν προσωρινά από τις διεκδικήσεις τους ως προς τις ιδιοκτησίες της Μονής. Συνέχισαν, όμως, σε ένα άλλο μέτωπο, γιατί σε όλη τη διάρκεια του 1912 είχαν εγείρει παρόμοιες αξιώσεις προς την Κοινότητα Λίμνης, η οποία τότε βρισκόταν σε μια πρωτοφανή σύγχυση από την εφαρμογή του Νόμου ΔΝΖ΄: *«περί συστάσεως Δήμων και Κοινοτήτων»* του ίδιου έτους.

Μάλιστα, στο νέο μέτωπο διεκδικήσεων τους οι Παπαστρατής και Καραμάνης, μαζί με την αρωγή των ντόπιων υποστηρικτών τους Νικόλαο Καλλίτση, Κ. Βρυσιώτη και Σπύρο Πυρουλάκη, επικέντρωσαν όλο τους το ενδιαφέρον, καθώς διέβλεπαν ότι από την αδυναμία του αντιπάλου μπορούσαν να επωφεληθούν ευκολότερα. Πράγματι, αυτό δεν άργησε να επιβεβαιωθεί, αφού κατόρθωσαν το 1912, με την απόφαση υπ. αριθ. 2 του Ειρηνοδικείου Αγίας Άννας, να πετύχουν την προσωρινή νομή[479] των μεταλλείων της Κοινότητας.

Η κατάσταση απέβαινε κρίσιμη, αφού συνειδητοποιούνταν, πλέον, ότι από την έκβαση της συγκεκριμένης διένεξης θα προσδιοριζόταν η μελλοντική κατοχή και χρήση όλων των υπαρχόντων μεταλλείων της περιοχής. Είναι προς τιμή των τοπικών παραγόντων ότι, με την άκαμπτη και τη συνετή τους στάση, κατάφεραν να διασφαλίσουν για την τοπική κοινωνία, την οποία εκπροσωπούσαν, τον κυριότερο πλουτοπαραγωγικό παράγοντα, ο οποίος στήριξε και έμελλε τις επόμενες δεκαετίες να υποστηρίξει καθοριστικά την οικονομία της περιοχής.

---

[478] Από την ανταγωγή της «Αγγλογκρήκ» και από την αναλυτική αναφορά των τεχνικών έργων, στα οποία είχε προβεί, πληροφορούμαστε για το ύψος της οικονομικής επένδυδης στην οποία προχώρησε η εταιρεία τα τελευταία πέντε χρόνια, καθώς και για την υποδομή την οποία είχε αναπτύξει στην παραλιακή έκταση των Κατουνίων και στον ευρύτερο εξορυκτικό της χώρο [(βλ. ΑΙΜΓ *(Λυτά έγγραφα),* Ανταγωγή Αγγλογκρήκ κατά Εταιρείας «Άμβουργερ». Χαλκίδα 14 Ιανουαρίου 1912)]: «*[…] 1. Δι' εννέα φούρνους εν ενεργεία δραχμάς 550.000- 2. Διά τρεις αποθήκας δραχμάς 75.000- 3. Δι' εννέα οικοδομήματα δραχμάς 100.000- 4. Μίαν αποβάθραν δραχμάς 15.000- 5. Διά πέντε μαούνες δραχμάς 15.000- 6. Διά πέντε μηχανουργεία δραχμάς 20.000- 7. Διά διάφορα μηχανήματα εν γένει δραχμάς 100.000- 8. Εις κατασκευήν σιδηροδρόμου προς μεταφοράν υλικών κ.τ.λ. 1.200.000- 9. Εις τροχαίον υλικόν τριών μηχανών δραχμάς 100.000- 10. Εις τριάκοντα τρία βαγόνια δραχμάς 66.000- 11. Εις σιδηροδρομικάς γραμμάς (με γεφύρια) συστήματος δεκοβίλλ (decoville) δραχμάς 10.000- 12. Εις διάφορα εξαρτήματα δραχμάς 30.000- 13. Εις κατασκευήν εναερίου σιδηροδρόμου δραχμάς 500.000- 14. Εις κατασκευήν δέκα οικημάτων δραχμάς 60.000- 15. Εις τέσσαρας αποθήκας δραχμάς 24.000- 16. Εις μηχανουργεία δραχμάς 15.000- 17. Εις υπογείους στοάς μεθ' όλων των διακλαδώσεων δραχμάς 300.000- 18. Εκ σιδηράς γραμμάς δραχμάς 100.000- 19. Εις δύο αντλίας δραχμάς 15.000- 20. Εις δύο βίντζια δραχμάς 45.000- 21. Εις ένα αναβατήρα μετ' ατμού δραχμάς 40.000 22. Εις πεντήκοντα βαγονέτα δραχμάς 50.000- 23. Εις υδραγωγείον και υδροσωλήνων δραχμάς 10.000- 24. Εις δοκών αντιστήριξης στοών δραχμάς 400.000- 25. Δι' οικημάτων και λοιπών δραχμάς 60.000. […]. Καθ' ην δε περίπτωσιν η άνω αγωγή των αντιδίκων γίνη δεκτή τότε υποχρεωθώμεν οι αντίδικοι και μοι πληρώσωσι δια την άνω αιτίαν δραχμάς τρία εκατομμύρια εννεακοσίας χιλιάδας (3,9 εκ. δρχ.) εντόκω».*

[479] ΤΑΛ, *Βιβλίον Πράξεων 8-2-1912 μέχρι 4-3-1914*. Αριθμός 57. Λίμνη 22 Μαΐου 1912.

Έτσι, η Κοινότητα Λίμνης, αφού απέρριψε το καλοκαίρι του 1912 την πρόταση των αντιδίκων για συμβιβασμό, προχώρησε η ίδια στην εκμετάλλευση των επίμαχων μεταλλευτικών χώρων με ημερομίσθιους εργάτες και μετά από ένα χρόνο μίσθωσε τα κοινοτικά μεταλλεία στον Νικόλαο Παπαντωνάτο. Προς τη Μονή Γαλατάκη ο Παπαστρατής και ο Καραμάνης υπέβαλαν, στις 13 Μαΐου 1913, επίσης, πρόταση συμβιβασμού[480], στην οποία ο Ηγούμενος Βενέδικτος Βασιλάκης φάνηκε επιφυλακτικός και ζήτησε πίστωση χρόνου*: «δέον να δοθή αυτώ ο απαιτούμενος χρόνος όπως ανατρέψη εις το από 50ετίας ήδη χρονικόν διάστημα, και εφεξής, αφ' ης δηλ. Εποχής ανεκάλυψε και νέμεται τα περί ων ορυχεία η Μονή, και περισυλλέξη παν στοιχείον γραπτόν και μη εφ' ων στηρίζονται οι τίτλοι και τα δικαιώματα της Μονής δυνάμει των οποίων καλλιεργεί και νέμεται τα περί ων ορυχεία μεθ' ό όπως και οι αντίδικοι ητήσαντο κατά την ομολογίαν των, εκπεφρασμένην εν τη ειρημένη αιτήσει των, την γνώμην εξόχων νομομαθών ούτω και η Μονή πολύ περισσότερον δέον να συγκροτήση δικηγορικόν Συμβούλιον εκ των καλλιτέρων νομομαθών της επικρατείας προτεινομένων των ειδικών περί τα μεταλλεία ασχολουμένων εις ο Συμβούλιον να υποβληθώσι πάντα τα υπό του Ηγουμενοσυμβουλίου αφ' ου μελετήση και ταύτην επισταμένως λάβη δε υπ' όψιν και παν άλλο σχετικόν στοιχείον όπερ εν τω μεταξύ ήθελε τυχόν ανακαλύψη καθ' όσον εις την αυτήν κατηγορίαν υπάγονται άπαντα σχεδόν τα μεταλλεία της Ευβοίας και συνεπώς, πολλοί δύνανται να δώσωσι βοηθητικάς πληροφορίας. Θέλει εκφέρει την εαυτού γνώμην επί του εν προκειμένω προτεινόμενον συμβιβασμόν».*

Όμως, η αναμενόμενη απάντηση δεν εξωτερικεύθηκε ποτέ, καθώς ο επιδιωκόμενος συμβιβασμός αναβλήθηκε[481] προσωρινά μπροστά στα δεινά και στα θύματα του Β΄ Βαλκανικού Πολέμου, στις ανάγκες των οποίων η Μονή, στο μέτρο που της αναλογούσε, καλούνταν να ανταποκριθεί. Η διάθεση χρηματικών ποσών από το

[480] ΑΙΜΓ, *Βιβλίον Πράξεων 1909*. Αριθμός 7. Μονή Γαλατάκη 13 Μαΐ ου 1913.

[481] Οι διεκδικητές των ορυχείων της Μονής θα επανεμφανιστούν στις 17 Αυγούστου 1916 με νέα παρουσία στη σύνθεση τους την «Ανώνυμη Ελληνική Εταιρεία Εισαγωγής και Εξαγωγής», με έδρα την Πάτρα και με βελτιωμένη συμβιβαστική πρόταση, την οποία, μάλιστα, κοινοποίησαν και προς τον Υπουργό «*Επί των εκκλησιαστικών και της Δημ. Εκπαίδευσης*», βλ. ΑΙΜΓ *(Λυτά έγγραφα)*, Αθήνα 17 Αυγούστου 1916. Σε αυτή αναφέρεται ότι η Μονή, με το συμβόλαιο του 1896, εκμίσθωσε προς την «Αγγλογκρήκ» μόνο την επιφανειακή εκμετάλλευση των μεταλλείων της αντί ευτελούς τιμήματος. Όμως, η εταιρεία παράνομα προχώρησε και σε υπόγειες εξορύξεις χωρίς να γίνει καμιά αναπροσαρμογή του μισθώματος. Την ευθύνη για τη απραξία της Μονής την καταλογίζουν στο νομικό της εκπρόσωπο Π. Πετράκη: *«[…] όστις ειρήσθω ότι είνε ταυτοχρόνως και δικηγόρος της μισθωτρίας Αγγλοελληνικής Εταιρείας ήτις εν προκειμένω έχει αντίθετα προς την Μονή συμφέροντα όσον αφορά την δωρεάν υπ' αυτή υπόγειον εξόρυξιν, δι' ο προ πολλού έδει να είχε καταδιωχθή υπό της Μονής, ο ειρημένος λέγομεν δικηγόρος όστις γνωρίζει καλώς τον ως ανωτέρω κίνδυνον της απωλείας του δικαιώματος της Μονής, αντί να συμβουλεύση και ούτος και συντελέση εις τον παρ' ημών προτεινόμενον συμβιβασμόν, τον λίαν επωφελή δια την Μονήν ούτος παραδόξως αντιδρά λυσαλέως εις τούτον και κατορθώνει να πείση τον κ. Διευθυντήν του Εκκλησιαστικού Ταμείου να μη εισηγηθή ούτος εις το Συμβούλιον του Ταμείου την παραδοχήν του, εξυπηρετών τα συμφέροντα μόνον της ετέρας πελάτιδος Αγγλοελληνικής Εταιρείας».*

αποθεματικό της κεφάλαιο την εξάντλησαν οικονομικά, καθώς στις 15 Ιουλίου 1913 διέθεσε[482] το ποσό των 12.000 δραχμών στο *«Ταμείο απόρων οικογενειών των επιστράτων»*.

Οι οικονομικές της αυτές πρωτοβουλίες μπορεί να καθιστούσαν τον ήδη αναιμικό προϋπολογισμό της πιο επισφαλή, ωστόσο, η Μονή ολοένα και περισσότερο καταξιωνόταν στη συνείδηση του ευρύτερου πληθυσμού της περιοχής για το φιλανθρωπικό της έργο.

Αυτή η κλιμακούμενη αύξηση της αποδοχής, την οποία απολάμβανε το Μοναστήρι από την ντόπια κοινωνία, ενισχύθηκε ακόμα περισσότερο και από το κοινωνικό της έργο, το οποίο συνεχίστηκε και την επόμενη χρονιά. Συγκεκριμένα, στις 27 Νοεμβρίου 1914, ανέλαβε[483] να συμβάλει στην αποκατάσταση των προσφύγων, οι οποίοι είχαν συρρεύσει στην περιοχή, προβαίνοντας στην κατασκευή παραπηγμάτων για την προσωρινή στέγασή τους. Μάλιστα, ενδιαφέρθηκε για την μόνιμη αποκατάστασή τους, αφού συναίνεσε στην: *«κατασκευήν εικοσιπέντε (25) οικιών λιθοκτίστων και δι' αμμοκονίας, καταλλήλων προς μόνιμον εγκατάστασιν επιμόρτων γεωργών προσφύγων επί ιδιοκτήτων γαιών της ης προϊσταται Ι. Μονής Γαλατάκη κειμένων ως ανωτέρω, εις την περιφέρειαν του πρώην Δήμου Κηρέως. Αιτείται να χορηγηθή αυτώ εκ των περισσευμάτων των εσόδων της Μονής ταύτης τρ. έτους, υπερβαινόντων ως ανωτέρω τας πεντήκοντα χιλιάδας δραχμών, έκτακτος πίστωσις εκ δραχμών τριάκοντα χιλιάδων (30.000) [...] δια αποπεράτωσιν των εν λόγων οικιών [...] μέχρι εγκαταστάσεως των ως είρηται προσφύγων, αίτινες θέλουσι παραμένη εν αυταίς εφ' όσον επιθυμούσι να καλλιεργώσι τας υπό του Ηγουμενοσυμβουλίου υποδειχθεισομένας αυτοίς καλλιεργησίμους γαίας της Μονής κατά τους κατατεθέντας όρους: όπως τα μεν έξοδα του σπόρου και της καλλιεργείας εν γένει να επιβαρύνωσι τους ειρημένους επιμόρτους καλλιεργητάς η δε Μονή να λαμβάνη ανεξόδως και μόνον λόγω ιδιοκτησίας, κατά τα εν τόπω κρατούντα, μερίδιον ίσον προς το τέταρτον της όλης παραγωγής [...]»*.

Όμως, η αξιόλογη οικονομική και κοινωνική δράση της Μονής διακόπηκε το 1915 από την τοποθέτηση του Ευγένιου Σολωμού στη θέση του Ηγουμένου. Ο υποβιβασμός του προηγούμενου επικεφαλής του Ηγουμενοσυμβουλίου, Βενέδικτου Βασιλάκη, σε συνδυασμό με την επιστροφή ενός παλιού γνώριμου, του Λεόντιου Κοραχάη, δημιούργησε εσωτερική κρίση.

[482] ΑΙΜΓ, *Βιβλίον Πράξεων Αριθμός 8*. Μονή Γαλατάκη 15 Ιουλίου 1913.
[483] Ό.π., Αριθμός 11. 27 Νοεμβρίου 1914.

Γρήγορα διαφάνηκε ότι η νέα Αρχή δεν απολάμβανε της εμπιστοσύνης των υπόλοιπων μοναχών, οι οποίοι άρχισαν να δυσπιστούν ως προς τις ικανότητές της και να αντιπαρατίθενται μαζί της σε θέματα διαχείρισης των οικονομικών της Μονής.

Στις 29 Ιουνίου 1916 τα μέλη του Ηγουμενοσυμβουλίου, Βενέδικτος Βασιλάκης και Παρθένιος Δόϊκας[484], σε επιστολή[485] τους προς τον Επίσκοπο Χαλκίδας και Καρύστου εισηγούνταν το διορισμό ως οικονόμου του μοναχού της Μονής Σεραφείμ Φαφούτη. Ο Ευγένιος Σολωμός ήταν κατηγορηματικά αντίθετος δηλώνοντας[486] ότι: *«η γνώμη μου είναι ότι δεν πρέπει να διορισθή οικονόμος εν τη καθ' ημάς Ι. Μονή καθόσον η Μονή μας δεν έχει κοινοβιακόν σύστημα και μάλιστα οι τρεις εκ των μοναχών της Μονής ούτε εις είδος λαμβάνουσι το πλείστον των τροφών των αλλ' εις χρήμα».*

Μάλιστα, η αντιπαράθεση οξύνθηκε περισσότερο, όταν μετά από μερικές μέρες ο Ηγούμενος κατηγόρησε[487] τον Βενέδικτο Βασιλάκη ότι δεν του παρέδωσε ποσόν 1.800 δραχμών, το οποίο προερχόταν από τους τόκους της εγγύησης των 60.000 δραχμών, το οποίο είχε καταβάλει η «Αγγλογκρήκ» στη σύναψη του αρχικού συμβολαίου της.

Στην απολογητική του επιστολή προς τον Επίσκοπο Χαλκίδας, ο οποίος είχε ζητήσει την έγγραφη απολογία[488] του, ο Βενέδικτος Βασιλάκης αφήνει να διαφανούν οι σοβαρές επιφυλάξεις του σχετικά με την διαχείριση των οικονομικών του Μοναστηριού: *«ο ηγούμενος [Ευγένιος Σολωμός] πολλάκις δυστροπεί να πληρώνη τας οφειλάς της Μονής εγκαίρως και ένεκα τούτου ερχόμεθα εις διενέξεις, και επειδή δεν έχομεν απόλυτον εμπιστοσύνην να κρατή ο ηγούμενος ολόκληρον το ταμείον, επιμένοντας εμού και του ετέρου συμβούλου [Παρθένιος Δόϊκας] να λαμβάνωμεν γνώσιν της εκάστοτε καταστάσεως του ταμείου και να κρατώμεν και ημείς ανά μίαν κλείδα του χρηματοκιβωτίου, δια τούτο εκράτησα το ειρημένο ποσόν εκ συμφώνου και μετά του ετέρου συμβούλου και επλήρωσα εξ αυτών εγκεκριμένας πιστώσεις […]».*

---

[484] Ο συγκεκριμένος ιερομόναχος είχε αναλάβει την εποχή αυτή και χρέη εφημέριου σε εξωκκλήσι κοντά στους εξορυκτικούς χώρους του Κάκαβου και του Πευκελίου, μετά από αίτημα των εκεί εργαζόμενων για συχνότερο εκκλησιασμό τους, βλ. ΑΙΜΓ (*Λυτά έγγραφα*), Το Ηγουμενοσυμβούλιον προς Επίσκοπον Χαλκίδος και Καρυστίας. Μονή Γαλατάκη 11 Αυγούστου 1916.

[485] ΑΙΜΓ *(Λυτά έγγραφα)*, Το Ηγουμενοσυμβούλιον της Μονής προς τον Σεβασμιώτατον Επίσκοπον Χαλκίδος και Καρυστίας. Μονή Γαλατάκη 29 Ιουνίου 1916.

[486] Ό.π., Ιερομόναχος Ευγ. Σολωμός προς τον Σεβασμιώτατον Επίσκοπον Χαλκίδος και Καρυστίας. Χαλκίδα 28 Ιουλίου 1916.

[487] Ό.π., Ο Ηγούμενος της Μονής Γαλατάκη προς τον Σεβασμιώτατον Επίσκοπον Χαλκίδος και Καρυστίας. Μονή Γαλατάκη 1 Ιουλίου 1916.

[488] Ό.π., Απολογία Β. Βασιλάκη προς Επίσκοπον Χαλκίδος και Καρυστίας. Χαλκίδα 1 Αυγούστου 1916.

2.5.1. Η «Αγγλογκρήκ» στη διάρκεια του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου (1914-1916)

Η στενωπός του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου βρίσκει την περιοχή όχι μόνο να διατηρεί, αλλά και να αυξάνει τον πληθυσμό της. Η λειτουργία των εξορυκτικών επιχειρήσεων, έστω και προβληματική, εξακολουθούσε ακόμη και προσέλκυε πολλούς από τους τότε περιπλανώμενους αναζητητές εργασίας. Άρχισαν, λοιπόν, να προκύπτουν προβλήματα αστυνόμευσης, τα οποία σε συνδυασμό με την ανώμαλη κατάσταση της εποχής μπορούσαν να οδηγήσουν σε δυσάρεστες εκπλήξεις.

Η πληθυσμιακή έκρηξη σε συνδυασμό με τις πληθωριστικές τάσεις και την υπερτίμηση των ειδών οδήγησαν σε οικονομική δυσπραγία, τα δυσάρεστα αποτελέσματα της οποίας αντιμετωπίζονταν ευκαιριακά και με την παροχή οικονομικής βοήθειας από το αποθεματικό κεφάλαιο της Μονής Γαλατάκη. Έτσι, στις 30 Νοεμβρίου 1916, το Συμβούλιο του Μοναστηριού μετά από εισήγηση του Ηγουμένου, Βενέδικτου Βασιλάκη, αποφάσιζε[489]: *«[…] ακούσαντες του Ηγουμένου εκθέσαντος ότι εκ της υπερβολικής υπερτιμήσεως πάντων των ειδών και ιδία των της πρώτης ανάγκης οίον σίτου, οσπρίων κ.λ.π. ένεκα του Ευρωπαϊκού Πολέμου και της ελλείψεως, συνεπεία τούτου, εργασίας μεγάλη επήλθεν εν τω τόπω δυσπραγία εξ' ης πολλαί οικογένειαι στερούμεναι και ως αυτού του επιουσίου άρτου κινδυνεύουσι ν' αποθάνωσι της πείνας και προτείνοντος τούτου ένεκεν όπως η Μονή έλθη αρωγός αυτοίς διανέμουσα αυτοίς ιδία κατά τας παραμονάς των Χριστουγέννων τουλάχιστον δραχμάς δισχιλίας (2.000) […]».*

Από την οικονομική αυτή δυσπραγία φαίνεται ότι διέφευγε η Αγγλογκρήκ, από τις λίγες εταιρείες ξένων συμφερόντων που δραστηριοποιούνταν στη χώρα αυτή τη περίοδο, αφού εξαιρούμενη από τον περιορισμό του ναυτικού αποκλεισμού, είχε ουσιαστικά τη δυνατότητα να μονοπωλεί τις εξαγωγές του λευκόλιθου στο εξωτερικό. Μάλιστα, δεν περιοριζόταν μόνο στην διάθεση του δικού της λευκόλιθου, αλλά μεριμνούσε και για την αγορά ποσοτήτων-παρακαταθηκών από άλλους ντόπιους επιχειρηματίες.[490]

Ο ιδιόμορφος αυτός προστατευτισμός που απολάμβανε η εταιρεία και ο αδιάκοπος εφοδιασμός της με τρόφιμα και υλικά από τα πλοία, τα οποία προσέγγιζαν τις

[489] ΑΙΜΓ, *Βιβλίο Πράξεων 1909*. Αριθμός 22. Μονή Γαλατάκη 30 Νοεμβρίου 1916.

[490] Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Παπαντωνάτου, ο οποίος, αφού άρχισε τακτική εκμετάλλευση από τις 10 Φεβρουρίου 1916 μέχρι τις 9 Ιουλίου 1917, προμήθευσε την εταιρεία με 13.324 τόνους λευκόλιθου (βλ. ΤΑΛ, *Παπαντωνάτος 1922*. Αίτησις Νικολάου Β. Παντωνάτου προς το Κοινοτικόν Συμβούλιον Λίμνης. Λίμνη 21 Απριλίου 1922). Βέβαια, η περαιτέρω διάθεση και άλλων ποσοτήτων εμποδίστηκε από τις ενέργειες των μελών του Συμβουλίου της νέας (διοικητικής) Κοινότητας Λίμνης, με την οποία ο Παπαντωνάτος είχε πολλές φορές έρθει σε ρήξη.

εγκαταστάσεις φόρτωσης, της έδωσαν τη δυνατότητα να αναδειχθεί στα δύσκολα αυτά χρόνια σε ρυθμιστικό παράγοντα της τοπικής οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας.

Μάλιστα, σε αρκετές περιπτώσεις αναζητήθηκε από τους ντόπιους παράγοντες η συνδρομή[491] της στην αντιμετώπιση κρίσιμων καταστάσεων. Συνήθως, η ανταπόκριση[492] της «Αγγλογκρήκ» ήταν άμεση και κινούμενη μέσα σε λελογισμένα πλαίσια προσπαθούσε να υπηρετήσει και το ανθρωπιστικό ιδεώδες και την υλοποίηση μιας ηθελημένης πολιτικής, κοινωνικής καταξίωσής της.

Με τη λήξη του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου η «Αγγλογκρήκ» προετοιμάζεται για τη νέα περίοδο δραστηριοποίησής της, αφού σε κάτι τέτοιο βοηθούσε και η πρόσφατη καταξίωσή της από την τοπική κοινωνία, αλλά και η διεθνής συγκυρία της αυξημένης ζήτησης και της υπερτίμησης της αξίας του λευκόλιθου. Όμως, έπρεπε να διευθετηθεί μια εκκρεμότητα, αυτή της σύνταξης μιας νέας μισθωτικής σχέσης, αφού η προηγούμενη του συμβολαίου του 1896 έληγε το 1921.

Τέσσερα, λοιπόν, χρόνια πριν τη λήξη της παλιάς μισθωτικής περιόδου, στις 8 Απριλίου 1917, διαβιβάσθηκε προς τον Ηγούμενο της Μονής, Ευγένιο Σολωμό, αίτηση[493] της εταιρείας για παράταση της υπάρχουσας μισθωτικής σύμβασης και μετά τη λήξη της με τους ίδιους όρους και με το ίδιο μίσθωμα.

Αρχικά, η πρόταση της «Αγγλογκρήκ» έγινε ευνοϊκά αποδεκτή από το Ηγουμενοσυμβούλιο με το σκεπτικό[494] ότι*: «αποδεχόμεθα την αιτουμένην παράτασιν της μισθώσεως υπό της Αγγλοελληνικής Εταιρίας, διότι εκτός της ακριβούς και εμπροθέσμου καταβολής του μισθώματος, ανερχομένου εις υπέρ εκατόν χιλιάδας δραχμών ετησίως, εν τω προσώπω της νυν μισθωτρίας ευρίσκομεν την ισχυράν και ένθερμον προστάτιδα του δικαιώματος της ιδιοκτησίας της Ημετέρας Μονής απέναντι πολλών και ποικίλων διεκδικητών καίτοι τούτο είνε καθ' ημάς αναμφισβήτητον. Ως προς το προσεφερόμενον όμως ποσοστόν δια μίσθωμα, θεωρούμεν τούτο δυσανάλογον, λαμβανομένης υπ' όψει της αξίας του λευκολίθου, απόκειται δε εις το Σεβ. Διοικητικόν Συμβούλιον να διακανονίσει το εύλογον μίσθωμα»*.

Η πρόθεση της «Αγγλογκρήκ» και της Μονής να προχωρήσουν σε διμερή συμφωνία σύναψης νέου συμβολαίου για μια δεκαετία, χωρίς να προηγηθεί ανοικτός

---

[491] ΑΙΜΓ, *Κατούνια 1917 (ενοίκιον νερού Αγ. Ιωάννη)*. Πρόεδρος της Κοινότητος Λίμνης προς την Διεύθυνσιν της Αγγλοελληνικής Εταιρίας λευκολίθου. Λίμνη 15/28 Μαρτίου 1917.
[492] Ό.π., Ιάκωβος Χόγκ προς Πρόεδρον Κοινότητος Λίμνης. Λίμνη 16/29 Μαρτίου 1917.
[493] ΑΙΜΓ *(Λυτά έγγραφα)*, Το Διοικητικόν Συμβούλιον του Γενικού Εκκλησιαστικού Ταμείου προς το Ηγουμενοσυμβούλιον της Μονής Γαλατάκη. Μονή Γαλατάκη 19 Απριλίου 1917.
[494] Ό.π., Μονή Γαλατάκη προς Σεβασμιώτατον Επίσκοπον Χαλκίδος. Μονή Γαλατάκη 19 Απριλίου 1919.

διαγωνισμός κατάθεσης προσφορών, σύμφωνα με τα άρθρα 9 και 25 του Νόμου ΓΥΙΔ΄ (3414), πυροδότησε το ενδιαφέρον αλλά και την αντίδραση άλλων επιχειρηματιών.

Μέσα σε λίγες μέρες αρκετοί ενδιαφερόμενοι προσέτρεξαν να δηλώσουν τις εκμισθωτικές τους προθέσεις ή προέβησαν στην κατάθεση συγκεκριμένων προσφορών.

Συγκεκριμένα, ο επιχειρηματίας Σενέ Μόλχος, κάτοικος Αθηνών, σε επιστολή[495] του, στις 28 Απριλίου 1917, προς το Ηγουμενοσυμβούλιο της Μονής ζητούσε την τήρηση του νόμου και τη γνωστοποίηση: *«των όρων υφ' ων προτίθεται να μισθώση η Αγγλοελληνική Εταιρεία, και ότι δεν θα παρασχεθή το δικαίωμα της εκμεταλλεύσεως και χωρίς συναγωνισμόν ελεύθερον εις την ήδη μισθώτριαν Αγγλοελληνικήν Εταιρείαν τώρα ήδη τα μεταλλεύματα του λευκολίθου απέβησαν γενικά ανάγκης και κατέστησαν περιζήτητα και ότε τα μεταλλεία ήδη της Μονής μετά μακράν εργασίαν απεδείχθησαν ως μεγίστης σημασίας δια τον πλούτον αυτών και ότε είνε φυσικόν και απολύτως βέβαιον ότι θέλουσι πολλαπλασιασθή οι πόροι της ιεράς Μονής παρεχομένης της μισθώσεως δι' ελευθέρου συναγωνισμού και δη διεθνούς».*

Ο εργολάβος δημοσίων και δημοτικών έργων, Χατζηδημητρίου Γρηγόριος, αφού επισήμαινε την παραβατικότητα των επιχειρούμενων ενεργειών του Μοναστηριού, συγκεκριμενοποίησε την προσφορά[496] του*: «1.) Να πληρώνω εις την Μονήν 20% επί πλέον του μισθώματος όπερ προσφέρεται η ήδη μισθώτρια εταιρεία. 2.) Να πληρώνω υποχρεωτικόν όριον μισθώματος επί πλέον των όσων προσφέρεται να πληρώνη η Αγγλοελληνική Εταιρεία, κατά μείζονι κλίμακα και ήδη 20% επί πλέον. 3.) Να καταθέσω όσας δήποτε χρηματικάς εγγυήσεις καθορίσει το Συμβούλιόν σας και 4.) όπερ και σπουδαιότατο δέχομαι να αναλάβω υπ' ευθύνει μου και εις βάρος μου τον συμβιβασμόν των εκκρεμών δικών των αφορωσών τα ορυχεία ταύτα και αίτινες υφίστανται έτι εκκρεμείς, μεταξύ της Μονής και των αντιδίκων ταύτης Δημητρίου Παπαστρατή κ.λ.π. υποτιθεμένου δε ότι θα μοι επιτραπή να λάβω γνώσιν των γενομένων ήδη προτάσεων παρά της Αγγλοελληνικής Εταιρείας, ότε θα εξειδικεύσω και θα τροποποιήσω έτι τους επί τα βελτίω τους ανωτέρω όρους μου».*

Η κατάθεση των προσφορών δεν πέρασε απαρατήρητη και από τους παλιούς διεκδικητές (Παπαστρατής, Καραμάνης, «Ανώνυμη Ελληνική Εταιρεία Εισαγωγής και Εξαγωγής») των μεταλλευτικών χώρων της Μονής, οι οποίοι κατέθεσαν προς το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο, ταυτόχρονα με τους δύο προηγούμενους επιχειρηματίες, νέα

[495] Ό.π., Σενέ Μόλχος προς Γενικόν Εκκλησιαστικόν Ταμείον και δι' αυτού προς το Ηγουμενοσυμβούλιον Μονής Γαλατάκη. Αθήνα 28 Απριλίου 1917.
[496] Ό.π., Αίτησις του Γρηγορίου Χατζηδημητρίου προς το Σον Εκκλησιαστικόν Συμβούλιον. Αθήνα 28 Απριλίου 1917.

πρόταση[497] συμβιβασμού της εκκρεμμούσας δικαστικής διαφοράς τους. Συναινούσαν, λοιπόν, και αποδεχόντουσαν: *«[…] 1) Να αναγνωρισθώσιν εκατέρωθεν τα επίδικα μεταλλεία ως συνιδιοκτησία κατ' ίσην αναλογίαν της Μονής και των ημών δυνάμει των εκατέρωθεν τίτλων, αδιαφόρως της ισχύος τούτων ή 2) να μεταβιβάσωμεν εις την αποκλειστικήν κυριότητα και κατοχήν της Μονής α) παν πραγματικόν και προσωρινόν δικαίωμά μας μεταλλειοκτησίας και εκμεταλλεύσεως επί εκείνων και μόνον των παραχωρήσεών μας (αρχικώς Μένσελ), εφ' ων συμπίπτουσιν οι χώροι της Μονής εκ τε της ρηθείσης αδείας της και εκ των εδαφικών γαιοκτησιών της, εις τρόπον ώστε μετά την ως άνω μεταβίβασίν μας προς αυτήν κατ' απόλυτον δικαίωμα ιδιοκτησίας, να εκμεταλλεύηται η Μονή και τους χώρους τούτους ακωλύτως και δυνάμει των ειδικών μας τίτλων δυνάμει της αδείας της αδιαφόρως του κύρους της ει μη β) συναινούμεν επίσης και αποδεχόμεθα να μεταβιβάσωμεν εις την αυτήν Μονήν και παν δικαίωμα όπερ ήδη έχομεν δυνάμει των υπ. αριθ. 29.900, 30.013 του έτους 1910 συμβολαίων του Συμβολαιογράφου Χαλκίδος Ιω. Τζιώτου εν συνδυασμώ προς το υπ. αριθ. 119 του 1911 συμβόλαιον του Συμβολαιογράφου Χαλκίδος Π. Ταμβακίδου και 21.990 και 23.149 συμβολαίων του Συμβολαιογράφου Αθηνών Αντ. Μπουρνιά επί αιτήσεων προς παραχώρησιν μεταλλείων (δηλώσεων) των δικαιοπαρόχων μας κληρονόμων Γ. Λαχανά και κληρονόμων Αρτέμη Κωνσταντινίδου επί χώρων των κατ' επέκτασιν των εν άρθρω Α παραχωρήσεών μας κειμένων, εφόσον ούτοι εκτείνονται επί των εδαφικών γαιοκτησιών της Μονής*

Και κατά την μίαν και κατά την ετέραν περίπτωσιν των προτεινόμενων τύπων λύσεων η Μονή θέλει υποχρεωθή και θα πληρώνη προς ημάς εκ του μισθώματος όπερ ήδη λαμβάνη ή εκ του εισοδήματος όπερ εν γένει οπωσδήποτε θα έχη και επί μίαν πεντηκοντετίαν, από σήμερον το ήμισυ εις άπαντας ημάς, ήτοι θα διανέμηται παν έσοδον εξ ίσης μεταξύ ημών και της Μονής […]».

Οι προτάσεις των αντιδίκων, σαφώς συμβιβαστικότερες των παρελθόντων χρόνων, κινούνταν πλέον σε ένα πνεύμα μονομερών παραχωρήσεων τους, πιθανόν λόγω και της προγενέστερης απόφασης, υπ. αριθ. 58834 του 1916, του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας, η οποία, στηριζόμενη στην οριστική και τελεσίδικη απόφαση υπ. αριθ. 12/1915 της ολομέλειας του Αρείου Πάγου, απέδωσε και επικύρωσε προς τη Μονή όλες τις προγενέστερες προς αυτήν παραχωρήσεις.

[497] Ό.π., Προτάσεις συμβιβασμού Δημ. Π. Παπαστρατή και άλλων προς Σον Συμβούλιον του Γενικού Εκκλησιαστικού Ταμείου. Αθήνα 28 Απριλίου 1917.

Από τη θέση αδυναμίας, στην οποία είχαν περιέλθει, προσπαθούσαν μέσα από συστάσεις[498] να αποκαταστήσουν τις από καιρό μεταξύ τους τεταμένες σχέσεις. Επεσήμαιναν, λοιπόν, στη Μονή τους κινδύνους που ελλόχευαν από την άνευ διαγωνισμού νέα μίσθωση των μεταλλείων της και τα οφέλη, τα οποία θα αποκόμιζε η ίδια από μια ανοικτή διαδικασία, όπου δε θα αποκλειόταν και η συμμετοχή ξένων οικονομικών κύκλων*: «[…] δέον να συστήσωμεν ότι εάν εν τω μεταξύ λυθή οπωσδήποτε η κρατούσα μεταξύ ημών και της Μονής επιδικία ελευθέρα δε τότε η Μονή προκηρύξη ελεύθερον συναγωνισμόν δια δημοπρασίας διεθνούς, τότε δέον να είσθε βέβαιοι ότι θέλετε πολλαπλασιάσει τα συμφέροντα της Μονής και ούτω και μόνον θέλετε ευσυνειδήτως εκπληρώσει τα ανατιθεμένα υμίν καθήκοντα (ως παράδειγμα αναφέρω υμίν το μεταλλείον Χαλάρων, εν ω τα μισθώματα του σιδήρου ήσαν από 0.70 λεπτά-1.20 άλλοτε η δημοπρασία η διεθνής δια το Χάλαρα απέφερεν υπέρ του Δημοσίου 7 δραχ. κατά τόννον) παρομοίαν τύχην θέλει έχει το πλουσιώτατον μεταλλείον το μεταξύ ημών και της Μονής επίδικον δια των προσαυξήσεων των παρ' ημών γενομένων δια των προτάσεών μας εάν δοθή η εκμετάλλευσίς του και δια δημοπρασίας διεθνούς από τούδε παρασκευαζομένης, αφού αρθώσιν τα δικαστικά κωλύματα, γνωστής ήδη από πολλού τυγχανούσης της μεγίστης μεταλλευτικής αξίας των μεταλλείων τούτων δια των εργασιών και των εγκαταστάσεων της ήδη μισθωτρίας Εταιρείας».*

Η τέταρτη και πιο υψηλή προσφορά[499] για την εκμίσθωση των μοναστηριακών μεταλλείων κατατέθηκε από τον Αριστείδη Ζήρα, το Μάιο του 1917, ο οποίος σε επιστολή του προς το Γενικό Εκκλησιαστικό Συμβούλιο δήλωνε ότι: *«[…] είμαι διατεθειμένος να επιδιώξωμεν την μίσθωσιν ταύτην και ημείς προσφέροντες μίσθωμα 50% επί πλέον του μισθώματος όπερ προσφέρεται να πληρώση η μισθώτρια Εταιρεία ως και πας άλλος και πάσαν άλλην οιανδήποτε εγγύησιν ήθελε κρίνει αναγκαίαν και συμφέρουσαν η Μονή […]».*

Παρόλες, όμως, τις δελεαστικότερες προσφορές η Μονή επέμενε πεισματικά στην υποστήριξη των αρχικών της προθέσεων, να οδηγηθεί δηλαδή στην προοπτική ανανέωσης-παράτασης της προγενέστερης σύμβασής της με την «Αγγλογκρήκ». Σε αναφορά[500] του Ηγουμενοσυμβουλίου, στις 8 Μαΐου 1917, προς τον ανώτερο θεσμικό παράγοντα ο οποίος επόπτευε την όλη διαδικασία, δηλαδή προς τον Επίσκοπο Χαλκίδας και Καρύστου επισημαίνονταν τα εξής: *«[…] εκ των προκειμένων αιτήσεων είδομεν ότι οι αιτούντες προσφέρουσι ενοίκιον πλέον του προσφερομένου υπό της ήδη μισθώτριας τούτο*

[498] Ό.π.
[499] Ό.π., Αριστ. Ζήρας προς προς Γενικόν Εκκλησιαστικόν Συμβούλιον. Αθήνα Μάιος 1917.
[500] Ό.π., Ι. Μονή Γαλατάκη προς Σον Επίσκοπον Χαλκίδος. Μονή Γαλατάκη 8 Μαΐου 1917.

Αγγλολληνικής Εταιρείας δια την κατά παράτασιν μίσθωσιν, αλλά εκ ταύτης δεν δυνάμεθα να γνωρίζομεν εάν και κατά πόσον ο καθείς αυτών παρέχη όλας τα απαιτουμένας εγγυήσεις όπως εκπληρώση πάσας τας αναληφθησομένας υποχρεώσεις την εκπλήρωσιν των οποίων φρονούμεν ότι πρέπει να εξασφαλίση το Σον Διοικητικόν Συμβούλιον προ πάσης εγκρίσεως ή αποδοχής των ειρημένων αιτήσεων, έχον πάντοτε υπ' όψει ότι η προηγουμένως αιτήσασα την παράτασιν Αγγλοελληνικήν Εταιρία παρέχει ασφαλώς ου μόνον άπασας τας απαιτουμένας εγγυήσεις προς εκπλήρωσιν των υπ' αυτής αναληφθησομένων υποχρεώσεων επί του προκειμένου αλλά ως τοιαύτας δια υπό μεγαλυτέραν έτι κλίμακα καλλιέργειαν του ορυχείου, εντεύθεν την σημαντικήν επαύξησιν των προσόδων της Μονής και συνωδά του Γεν. Εκκλησ. Ταμείου. Εκτός τούτου παρακαλούμεν το Σον Διοικητικόν Συμβούλιον όπως εγκρίνει να περιέλθωσιν εις γνώσιν της Αγγλοελληνικής Εταιρίας οι εν των προκειμένων αιτήσεων διαλαμβανόμενοι όροι καθ' όσον έχομεν πλήρη πεποίθησιν ότι τούτου ειδομένου θέλη βελτιώση αύτη επαισθητώς τας προτάσεις της […][501]».

Αυτός ο εναγκαλισμός μεταξύ των δύο πλευρών, οι σχέσεις των οποίων είχαν δοκιμαστεί πολλές φορές στο παρελθόν, δικαιολογείται, ίσως, γιατί η χρονιά του 1917 ήταν η παραγωγικότερη για την εταιρεία και η επικερδέστερη για το ταμείο της Μονής.

[501] Ό.π.

2.5.2. Το εξορυκτικό επίτευγμα του 1917

Από τον Οκτώβριο του 1916 μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 1917 η «Αγγλογκρήκ» είχε προβεί σε εξαγωγή[502] προς το εξωτερικό της εξαιρετικά μεγάλης ποσότητας των 1.736.994 στατήρων ή 97.827 Γαλλικών τόνων λευκόλιθου, η οποία απέφερε ως αντίτιμο στα έσοδα[503] του Μοναστηριού το ποσό των 94.499 δραχμών.

Πολύ πιθανόν, το εξορυκτικό αυτό επίτευγμα της εταιρείας να υποβοηθήθηκε και από την αγορά παρακαταθηκών μεταλλεύματος άλλων επιχειρηματιών[504], οι οποίοι δραστηροποιούνταν στην περιοχή, αλλά περιορίζονταν στην απλή κατοχή του, αφού, λόγω του ηπειρωτικού και ναυτικού αποκλεισμού των τελευταίων χρόνων, δεν μπορούσαν να προβούν στην εξαγωγή του. Βέβαια, από τον περιορισμό αυτό εξαιρούνταν η «Αγγλογκρήκ», η οποία για λογαριασμό του Αγγλικού Ναυαρχείου και των Συμμάχων εξήγαγε ανεμπόδιστα μεγάλες ποσότητες στο εξωτερικό, τη στιγμή που στην Ελλάδα είχαν ανασταλεί οι μεταλλευτικές εργασίες και στην Ευρώπη η ζήτηση του λευκόλιθου δεν είχε προηγούμενο.

Η κορύφωση του εξορυκτικού φαινομένου στα 1917 μαρτυρείται εμμέσως και από μία κατάσταση[505] εργαζόμενων, οι οποίοι απασχολήθηκαν στην «Αγγλογκρήκ» την ίδια

---

[502] ΑΙΜΓ *(Λυτά έγγραφα)*, Ιερά Μονή Γαλατάκη προς τον Κον Διευθυντήν της εν Λονδίνω εδρευούσης ανωνύμου Αγγλοελληνικής Εταιρίας Λευκολίθου. Λίμνη 21 Μαρτίου 1918.

[503] Είναι πολύ πιθανό ότι τα έσοδα της Μονής Γαλατάκη από την υπερπαραγωγή λευκόλιθου του 1917 καταμετρήθηκαν στον προϋπολογισμό της για το επόμενο έτος (1918), όπου το Μοναστήρι παρουσιάζεται να υπερτερεί στα οικονομικά του έναντι όλων των Μονών της Πεντανήσου (Εύβοιας, Σκύρου, Σκιάθου, Σκοπέλου και Αλονήσου), βλ. Φωκίτης, ό.π., σελ. 201.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΜΟΝΩΝ ΠΕΝΤΑΝΗΣΟΥ ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΑΥΤΗΣ ΕΤΟΥΣ 1918

		Πληθυσμός					**Περιουσία**			
Ονομασία Μονής	**Άγιος**	**Άνδρες**	**Γυν/κες**	**Σύν ολο**	**Έσοδα**	**Έξοδα**	**Αποθ/κόν**	**Ακίνητος**	**Κινητή**	**Σύνολον**
Γαλατάκη	Άγ. Νικόλαος	6	-	6	206737	178259	122.026	1.523.000	32.950	1.617.976

[504] Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του ενοικιαστή των κοινοτικών μεταλλείων Λίμνης, Νικόλαου Παπαντωνάτου, ο οποίος στις 9 Ιουλίου 1917 προχώρησε σε πώληση προς την «Αγγλογκρήκ» 13.324 τόνων λευκόλιθου (βλ. ΤΑΛ, *Παπαντωνάτος 1922*. Αίτησις Νικολάου Β. Παντωνάτου προς το Κοινοτικόν Συμβούλιον Λίμνης. Λίμνη 21 Απριλίου 1922): « […] *ότι από κηρύξεως του ευρωπαϊκού πολέμου<Ιουνίου 1914>, ένεκα τούτου, των επακολουθησάντων αυτόν γενικών και μερικών αποκλεισμών και της καθόλου ανωμαλίας των διεθνών σχέσεών μας, ήτις κατάστασιν διήρκησε καθ' όλην την πενταετή μίσθωσίν μου και πέραν έτι ταύτης, εν Ελλάδι εσταμάτησαν πάσαι απολύτως αι μεταλλευτικαί εργασίαι και έπαυσεν η εξαγωγή εις το εξωτερικόν των παντοειδών μεταλλευμάτων και ορυκτών, και μόνο η Αγγλοελληνική Εταιρία ειργάζετο και εξήγε λευκόλιθον δια λογαριασμόν του Αγγλικού Ναυαρχείου δια τας πολεμικάς ανάγκας των Συμμάχων. Η επιτυχία δ' εμού να πωλήσω και εξάγω κατά την ανώμαλον ταύτην περίοδον δια της Αγγλοελλ. Εταιρίας και δια λ\σμού, ως ανωτέρω είρηται, του μοναδικού καταναλωτού Αγγλικού Ναυαρχείου, 13.324 τόννους λευκολίθου εκ των μισθίων μεταλλείων, αποτέλεσεν όντως θρίαμβον και κατόρθωμα μοναδικόν μεταξύ όλων των εν Ελλάδι μεταλλευτών […]».*

[505] ΤΑΛ, *Μεταλλεία-Ορυχεία:Υποφ.:1911-1914*. Κατάστασις εργαζομένων της Αγγλοελληνικής Εταιρείας το 1917 (**Παράρτημα: Π.5.**). Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι από όλες τις εντοπισμένες καταστάσεις

χρονιά. Από τις αναφερόμενες για αυτούς πληροφορίες προκύπτουν αρκετά ενδιαφέροντα στατιστικά στοιχεία: ο αριθμός των εργαζόμενων ανερχόταν στους 441. Από το σύνολο αυτό το 28,8% προερχόταν από τη Λίμνη, το 14,7% από χωριά της Βόρειας Εύβοιας, το 47,2% από την Κεντρική Εύβοια, το 3,4% από τη Νότια Εύβοια και το 5,95% από περιοχές της υπόλοιπης Ελλάδας. Αυτό, βέβαια, που εκπλήσσει είναι ότι το μισό περίπου εργατικό δυναμικό της εταιρείας προέρχεται από την ευρύτερη περιοχή της Κύμης[506], η οποία σε όλη τη διάρκεια του 19ου αιώνα είχε συσχετιστεί με εκτεταμένες εξορύξεις λιγνίτη. Όμως, η παρατεταμένη αργία των λιγνιτωρυχείων[507] της είχε δημιουργήσει μεγάλη ανεργία στους ανθρακωρύχους της περιοχής, οι οποίοι, μάλιστα, μέσω του Σωματείου τους προέβησαν το 1917 σε μεγάλη απεργία. Η συγκυρία, λοιπόν, για την «Αγγλογκρήκ» ήταν μοναδική, αφού μόνο με την αθρόα πρόσληψη εμπειρότατων και εξειδικευμένων στην εξόρυξη εργατών θα μπορούσε να υλοποιήσει την κορύφωση στην παραγωγή, την οποία διακαώς επιθυμούσε.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η μετακίνησή τους είχε οικογενειακό χαρακτήρα, αφού σε αρκετές περιπτώσεις ο πατέρας εργαζόμενος προσελήφθη μαζί και με το γιο-γιους του, ανήλικους τις περισσότερες φορές. Η βαριά φύση της εξορυκτικής εργασίας μέσα στις γαλαρίες προσανατόλιζε την «Αγγλογκρήκ» σε επιλογή μικρών σε ηλικία εργατών, παραβιάζοντας κάθε αρχή περί εργασιακού δικαίου: το 21% του προσωπικού της εταιρείας ήταν ανήλικοι, ακόμα και δεκάχρονα παιδιά κάνουν την εμφάνισή τους, ενώ οι νέοι εργαζόμενοι μέχρι την ηλικία των 22 χρόνων αποτελούν περίπου το 59% του συνόλου[508].

προσωπικού της εταιρείας, η οποία διατηρούσε αρχείο από το 1911 και μετά, απουσιάζουν ονόματα εργαζόμενων γυναικών. Ωστόσο, οι τελευταίες σίγουρα μονοπωλούσαν τον τομέα της χειροδιαλογής του μεταλλεύματος, στον οποίο εργάστηκαν μαζικά και για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Πιθανόν, η εργατική νομοθεσία της εποχής εκείνης να μην καθιστούσε αναγκαία την καταγραφή τους στο εργατικό δυναμικό της εταιρείας. Όμως, η παρουσία τους και η συμβολή τους στην παραγωγική δραστηριότητα της «Αγγλογκρήκ» επιβεβαιώνεται από τα πολλά πιστοποιητικά εργασίας, τα οποία χορήγησε η ίδια η εταιρεία μετά από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο σε ενδιαφερόμενες, προκειμένου οι τελευταίες να εξασφαλίσουν σύνταξη από το Ταμείο Μεταλλωρύχων, βλ. ΤΑΛ, *Ιδιωτική Συλλογή Παπαγεωργίου Π. Ευάγγελου, Βεβαιώσεις Εργασίας.*

[506] **Παράρτημα: Π.11.1.**

[507] Οι πληροφορίες για τα λιγνιτωρυχεία της Κύμης αντλούνται από τη δημοσίευση: Σαπουνάκη-Δρακάκη, Λυδία, *Κύμη 19ος -20ός αιώνας Ιστορία και Πολιτισμός (Το Εθνικό Ανθρακωρυχείο της Κούμης)*, Δ.Ε.Π.Α.Κ. (Δημοτική Επιχείριση Πολιτισμού και Ανάπτυξης Κύμης) 2001. Η μαζική αυτή μετακίνηση ειδικευμένων μεταλλωρύχων από την περιοχή θα επαναληφθεί και το 1936, όταν ο Κ. Μπαλαμπάνης ως εντολέας του Αλέξανδρου Αποστολίδη, ο οποίος διέθετε μεταλλείο λευκόλιθου στα Βασιλικά της Λέσβου, φέρνει εργάτες από την Κύμη, όπου υπήρχαν ήδη ορυχεία και σχετική πείρα. Μιναδόρους φέρνουν από το Τσαγκλί της Θεσσαλίας. Βλ. Παρασκευαΐδης, Παναγιώτης: «Εγκαταλειμμένα μεταλλεία Λέσβου», Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου: *Ιστορικά Μεταλλεία στο Αιγαίο 19ος και 20ός αιώνας* (Μήλος 3-5 Οκτωβρίου 2003*)*, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, Αθήνα Ιούλιος 2005.

[508] **Παράρτημα: Π.5.**

Η εμμονή της «Αγγλογκρήκ» να ανταποκριθεί στις περιστασιακές ανάγκες τροφοδότησης της διεθνούς αγοράς με μεγάλες ποσότητες λευκόλιθου, σε φυσική μορφή (ωμού), δικαιολογεί και τη χρησιμοποίηση του συνόλου σχεδόν των νεοπροσληφθέντων αποκλειστικά στον τομέα της εξόρυξης: 410 χαρακτηρίζονται στον κατάλογο ως εργάτες, ποσοστό 93% του συνόλου, και καταγράφονται ακόμα 14 σιδηρουργοί, 11 επιστάτες, 4 υπάλληλοι, 1 γραμματέας και 1 γεωμέτρης[509].

Επίσης, την ίδια χρονιά δραστηριοποιείται έντονα και ο Λεωνίδας Καράμπελας[510], ο οποίος από το 1913, με το εκχωρητήριο υπ. αριθ. 19162, είχε αναλάβει τα δικαιώματα που εκπορεύονταν από τη σύμβαση υπ. αριθ. 4342 του 1906, την οποία είχε συνάψει ο προκάτοχός του Γεώργιος Σκαλλιέρης[511] με την Κοινότητα Λίμνης. Η σύμπτωση αυτή, πιθανόν, δεν είναι τυχαία, αφού και ο συγκεκριμένος επιχειρηματίας πρέπει να τροφοδοτούσε στη συγκεκριμένη περίσταση τις ακόρεστες ανάγκες της «Αγγλοελληνικής Εταιρείας» για εκταμίευση μεγάλων ποσοτήτων λευκόλιθου.

Ο αριθμός των εργαζόμενων[512], που διέθετε τότε, ήταν 61 άτομα. Από αυτούς οι 46 (ποσοστό 75,4%) προέρχονταν από την ευρύτερη περιοχή της Λίμνης, οι 11 (18%) από την Κεντρική Εύβοια και οι υπόλοιποι 4 από την υπόλοιπη Ελλάδα. Από τους τελευταίους 4 ξενόφερτους οι 3 ήταν Οθωμανοί υπήκοοι από τη Βάλια, το Αδραμίτιο και την Καλλίπολη και ο τέταρτος από τη Χίο. Και εδώ επιβεβαιώνεται η παρουσία 8 ανήλικων εργατών, ενώ ο αριθμός των νέων εργαζόμενων, μέχρι την ηλικία των 23 ετών, υπερβαίνει το μισό του εργατικού δυναμικού της συγκεκριμένης εταιρείας, η οποία διατηρεί στην σύνθεση του προσωπικού της αναλογίες παρόμοιες με αυτές της «Αγγλογκρήκ». Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι 49 χαρακτηρισμένοι εργάτες εξόρυξης, που πλεονεκτούν αριθμητικά έναντι των υπόλοιπων ειδικοτήτων: 1 σιδηρουργού, 1 ζυγιστή, 1 ξυλουργού, 1 αποθηκάριου, 1 γενικού επιστάτη, 4 εργολάβων, 1 γιατρού και ενός μηχανικού-διευθυντή.

Στην αύξηση του εργατικού δυναμικού της περιοχής, το οποίο δραστηριοποιούνταν αποκλειστικά σε εξορυκτικές και υποτυπώδεις μεταποιητικές δραστηριότητες, προστίθεται και το προσωπικό του Νικόλαου Παπαντωνάτου, ο οποίος σύμφωνα με αναφορά[513] του Πρόεδρου της Κοινότητας Λίμνης προς το Υπουργείο Επισιτισμού το 1917: *«απασχολεί περί τους πεντήκοντα εργάτας εις μεταλλευτικάς εργασίας*

[509] Ό.π.
[510] ΤΑΛ, *Μεταλλεία-Ορυχεία: Υποφ. 1911-1914*. Εκχώρησις δικαιωμάτων από Σκαλλιέρην προς Καράμπελλαν, αρ. 12916. Αθήνα 21 Ιουνίου 1913.
[511] ΤΑΛ, *Μεταλλεία - Σκαλλιέρης 1906.* Μίσθωσις Μεταλλείου αρ. 4342. Λίμνη 7 Οκτωβρίου 1906.
[512] ΤΑΛ, *Μεταλλεία-Ορυχεία: Υποφ. 1911-1914*. Κατάστασις Λ. Καράμπελα και Σία. Λίμνη 1917. **Παράρτημα: Π.5.**
[513] Ό.π., *Παπαντωνάτος 1917*. Αναφορά Προέδρου Κοινότητος Λίμνης προς Υπουργείον Επισιτισμού. 5 Οκτωβρίου 1917.

του. Εργάτας εις μεταλλευτικάς εργασίας δεν έχει, ενεργουμένης υπό Αγγλοελληνικής Εταιρίας αγοραζούσης μετάλλευμα και χορηγησάσης προ ημερών εκατόν πεντήκοντα σάκους αλεύρου προς διατροφήν εργατών του και αριθμόν μελών των οικογενειών των».

Πάντως, το 1917 κάποια διεθνής συγκυρία (Οκτωβριανή Επανάσταση) και όχι μόνο αυτή του τερματισμού του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου, πρέπει να δημιούργησε μια πρόσκαιρη εξορυκτική πανδαισία. Σε αυτή συμμετείχαν καθολικά όλοι οι υπάρχοντες επιχειρηματίες, οι οποίοι για να ανταποκριθούν στην ακόρεστη ζήτηση της αγοράς, η οποία, όπως αναφέρθηκε, τροφοδοτούνταν μονοπωλιακά αυτή την περίοδο από την «Αγγλογκρήκ», επαναδραστηριοποιήθηκαν και προχώρησαν σε αύξηση του εργατικού τους δυναμικού και των εξορυκτικών τους επιδόσεων.

Το συνολικό αποτέλεσμα είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακό, αφού η περιοχή σύμφωνα με επίσημα απολογιστικά στοιχεία της ίδια χρονιάς, φαίνεται να συνέβαλε καθοριστικά στην πανελλαδική εξόρυξη του λευκόλιθου, στην αύξηση της προσόδου που εισέπραξε το Κράτος και στην απασχόληση ενός μεγάλου ποσοστού από το εργατικό δυναμικό που διέθετε τότε η Ελλάδα. Τα συμπεράσματα αυτά επιβεβαιώνονται μερικά χρόνια αργότερα από στοιχεία, τα οποία δημοσιοποιούνται στον περιοδικό[514] τύπο του νησιού:

«ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

επί των αριθμών των πινάκων παραγωγής και καταναλώσεως των φυσικών μεταλλευμάτων Ευβοίας τω 1917».

Το έτος 1917 υπήρξεν εκ των σημαντικωτάτων δια την εν Ευβοία μεταλλευτικήν παραγωγήν. Τα δύο κύρια αυτής μεταλλευτικά προϊόντα, ο λιγνίτης και ο λευκόλιθος, ήσαν τότε περιζήτητα λόγω της εντάσεως του πανευρωπαϊκού πολέμου, του αποκλεισμού των υποβρυχίων και της αναγκαιότητος αυτών δια την επιτυχή διεξαγωγήν του αγώνος των Συμμάχων.

Εις την παραγωγήν αφρύκτου λευκολίθου η Εύβοια παρέχει σχεδόν την όλην εν Ελλάδι παραγομένην ποσότητα ήτις εν Εύβοια τω 1917 ήτο 154.438 τόννοι, αξίας δρ. χρ. 42,75 ο τόννος έναντι ολικής εν Ελλάδι παραγωγής τόννων 162.938, αξίας δρ. χρ. 44 κατά τόννον.

[514] Βλ. Φωκίτης, Δ. Ιωάννης, *«Πεντανησιακή Επετηρίς»*, έτος πρώτον, 1925, σελ. 206-208. Στο συγκεκριμένο δημοσίευμα υπάρχει μια ενδιαφέρουσα προσέγγιση για τη συμβολή της Εύβοιας στη γενικότερη προσπάθεια εκβιομηχάνισης της χώρας και μια από τις πιο πρώιμες κριτικές σχετικά με τις αποικιακού τύπου μεταλλευτικές παραχωρήσεις σε εταιρίες ξένων συμφερόντων, βλ. και **Παράρτημα: Π.4.**

Καυστικής Μαγνησίας παρήχθησαν 4.287 τόννοι εν τη Ευβοία αποκλειστικώς, επωλήθησαν δε 6047 με απόδοσιν χρ. δρ. 933.982, εις μέσην τιμήν κατά τόννον φρ. χρ. 154,45.

Πεφρυγμένης Μαγνησίας παρήχθησαν 9.820 τόννοι, επωλήθησαν 11.062 αξίας δρ. χρ. 2.280.064 με μέσην τιμήν καταναλώσεως φρ. χρ. 206,11 κατά τόννον.

Η αξία του προϊόντος της Ευβοίας ανήλθε τότε εις 3.697.413 χρυσάς δραχμάς έναντι 4.179.015 της όλης Ελλάδος με μέσην τιμήν καταναλώσεως φρ. 43 κατά τόννον.

[...] αλλά και του λευκολίθου η πρόσοδος αφρύκτου μετά της καυστικής και της πεφρυγμένης Μαγνησίας απέδωκαν σύνολον αξίας δρ. χρυσάς 6.911.459.

Η Εύβοια τότε απασχολεί 4.837 εργάτας, εν ω η Ελλάς ολόκληρος απασχολεί μόλις 9.792, ήτοι ούτε διπλασίους τουλάχιστον των εργατών της Ευβοίας.

Αθήναι Κυριακή 8 Οκτωβρίου 1925.

Ι. Δ. ΦΩΚΙΤΗΣ »

2.5.3. Η ανανεωμένη σύμβαση του 1919

Στις 11 Απριλίου 1919 η «Αγγλογκρήκ» επανέρχεται με νέα πρόταση[515] προς τη Μονή Γαλατάκη και την εποπτεύουσα Αρχή (Ο.Δ.Ε.Π.), κάνοντας γνωστό ότι οι βελτιωμένοι όροι της να *«ισχύσουσιν ουχί από της λήξεως της ήδη υφισταμένης συμβάσεως αλλ' από της υπογραφής της νέας περί παρατάσεως τοιαύτης»*.

Η απάντηση[516] του Διοικητικού Συμβουλίου του Γενικού Εκκλησιαστικού Ταμείου ήταν άμεση αφού, στις 15 Μαΐου 1919, απορρίπτει όλες τις προηγούμενες προσφορές των άλλων ενδιαφερόμενων επιχειρηματιών και συγκατατίθεται, προς τον αρμόδιο Υπουργό των Εκκκκλησιαστικών, στην αποδοχή των 16 όρων της νέας προσφοράς της «Αγγλογκρήκ»: *«[...] απορρίπτει τας λοιπάς υποβληθείσας αιτήσεις δια την μίσθωσιν του εν λόγω ορυχείου και λόγω της αφερεγγυότητος των αιτουμένων και λόγω του εν γένει ασυμφόρου των προτάσεων αυτών σχετικώς προς τας υπό της Αγγλοελληνικής Εταιρείας υποβληθείσας τοιαύτας, ας δια λόγους αποχρώντας και λίαν δεδικαιολογημένους θεωρεί επασφαλεστέρας. Κωλυόμενον δ' εκ του νόμου όπως προβή εις την εκτέλεσιν της αποφάσεως αυτού ταύτης άνευ δημοπρασίας, παρακαλεί το Σον Υπουργείον επί των*

[515] ΑΙΜΓ *(Λυτά έγγραφα)*, Το Διοικητικόν Συμβούλιον του Γενικού Εκκλησιαστικού Ταμείου προς τον Υπουργόν επί των Εκκλησιαστικών. Αθήνα 15 Μαΐου 1919.
[516] Ό.π.

Εκκλησιαστικών, όπως ευαρεστούμενον ενεργήση και περιβληθή η παρούσα αυτού απόφασις δια κύρους νομοθετικού […]».

Η απόφαση κοινοποιήθηκε προς το Ηγουμενοσυμβούλιο της Μονής Γαλατάκη, με την εντολή να προβεί στη σύναψη της σύμβασης. Πριν, όμως, προχωρήσει αυτό στην υλοποίησή της, κινήθηκε εκβιαστικά κατά της εταιρείας, ζητώντας από αυτήν να συμμορφωθεί[517] στην υποχρέωση της τήρησης των διπλών βιβλίων ζύγισης, όπως άλλωστε είχε και υποχρέωση, και να της παραδώσει αναλυτικά τις ποσότητες που είχαν μεταφερθεί και ζυγιστεί στις δύο πλάστιγγες του εναέριου και υπέργειου σιδηροδρόμου για την περίοδο 1918-1919.

Στις 18 Δεκεμβρίου 1919 υπογράφεται μεταξύ του Ηγουμενοσυμβουλίου της Μονής Γαλατάκη, με επικεφαλής τον Ηγούμενο Γρηγόριο Τριανταφυλλόπουλο, και του Φίλιππου Δ. Άγερ, πληρεξούσιου της «Αγγλοελληνικής Εταιρείας», το συμβόλαιο υπ. αριθ. 14459, με το οποίο παρατάθηκε ουσιαστικά για ακόμα 15 χρόνια η ισχύς του αρχικού συμβολαίου υπ. αριθ. 963/23-9-1896, το οποίο είχε συναφθεί με την αρχική μισθώτρια εταιρεία «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ».

Αποφασίστηκε, λοιπόν, από το Υπουργείο Εθνικής οικονομίας η έγκριση της κατά παράταση μίσθωσης χωρίς δημοπρασία, η οποία θα άρχιζε από τη λήξη της προηγούμενης σύμβασης, στις 23 Σεπτεμβρίου 1921, και θα έληγε στις 23 Σεπτεμβρίου του 1936. Η εφαρμογή, όμως, των όρων του νέου συμβολαίου θέτονταν άμεσα σε ισχύ ανεξάρτητα από την εκπνοή των προηγούμενων καταληκτικών ημερομηνιών.

Η νέα σύμβαση[518] περιελάμβανε συνολικά 18 άρθρα, από τα οποία ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ακόλουθα (διατηρείται η αύξουσα σειρά των όρων, όπως καταγράφονται στη συμβολαιογραφική πράξη):

1. Η μισθώτρια εταιρεία υποχρεωνόταν να εξάγει κάθε χρόνο 25.000 τόνους λευκόλιθου, καταβάλοντας για τους πρώτους 14.000 τόνους 3 δραχμές και 46 λεπτά για κάθε τόνο και για τους υπόλοιπους 11.000 το ποσό των 2 δραχμών αντίστοιχα. Σε περίπτωση υπέρβασης της υποχρεωτικά εξορυγμένης ποσότητας ορίστηκε ως αντίτιμο η 1 δραχμή και 50 λεπτά για κάθε τόνο μεταλλεύματος.

4. Μετά το τέλος της μισθωτικής περιόδου όλες οι εγκαταστάσεις, τις οποίες είχε αναπτύξει η εταιρεία για τη μεταφορά του μεταλλεύματος σε μοναστηριακά εδάφη μέχρι και τον αρχικό σταθμό φόρτωσης του εναέριου σιδηρόδρομου στον Κάκαβο, περιέρχονταν στη Μονή χωρίς καμιά αποζημίωση. Συγκεκριμένα παραχωρούνταν: α) όλα

[517] Ό.π, Ιερά Μονή Γαλατάκη προς Αγγλογκρήκ. Λίμνη 3 Δεκεμβρίου 1919.
[518] ΑΙΜΓ *(Λυτά έγγραφα)*, Εφημερίς της Κυβερνήσεως. Αθήνα 24 Ιουνίου 1920.

τα φρεάτια, με τους μηχανισμούς ανέλκυσης του ορυκτού, β) οι σιδηροδρομικές γραμμές που εισχωρούσαν στις υπόγειες στοές, γ) τα βαγονέτα εξόρυξης που ήταν αναγκαία για την κάλυψη της μεταφοράς, του μέσου όρου, της παραγωγής των τελευταίων 5 ετών, δ) οι σιδηροδοκοί και τα υποστυλώματα των στοών, ε) οι οικίες των εργατών και των υπαλλήλων, αποθήκες, παραπήγματα, υπόστεγα κ.λ.π., στ) όλοι οι δρόμοι που χρησιμοποιήθηκαν, σε καλή κατάσταση, ζ) κάθε άλλη υποδομή που συνδεόταν με την εξόρυξη και τη μεταφορά του ορυκτού[519].

5. Επίσης, μεταβιβάζονταν στην κυριότητα της Μονής, μετά το πέρας της μίσθωσης, κατόπιν αποζημίωσης και σε καλή κατάσταση οι εξής εγκαταστάσεις: α) ο εναέριος σιδηρόδρομος έλξης και κίνησης με όλα τα βαγονέτα και τα ανταλλακτικά τους, β) η μεγάλη σιδηροδρομική γραμμή, πλάτους εξήντα εκατοστών και μήκους δεκατεσσάρων χιλιομέτρων, με όλες τις διακλαδώσεις της και όλες οι ατμομηχανές και τα βαγόνια που βρίσκονταν ή όχι σε λειτουργία.

Το ύψος της αποζημίωσης θα καθοριζόταν από μικτή επιτροπή εκπροσώπων της Μονής και της εταιρείας, τρεις μήνες πριν την εκπνοή της σύμβασης. Σε περίπτωση διαφωνίας προβλεπόταν η προσφυγή σε τελεσίδικη επιδιαιτησία από τον Υπουργό των Εκκλησιαστικών και της Δημόσιας Εκπαίδευσης.

14. Ο φόρος της καθαράς προσόδου για το μίσθωμα βάρυνε τη μισθώτρια εταιρεία, όπως και όλοι οι δημόσιοι και δημοτικοί φόροι, τα έξοδα μεταφοράς και ζύγισης και κάθε άλλη δαπάνη βεβαίωσης και αξιολόγησης του εξορυγμένου μεταλλεύματος.

18. Διατηρούνταν σε ισχύ όλοι οι όροι της αρχικής σύμβασης υπ. αριθ. 963 (23 Σεπτεμβρίου 1896) και υπ. αριθ. 420 (24 Σεπτεμβρίου 1899), εφόσον δεν έρχονταν σε αντίθεση με τους όρους της νέας μίσθωσης. Το Ηγουμενοσυμβούλιο ρητά απεμπολούσε το δικαίωμά του, σύμφωνα με το άρθρο 29 του νόμου ΓΥΖΔ΄, να επιδιώξει τη μίσθωση των ορυχείων του κατόπιν δημοπρασίας και παραιτούνταν από κάθε μετέπειτα ακυρωτική αγωγή ή ένσταση

Το συνολικό μίσθωμα της 15ετούς παράτασης προσδιορίστηκε στο ποσόν του 1.056.600 δραχμών, ενώ η συγκεκριμένη σύμβαση, μετά από τη νομοθετική της κύρωση, τέθηκε σε ισχύ με Βασιλικό Διάταγμα (Νόμος ΓΦΚΔ΄του 1910, άρθρο 25)[520].

[519] Ό.π.
[520] Ό.π.

Όμως, προκειμένου να εγκριθεί με Βασιλικό Διάταγμα[521] η τελευταία σύμβαση, απαιτήθηκε να εγκριθούν με παρόμοιο τρόπο και όλες οι προγενέστερες, για τις οποίες, μάλιστα, υπήρχε συγκεκριμένη εκκρεμότητα[522] από το 1910 για τους εξής λόγους*: «α) μέχρι του νόμου ΓΦΚΔ΄ του 1910 δεν απητείτο η έγκρισις των μισθώσεων ορυχείων δυνάμει αδειών εξορύξεως, εκδοθεισών συμφώνως προς το άρθρο 35 του νόμου* Χ *του 1861, ως εξεμεταλλεύετο και το περί ου πρόκειται ορυχείον της η Μονή Γαλατάκη, και β) διότι υπήρχεν αμφισβήτησις περί του κύρους της περί ης πρόκειται αδείας εξορύξεως επ' ονόματι της Μονής Γαλατάκη, λόγω διακοπής επί εξάμηνον της εκμεταλλεύσεως του ορυχείου, και μέχρις ου λυθή παρά του Αρείου Πάγου οριστικώς το ζήτημα αν αρμόδιον ν' αποφανθή περί του κύρους ή μη της αδείας εξορύξεως ήτο η Διοίκησις ή τα Δικαστήρια, εκωλύετο η Διοίκησις να προβή εις την αναγνώρισιν της μισθώσεως. Όντως δια της υπ. αριθ. 12 του 1915 αποφάσεώς του ο Άρειος Πάγος απεφήνατο ότι η κρίσις περί του κύρους της αδείας υπάγεται εις αρμοδιότητα της Διοικήσεως. Κατά συνέπειαν της αποφάσεως ταύτης ο Υπουργός της Εθνικής Οικονομίας δια της υπ. αριθ. 58834 της 21 Σεπτεμβρίου 1916 αποφάσεώς του επεκύρωσε την επ' ονόματι της Μονής Γαλατάκη άδειαν εξορύξεως».*

Η υποβολή αιτήματος για την έγκριση της σύμβασης έγινε από τους Υπουργούς Οικονομικών, Μ. Νεγρεπόντη, και Εθνικής Οικονομίας, Κ. Σπυρίδη, προς την Α. Μεγαλειότητα Βασιλιά Αλέξανδρο, στις 27 Αυγούστου 1920, και η έκδοση του Βασιλικού Διατάγματος[523] ακολούθησε στις 24 Σεπτεμβρίου της ίδιας χρονιάς.

2.5.4. Η «Αγγλογκρήκ» στη διάρκεια του Μεσοπολέμου (1920-1941)

Πάντως, η παραγωγικότητα της «Αγγλογκρήκ», μετά την εξορυκτική φρενίτιδα του 1917, θα παρουσιάσει ύφεση και μακράν της προηγούμενης περιόδου θα περιοριστεί μέχρι το 1921 σε ετήσια παραγωγή[524] περίπου 25.000 τόνων, η οποία, άλλωστε, ήταν και υποχρεωτικά εξορύξιμη σύμφωνα και με τους όρους του αρχικού συμβολαίου.

---

[521] ΑΙΜΓ *(Λυτά έγγραφα),* Εφημερίς της Κυβερνήσεως. Αθήνα 27 Αυγούστου 1920: *«Κατά το άρθρον 25 του νόμου ΓΦΚΔ΄του 1910 απαιτείται η έγκρισις των εν ζωή μεταβιβάσεων και των εκμισθώσεων μεταλλείων δια Β. διατάγματος, εκδιδομένου εντός τριών μηνών από της υποβολής της προ τούτο αιτήσεως. Δια της τελευταίας δε παραγράφου του άρθρου 25 του νόμου ΓΦΚΔ΄ υπήχθησαν εις την δια Β. Διατάγματος έγκρισιν και αι προ τούτου συνομολογηθείσαι μεταβιβάσεις και μισθώσεις μεταλλείων απαλλαγείσαι της καταβολής τέλους, εφόσον συνωμολογήθησαν δια δημοσίου εγγράφου. Όθεν εις την τοιαύτην έγκρισιν υπήχθη και η εκμίσθωσις ορυχείων, αφού ταύτα δυνάμει του άρθρου 31 του νόμου ΓΦΚΔ΄ εν συνδυασμώ προς το άρθρον 1 του αυτού νόμου εχαρακτηρίσθησαν ως μεταλλεία».*

[522] Ό.π.

[523] Ό.π., 24 Σεπτεμβρίου 1920.

[524] Για την παραγωγή λευκόλιθου της Αγγλογκρήκ την περίοδο από 1-10-1916 μέχρι 31-12-1921, βλ. ΑΙΜΓ *(Λυτά έγγραφα)* στα Πρωτόκολλα Ζύγισης των αντίστοιχων ετών.

Ωστόσο, η πληθυσμιακή πύκνωση στην περιοχή εξακολουθούσε να είναι έντονη, αφού, σύμφωνα με την απογραφή του 1920, οι εργάτες των μεταλλείων συνέχιζαν να παραμένουν στην περιοχή και να καταγράφονται ως κάτοικοι όχι μόνο των σπουδαιότερων πολισμάτων της περιοχής, αλλά και των οικισμών που βρίσκονταν στις παρυφές των εξορυκτικών χώρων. Οι τελευταίοι ενδυναμώνονται πληθυσμιακά ιδιαίτερα στην περιοχή του παλαιότερου Δήμου Αιγαίων, αφού η Λίμνη, λόγω της οικιστικής της στενότητας, δεν μπορούσε να ικανοποιήσει τις ανάγκες για στέγαση των νεοφερμένων εργατών. Προξενεί, επίσης, εντύπωση ότι στην απογραφή αυτή καταγράφονται, ως οικισμοί με αρκετούς δεκάδες κατοίκους, χώροι που ταυτίζονται με τις γνωστές θέσεις εξόρυξης όπως: Κατούνια (41 άτομα), Βαθειά Κανάλια (27), Χορτοκόπι (38), Κάκαβος (182), Γερόρεμ(μ)α (20)[525].

Στις 28 Ιουλίου 1922, η Μονή και η «Αγγλογκρήκ» συναινούν στο διορισμό[526] του υπαλλήλου Δημητρίου Β. Παπαγεωργίου ως υπεύθυνου για τη ζύγιση και την καταμέτρηση των ποσοτήτων λευκόλιθου, οι οποίες κατέφθαναν στα Κατούνια μέσω της σιδηροδρομικής γραμμής από τις περιοχές Πευκέλι και Αρχάγγελος. Στις αρμοδιότητές του ήταν η ζύγιση των μεταφερθέντων ποσοτήτων στην πλάστιγγα, που βρισκόταν στην αφετηρία του εναέριου, και η καταγραφή τους σε καθημερινή βάση στα σχετικά βιβλία ζυγολογίων. Η αμοιβή του ορίστηκε στις 120 δραχμές το μήνα και το ποσό θα καταβαλλόταν από την «Αγγλοελληνική Εταιρεία».

Τη συγκεκριμένη ημερολογιακή χρονιά (1922)[527], σύμφωνα με τα επίσημα ζυγολόγια, η εξορυγμένη ποσότητα λευκόλιθου ανήλθε στους 16.263 τόνους, ενώ για τα επόμενα χρόνια οι πληροφορίες σχετικές με την εξορυκτική δραστηριότητα της εταιρείας είναι εξαιρετικά περιορισμένες. Έτσι, μόνο για το 1926[528] γνωρίζουμε ότι εξήχθησαν περίπου 12.500 τόνοι λευκόλιθου. Παρόλη την αποσπασματικότητα[529] των στοιχείων, σε όλη τη διάρκεια του Μεσοπολέμου, η Αγγλογκρήκ συνέχισε την δραστηριότητά της

[525] Βλ. *Στοιχεία συστάσεως και εξελίξεως των Δήμων και Κοινοτήτων (Από της εφαρμογής του Νόμου ΔΝΖ΄ και εφεξής)*- Τ.11 Νομός Εύβοιας, Έκδοσις της Κεντρικής Ενώσεως Δήμων και Κοινοτήτων της Ελλάδος, Αθήνα 1961. **Παράρτημα: Π.6.**

[526] ΑΙΜΓ *(Λυτά έγγραφα)*, Ιερά Μονή Γαλατάκη προς Δημήτριον Β. Παπαγεωργίου. 28 Ιουλίου 1922.

[527] Ό.π., Λογαριασμός εξορυχθέντος και παραληφθέντος λευκολίθου από 1-1-1922 έως 31-12-1922

[528] Ό.π., Απόδειξις παραλαβής δρχ. 35.220. Ι. Μονή Γαλατάκη 25 Φεβρουαρίου 1925.

[529] Για την περίοδο από το 1917 μέχρι και την έναρξη του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου τα περιορισμένα στοιχεία και οι ελλιπείς πληροφορίες δεν μας επιτρέπουν την αναλυτική καταγραφή των εξορυκτικών δρώμενων της «Αγγλογκρήκ». Μπορεί, όμως, ως αντιστάθισμα να αξιοποιηθούν πληροφορίες ενσωματωμένες στην αυτοβιογραφία ενός εργαζόμενου στο εργοτάξιο της εταιρείας. Πρόκειται για τον Σκαρλή Βαγγέλη, ο οποίος ως μόνιμος κάτοικος Κατουνίων έζησε εκεί στο επίμαχο διάστημα και κατέγραψε αργότερα τις εμπειρίες από τη ζωή του στα καταλύματα της εταιρείας στο βιβλίο του: Σκαρλής, Βαγγέλης (ψευδ. Πρίαμος), *Αναφορά στο Μέλλον*, εκδόσεις Αριάδνη, Αθήνα 1989. Απανθισμένες περικοπές από το έργο αυτό, το οποίο έχει εκδοθεί σε περιορισμένο αριθμό αντιτύπων σχετικών με το θέμα της εργασίας μου, παρατίθενται στο **Παράρτημα: Π.8.**

ακολουθώντας πιο ήπιους εξορυκτικούς ρυθμούς. Εξάλλου, η ίδια διατηρούσε δικαιώματα εξόρυξης και σε άλλες περιοχές της Εύβοιας (Αφράτι και Πήλι) και της υπόλοιπης Ελλάδας (Γερακινή Χαλκιδικής), από όπου πιθανόν ικανοποιούσε περιστασιακά και με άλλες ποσότητες τη διεθνή ζήτηση.

Στην περιοχή, βέβαια, είχαν αρχίσει παλιοί γνώριμοι να επαναδραστηριοποιούνται σημαντικά και μέσα από την ανάπτυξη υποδομών, να αμφισβητούν την μέχρι τότε μονοπωλιακή κυριαρχία της «Αγγλογκρήκ» στα πυρίμαχα υλικά. Οι νέες εξελίξεις σηματοδοτούν την προοδευτική μετατόπιση των εξορυκτικών εργασιών προς την περιοχή του Μαντουδίου (30 χιλ. από τη Λίμνη), όπου από τις αρχές του 20ού αι. Παπαστρατής και Ι. Λαμπρινίδης είχαν αρχίσει να δραστηριοποιούνται ανάλογα. Η δημιουργία στο Κυμάσι (επίνειο του Μαντουδίου) ενός ασφαλούς λιμανιού φόρτωσης και η κατασκευή δρόμου[530] 17 χιλιομέτρων, ο οποίος ένωνε την εξορυκτική περιοχή του Κάκαβου με το εθνικό οδικό δίκτυο, δημιουργούσε ένα νέο τοπίο ανταγωνισμού, στο οποίο η «Αγγλογκρήκ» φαίνεται να μην μπορούσε να επανατοποθετηθεί. Η αίγλη του παρελθόντος για την εταιρεία είχε παρέλθει ανεπιστρεπτί. Άλλωστε, οι εξορυκτικές επιδόσεις[531] των ετών 1931 μέχρι 1936 το συμμαρτυρούν:

Πίνακας 3. Εξορυγμένες ποσοτήτες λευκόλιθου από 1-1-1931 μέχρι 12-9-1936

	ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ	ΤΟΝΟΙ	ΚΙΛΑ
1.	Από Ιανουάριο μέχρι τέλος Δεκεμβρίου 1931	7.758	705
2.	Από Ιανουάριο μέχρι τέλος Δεκεμβρίου 1932	5.532	558
3.	Από Ιανουάριο μέχρι τέλος Δεκεμβρίου 1933	14.279	663
4.	Από Ιανουάριο μέχρι τέλος Δεκεμβρίου 1934	19.238	775
5.	Από Ιανουάριο μέχρι τέλος Δεκεμβρίου 1935	19.932	581
6.	Από Ιανουάριο μέχρι 12 Σεπτεμβρίου 1936	13.300	976
	ΣΥΝΟΛΟ	80.043	258

[530] Ο Δημήτριος Π. Παπαστρατής, διαθέτοντας μεταλλευτικά δικαιώματα στη θέση Άγιος Νικόλαος, θέλησε να επεκτείνει τις εξορυκτικές του δραστηριότητες και στη θέση Άγιος Γεώργιος, περιοχές μοναστηριακές κοντά στο χωριό Τρούπι. Μέσω του συνεργάτη του μηχανικού Απόστολου Γκιρτζή ζήτησε, στις 3 Αυγούστου 1933, από τη Μονή την παραχώρηση διευκολύνσεων για διάνοιξη δρόμου, προκειμένου να μεταφέρει το εξορυγμένο μετάλλευμα στην παραλία του Κυμασίου. Ο δρόμος των 17 χιλιομέτρων, με προϋπολογισμό κατασκευής 200.000 δρχ., θα εξυπηρετούσε τη συγκοινωνία και των οικισμών Τρούπι, Δράζι, Καλύβια, Σπαθάρι και Μετόχι, καθώς θα τα συνέδεε με τη «*Δημόσια Οδό*», η οποία περνούσε από τη Σκυλόγιαννη (σημ. Κήρινθο). Το αίτημά του έγινε δεκτό, αφού, άλλωστε, νομιμοποιούνταν και από το άρθρο 32 του νόμου ΓΦΚΔ΄ του 1910. Βλ. ό.π., Αίτησις Α. Γκιρτζή προς Αρχιεπισκοπήν Χαλκίδος. Αθήνα 25-7-1933.

[531] Ό.π., Πίνακας εξορυχθείσας ποσότητας λευκολίθου από 1-1-1931 μέχρι 12-9-1936. Το 1936 η Ελλάδα έρχεται, κατά σειρά 4η, στην παγκόσμια παραγωγή λευκόλιθου. Πρώτη χώρα ήταν η Ε.Σ.Σ.Δ., δεύτερη η Αυστρία, Τρίτη οι Η.Π.Α., τέταρτη η Ελλάδα, πέμπτη η Γιουγκοσλαβία, έκτη ο Καναδάς, έβδομη η Ινδία, βλ. Μπάτσης, ό.π., σελ. 538.

Η προηγούμενη, όμως, μισθωτική περίοδος έβαινε προς το τέλος της και δικαιολογημένες ανησυχίες άρχισαν να εκδηλώνονται σχετικά με τη διάδοχη κατάσταση. Ο Ο.Δ.Ε.Π. ανέλαβε αυτή τη φορά να κινήσει τη διαδικασία της πλειοδοτικής δημοπρασίας (υπ. αριθ. 6089/1936), η οποία εποπτευόταν πλέον από τη διαχειρίστρια της εκκλησιαστικής και μοναστηριακής περιουσίας Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας.

Τελικά, η «Αγγλογκρήκ» πλειοδότησε και στις 4-12-1936 υπογράφθηκε το νέο συμβόλαιο μίσθωσης[532], υπ. αριθ. 3753, για 25 χρόνια, η ισχύς του οποίου θα άρχιζε από τη λήξη της προηγούμενης μισθωτικής περιόδου, δηλαδή στις 23-9-1936. Πιθανολογούμε, λόγω έλλειψης στοιχείων, ότι οι όροι παρέμειναν αμετάβλητοι και μετά από την εγκριτική απόφαση, υπ. αριθ. 22765/1937, του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας Α. Χατζηκυριάκου, η εταιρεία συνέχισε τη λειτουργία της μέχρι τις παραμονές του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου.

Αυτό αποδεικνύεται από την ύπαρξη παραστατικών μισθοδοσίας, η οποία μάλιστα υπέστη λήστευση[533] στις αρχές του 1940, αλλά και από δύο ονομαστικές καταστάσεις του

---

[532] Ό.π., Ο Υπουργός Εθνικής Οικονομίας. Αθήνα 5 Απριλίου 1937.

[533] Το περιστατικό το πληροφορούμαστε από έντυπη επικήρυξη της «Αγγλοελληνικής Εταιρείας», η οποία ανακοίνωνε: «*ότι θα δώση αμοιβήν είκοσι πέντε χιλιάδων δρχ. (25.000) σε εκείνον που θα δώση θετικάς πληροφορίας δια ν' ανακαλυφθώσι τα αρπαγέντα χρήματα από τον λογιστήν της εταιρίας Ε. Παπαγεωργίου τη 14 Φεβρουαρίου 1940*», βλ. ΤΑΛ, *Ιδιωτική Συλλογή Παπαγεωργίου Π. Ευάγγελου*. Η ληστεία, μάλιστα, έγινε και με έντονη κινηματογραφικότητα, αφού η μισθοδοσία, που μεταφερόταν με το τρενάκι της εταιρείας στον Κάκαβο συνοδεία του λογιστή και ενός χωροφύλακα, δέχτηκε επίθεση από ένοπλους, οι οποίοι ακινητοποίησαν την ατμάμαξα προκαλώντας ανατίναξη στα πρανή της σιδηροδρομικής γραμμής. Αρχικά, κάποιες υπόνοιες περιέπεσαν στο λογιστή της εταιρείας, αλλά τελικά η υπόθεση εξιχνιάστηκε, καθώς αποδείχτηκε ότι οι δράστες ήταν κάποια άτομα από την περιοχή, τα οποία, μετά από πληροφορίες αγνώστου, συνελήφθησαν μαζί και με ένα μέρος των κλοπιμαίων (προφορική μαρτυρία του Ανδρέα Ε. Παπαγεωργίου).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το βιογραφικό του Ευάγγελου Π. Παπαγεωργίου, όπως αυτό καταγράφεται στον ατομικό του φάκελο από το μητρώο εργαζόμενων που διατηρούσε η εταιρεία. Ο συγκεκριμένος εργαζόμενος διετέλεσε διακεκριμένο στέλεχος της «Αγγλοελληνικής Εταιρείας» για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, ενώ κατά καιρούς μετακινήθηκε σε όλα τα εργοτάξια, τα οποία διατηρούσε η ίδια ανά την Ελλάδα:

- *Από 1-11-1917 έως 1921 βοηθός λογιστηρίου της Αγγλογκρήκ στο τμήμα Κατουνίων και Πηλίου Ευβοίας.*
- *Από 28-12-1923 έως 20-3-1924 διετέλεσε βοηθός λογιστηρίου παρά της Εταιρίας Χαρτοποιΐας «Ροβιαίς».*
- *Από 22-3-1924 έως 25-5-1925 βοηθός λογιστηρίου παρά της Εταιρίας Γεν. Εμπορίου Ηλ. Παναγιώταρου και Σία [Τρίπολη].*
- *28-5-1925: Προσληφθείς ως αποθηκάριος Κατουνίων μέχρι τις 28-2-1928, οπότε αποχώρησε οικιοθελώς.*
- *1-9-1932: Προσληφθείς ως λογιστής του τμήματος Κακάβου μετατεθείς μετά παρέλευσις ενός μηνός εις το τμήμα Κατουνίων ως Αρχιαποθηκάριος των εν Ευβοία τμημάτων της εταιρίας μέχρι Φεβρουαρίου 1933. Μετετέθη εκ νέου εις Κάκαβον την 15η Φεβρουαρίου 1933.*
- *23-12-1933: Μετετέθη εις το τμήμα Γερακινής αναλαβών την 1η /1/1934 ως Γενικός Αποθηκάριος όλων των τμημάτων της εταιρίας.*
- *1-6-1934: Μετετέθη εις Αφράτι Χαλκίδος ως λογιστής του τμήματος και αποθηκάριος μέχρι τέλους Νοεμβρίου 1934. Τον Δεκέμβριο 1934 μετετέθη εις Πήλι Ευβοίας ως λογιστής και αποθηκάριος μέχρι του Φεβρουαρίου 1935, οπότε επανήλθε εις Αφράτι παραμένων μέχρι της 31-7-1939.*
- *1-10-1939: Μετετέθη εις Κατούνια Λίμνης ως βοηθός λογιστηρίου.*

εργατικού δυναμικού που απασχολούσε η εταιρεία το Δεκέμβριο του 1940, οι οποίες καταγράφουν συνολική δύναμη 221 ατόμων[534].

Οι κατάλογοι επιμερίζονται στην καταγραφή των εργατών που απασχολούνταν στον Κάκαβο, δηλαδή στον κύριο εξορυκτικό χώρο της εταιρείας και στα Κατούνια, όπου συγκεντρωνόταν η μεταποιητική της υποδομή. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατανομή των εργαζόμενων ανά είδος εργασίας:

Πίνακας 4. Κατηγορίες εργαζόμενων στον Κάκαβο και στα Κατούνια (1940)

ΚΑΚΑΒΟΣ

ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		
Επικεφαλής	11	7,8%
Φορατρέ[535]	30	21,3%
Μπαζαδώρος	80	56,7%
Επικεφ. Διαλογής	1	0,7%
Σιδηρουργός	6	4,3%
Ξυλουργός	3	2,1%
Μηχανοδηγός	2	1,4%
Μπαρούζης[536]	3	2,1%
Συντηρητής γραμμής	1	0,7%
Ξυλοδέτης	2	1,4%
Επικεφαλής εναερίου	1	0,7%
ΑΝΕΞΑΚΡΙΒΩΤΟ	1	0,7%
Σύνολο:	*141*	100,0%

ΚΑΤΟΥΝΙΑ

	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		
1	Μηχανοδηγός	3	4,3%
2	Θερμαστής	2	2,9%
3	Τορναδόρος	1	1,4%
4	Εφαρμοστής	2	2,9%
5	Σιδηρουργός	1	1,4%
6	Βοηθός σιδηρουργού	2	2,9%
7	Βοηθός εφαρμοστή	1	1,4%
8	Ηλεκτρολόγος	1	1,4%
9	Ξυλουργός	1	1,4%
10	Εργάτης καμινεύσεως	27	38,6%
11	Εργάτης ανεμιστήρων	3	4,3%
12	Κτίστης	2	2,9%
13	Εργάτης	20	28,6%
14	Φύλαξ	1	1,4%
15	Ναυπηγός	1	1,4%
16	Επικ. εναερίου	1	1,4%
17	Επικ. διαλογής	1	1,4%
	Σύνολο:	*70*	100,0%

Σε κάποια, όμως, ονόματα η επισήμανση της ένδειξης *«εξακολουθεί εργαζόμενος»* μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι συγκεκριμένες καταστάσεις καταγράφουν το εργατικό δυναμικό, το οποίο απασχολούσε η εταιρεία, όχι στην αναφερόμενη σε αυτές χρονολογία, αλλά μερικά χρόνια πριν, ίσως από την υπογραφή του νέου συμβολαίου του 1936. Οι 20 ενεργοί ακόμη εργαζόμενοι, το Δεκέμβριο του 1940, επιλέχτηκαν με την προοπτική,

[534] ΤΑΛ, *Κατούνια 1940*, Εργαζόμενοι στον Κάκαβο και στα Κατούνια. Δεκέμβριος 1940. **Παράρτημα: Π.5.**
[535] Φορατρέ (πιστολαδόρος): ο εργάτης ειδικευμένος στη διάνοιξη εσοχών (οπών) για την τοποθέτηση των φουρνέλων (εκρηκτικών).
[536] Μπαρούζης: μεταλλωρύχος ειδικευμένος στην προετοιμασία και τοποθέτηση των εκρηκτικών.

πιθανόν, της «Αγγλογκρήκ» να διατηρήσει σε λειτουργία όλες τις γραμμές παραγωγής της σε μια λανθάνουσα κατάσταση, προκειμένου να αξιολογήσει την έκβαση των εξελίξεων, οι οποίες συντελούνταν διεθνώς και απειλούσαν τα μελλοντικά σχέδιά της. Φρόντισε, λοιπόν, να διατηρήσει στη θέση τους εργαζόμενους με νεραυλγικές ειδικότητες:

Πίνακας 5. Κατηγορίες εργαζόμενων στον Κάκαβο και στα Κατούνια (1940)

ΚΑΚΑΒΟΣ **ΚΑΤΟΥΝΙΑ**

ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	σύνολο εγγεγραμμένων εργαζομένων	εξακολουθεί εργαζόμενος		**ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ**	σύνολο εγγεγραμμένων εργαζομένων	εργάζεται νυν	
Επικεφαλής	11	3	27,3%	Μηχανοδηγός	3	1	33,3%
Φορατρέ	30			Θερμαστής	2	1	50,0%
Μπαζαδώρος[537]	80	3	3,8%	Τορναδόρος	1		
Επικεφ. Διαλογής	1	1	100,0%	Εφαρμοστής	2		
Σιδηρουργός	6			Σιδηρουργός	1	1	100,0%
Ξυλουργός	3			Βοηθός σιδηρουργού	2		
Μηχανοδηγός	2	2	100,0%	Βοηθός εφαρμοστή	1		
Μπαρούζης	3	2	66,7%	Ηλεκτρολόγος	1	1	100,0%
Συντηρητής γραμμής	1			Ξυλουργός	1	1	100,0%
Ξυλοδέτης	2	1	50,0%	Εργάτης καμινεύσεως	27		
Επικεφαλής εναερίου	1	1	100,0%	Εργάτης ανεμιστήρων	3		
ΑΝΕΞΑΚΡΙΒΩΤΟ	1			Κτίστης	2		
Σύνολο:	141	13	9,2%	Εργάτης	20	1	5,0%
				Φύλαξ	1	1	100,0%
				Ναυπηγός	1		
				Επικεφαλής εναερίου	1		
				Επικεφαλής διαλογής	1		
				Σύνολο:	70	7	10,0%

[537] Μπαζαδώρος: ο μεταλλωρύχος επιφορτισμένος με τη μεταφορά του μεταλλεύματος από το βάθος των στοών στην έξοδό τους.

Στις αρχές του 1941 η «Αγγλοελληνική Εταιρεία», η οποία παραδοσιακά ενδιαφερόταν για αδιάθετες ή πλεονασματικές ποσότητες άφρυκτου λευκόλιθου, πληροφορούσε[538] τον Πρόεδρο της Κοινότητας Λίμνης ότι εξέλιπε το ενδιαφέρον της, γιατί η εταιρεία τους δεν είχε επιτύχει την ανανέωση της σύμβασης με το Βρετανικό Υπουργείο Προμηθειών και η ποιότητα της εκποιούμενης παρακαταθήκης δεν ανταποκρινόταν στις δικές της απαιτήσεις.

Η «Αγγλοελληνική Εταιρεία» ή «Αγγλογκρήκ με την τόσο μεγάλη εξορυκτική δραστηριότητα και το διευρυμένο κύκλο εργασιών της σταμάτησε να λειτουργεί στις 2 Φεβρουαρίου 1941, όπως τουλάχιστο καταδεικνύει η τελευταία σφραγίδα της εταιρείας που βρίσκεται στο Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Λίμνης, και από τότε δεν επαναλειτούργησε[539].

2.5.5. Η «Αγγλογκρήκ» στα χρόνια της Γερμανικής Κατοχής (1941-1944)

Στα χρόνια της Γερμανικής Κατοχής (Απρίλιος 1941 - Οκτώβριος 1944) η εταιρεία ανέστειλε τη λειτουργία της και τέθηκε *«υπό γερμανική μεσεγγύησιν[540]»*, έχοντας ως Γενικό Διευθυντή τον Ι. Θ. Δημαρά και Διευθύνοντα Μηχανικό τον Δημήτριο Π. Νικολινάκο. Η Ανώτερη Στρατιωτική Διοίκηση της περιοχής, υπό τον Διοικητή κ. Φράϋ, ζήτησε, στις 4 Νοεμβρίου 1941, τη συγκέντρωση όλων των εκρηκτικών τα οποία διατηρούσε η εταιρεία σε αποθήκη κάποιου Ευάγγελου Ευαγγελινού. Η ευθύνη της φύλαξής της ανατέθηκε στην Κοινότητα, αφού μόνο ο Πρόεδρός της, Δημήτριος Τσιφόρος, διατηρούσε κλειδί και στις προθέσεις των Γερμανών ήταν η μεταφορά τους στην Αθήνα.

Η απόφαση, όμως, αυτή ματαιώθηκε, καθώς, στις 19 Νοεμβρίου 1941, παραλαμβάνονται[541] και αποθηκεύονται στον ίδιο χώρο μεγαλύτερες ποσότητες εκρηκτικών από τον Ιταλό υπολοχαγό Έντσο Κουαράτι. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι η εταιρεία κατά διαστήματα παραλαμβάνει ποσότητες εκρηκτικών, η χρήση των οποίων δεν έχει εξακριβωθεί. Η ίδια, πάντως, φαίνεται ότι συνέβαλε στην αποκάλυψη

---

[538] ΤΑΛ, *Μεταλλεία-Ορυχεία: Υποφ. 1940-1950*. Αγγλοελληνική Εταιρεία προς Πρόεδρον Κοινότητος Λίμνης. Κατούνια 6 Ιανουαρίου 1941. Το τελευταίο πλοίο που φόρτωσε λευκόλιθο στα Κατούνια, πριν το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ήταν το Ιταλικό «Ρήνο Φουλ» προερχόμενο από το λιμάνι Κωνστάντζα της Ρουμανίας, βλ. Καλλίτσης, Ν., *Από τον θρίαμβο στον όλεθρο μίας γενιάς*, Λίμνη 2002, σελ.196.

[539] Βλ. Φαφούτης, ό.π., σελ. 164.

[540] ΤΑΛ, *Αγγλογκρήκ-Κατούνια 1942-Γερμανικά και Ιταλικά έγγραφα*. Αγγλοελληνική Εταιρία Λευκολίθου προς Πρόεδρον Κοινότητος Λίμνης. Αθήνα 4 Νοεμβρίου 1941.

[541] Ό.π., Δήλωσις Προέδρου Κοινότητος Λίμνης. Λίμνη 19 Νοεμβρίου 1941.

μιας διάρρηξης[542], η οποία έλαβε χώρα στο χώρο φύλαξης των εκρηκτικών. Συγκεκριμένα, διαπιστώθηκε, στις 18 Ιουλίου 1942, η απώλεια 9.000 καψυλίων αξίας πάνω από 500.000 δραχμές και 2 κιβωτίων μαύρης πυρίτιδας. Ταυτόχρονα, η «Αγγλογκρήκ» απαιτούσε από την Κοινότητα την επιστροφή 200 σάκκων *«τριρρίγων Καλκούτας»*, τους οποίους είχε παραχωρήσει για την κάλυψη των επισιτιστικών αναγκών των κατοίκων της.

Πάντως, οι Γερμανοί και οι Ιταλοί κατά τη διάρκεια της Κατοχής προέβησαν σε αφαίρεση των εγκαταστάσεων και δεν έκαναν καμιά εκμετάλλευση του μεταλλείου, λόγω της ελαττωματικής ποιότητας του μεταλλεύματος, το οποίο περιείχε μεγάλη ποσότητα ασβεστίου. Οι αρχικές τους προθέσεις, πιθανόν, ήταν διαφορετικές, αφού είχαν προστρέξει να σημάνουν με ένα τεράστιο V (Vorsicht) από πέτρες λευκόλιθου το χώρο των εγκαταστάσεων την εταιρείας, αποτρέποντας έτσι πιθανό βομβαρδισμό τους[543].

Η λήξη του πολέμου βρίσκει τα κοινοτικά μεταλλεία εντελώς παραμελημένα.

2.5.6 Η οριστική παύση των εργασιών της «Αγγλογκρήκ» (1945-1959)

Μεταπολεμικά πολλοί από τους παλιούς εργαζόμενους συνέχιζαν να κατοικούν στην κοιλάδα των Κατουνίων προσμένοντας σε μια πιθανή επαναλειτουργία των μεταλλείων. Προοδευτικά, καθώς συνειδητοποιούνταν ότι αυτή ήταν αμφίβολη, θεωρήθηκε επιβεβλημένη η κινητοποίηση των τοπικών αρχόντων, προκειμένου να υπάρξει άνωθεν πολιτική παρέμβαση. Στις 10 Ιανουαρίου 1949, ο Πρόεδρος της Κοινότητας Λίμνης απευθυνόμενος[544] προς τον Υπουργό Εργασίας, Ε. Γόνη, ζητούσε την παρέμβασή του για να αντιμετωπιστεί η εκρηκτική κατάσταση που δημιουργούσε η ανεργία των 2.000 μεταλλωρύχων, οι οποίοι προπολεμικά απασχολούνταν στην περιοχή.

Οι κρούσεις προς τα υψηλά κλιμάλια της πολιτικής ηγεσίας της χώρας μας συνεχίστηκαν και τα επόμενα χρόνια με αποκορύφωμα την επιστολή[545] του Δημάρχου Λίμνης, Κωνσταντίνου Βαρελά, προς τον Στρατάρχη Παπάγο, στις 24 Ιουνίου 1954.

---

[542] Ό.π., Αγγλοελληνική Εταιρία Λευκολίθου προς Επιτροπήν Επισιτισμού Κοινότητος Λίμνης. Αθήνα 18 Ιουλίου 1942.
[543] Δασαρχείο Λίμνης, *Φάκελος Κατούνια*. Έκθεσις ενόρκου εξετάσεως μάρτυρος. Λίμνη 27 Ιουλίου 1973.
[544] ΤΑΛ, *Μεταλλεία-Ορυχεία: Υποφ. 1940-1950*., Κατούνια 1949 (Ανεργία). Δήμαρχος Λίμνης προς το Υπουργείον Εργασίας. Λίμνη 10 Ιανουαρίου 1949.
[545] ΤΑΛ, *Τοπική Αυτοδιοίκηση-Μεταλλεία-Ορυχεία 1952-1966*. Επιστολή Δημάρχου Λίμνης Κωνσταντίνου Βαρελά προς Στρατάρχην Παπάγον. Λίμνη 24 Ιουνίου 1954.

Επιτέλους, ύστερα από πιέσεις η «Αγγλοελληνική Εταιρεία» ενημέρωνε[546] ότι είχε διακόψει οριστικά τις εργασίες της μετά την κήρυξη του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου και την ακόλουθη «κομμουνιστική ανταρσία». Στους «κομμουνιστές», άλλωστε, αποδιδόταν και ο εμπρησμός του μεγάλου πευκόφυτου δάσους, μέσα στα όρια του οποίου αναπτυσσόταν το συγκεκριμένο μεταλλείο, με αποτέλεσμα την καταστροφή από πυρκαγιά της αφετηρίας του εναέριου σιδηρόδρομου, ο οποίος ήταν απαραίτητος για τη μεταφορά του μεταλλεύματος. Από την ίδια αιτία είχε καταστραφεί και το κεντρικό πηγάδι, μαζί με όλες τις μηχανικές εγκαταστάσεις ανόδου και καθόδου καθώς και τα κτίσματα για τη στέγαση του προσωπικού, τα εργαστήρια, τα εργοτάξια και γενικά όλη η υποδομή του ορυχείου.

Η αποκατάσταση των ζημιών απαιτούσε[547], σύμφωνα με τη γνώμη του μηχανικού Ορέστη Αργυρόπουλου[548], ποσό περίπου τεσσάρων δισεκατομμυρίων δραχμών παλιάς έκδοσης. Η δαπάνη, φυσικά, κρινόταν προβληματική με δεδομένο ότι η σύμβαση έληγε το 1961 και δεν επαρκούσε ο χρόνος για την απόσβεσή της. Για τους λόγους αυτούς ζητήθηκε από τον Ο.Δ.Ε.Π. η αναθεώρηση των όρων της μίσθωσης και ο εναρμονισμός τους με τη νέα κατάσταση, η οποία είχε προκύψει μεταπολεμικά, έτσι ώστε να αποβεί προσοδοφόρα η επαναλειτουργία του μεταλλείου. Δυστυχώς, όμως, οι σχετικές διαπραγματεύσεις με τον Ο.Δ.Ε.Π. δεν οδήγησαν σε κάποιο πρακτικό αποτέλεσμα.

Η διαφαινόμενη οριστική παύση των εργασιών της εταιρείας επιβεβαιώθηκε και εν μέρει διασκεδάστηκε από την ανταπάντηση[549] του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Βιομηχανίας, Ν. Φαρμακίδη, σε προηγούμενο αίτημα του Δημάρχου Λίμνης και Πρόεδρου της Διοικητικής Επιτροπής της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Εύβοιας, Π. Ριτσώνη στις 14 Απριλίου 1959: *«Αι μεταλλευτικαί επιχειρήσεις λευκολίθου, τόσον του Νομού Ευβοίας, όσον και της λοιπής Ελλάδος, διέρχονται οξύτατην κρίσιν λόγω του παρατηρούμενου ανταγωνισμού επί των τιμών πωλήσεως των μεταλλευμάτων εις την διεθνήν αγοράν, πλείσται δε εξ αυτών περιώρισαν ή και διέκοψαν τας εργασίας των εκ της αιτίας ταύτης, καθισταμένης ούτω της περαιτέρω εκμεταλλεύσεως*

[546] Ό.π., Υπουργείον Βιομηχανίας προς την Ένωσιν Επαγγελματιών και Εργατών Λίμνης. Αθήνα 20 Οκτωβρίου 1954. Το τελευταίο εργοτάξιο, στο οποίο η εταιρεία συνέχισε τη λειτουργία της και μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (μέχρι το 1957) ήταν της Αγίας Τρίτης στο Πήλι της Εύβοιας, βλ. ΤΑΛ, *Ιδιωτική Συλλογή Παπαγεωργίου Π. Ευάγγελου.*

[547] Ό.π., Υπουργείον Βιομηχανίας προς την Ένωσιν Επαγγελματιών και Εργατών Λίμνης. Αθήνα 20 Οκτωβρίου 1954.

[548] Ο Αργυρόπουλος θεωρούνταν τότε κορυφαίος μεταλλειολόγος και αρκετές φορές δημοσίευσε μελέτες για τον ορυκτό πλούτο της Ελλάδας, όπως το 1946 μαζί με τον Καπασακάλη υπολόγισε, στην ερευνητική τους εργασία «*Κοιτάζοντας μπροστά*», τη δαπάνη που απαιτούνταν για την κατασκευή ηλεκτροκαμίνων, βλ. ό.π., Μπάτσης, σελ. 116.

[549] ΑΙΜΓ *(Λυτά έγγραφα)*, Υπουργείον Βιομηχανίας «περί αργούντων μεταλλείων Ν. Ευβοίας». Αθήνα 14 Απριλίου 1959.

αντιοικονομικής. Διοικητικός πειθαναγκασμός των μεταλλειοκτητών λευκολίθου δια την επανελειτουργίαν των μεταλλείων, βάσει της εν ισχύϊ μεταλλευτικής νομοθεσίας, δεν είναι δυνατός.

Ως προς την επαναλειτουργίαν των εν Ευβοία μεταλλείων της Αγγλοελληνικής Εταιρίας, γνωρίζομεν υμίν ότι ταύτα εξηγοράσθησαν παρά του κ. Λαμπρινίδη και ως πληροφορούμεθα λίαν προσεχώς πρόκειται να γίνη επεξεργασία και εντατική εκμετάλλευσις του λευκολίθου».

Η τελευταία πληροφορία της μεταβίβασης των δικαιωμάτων της «Αγγλογκρήκ» στον Ι. Λαμπρινίδη, νομικού εκπροσώπου και συνέταιρου του επιχειρηματία Παπαστρατή, ελέγχεται για την αξιοπιστία της, καθόσον κάτι τέτοιο δεν επιβεβαιώνεται από τα γεγονότα που ακολούθησαν.

2.5.7. Η ιδιοκτησιακή μεταβολή της κοιλάδας των Κατουνίων (1959-1984)

Ο Διευθυντής της «Αγγλοελληνικής Εταιρείας», Μωρίς Τσέϊνε Γώλντρον (Maurice Cheyne Waldron), προχώρησε, στις 14 Σεπτεμβρίου 1959, στην πώληση και στο μοίρασμα της κοιλάδας των Κατουνίων στον Σερ Έϋμερ Εδουάρδο Μάξγουελ (Sir Aymer Maxwell Bart), διευθύνοντα σύμβουλο της εταιρείας «Monreith Estate Company», και στο ζεύγος Φίλιππου Σέρραρντ (Philip Arnold Sherrard[550]-υποδιευθυντή της Αγγλικής Αρχαιολογικής Σχολής στην Αθήνα) και Άννας Σέρραρντ.

---

[550] Φίλιππος Άρνολντ Σέρραρντ (Philip Arnold Sherrard), (βλ. http://www.servitoros.gr/prosopa): *«μεταφραστής και ερμηνευτής της μοντέρνας ελληνικής ποίησης και ενεργός διερμηνέας της πνευματικής παράδοσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Η ποίηση, η θεολογία και η ζωή συντελούσαν γι' αυτόν μια ένωση. Γεννήθηκε στην Οξφόρδη στις 23 Σεπτεμβρίου του 1922. Το 1940 εισήχθη στο κολέγιο Πήτερχαους του Κέιμπριτζ αλλά η φοίτησή του διεκόπη με το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, στη διάρκεια του οποίου υπηρέτησε και στην Ελλάδα στο Βασιλικό Πυροβολικό. Η διδακτορική του διατριβή στο Πανεπιστήμιο του Λονδίδου αναφερόταν πάνω στο έργο των Ελλήνων ποιητών: Σολωμού, Παλαμά και Καβάφη και έγινε η εργασία του το πρωτοεκδιδόμενο βιβλίο του με τίτλο: Marble Threshing Floor (1956). Το 1951 ήταν βοηθός διευθυντή στη Βρετανική Αρχαιολογική Σχολή στην Αθήνα. Προσελήφθη το 1957-58 ως ερευνητής του Βασιλικού Ινστιτούτου Εθνικών Σχέσεων και ως ερευνητικό μέλος στο κολέγιο Σέντ Άντονι της Οξφόρδης. Το 1958 επανήλθε στη Βρετανική Αρχαιολογική Σχολή μέχρι το 1962, ενώ από το 1970 μέχρι το 1977 δίδαξε στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου, Ιστορία της Ορθόδοξης Εκκλησίας, και στο Σχολείο Ανατολικών Ευρωπαϊκών Σπουδών. Σημαντική καμπή στη ζωή του ήταν η αγορά, περίπου το 1958, ενός απαρχαιωμένου ορυχείου κοντά στη Λίμνη, στο νησί της Εύβοιας, στην τοποθεσία Κατούνια. Εκεί έζησε τα τελευταία του χρόνια, μεταφράζοντας, γράφοντας, χτίζοντας, καλλιεργώντας και προσφέροντας γενναιόδωρη φιλοξενία σε πολλούς φίλους. Πέθανε στο Λονδίνο στις 30 Μαΐου 1994. Το τι σήμαινε η Ελλάδα γι' αυτόν εκφράζεται στο σύντομο αλλά έντεχνο κείμενο, το οποίο έγραψε ως εισαγωγή στην ανθολογία του: "The pursuit of Greece" και επανέγραψε ως εισαγωγικό κείμενο στο βιβλίο του: "Studies in Neo Hellenism". Ο τάφος του βρίσκεται στην περιοχή που έζησε και αγάπησε όσο καμία, στα Κατούνια Λίμνης, δίπλα στο παρεκκλήσι που ξεκίνησε να χτίζει ο ίδιος. Άλλα σημαντικά του έργα ήταν:*

Με το συμβόλαιο, υπ. αριθ. 10753[551], παραχωρήθηκε προς τον Μάξγουελ τμήμα 100 περίπου στρεμμάτων, συμπεριλαμβανομένων και πολλών κτισμάτων αντί του ποσού των 221.000 δραχμών, ενώ με το δεύτερο, υπ. αριθ. 10754[552], συμβόλαιο αποδόθηκε προς τους Σέρραρντ η υπόλοιπη έκταση 140 περίπου στρεμμάτων στην τιμή των 33.600 δραχμών. Από την πώληση εξαιρούνταν η αιγιαλίτιδα ζώνη και μια έκταση 8,5 περίπου στρεμμάτων, όπου βρισκόταν η αφετηρία ή η κατάληξη του εναερίου σιδηρόδρομου και η οποία, δυνάμει του συμβολαίου υπ. αριθ. 1733/1936, έπρεπε να αποδοθεί στον Ο.Δ.Ε.Π., εφόσον, βέβαια, αυτός εξέφραζε το ενδιαφέρον του.

Πράγματι, ο Ο.Δ.Ε.Π. στις 13 Φεβρουαρίου 1961, με το συμβόλαιο[553] υπ. αριθ. 45489, καταβάλοντας το ποσό των 10.000 δραχμών στην εταιρεία, αποδέχτηκε την οικειοποίηση της συγκεκριμένης έκτασης και ουσιαστικά νομιμοποίησε την ιδιοκτησιακή μεταβολή, η οποία συνετελέστηκε, συναινώντας με τις επίμονες αναφορές των πληρεξούσιων της εταιρείας στις συμβολαιογραφικές πράξεις, που υπογράφησαν, περί πλήρους κυριότητας[554] της κοιλάδας των Κατουνίων.

Η ιδιοκτησιακή αυτή μεταβολή τερματίζει την πατροπαράδοτη χρήση της κοιλάδας και εγκαινιάζει τη νέα περίοδο τουριστικής της εκμετάλλευσης. Ο Δήμαρχος Λίμνης πληροφορούσε[555], στις 23 Μαρτίου 1964, ότι*: «Εις την θέσιν Κατούνια περιφερείας του ημετέρου Δήμου διαμένουσι μονίμως εγκατεστημέναι 5 οικογένιαι Άγγλων και υπάρχωσι 2 εξοχικά κέντρα προς εξυπηρέτησιν των τουριστών και παραθεριστών. Η*

- *The Dark Crystal. An anthology of Mondern Greek poetry, 1991.*
- *The sacred in life and art, 1990.*
- *In the sing of rainbow, 1989.*
- *Four Greek poets, 1968.*
- *Ο βιασμός του ανθρώπου και της φύσεως - Διερεύνηση των αρχών και των συνεπειών της σύγχρονης επιστήμης, Εκδόσεις Δόμος, 1994».*

[551] Υποθηκοφυλακείο Δήμου Ελυμνίων, *τόμος 36, αριθμός 243*. Πώλησις ακινήτου υπ. αριθ. 10753. 14 Δεκεμβρίου 1959.

[552] Ό.π., *τόμος 36, αριθμός 247*. Πώλησις ακινήτου υπ. αριθ. 10754. 14 Δεκεμβρίου 1959.

[553] Ό.π., *τόμος 36, αριθμός 468*. Μεταβίβασις αγρού υπ. αριθ. 45489/13 Φεβρουαρίου 1961. Η έκταση αυτή το 2004 πουλήθηκε από τον Ο.Δ.Ε.Π. με τη διαδικασία του πλειστηριασμού σε ιδιώτη.

[554] Η όλη αυτή έκταση είχε περιέλθει στην «Αγγλογκρήκ» τμηματικά με τον ακόλουθο τρόπο (βλ.. Υποθηκοφυλάκειο Δήμου Ελυμνίων, *τόμος 36, αριθμός 243*. Πώλησις ακινήτου υπ. αριθ. 10753. 14 Δεκεμβρίου 1959): Α). Με αγορά από τον Ιάκωβο Στάϊγγερ με το υπ. αριθ. 1550/27.1.1903 συμβόλαιο του συμβολαιογράφου Αθηνών Γεώργιου Ζήση. Τη συγκεκριμένη έκταση είχε αγοράσει ο Στάϊγγερ από τον Γ. Γκίκα με το συμβόλαιο υπ. αριθ. 180/27.8.1897.

Β). Με αγορά από την εταιρεία «Πετριφάϊτ Λίμιτεδ» με το υπ. αριθ. 5915/20.2.1903 συμβόλαιο του συμβολαιογράφου Αθηνών Α. Γρηγορόπουλου. Τη συγκεκριμένη έκταση είχε αγοράσει η προαναφερόμενη εταιρεία από τον Αριστ. Χατζή με το συμβόλαιο υπ. αριθ. 321/2.8.1898 του συμβολαιογράφου Λίμνης Ηλία Παναγόπουλου.

Γ). Με αγορά από την Κοινότητα Λίμνης δυνάμει του συμβολαίου υπ. αριθ. 319/29.7.1898 του άνωθεν συμβολαιογράφου.

[555] ΤΑΛ, Αγγλογκρήκ-Ιδιώτες, Κατούνια. Δήμαρχος Λίμνης προς το Τηλεπ. Γραφείον Λίμνης. 23 Μαρτίου 1964.

κίνησις δε των ξένων -ημετέρων και αλλοδαπών- αυξάνει ιδίως κατά το θέρος και εκ του λόγου τούτου καθίσταται αναγκαία η σύστασις εις το μέρος αυτό ενός τηλεφωνείου δια την εξυπηρέτησιν των εκείσε διαμενόντων, πράγμα το οποίον και τους πολίτας θα εξυπηρετήση αλλά και την προώθησιν του τουρισμού εις την περιφέρειάν μας μεγάλως θα ωφελήση». Μάλιστα, στην κατεύθυνση βελτίωσης των επιτόπιων υποδομών, την ίδια χρονιά, εκτελέστηκε βελτίωση[556] του παραλιακού δρόμου από τη Λίμνη προς τα Κατούνια, δαπάνης 3.000 δραχμών καταβλητέας από τον Έϋμερ Μάξγουελ.

Η πλήρης ιδιωτικοποίηση της κοιλάδας των Κατουνίων και η απώλεια ενός σημαντικότατου εθνοαρχαιολογικού χώρου από παραλείψεις και λάθη του παρελθόντος, κατανοήθηκε με την πάροδο των δεκαετιών από τη ντόπια κοινωνία. Μάλιστα, η ενοχή της απώλειας ενδυναμώθηκε τόσο το 1984, όταν το Α.Σ.Ι.Δ. (Ανώτατο Συμβούλιο Ιδιοκτησίας Δασών) αναγνώρισε κυριότητα στο ζεύγος Σέρραντ, σε δασική περιοχή 62,5 στρεμμάτων περιμετρικά της κοιλάδας, ώστε ο τότε Δήμαρχος Λίμνης Γιάννης Μπλουκίδης να θέσει στο Δημοτικό Συμβούλιο[557] ζήτημα εγκυρότητας όλων των συμβολαιογραφικών πράξεων του παρελθόντος, οι οποίες αφορούσαν το ιδιοκτησιακό καθεστώς της κοιλάδας με το εξής σκεπτικό: *«[…] όλες οι συμβολαιογραφικές πράξεις (υπ. αριθ. 180/27.8.1987 και 319/29.7.1898) είναι άκυρες, γιατί με τις πράξεις αυτές πουλήθηκε πράγμα που δεν ανήκε ούτε στον ιδιώτη, ούτε στην Κοινότητα Λίμνης, αλλά στο Δημόσιο.*

Ο ισχυρισμός αυτός είναι απόλυτα βάσιμος, γιατί η Κοινότητα Λίμνης, η οποία ήταν ιδιοκτήτρια ολόκληρης της κτηματικής περιοχής και του δάσους που περιλαμβάνεται στα διοικητικά της όρια, εξ αγοράς από τον Τούρκο Αγά, κατά το έτος 1730, απώλεσε την κυριότητα επί του δάσους γιατί δεν προσκόμισε εμπρόθεσμα τίτλους κυριότητας, σύμφωνα με το Β.Δ. του 1836. Η Κοινότητα Λίμνης στις 20 Μαρτίου του 1864 ήγειρε αγωγή κατά του Δημοσίου, διεκδικώντας την κυριότητα του Δάσους, ενώπιον του Πρωτοδικείου Χαλκίδος, η οποία απορρίφθηκε με την υπ. αριθ. 598/1864 απόφαση του δικαστηρίου αυτού. Κατά της απόφασης αυτής ασκήθηκε από την Κοινότητα έφεση ενώπιον του Εφετείου Αθηνών, η οποία απορρίφθηκε με την υπ. αριθ. 172/26506/4-2-1867 απόφαση του Εφετείου σαν εκπρόθεσμη. Έπειτα από αυτά η κυριότητα της Κοινότητας επί του δάσους απωλέσθηκε.

Επομένως η πώληση ή παραχώρηση τμήματος του δάσους αυτού προς τρίτους όπως προκύπτει από το υπ. αριθ. 319/1898 παραχωρητήριο (29-7-1898) δρχ. 5.000 εκ μέρους της Κοινότητος προς τον Γεώργιον Πάγκαλον πληρεξούσιον της Πετριφάϊτ Λίμιτεδ

[556] Ό.π., Κατάστασις εισπρακτέων εσόδων εξ εισφοράς εκτέλεσεως έργου. Λίμνη 1964.
[557] Αρχείο Δασαρχείου Λίμνης, *Φάκελος Κατούνια*. Τακτική συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου Λίμνης της 20ης Σεπτεμβρίου 1985.

του Λονδίνου, από όπου με αλλεπάλληλες μεταβιβάσεις μέχρι σήμερα έφτασε στους σημερινούς διεκδικητές, είναι εντελώς άκυρη, αφού η Κοινότητα πούλησε πράγμα που ανήκε πλέον από το έτος 1867 στο Ελληνικό Δημόσιο.

Ακόμα από το 1898 μέχρι το 1914, οπότε ίσχυσε ο σχετικός Νόμος δεν είχε μεσολαβήσει τριακονταετία, ώστε να θεμελιώνεται χρησικτησία στους έστω και παρανόμως κατέχοντες, όλες οι μεταβιβάσεις που μεσολάβησαν από τότε μέχρι σήμερα είναι άκυρες.

Δεν παραλείπω να επισημάνω επί του προκειμένου τον τρόπο με τον οποίον έγινε η μεταβίβαση της έκτασης αυτής μαζί με τις τεράστιες εγκαταστάσεις και τα μηχανήματα της μεγάλης αυτής μεταλλευτικής επιχείρησης της Αγγλοελληνικής Α.Ε. Λευκολίθου, αντί 160.000 δρχ.[558]*, πριν από περίπου 25 χρόνια, χωρίς να ληφθούν υπόψη τα συμφέροντα του τόπου και χωρίς καμμιά ουσιαστική παρέμβαση ή αντίδραση της τότε Δημοτικής Αρχής, φαινόμενο και αυτό εκείνων των καιρών.*

Θα ήταν παράλειψη να μην υπενθυμίσω το εγκληματικό ξήλωμα όλων εκείνων των τεράστιων εγκαταστάσεων και της υψικαμίνου, τη διάλυση των μηχανημάτων, την αποξήλωση του εναέριου σιδηροδρόμου και της σιδηροδρομικής γραμμής προς τον Κάκαβο, την μετατροπή τους σε παλιοσίδερα και την εκποίησή τους αντί εκατομμυρίων δρχ. την ίδια εποχή».

Στην ίδια συνεδρίαση το Δημοτικό Συμβούλιο ομόφωνα επιδοκίμασε την εισήγηση του Δημάρχου και μεταξύ άλλων προέβη στις εξής παραδοχές:

- *«να διαταχθεί διοικητική αποβολή των κατεχόντων τμήματα Δημόσιας έκτασης εκτός του επιπέδου του (κάμπου) που ρητά αναφέρεται στο με αρ. 180/1897 συμβόλαιο του Συμβολαιογράφου Λίμνης επί της οποίας δημόσιας έκτασης βρίσκονται οικοδομημένες κατοικίες, που παραχωρήθηκαν από την Αγγλογκρήκ στους σημερινούς κατόχους της.*

[558] Το ποσό των 160.000 δραχμών φαίνεται να μη συμφωνεί με το συνολικό ποσό των 254.600 δραχμών, που, ως γνωστόν, κατέβαλαν ο Μάξγουελ και οι Σέρραρντ για την αγορά της κοιλάδας των Κατουνίων. Όμως, στο συμβόλαιο, υπ. αριθ. 10753/14.12.1959, της «Αγγλογκρήκ» με τον Μάξγουελ, μια επισήμανση-δέσμευση αίρει την προκύπτουσα διαφορά (βλ. Υποθηκοφυλάκειο Δήμου Ελυμνίων, *τόμος 36, αριθμός 243*. Πώλησις ακινήτου υπ. αριθ. 10753. 14 Δεκεμβρίου 1959) *: «Η πωλήτρια Εταιρία (Αγγλογκρήκ) υπόσχεται και υποχρεούται όπως δαπανήση μέχρι ποσού ογδοήκοντα πέντε χιλιάδων (85.000) εκ του όλου ως άνω συμφωνηθέντος τιμήματος συμφώνως προς τας οδηγίας του αγοραστού, ενεργούντος υπό την εκτεθείσαν ιδιότητά του, προς καθαρισμόν της πωληθείσας εκτάσεως εκ των παντοίων υλικών και μεταφοράς απάντων των εις το πωληθέν κτήμα μπάζων και απορριμάτων μακράν τούτου, προβαίνουσα και εις τας υποδεικνυόμενας επισκευάς των οικημάτων».* Υποθέτουμε ότι στο σκεπτικό του Δημάρχου Μπλουκίδη έγινε ο εξής συλλογισμός: ότι από το αρχικό τίμημα των 254.000 δραχμών έπρεπε να αφαιρεθεί το προηγούμενο ποσό των 85.000 δρχ. και το ποσό των 10.000 δρχ., το οποίο κατέβαλε ο Ο.Δ.Ε.Π., με το συμβόλαιο υπ. αριθ. 45489/13.2.1961, προς την «Αγγλογκρήκ» για την εξαγορά έκτασης 8,5 στρεμμάτων μέσα στην κοιλάδα των Κατουνίων [221.000 Maxwell + 33.600 Sherrard - 85.000 (έξοδα απομάκρυνσης υλικών) - 10.000 Ο.Δ.Ε.Π.=159.600 δρχ., δηλαδή ≅160.000δρχ.].

- *Να κηρύξει την επίπεδη έκταση των Κατουνιών σαν ζωτικής σημασίας για την Λίμνη και για την τουριστική ανάπτυξή της και να ζητήσει την απαλλοτροίωσή της υπέρ του Δήμου για λόγους κοινής ωφέλειας».*